UNIVERZITET U BANJOJ LUCI
FILOLOŠKI FAKULTET BANJA LUKA

MR RATKO KNEŽEVIĆ

IRSKI NACIONALNI IDENTITET U POETSKOM STVARALAŠTVU VILIJAMA BATLERA JEJTSA

DOKTORSKA DISERTACIJA

Banja Luka, 2017.

UNIVERSITY OF BANJA LUKA
FACULTY OF PHILOLOGY BANJA LUKA

MR RATKO KNEŽEVIĆ

IRISH NATIONAL IDENTITY IN THE POETRY OF WILLIAM BUTLER YEATS

DOCTORAL DISSERTATION

Banja Luka, 2017

U sjećanje na moje drage roditelje Savu i Dušana Kneževića, te prijatelja prof. dr Đorđa Slavnića.

In memory of my beloved parents Sava & Dušan Knežević, and friend Dr. Đorđe Slavnić.

ZAHVALNICA

Kao prvo, želio bih se zahvaliti prof. dr Petru Pendi čiji su savjeti i komentari uveliko pomogli nastanku ovog rada. On je zaista bio izuzetan mentor u svakom pogledu.

Želim se također zahvaliti mojim divnim irskim prijateljima, Bridghid i Liam Ó Halmhain iz Dablina, te posebno Jerald Cavanagh, Padraig Kirby i mnogim drugima iz LIT - Instituta za tehnologiju iz Limerika, Irska te prof.dr Edinu Omerdiću sa Univerziteta u Limeriku koji su mi pomogli u istraživačkom radu tokom mojih boravaka u Irskoj. Hvala uposlenima u Nacionalnoj biblioteci Irske (NLI) u Dablinu, bibliotekama u Limeriku, Dablinu, Korku, te mojim prijateljima iz "Pier" hotela i paba "Nency Blake" u Limeriku na pomoći i podršci.

Iskrena zahvalnost mojoj dragoj prijateljici Francesca Brazzorotto iz direkcije Macmillan Publishing u Londonu (King's Cross Campus, London) na pomoći tokom mog istraživanja i pretraživanja Jejtsovih djela u izdanjima ove izdavačke kuće, te Melanie Wood iz biblioteke Zayed University Dubai, Ujedinjeni Arapski Emirati. Posebno hvala mojoj porodici, supruzi Amni, sinu Edisu i kćerki Sandri na strpljenju i razumijevanju koje su iskazali za svo ovo vrijeme koje sam posvetio pisanju ovog rada i čestim istraživanjima u inostranstvu. Hvala svim mojim prijateljima, a naročito Dženiti Halilagić, doc. dr Nikoli Findriku te Ljiljani i Dragi Ilić.

ACKNOWLEDGEMENTS

Firstly, I would like to thank Dr. Petar Penda whose tips and comments greatly helped the creation of this work. He has truly been an exceptional mentor in every sense.

I also want also to thank my wonderful Irish friends, Bridghid and Liam Ó Halmhain from Dublin, and especially Jerald Cavanagh, Padraig Kirby and many others from the LIT – Limerick Institute of Technology, Ireland as well as Dr. Edin Omerdić from the University of Limerick who have helped me in doing the research work during my stayings in Ireland. Thanks to employees at the National Library of Ireland (NLI) in Dublin, libraries in Limerick, Dublin, Cork, and my friends from the "The Pier" hotel and pub "Nency Blake" in Limerick for their help and support. Sincere thanks to my dear friend Francesca Brazzorotto from the London Macmillan Publishing Company (King's Cross Campus, London) for help during my research of Yeats' works edited by this publishing house, and Melanie Wood from the library of Zayed University in Dubai, United Arab Emirates. Special thanks to my family, wife Amna, son Edis and daughter Sandra for the patience and understanding they showed for all this time I have devoted to writing this paper and frequent researches in abroad. Thanks to all my friends, especially Dženita Halilagić, Dr. Nikola Findrik, Ljiljana i Drago Ilić.

KOMISIJA ZA OCJENU I ODBRANU DOKTORSKE DISERTACIJE

PREDSJEDNICA

_____

dr Radmila Nastić, redovni profesor
za užu naučnu oblast Engleska književnost i kultura
na Filološko-umetničkom fakultetu
Univerziteta u Kragujevcu

ČLAN

_____

dr Tatjana Bijelić, vanredni profesor
za užu naučnu oblast
Specifične književnosti - angloamerička književnost
na Filološkom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci

ČLAN

_____

dr Željka Babić, vanredni profesor
za užu naučnu oblast
Specifični jezici – engleski jezik
na Filološkom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci

ČLAN - MENTOR

_____

dr Petar Penda, vanredni profesor
za užu naučnu oblast
Specifične književnosti - angloamerička književnost
na Filološkom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci

Datum odbrane: _____

MENTOR: prof. dr Petar Penda, vanredni profesor, Filološki fakultet Univerziteta u Banjaluci

IRSKI NACIONALNI IDENTITET U POETSKOM STVARALAŠTVU VILIJAMA BATLERA JEJTSA

Cilj ove studije je da istraži odnos Vilijama Batlera Jejtsa u odnosu na pitanja kolonijalizma i postkolonijalizma te njegov stav kao postkolonijalnog pjesnika. Veliki je broj kritičara koji ga stvrstavaju s jedne strane kao revolucionarnu i antikolonijalnu ličnost, a s druge strane kao pjesnika revolucionarog i kolonijalnog mentaliteta. Glavni argument ove teze je da se kroz približavanje Jejtsove pozicije kao postkolonijalnog pjesnika utemelje pitanja njegove promjene kako ličnosti tako i književnika, te njegovog političkog koncepta i neodređenosti. Teoretski okvir se temelji na konceptu Homi K. Babe (Homi K. Bhabha) o kompliciranosti odnosa identiteta kolonizatora i koloniziranih. Stanovišta koja proizilaze iz ove analize u vezi hibridnosti kolonijalnog subjekta kao i inherentne složenosti i neodređenosti u odnosu između kolonizatora i koloniziranih mogu nam pružiti bolje shvatanje složenih interakcija ovog irskog pisca sa irskim nacionalizmom i britanskim kolonijalizmom. Podrobnijim čitanjem nekih Jejtsovih djela iz različitih perioda njegove veoma duge karijere dolazi se do činjenice da je on u većem dijelu svog života prihvatao dvostruki, dvosmislen pa čak i kontradiktoran položaj u odnosu na svoju političku lojalnost. Prisutnost napetosti i neizvjesnosti koja prožima Jejtsova djela udaljava nas od jednoličnog, statičnog, ravnomjernog i nepromjenljivog čitanja njegovih djela uz posvećivanje posebne pažnje pitanjima kolonijalnog identiteta.

Na kraju, postoji uvriježeno mišljenje da postkolonijalni pristup koji se usredotočuje na pitanje različitosti i hibridnosti kolonijanog subjekta može povećati naše shvatanje Jejtsove složene uloge u tome kao i njegov često suprostavljen odnos naspram kolonizirane i potom postkolonijalne Irske.

Ključne riječi: Jejts, poezija, hibridni identitet, nacionalni identitet, Irska, preporod, postkolonijalizam, Uskršnji ustanak.

Naučna oblast: Engleski jezik i književnost

Naučno polje: Nauka književnosti

Klasifikaciona oznaka za naučnu oblast prema CERIF šifrarniku: H570

MENTOR: prof. dr Petar Penda, Associate Professor, Faculty of Philology, University of Banjaluka

IRISH NATIONAL IDENTITY IN THE POETRY OF WILLIAM BUTLER YEATS

The aim of this study is to explore the relationship of William Butler Yeats with regard to the issues of colonialism and post-colonialism, as well as his attitude of the post-colonial poet. A large number of critics have placed him as a revolutionary and anti-colonial figure on the one hand, and as a poet with revolutionary and colonial mentality on the other. The main argument of this thesis is the convergence of Yeats' position as a post-colonial poet by establishing issues of his dual changing as a person and consequently as a writer, as well as his political concepts and uncertainty. The theoretical framework is based on the concept of Homi K. Bhabha, of the complexity of the relationship of identity of colonizers and colonized. The views derived from this analysis regarding the hybridity of the colonial subject as the inherent complexity and uncertainty in the relation to the colonizer and the colonized can provide us some better understanding of the complex interactions of the Irish writer with Irish nationalism and British colonialism. By deeper reading of some Yeats' works from different periods of his very long career one can come down to the fact that in a bigger part of his life he accepted the double, ambiguous and even contradictory position in relation to its own political loyalty. The presence of tension and uncertainty that pervades the works of Yeats alienates us from uniformed, stationary and unchanged reading of his works with a special attention to issues of colonial identity to be paid.

Finally, there is a common perception that the post-colonial approach that focuses on the issue of diversity and hybridity of the colonial entity may increase our understanding of Yeats' complex role in it as well as his often juxtaposed relationship versus colonized and then postcolonial Ireland.

Key words: Yeats, poetry, hybrid identity, national identity, Ireland, revival, post-colonialism, Easter Rising.

Scientific area: English Language and Literature

Scientific field: Literature

Classification Code for the scientific field under CERIF code book: H570

SADRŽAJ

ZAHVALNICA
SAŽETAK
SUMMARY
SADRŽAJ
UVOD 1
PREGLED RADA 9
OSNOVNE POSTAVKE I TEORIJSKI PRISTUP 14
KRITIKE O VILIJAMU BATLERU JEJTSU 18
POGLAVLJE 1: POSTKOLONIJALIZAM I PITANJE IRSKOG NACIONALNOG IDENTITETA 32
POGLAVLJE 2: RANI JEJTS I IRSKI NACIONALIZAM 40
2.1. IRSKI NACIONALNI IDENTITET U JEJTSOVOM RANOM STVARALAČKOM PERIODU 57
POGLAVLJE 3: „UŽASNA LJEPOTA“ ILI „NEPOTREBNA SMRT“? JEJTSOV DVOSTRUKI PRISTUP PREMA SAMOPOŽRTVOVANJU I MUČENIŠTVU 97
POGLAVLJE 4: ANGLO-IRSKI I CIVILNI RAT: KRIVICA KOLONIZATORA I KOLONIZIRANIH 134
POGLAVLJE 5: DVOSTRUKA SLIKA STAROG PJESNIKA: KOLONIJALISTIČKI REAKCIONAR ILI POSTKOLONIJALNI UMJETNIK? 167
ZAKLJUČAK 193
BIBLIOGRAFIJA 200
BIOGRAFIJA AUTORA 208

UVOD

U *Rječniku irske književnosti* (*Dictionary of Irish Literature*) pod pojmom V. B. Jejts se navodi sljedeće: "Jejts, Vilijam Batler (1865 – 1939), najveći pjesnik anglofonog svijeta, osnivač pozorišta Ebi, dramatičar, govornik za Irish Literary Revival, esejista, autobiograf, okultista, član Senata Slobodne irske države (Irish Free State Senate) i dobitnik Nobelove nagrade za književnost."[1] Isuviše kratak, ovaj uvodni paragraf ne pruža dovoljno dobru sliku pisca koji se, potpuno opravdano, može nazvati jednim od najvećih stvaraoca u engleskoj književnosti XX vijeka. Širok i raznovrstan dijapazon aktivnosti kojima se Jejts bavio i koje su se na različit način ocrtavale u njegovom cjelokupnom stvaralačkom opusu iziskuju mnogo vremena i truda da se prouče ako bi se trebala potpuno sastaviti lista svih njih. Dugo vremena su mnogi Jejtsa smatrali simbolistom, romantičarem, socijalistom, okultistom, fašistom, eugenistom, modernistom i postkolonijalistom, što samo potvrđuje prijašnju konstataciju o širokom dijapazonu njegovih interesovanja. Najnovija kritička stajališta koja određuju Jejtsa kao postkolonijalnog umjetnika ujedno osporavaju i samu teoriju postkolonijalizma, promatrajući Irsku ili kao postkolonijalnu državu ili kao koloniju u svom prvobitnom obliku, te u sklopu toga i samog autora kao postkolonijalnu ličnost.

Život i stvaralaštvo najpoznatijeg irskog pjesnika, dramatičara, kritičara, esejiste i senatora su, zbog svega navedenog, predmet različitih interpretacija. Jejtsov književni opus i njegov burni život, kako tokom cijele stvaralačke karijere tako i poslije njegove smrti, predstavljaju sferu interesovanja kritike. Ne samo da postoje mnogobrojne uvriježene književne kritike o različitim aspektima njegovog djelovanja, nego se u književnom svijetu svakodnevno pojavljuju i nove. Jedan od kritičara Dejvid Pirs (David Pierce), autor značajnog naučnog djela u četiri toma pod nazivom *W.B. Yeats: Critical Assessments* tvrdi da „ne postoji godina od 1886. nadalje da Jejts nije bio predmet kritičkog pregleda ili članka. Ukoliko konvencionalni znak klasičnog statusa predstavlja da se o nekoj osobi više piše nego je ona sama pisala, onda Jejts ima zaista status visokog klasičara poput bilo kojeg drugog."[2]

Kada se govori o Jejtsu, posebni značaj predstavlja širina i raznolikost njegovih interesovanja i radova: magija, okultizam, politika, kultura, irski nacionalizam, nacionalni identitet, pozorišni menadžment, filozofija, javni govori, lirska poezija, pisanje drama, eseja i kratkih priča, imajući na umu njegov neprekidni stvaralački razvoj i poboljšanje u kvaliteti

[1] Hogan Goode Robert, *Dictionary of Irish Literature*, str. 1267 (London: Aldwych Press, 1996)
[2] Pierce David, *W.B. Yeats: Critical Assessments: Volume I: Contemporary Reviews; Select List of Reviews of Plays in Performance;1887-1988* str. 16 (Mountfield, East Sussex: Helm Information, 2000)

samih radova. On je, bez sumnje, jedan od rijetkih pjesnika koji je napravio značajan stvaralački opus održavajući najviši mogući nivo tokom svoje duge karijere, sve do samog kraja života. Pri tome se samo treba podsjetiti izvrsnih izdanja poput *Toranj* (*The Tower*) i *Vijugave stepenice i druge pjesme* (*The Winding Stairs and Other Poems*), objavljene poslije njegovog pedesetog rođendana.

Kao što se može vidjeti iz samog naslova ove teze, glavni fokus mog rada predstavlja Jejtsova kompleksnost, njegova mijenjanja i nestabilne interakcije kada je u pitanju irski nacionalizam i britanski kolonijalizam. Pri tome je neophodno osvrnuti se i na neke druge veoma bitne karakteristike njegovog stvaralaštva. Iako postoje mnogi drugi aspekti Jejtsovog života i rada koji su veoma značajni, o njima neće biti rasprave jer se oni ne odnose izravno na temu ove teze. Bitno je samo naznačiti da duboko složen i višedimenzionalan čovjek kakav je Jejts bio, podrazumijeva činjenicu da je tokom cijelog života imao raznolike preokupacije koje su se kretale od magije, simbolizma, indijskog misticizma, japanske No drame, pozorišnog menadžmenta, okultizma, filozofije itd. U cilju boljeg razumijevanja njegovog književnog opusa, neophodno je u kratkim crtama osvrnuti se na različite i važne teme iz autorovog života i rada, a koje predstavljaju predmet književnih kritika kroz sve ove protekle godine.

U toku cijelog njegovog života, jedna od Jejtsovih preokupacija su bile magija i okultizam. Još od ranog djetinjstva je razvijao interes za nadnaravne pojave poput magije, misticizma, spiritualizma, okultizma i astrologije, što je trajalo sve do kraja njegovog života. Ne samo da je cijelog života čitao o ovome, nego je i učestvovao u različitim okultnim eksperimentima poput seansi i proricanja sudbine iz karata, i bio je duboko uključen u okultističke organizacije krajem XIX i početkom XX vijeka. Godine 1885. je bio suosnivač „Dablinskog hermetičkog društva“ (Dublin Hermetic Society), a potom aktivni član „Dablinskog teozofskog odsjeka“ (Dublin Theosophical Lodge), da bi se kasnije pridružio „Hermetičkom redu Zlatna zora“ (The Hermetic Order of the Golden Dawn). Poslije ženidbe sa Džordžijom Hajd-Li (Georgie Hyde-Lee) 1917. godine i saznanja da je ona medij, skupa se uključuju u jedan oblik automatskog pisanja, što je predstavljalo građu za njegovo kolosalno djelo *Vizija* (*A Vision*). Jejts je bio prilično rječit kada je u pitanju važnost koju je u njegovom životu i stvaralaštvu imalo učenje i prakticiranje magije, pa je u svojim *Pismima (The Letters)*

rekao da je magija uvijek bila „uz njegovu poeziju, najvažnija potraga njegovog života ... Mistični život je centar svega što radi, misli i piše.“[3]

Jejtsov irski nacionalni identitet je ključna tema koja obuhvata njegovu pjesničku interakciju sa irskom tradicijom, prožetu irskim folklorom, legendama i mitologijom. Pjesnikov odnos i doprinos toj tradiciji kao i uticaji te tradicije na njegova razmišljanja i stvaralaštvo čine najvažniju temu kojom se bave Jejtsovi kritičari od samog početka. Mnoge kritike su se uvijek osvrtale na Jejtsovo irsko porijeklo, njegove književne korijene i naročito veze koje je imao sa anglo-irskim protestantima s jedne strane, i sa Ircima katolicima s druge strane. Njegovo porijeklo kao potomka iz mješanog anglo-irskog braka, koje je u očima domaćih autohtonih katolika smatrano kao privrženost engleskim kolonizatorima, primoravalo je Jejtsa da uvijek dokazuje svoj status irskog pjesnika, i osim u kratkom periodu njegove rane faze stvaralaštva, uvijek je nastojao da se koncentriše na irsko pitanje i irski identitet u svom stvaralaštvu. Čak i u mladosti jedna od njegovih omiljenih izjava je bila: „Irska je istinska stvar za Irce.“[4] Najbolja potvrda ovog pjesnikovog mota je činjenica da je on posebnu pažnju posvećivao irskom seljaštvu i njegovom izuzetno teškom životu, zatim njegov neumorni rad na prikupljanju irskog folklora i mitologije kao i doprinos irskom književnom preporodu. Ipak u svom srednjem i kasnom stvaralačkom periodu, ponukan razočarenjem i udaljavanjem od glavne struje irskog nacionalizma i nastanka slobodne katoličke države, Jejts se okreće drugačijoj verziji Irske, državi po ugledu na onu iz XVIII vijeka, sa protestantskim vođstvom i u duhu anglo-irske tradicije.[5]

Jejts nije postao slavan samo zahvaljujući svojoj poeziji; bio je takođe veoma poznat i plodan kao ekperimentalni dramatičar. Zajedno sa Ledi Gregori, Edvardom Martinom (Edward Martin) i Džordžom Murom (George Moore), 1899. godine osniva Irsko književno pozorište (Irish Literary Theatre), u cilju promovisanja keltskih i irskih drama. Njegov dramski opus se kreće od onih drama ispunjenih snovima poput *Zemlja po želji srca* (*The Land of Heart's Desire*), preko kontraverzne *Grofica Cathleen* (*The Countess Cathleen*) do izričito nacionalističke *Katlin Ni Hulihan* (Cathleen *Ni Houlihan*), te onih iz njegovog srednjeg i kasnog stvaralačkog perioda poput *Kraljičin igrač* (*The Player Queen*), *Borba protiv valova* (*Fighting the Waves*) i *Čistilište* (*Purgatory*).

---

[3] Wade Allen, *The Letters of W.B. Yeats*, str. 210-211 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“... next to my poetry, the most important pursuit of my life...The mystical life is the centre of all that I do and all that I think and all that I write.“]

[4] Idem, str. 221 [“Ireland is the real subject for the Irish.“]

[5] Faulkner Paul, *Yeats and the Irish Eighteenth Century*, ed., Liam Miller, str. 109-124 (Dublin: the Dolmen Press, 1968)

Ono što je najviše volio u svojim dramama je upotreba muzike i pjesničkog jezika sa željom da stvori neku vrstu pjesničke drame u kojoj je govor imao istaknutu ulogu tokom svake radnje i čitavog scenarija. Zahvaljujući druženju sa Ezrom Paundom (Ezra Pound) i Ernestom Fenelosom (Ernest Fenellosa), Jejts upoznaje japansku No dramu, što je postala inspiracija za neke njegove kasnije drame poput *Smrt Kuhalajna* (*The Death of Cuchulain*). Njegov angažman u Ebi (Abbey) pozorištu bilo kao dramatičara ili kao praktičnog pozorišnog menadžera predstavlja predmet brojnih kritičkih studija.[6]

Tokom svoje duge književne karijere Jejts je imao veoma dobru saradnju sa različitim književnim ličnostima svoga vremena. Proučavao je radove velikih umjetnika, mislioca i filozofa, i bio je pod velikim uticajem razmišljanja i ideja Ničea, Balzaka, Getea i Blejka. U mnogo navrata je isticao da im duguje mnogo od svog obrazovanja, i čak je i sebe jednom nazvao „Blejkovim učenikom“. Jednom prilikom je rekao i svojoj saputnici Mod Gon (Maud Gonne) da je, u stvari, Balzakovo stvaralaštvo ono što je „dovelo do promjene svih njegovih političkih ideja.“[7] Značajan broj kritičkih studija se bavio razmjerom i prirodom uticaja tih raznih ličnosti na Jejtsa i njegov stvaralački opus, i većina njih se slažu u činjenici da je njegov rad obogaćen širokom i jakom književnom i filozofskom tradicijom.[8] Bitno je istaći također da je Jejts ne samo uticao već i sam bio pod uticajem nekih umjetnika svoje generacije. Njegovo mjesto među umjetnicima toga vremena, sličnosti i razlike njegovih i njihovih estetskih i političkih shvatanja je također plodno tlo za brojne kritičke radove. Jejtsov uticaj i velika ostavština za generacije književnika koje dolaze poslije njega, ne samo irske nego engleske i američke su stvorili široku lepezu umjetnika poput Lujze Mek Nis (Louise MacNeice), Ostina Klarka (Austin Clarke), Šejmusa Hinija (Seamus Heaney), Dereka Mahona (Derek Mahon), Pola Malduna (Paul Maldoon), Ezre Paunda i Teda Hagsa (Ted Hughes).

Kritičari Jejtsovog djela posebnu pažnju posvećuju njegovom odnosu prema ženama i ljubavi. Iako je tokom cijelog života bio strastveno zaljubljen i očaran neispunjenom i neuzvraćenom ljubavi prema Mod Gon, Jejts je imao brojne romantične afere sa mnogim ženama od kojih treba posebno istaći Oliviju Šekspir (Olivia Shakespeare), Florans Far

[6] Taylor Richard, *The Drama of W. B. Yeats: Irish Myth and Japanese Noh (*London: Yale University Press, 1976)
[7] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 45 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“caused changes of my all political ideas.“]
[8] Bohlmann Otto, *Yeats and Nietzsche: An Exploration of Major Nietzschean Echoes in the Writings of William Butler Yeats*, str. 106 (London: MacMillan, 1982)

(Florence Farr), Margot Rudok (Margot Ruddock), Doroti Velsli (Dorothy Wellesley) i Itel Manin (Ethel Mannin). Mnoge od njegovih nezaboravnih pjesama su ljubavna lirika ili pjesme u kojima je ljubav jedan od glavnih motiva. Bilo bi potrebno mnogo prostora da se sve one navedu, ali svakako treba istaći one koje su inspirisane njegovom ljubavlju prema Mod Gon, kao što su: „Tuga ljubavi“ (“The Sorrow of Love“), „Kad ostariš“ (“When you are old“), „Adamovo prokletstvo“ (“Adam's Curse“), onu posvećenu Oliviji Šekspir „Nakon duge tišine“ (“After Long Silence“) i za Margot Rudok „Otkačena djevojka“ (“A Crazed Girl“) i „Slatka plesačica“ (“Sweet Dancer“). Nisu sve Jejtsove ljubavne pjesme bile lične prirode, on je pisao pjesme o ljubavnim pričama ličnosti iz irske mitologije, poput Kuhulejn i Nijem (Cuchulain - Niamh), Fergus i Nes (Fergus – Ness), Bejli i Ejlin (Baile – Allin). Iako je ova vrsta poetskog stvaralaštva karakteristična za Jejtsov rani stvaralački period, ipak se pažljivijim pristupom njegovom opusu može primjetiti seksualna ljubav kao recidivni motiv u njegovom kasnom periodu, poput „Stari bezbožnik“ (“The Wild Old Wicked Man“), „Sobaričina prva pjesma“ (“The Chambermaid's First Song“), „Sobaričina druga pjesma“ (“The Chambermaid's Second Song“), te u dijelu pjesama o Ludoj Džejn (“Crazy Jane“ sa izrazitom seksualnom slikovitošću.

Jejtsova preokupacija istočnjačkom filozofijom i umjetnošću je također bila od cjeloživotnog interesa za ovog irskog pisca. Još kao mlad je upoznao indijsku misao čitajući razmišljanja Mohini Čaterje (Mohini Chatterjee), da bi u zadnjoj deceniji svog života sarađivao sa Šri Purohit Svami (Shree Purohit Swami) na prevođenju *Deset glavnih Upanišada* (*The Ten Principal Upanishads*) na engleski jezik. Družeći se sa Svami on je spoznao i sisteme vede i joge, i napisao je predgovore za veoma značajne indijske knjige kao što su *Gitanjali* autora Rabindrata Tagore (Rabindranath Tagore) i *Sveta planina* (*The Holy Mountain*), autora Bagvana Šri Hamze (Bhagwan Shri Hamsa), koji je bio Svamijev učitelj. Već je navedeno da je Jejts poznavao i japansku umjetnost i posebno No dramu, koristeći neke njene prilagođene aspekte i u svojim dramama, a sve zahvaljujući Ezri Paundu. U zadnjim decenijama svog života je proučavao japansku filozofiju kroz radove o Zen budizmu. Istočnjački uticaj na Jejtsovu poeziju je primjetan tokom cijelog njegovog života. To se može pratiti počevši od njegovih ranih pjesama „Indijac do Boga“ (“The Indian Upon God“), „Indijac svojoj ljubavi“ (“The Indian to His Love“), preko pjesama iz srednjeg stvaralačkog perioda „Vizantija“ (“Byzantium“), „Ploveći do Vizantije“ (“Sailing to Byzantium“) i „Poklon Haruna Al-Rašida“ (“The Gift of Harun Al-Rashid“), do onih iz kasnog perioda kao što su „Lapis Lazuli“ i „Imitirano iz japanskog“ (“Imitated From Japanese“). Iako postoje

neke vrijedne studije o Jejtsu i istoku, ova oblast je još uvijek najslabije obrađena kada je u pitanju Jejtsovo stvaralaštvo.

Kada se govori o pjesničkom stvaralaštvu V. B. Jejtsa, većina kritičara smatra da se ono kreće od kasnog romantizma do modernizma. U svom ranom stvaralačkom periodu je bio pod uticajem velikih engleskih romantičara poput Blejka (Blake), Kitsa (Keats) i Šelija (Shelley). Njegova rana poezija ima romantičarski stil i teme, i pjesme mu slijede konvencije romantičarskog stiha uz korištenje poznatih šematskih rima, metričkih obrazaca i poetskih struktura, s fokusom na ljubavi, čežnji i gubitku, prirodi i irskim mitovima. Jejts ne predstavlja značajnu modernističku ličnost kao što su Paund, Luis (Lewis), Vulf (Woolf) ili Eliot (Elliot), ali ipak njegovo stvaralaštvo počevši od srednjeg ka kasnom periodu posjeduje neke sličnosti sa modernistima. Kada je stil u pitanju, očit je pomak od ukrašenog i konvencionalnog jezika koji koristi u ranim pjesmama prema složenijoj i ozbiljnijoj vrsti dikcije. Od srednjeg perioda nadalje se i tematski pojavljuje neprijateljstvo prema modernom društvu i njegovim vrijednostima u sklopu savremene tematike, naročito prema politici i sklonosti ka aristokratskim idealima. Zbog toga se pri evaluaciji njegovih radova pristupa s jedne od te dvije književne strane.

Iako književne studije o Jejtsu i modernizmu potiču još od tridesetih godina XX vijeka, pitanje odnosa Jejtsa i modernizma je ipak novija tema u književnoj kritici. Vodeći kritičari poput Harolda Bluma (Harold Bloom) i Edmunda Vilsona (Edmund Wilson) su razmatrali elemente romantike u Jejtsovoj poeziji.

Mišljenja kritičara su oprečna kada je u pitanju kontraverzna materija Jejtsa i politike. Ova široka tema uključuje podkategorije poput: Jejts i nacionalizam, njegovi pogledi o idealnoj vladavini, njegova mržnja prema demokraciji i ljubav prema aristokraciji, interakcije sa socijalizmom, fašizmom, eugenizmom, i status antikolonijalnog i postkolonijalnog pjesnika. Jejts je godinama bio zaokupljen politikom odabravši stranu tokom irske borbe za nezavisnost pisanjem nacionalističke poezije i drame, pokretanjem Irskog književnog preporoda (Irish Literary Revival) i osnivajući nekoliko književnih udruženja koje su kroz umjetnost promovisali irski bitak, a osim toga je bio, kao što je već rečeno, veoma povezan sa političkim ličnostima tog doba poput Mod Gon i Džon O'Liri (John O'Leary). U mladosti je bio čak i aktivniji uključujući se u političke aktivnosti kao, na primjer, predsjednik povjerenstva za stogodišnju komemoraciju Volf Toun pobune (Wolf Tone) i član Irskog republikanskog bratstva (Irish Republican Brotherhood). U posljednjoj deceniji života je koketirao s idejama fašizma, kratko podržavajući čak i zloglasni Pokret plavokošuljaša (Blueshirt Movement), irsku verziju fašizma, izražavajući na taj način svoja provokativna i

reakcionarna mišljenja kada je u pitanju idealna vladavina, a bio je i političar u ulozi senatora Slobodne irske države. Uprkos svim navedenim direktnim i indirektnim političkim aktivnostima, Jejts nije bio političar u uvriježenom značenju te riječi. On je prije svega bio umjetnik, ali stvarajući u doba kada je odnos između umjetnosti, nacionalizma i politike bio od najveće važnosti, on nije želio biti samo puki praktičar umjetnosti nego istinski angažovan u njoj. Njegov život i stil su usko povezani sa politikom, i stoga postoji mnogo kritičkih radova posvećenih odnosu između njegovih političkih ideja i njegovog rada. Neki od tih kritičara su odbacili njegova politička uvjerenja kao reakcionarna i autoritativna, i kao takva u potpunosti suprotna rješavanju irskog pitanja, dok ga drugi pokušavaju prikazati kao revolucionara i nacionalistu koji je igrao veoma važnu ulogu u irskoj antikolonijalnoj borbi. Postoji i treća grupa koja je zauzela sveobuhvatniji i uravnoteženiji pristup Jejtsovoj politici, razmatrajući sve njene aspekte.

Spomenuti kritički prikazi Jejtsa pokazuju koliko je često ovaj pjesnik bio tema različitih pristupa kritičara koji su njegovo stvaralaštvo posmatrali iz različitih uglova. Osim već pomenutih postoje i druga razmatranja kao, na primjer, Jejts i engleska kultura, pitanje kompozicije i revizije kod Jejtsa, te njegov prozni rad. Osim ovih navedenih kritičkih pristupa postoje i brojne knjige koje uključuju kolekcije kritičkih članaka o različitim aspektima njegovog rada. Njegov život je privukao kritičku pažnju brojnih književnih kritičara i biografa, a posebno su vrijedna i značajna dva toma o Jejtsu koja predstavljaju i najnoviju biografiju ovog irskog pjesnika.[9]

Shvatanje nacionalnog identiteta koje je u to doba preovladavalo u Irskoj je najbolje opisao Ajzak Bat (Isaac But), mladi torijevski književnik, sin rektora u Donegalu, upoređujući irsko shvatanje identiteta sa pijanom prazninom, nasuprot Škotima koji svoj identitet shvataju kao pravac mirne i duboke posvećenosti svom nacionalnom biću. On je rekao sljedeće: „Kad bismo imali pola identiteta kojeg imaju Škoti, naša država ne bi bila kakva je sad. Dok Irac hvali svoju zemlju, Škot radi na tome da ona zasluži pohvalu svijeta. Irski [identitet] pronalazi svoj izražaj u patetičnoj poeziji ili bučnom veselju; škotski [identitet] je istaknut u trezvenosti i naporu. Škot njeguje svoj čičak u svom vrtu; Irac nosi svoju djetelinu dok se ne osuši na

[9] Foster Robert Fitzroy, *W. B. Yeats: A Life, I: 'The Apprentice Mage'* (Oxford: Oxford University Press, 1997), *W. B. Yeats: A Life, II: The Arch-Poet 1915-1939* (Oxford: Oxford University Press, 2003).

njegovim grudima, ili utopi u svojoj zdjeli.“[10]

Svi ljudi su u potrazi za nečim, bilo slavom ili moći. Jejts je čitav život bio u potrazi za identitetom, ne za sebe samog nego za irski narod. Smatrao je da su Irci u tadašnje vrijeme živjeli bez nacionalnog identiteta i da je bilo neophodno pronaći ga i to na način da on kao takav, kad se pronađe, bude snaga ujedinjenja Iraca u borbi za nezavisnost. Vidio je da su oni izgubili sve one vrijednosti koje su ih krasile kao narod, narod koji je iznikao iz stare keltske kulture. Po njegovom mišljenju, većina stanovnika Irske je zaboravila tu činjenicu o svojim keltskim korijenima. Stari su Kelti cijenili život i živjeli u harmoniji sa prirodom, te je Jejts smatrao da se treba pronaći taj romantičarski duh i junaštvo koje je krasilo stare Kelte i postaviti kao korijen irskog identiteta. Jejts je uvidio da su tadašnji Irci bili više okrenuti sebi samima kao pojedincima nego kao društvu u cjelini. Stoga je napisao mnogo pjesama sa romantičarskom tematikom jer je na početku svoje pjesničke karijere smatrao da bi takav trebao da bude i irski identitet.

[10] Butt Isaac, *Irish Nationality and the Conditional Defence of the Union 1833-1870*, u D. George Boyce & Alan O'Day (eds.), *Defenders of the Union: A Survey of British and Irish Unionism since 1801*, str. 65-89 (London: Fontana, 2001) [“*Had we half the identity of Scotchmen, our country would not be as it is. The Irishman will praise his country, but the Scotchman will labour that she may deserve the praise of the world... Irish [identity] finds its expression in the pathetic poetry or in the noisy mirth; Scottish [identity]is exhibited in sober and exertion.The Scotchman cultivates his thistle in his garden; the Irishman wears his shamrock till it withers on his bosom,or he drowns it in his bowl.*“]

PREGLED RADA

Ovaj rad se sastoji od sedam poglavlja. Nakon uvodnog slijedi pet glavnih poglavlja i zaključak. Ovo poglavlje, uvod u tezu, predstavlja kratak pregled Jejtsovih opsežnih i različitih interesovanja i preokupacija kao i važne teme iz njegovog života kojima se bavila književna kritika u posljednjim decenijama. Tu se ističe i glavna hipoteza da kritičari trebaju priznati kompleksnost i hibridnost Jejtsovog kolonijalnog statusa. Lista glavnih radova koji će se razmatrati u ovoj tezi kao i sažetak argumenata će biti prikazani u narednim poglavljima.

Prvo poglavlje uključuje odabrane kritičke radove različitih pogleda na tri teme: definiciju postkolonijalizma, Irsku i nacionalni identitet u Jejtsovom opusu i Jejtsov postkolonijalni pristup nacionalnom identitetu.

Mnogobrojne su kontraverze o ovim pitanjima. Kao prvo, različita shvatanja postkolonijalizma u kontekstu vremena za neke počinje nakon kraja kolonijalizma, za druge od početka antikolonijalne borbe. Potom je vidljiv veoma veliki jaz koji postoji kod kritičara po pitanju Irske kao nekadašnje kolonizirane države; dok je neki smatraju bivšom kolonijom britanske imperije, drugi je sagledavaju u evropskim okvirima. Zatim da li je Jejts anti-kolonijalni i postkolonijalni pjesnik, ili potpuno suprotno, pjesnik kolonijalnog mentaliteta. Nakon navođenja različitih i često suprotnih kritičkih pogleda, objasniću pitanje postkolonijalizma u ovoj tezi i osnovno načelo teze zašto bi se Irska trebala posmatrati kao postkolonijalna zemlja i Jejts kao postkolonijalni pjesnik i kritičar.

Drugo poglavlje će se baviti Jejtsovom mladalačkom interakcijom sa irskim nacionalizmom i usmjeriće se na njegov ambivalentan pristup prema istom. Iako je u mladosti bio aktivno uključen u nacionalističke aktivnosti poput anti-engleskih govora i demonstracije, u njemu je oduvijek postojala i ona druga, skeptična, zapitkujuća i nevoljna strana koja ocrtava taj složeni i neodređeni odnos naspram tih aktivnosti. Ono će dokazati da Jejtsovo bavljenje irskim nacionalizmom ima dvije strane, javnu i privatnu. Dok se u javnim govorima i pismima upućenim nacionalističkim žurnalima pokazuje kao izraziti nacionalista i borac za irski identitet, u privatnim pismima je primjetno njegovo ustručavanje i nesiguran pristup prema sopstvenoj uključenosti u irski nacionalizam. Iako on pokušava da nametne svoju poziciju nacionalističkog pjesnika u „Irskoj u nadolazećim vremenima“ (“To Ireland in the coming Times“), pjesma oslikava njegovu zabrinutost i nesigurnost u pogledu relevantnosti njegove poezije prema irskom nacionalizmu i nacionalnom identitetu, te njegova različita shvatanja u odnosu na vodeću struju tog pokreta. Stoga je i njegovo poimanje kolonijalnih i antikolonijalnih stereotipa pokazatelj njegove komplikovane pozicije. Dok s jedne strane

strastveno napada omalovažavanje Iraca od strane susjeda kolonizatora, njegovo djelo ponekad može biti posmatrano kao saučesnik u tome, kao na primjer kad opisuje stereotipnog irskog seljaka. U ovom poglavlju ću se pozabaviti i analiziranjem Jejtsove proze uključujući njegova pisma, javne nastupe, *Eseje i uvode* (*Essays and Introductions*), *Istraživanja* (*Explorations*), *Nesabranu prozu* (*Uncollected Prose*), *Autobiografije* (*Autobiographies*), i na kraju nekim člancima koji su objavljeni u nacionalističkim periodičnim izdanjima poput „Bostonski pilot“ (“Boston Pilot“) i „Žurnal nedjeljnog proviđenja“ (“Providence Sunday Journal“). Nasuprot poeziji iz njegovog ranog perioda koja je bila inspirisana bajkama i narodnim vjerovanjima, njegov tadašnji prozni rad je bio direktno usmjeren na politička javna dešavanja. Ipak i u tom periodu su nastale neke od pjesama koje odišu irskim nacionalnim bićem, poput već spomenute „Irskoj u nadolazećim vremenima“ ili jedne od prvih drama *Countess Cathleen*. Iako su ovo dva glavna teksta koja se obrađuju u ovom poglavlju, i neke druge pjesme će se pomenuti kao podrška ovim argumentima, poput “To the Rose upon the rood of Time“, “The Dedication to a Book of Stories from the Irish Novelists“ i “Stolen Child“.

Treće poglavlje pokriva srednje godine Jejtsovog rada, prve dvije decenije XX vijeka. U to doba je pisao mnoge drame *Cathleen ni Houlihan, The Hour Glass, The King's Threshold, The Shadowy Waters, Where There is Nothing, On Baile's Strand, The Green Helmet,* i *The Player Queen*, i bio veoma uključen u poslove oko Ebi pozorišta. Tada su se dešavale i neke velike javne kontraverze kao npr. pobune u vezi Singovog (Synge) djela *The Playboy of the Western World* i neslaganja između Jejtsa i pripadnika dablinske srednje klase u vezi kolekcije slika Hjua Lejna (Hugh Lane), a što je počelo da utiče na Jejtsa da se počne distancirati od tvrdolinijaša irskog nacionalizma. To razočarenje katoličkim nacionalizmom i stav prema irskom identitetu se najbolje može vidjeti u pjesmama „Septembar 1913.“ (“September 1913“), “Paudeen“ i “On those that hated The Playboy of the Western World“. Dešavanja poput Uskršnjeg ustanka (Easter Rising) 1916. godine su ostavili dubok trag na Jejtsa koji u svojim pjesmama već oplakuje nestanak herojske i romantične Irske. Ustanak i Jejtsova neodređenost u reakciji prema njemu je ovjekovječena u njegovoj nezaboravnoj pjesmi „Uskrs 1916.“ (“Easter 1916“), i stoga ovo poglavlje se najviše i bavi osim analizom ove pjesme i Jejtsovom najrevolucionarnijom dramom *Cathleen ni Houlihan*. Oba ova djela su usko povezana sa pitanjem irske nacionalne borbe i stava pjesnika ka nacionalnom identitetu. Iako je ova drama poznata kao najpoznatiji nacionalistički rad ovog autora, i u njoj postoje određena mjesta koja odaju njegov nesiguran pristup i dvoumljenje kada je u pitanju žrtva nacionalista. U pjesmi „Uskrs 1916.“ se ovaj aspekt sumnje i dvoumljenja pokazuje kao

mješavina pjesnikove privrženosti ali i distanciranja po pitanju mučenika iz Uskršnjeg ustanka.

Osim ova dva glavna teksta u trećem poglavlju, kao podrška ovoj tezi, spominju se i neke druge pjesme poput „Odgovornosti“ (“Responsibilities“), te neki od Jejtsovih članaka, pisama, njegove „Autobiografije“, uvodi i zabilješke koje je pisao o ovim pjesmama. Pjesme poput “Paudeen“, “To a Wealthy Man“ i „Septembar 1913.“ su razmatrane da bi se pokazalo Jejtsovo narastajuće nepovjerenje i udaljavanje od vođstva irskog nacionalizma, katoličke srednje klase prve decenije XX vijeka.

Fokus četvrtog poglavlja je Jejtsov rad dvadesetih godina prošlog vijeka koji je bio uspješan za njega kao javnu ličnost, ali i kao svjetski poznatog pjesnika. On je 1922. godine postavljen za senatora Slobodne irske države, a već naredne dobija Nobelovu nagradu za književnost. Te godine su i za Irsku kao državu bile veoma burne u borbi za oslobađanje od britanskog kolonijalizma. Anglo-Irski rat (1919-1921.) se nastavio Irskim građanskim ratom 1922. godine. Oba ova događaja su bila glavna tema Jejtsove poezije u jednom od njegovih najznačajnijih djela, zbirci *Toranj*. Osim pitanja nacionalnog identiteta koje se proteže u ovom periodu njegovog stvaralačkog djelovanja, treba napomenuti i ostala polja pjesnikovog interesovanja poput starosti, smrti, besmrtnosti u umjetnosti, njegovim mrtvim prijateljima i budućnosti njegovih nasljednika.

Nakon pregleda tema koje se najčešće ponavljaju u većini pjesama iz gore navedene zbirke *Toranj*, razmatrane su pjesme „Ploveći u Vizantiju“ i „Među učenicima“ (“Among School Children“), u ovom poglavlju će se posebna pažnja obratiti na dvije uzastopne pjesmeiz zbirke „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“ (“Meditations in Time of Civil War“) i „Hiljadu devetsto devetnaesta“ (“Nineteen Hundred and Nineteen“). Jejtsov stav prema irskom nacionalnom identitetu kao i njegova složena i dvostruka reakcija prema engleskom kolonijalizmu i irskom nacionalizmu će se u ovom poglavlju razmatrati u kontekstu dva važna rata u irskoj istoriji, Anglo-Irskom i Irskom građanskom ratu. Studioznijim čitanjem pjesama „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“ i „Hiljadu devetsto devetnaesta“ koje su napisane u burno vrijeme dok je Irska prelazila iz kolonijalnog u postkolonijalni period će se pojasniti Jejtsov stav prema zaraćenim stranama u oba rata i njegovo razmišljanje o tome. Iako se smatra da je podržavao Irsku slobodnu državu, njegova pjesma o Irskom građanskom ratu ne pokazuje sklonosti niti prema jednoj od dvije sukobljene strane. Pjesnik obje tretira jednako i smatra da su podjednako odgovorne za tadašnje haotično stanje u državi. Iako na prvi pogled to izgleda, pjesma „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“ nije tužbalica za slavnom Anglo-irskom prošlosti, jer pjesnik ne samo da okrivljuje

obadvije suprostavljene strane koje tvrde da se bore da oslobode Irsku od kolonijalnog jarma, nego također i kolonijalnu tradiciju koja je potpomogla tadašnja ubijanja. Isto tako „Hiljadu devetsto devetnaest“ ne samo da osuđuje zločine koje su izvršile kolonijalne snage nego i nacionaliste čiji su se utopijski ideali pokazali kao pogubni za Irsku. Ovaj nedostatak Jejtsove podrške bilo kojoj od zaraćenih strana i njegova rastrganost u pokušaju davanja podrške nekoj od njih ukazuje na njegov sebi suprostavljeni identitet, jer u nemogućnosti da učini svoj konačni stav naspram zaraćenih strana on se osjeća odvojen od bilo koje od njih.

Peto poglavlje će se baviti zadnjom decenijom Jejtsovog života koja je bila veoma aktivna i plodna za već vremešnog pjesnika. Kao i u svim prijašnjim periodima svoje duge karijere on je obrađivao različite teme i sadržaje u tom periodu. Nakon pojašnjenja tih tema u ovom poglavlju ću razmatrati kontraverzno pitanje njegove kasne politike. Ovisno o književnim tekstovima na koje se želimo osvrnuti, mogu se diskutovati dva suprotna pogleda na ovog pjesnika u poznom dobu. S jedne strane možemo ga posmatrati kao borca za građanske slobode, prava pojedinaca i toleranciju, dok ga s druge možemo vidjeti kao raspirivača rata, propovjednika nasilja i pristašu autoritativne vlade. U nekim govorima u senatu kao i u poeziji i prozi iz tog perioda Jejts je djelovao kao ustrajni kritičar nove i djelimično postkolonijalne irske vlade zbog njenog kršenja ljudskih prava i sloboda. Ipak njegove reakcionarske tendencije kao žestoka podrška anti-demokratskom obliku vlasti, istinska sklonost ka eugenizmu i stalno hvaljenje rata i krvoprolića se veoma često manifestuju u poeziji i prozi iz njegovog kasnog stvaralačkog perioda. Pri opisivanju Jejtsa iz ovog kasnog perioda kritičari se razilaze u mišljenjima; dok ga jedni vide kao postkolonijalnog pjesnika, drugi ga smatraju pjesnikom kolonijalističkog mentaliteta. Glavni argument koji se iznosi u ovom poglavlju je da postojanje ove dvije suprostavljene verzije o Jejtsu iz ovog poznog stvaralačkog perioda, kako u njegovom radu tako i među kritičarima, treba da nas usmjeri protiv monolitnog i jednostranog pristupa prema njemu kao autoru i njegovom djelu. Pri tome se u obzir moraju uzeti tenzije i neodređenosti koje su sastavni dio njegovih razmišljanja i vjerovanja. Dvostruki stavovi koje on pokazuje u zadnjoj deceniji svoje karijere se mogu tumačiti kao zadnji znak njegovog hibridnog kolonijalnog statusa. Osim dva primarna teksta koja se obrađuju u ovom poglavlju, Jejtsovi govori u Senatu i njegov zbornik pod naslovom *Na kotlu* (*On the Boiler*), ovaj rad će obraditi i poeziju iz njegovih poznih kolekcija kao što su *Krv i Mjesec* (*Blood and the Moon*) i *Parnelov pogreb* (*Parnell's Funeral*).

Zaključak ovog rada će sažeti argumente iz prethodnih poglavlja. Osim što će ponuditi opšti pregled glavnih stavki o kojima se raspravljalo u ovom radu, završni dio će ukratko

ukazati i na doprinose koji se mogu izvući iz Jejtsovog stava prema irskom nacionalnom identitetu prilikom čitanja i analiziranja njegovog stvaralačkog opusa, bilo od strane čitalaca ili kritičara, i kako se na taj način može proširiti naše razumijevanje ovog velikog pjesnika.

OSNOVNE POSTAVKE I TEORIJSKI PRISTUP

Glavni predmet ove teze, pitanje irskog nacionalnog identiteta u Jejtsovom pjesničkom stvaralaštvu može se posmatrati kao podkategorija odnosa Jejtsa prema politici. Njegov odnos prema irskom pitanju uopšte je usko povezan sa njegovim pristupom kolonijalizmu i antikolonijalizmu i njegovim stavom u ulozi postkolonijalnog pjesnika. Pojam postkolonijalizma je višestruko interpretiran i u narednom poglavlju se objašnjava kako će se to odnositi na ovu tezu. Bitno je napomenuti da se u ovom radu pitanje postkolonijalizma neće obrađivati u svom hronološkom smislu, što znači vremenski period nakon kraja vladavine kolonijalizma, jer bi bilo kakav drugi pristup isključivao Jejtsa iz grupe postkolonijalnih pjesnika zbog činjenice da je za vrijeme većeg dijela njegovog života Irska bila engleska kolonija. Tek u zadnjim godinama svog života pjesnik je imao priliku da vidi svoju državu koja je dobila djelimičnu nezavisnost od svog susjeda. Ono što smatram postkolonijalizmom je odnos, angažman i interakcija sa nasljeđem kolonijalizma i antikolonijalnog nacionalizma. Kad se Jejts posmatra u sklopu ove definicije onda se on jedino može smatrati postkolonijalnim pjesnikom, a većina njegovog stvaralaštva može dovesti u vezu sa irskim nacionalizmom i antikolonijalnom borbom, irskim identitetom i britanskim kolonijalizmom.

Među mnogobrojnim kritičarima koji su se bavili ovom materijom, neophodno je navesti dvojicu čiji su pristupi najšire prihvaćeni, Edvard Said (Edward Said) i Šejmus Din (Seamus Dean).

Ovaj prvi je predstavnik onih kritičara koji Jejtsa smatraju antikolonijalnim pjesnikom, dok drugi pripada grupi onih koji u njegovom stvaralaštvu i pristupu vide kolonijalistička razmišljanja.[11] Pristalice obadvije struje su pronašle u Jejtsovom stvaralačkom opusu dovoljno dokaza za svoje stavove. Osim što ova teza razmatra pjesnički odnos ka irskom nacionalnom identitetu, ona ujedno dokazuje da je svrstavanje ovog pjesnika i njegovog djela u bilo koju od dvije navedene kategorije usko i nedovoljno, jer se njegov opus u potpunosti ne može svrstati niti u jednu od njih, a da bi se ispoštovale sve karakteristike istih. Nasuprot tome, proučavanjem kontradiktornog aspekta u njegovim djelima i razmišljanjima se dolazi do složenosti i dubine kojima oni zrače. Stoga ovaj rad dokazuje da je bilo koja kritika koja za cilj ima svrstavanje ovog autora isključivo u jednu od navedenih kategorija polovična i ne

[11] Said Edward, *Yeats and Decolonisation*, u *Culture and Imperialism*, str. 265-288 (London: Chatto & Windus, 1993); i Dean Seamus, *Yeats and the Idea of Revolution* u *Celtic Revivals: Essays in Modern Irish Literature 1880-1980*, str. 38-50. (London: Faber, 1987)

može ga predstaviti u potpunosti, jer njegovi radovi jednostavno prkose takvom restriktivnom etiketiranju. Zbog dvostruke lojalnosti, činjenice da je dijete iz miješanog braka, majka Sjuzan Meri Poliksfen Jejts (Susan Mary Pollexfen Yeats), kćerka iz dobrostojeće protestantske porodice, i otac Džon Batler Jejts (John Butler Yeats), iz duge loze uspješnih trgovaca, državnih službenika, zemljoposjednika i sveštenika pri irskoj crkvi, njegov život i djelo su ispunjeni hibridnim identitetom u ničijoj zemlji, između kolonizatora i koloniziranih, što je Homi K. Baba označio kao „izdvojeni prostor, prostor razdvajanja, sistematski demantiran od strane kako kolonijalista tako i nacionalista, jer su u njemu vidjeli autoritet u izvornom porijeklu.“[12] Iako postoje mnogobrojne studije koje potvrđuju ovo stajalište da se Jejts ne može svrstati niti u antikolonijalne pjesnike ni u ekstremne reakcionare i kolonijaliste[13], one su rađene u obliku eseja i razmatraju jedno ili dva autorova djela. Taj nedostatak opsežnijeg istraživanja koji obuhvata Jejtsov stav prema irskom nacionalnom identitetu iz različitih razdoblja njegove karijere jeste zadatak ove teze.

Teorijski temelj ove studije se zasniva na složenom odnosu između kolonizatora i koloniziranih identiteta, kako je izložio Homi Baba, uz Edvarda Saida jedan od najvećih postkolonijalnih kritičara. Dok prvi traži i naglašava sličnosti između kolonizatorskog centra i koloniziranih, drugi ističe suprotnosti i razlike između njih. Said vidi nacionalni identitet u Jejtsovom opusu kao primjer „nativiste-fenomena koji je procvjetao negdje drugdje, kao rezultat kolonijalnog osvajanja“, dok Din kaže da je „Jejts naučio pojam rasnog identiteta kako od svojih anglo-irskih roditelja tako i od engleskih romantičara“.[14] Zato se Jejtsovo stvaralaštvo može smatrati refleksijom neodređenosti njegovog nacionalnog identiteta.

I sam autor je istakao da: „Nijedan narod ne mrzi kao [oni] kojima je prošlost uvijek živa. Sve što voli dolazi [mu] kroz engleski.“[15]

---

[12] Bhabha K. Homi, *The Location of Culture*, (London: Routledge, 1994), str. 120. Homi K. Bhabha (rođen 1949.) je profesor engleskog i američkog jezika i književnosti i direktor humanističkog centra na Harvard univerzitetu. On je jedan od najznačajnijih ličnosti u savremenim postkolonijalnim studijama i tvorac je brojnih neologizama i ključnih koncepata kao što su: hibridnost, mimikrija, razlika i ambivalencija. Tim izrazima se opisuju načini kojima su se kolonizirani narodi odupirali snazi kolonizatora, u skladu sa njegovom teorijom. Nagradu Padma Bhushan od strane indijske vlade je dobio 2012. godine za doprinose na polju književnosti i obrazovanja. [“...a separate space, a space of separation, sistematically denied by both colonialists and nationalists who had sought in him an authorithy in its authencity.“]

[13] Adams Hazard, *Yeats and Antithetical Nationalism*, u *Yeats's Political Identities: Selected Essays*, Johnatan Allison, ed., str. 309-324 (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1996)

[14] Said W. Edward, *Yeats and Decolonisation*,u *Culture and Imperialism*, str. 275 (London: Chatto & Windus, 1993); i Dean Seamus, *Celtic Revivals: Essays in Modern Irish Literature 1880-1980*, str. 48 (Wake Forst University Press 1987)

[15] Yeats Butler William, *Essays and Introductions*, (London: Macmillan, 1961), str. 518-519 [“No people hate as we do in whom the past is always alive. Everything I love has come to me through English.“]

Ova iskrena i samosvjesna ispovijed Jejtsa koju je izrekao u poznim godinama je nešto što ga je uvijek pratilo, odražavajući se ne samo na njegov život nego i njegov stvaralački opus. Pitanje jezika je za pisca oduvijek bilo neraskidivo povezano sa pitanjem identiteta. Primjera radi, trebaju se uporediti Jejtsova i Džojsova (Joyce) reakcija kada se razmatrala upotreba engleskog jezika koji su mnogi smatrali jezikom kolonizatora. Iako imaju istu postkolonijalnu dvosmislenost naspram engleskog jezika, on dovodi do unutrašnjeg nemira koji je veoma prisutan u Džojsovom djelu *Portret umjetnika u mladosti* (*A Portrait of the Artist as a Young Man*). Dok je za Jejtsa to maternji jezik, Džojsov junak Stiven Dedalus (Stephen Dedalus) to zamjera. Za njega, uprkos dvosmislenom stavu prema „jeziku tlačitelja koji je tako poznat i tako stran", on će zauvijek ostati „stečeni govor", a ne maternji jezik.[16]

Ako bi se ova iskrena i samosvjesna Jejtsova ispovjed shvatila jednostrano kao patologija književnog unionizma, to bi ujedno značilo ignorisanje složenosti cijele situacije koja je u stvari Jejtsov položaj između ta dva shvatanja, odnosno „njegov raskol između kulturnog iskustva i emocionalne ambivalentnosti, te njegove protivrječne lojalnosti."[17] Mnogo je kritičara koji su se bavili ovom situacijom kod Jejtsa, ali najrazumljiviji i najpotpuniji opis je postavio Šejmus Din, koji tvrdi da: „Jejts artikulira mnogo potpunije nego većina postkolonijalnih pisaca o dilemi po pitanju nastajanja naroda i nacionalnog identiteta."[18]

Podržavajući ovu tezu, ovaj rad se više bavi istraživanjem različitih i promjenjljivih stavova tokom Jejtsove duge karijere i koji su se kao takvi odrazili u njegovom stvaralaštvu kreirajući dvostruko i kontradiktorno shvatanje ovog pjesnika.

Pretpostavka ove teze je da niti Said ni Din, a poslije ni njihovi sljedbenici nisu bili potpuni u svojim postulatima, bez namjere da spoje oba stava u Jejtsovu ličnost i djelo. Njihova suprotna i nepotpuna stajališta je najbolje ocijenio Baba koji kaže da su to „dva kontradiktorna i nezavisna stava [koja] nastanjuju isto mjesto"[19]. Vidljivo je da jedan uzima u obzir realnost,dok je drugi pod uticajem nagona koji odvajaju ego od realnosti.

Proučavajući Jejtsa uvidio sam da je ovaj citat najbolje predstavio stvarnu poziciju ovog umjetnika, odbacujući koncept fiksnosti na kojem se zasniva kolonijalni diskurs u konstituciji identiteta.

---

[16] Joyce James, *A Portrait of the Artist as a Young Man*, str. 172 (Penguin Classics, 1977)
[17] Dean Seamus, *Heroic Styles: The Tradition of an Idea*, ed. Claire Connolly, *Theorizing Ireland*, str. 18 (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2003)
[18] Idem, str 181.
[19] Bhabha K. Hommi, *The Location of Culture*, str. 132 (London: Routledge, 1994) [„two contradictory and independent attitudes inhabit the same place."]

Postkolonijalni pristup Jejtsovim stihovima u ovom radu je sveobuhvatniji ukoliko se oslobodimo binarne kategorizacije i ako u prvi plan stavimo promjene, razvoj i složenost koji se dešavaju u autorovom životu i djelu, sa konstantnim osvrtom na nacionalni identitet. To je srž Babinog shvatanja hibridnosti kod ovog umjetnika sa naglaskom na isprepleten i nedjeljiv odnos između kolonizatora i koloniziranih. Ovaj rad ima za cilj da pokaže primjere Jejtsovih mnogostrukih, razvojnih i ponekad kontradiktornih pogleda koji ilustruju njegove agonističke, kritizirajuće i djelidbene poglede prema kolonijalnom i nacionalnom identitetu. S posebnim osvrtom na Jejtsovu izrazitu hibridnost u stavovima, postkolonijalnu situaciju uopšte u Irskoj i Jejtsov slučaj posebno, ovaj rad se bavi tenzijama, neodređenostima i kontradikcijama koje su prisutne u Jejtsovom književnom opusu.

Da bi se postigao ovaj sveobuhvatni cilj, u ovom radu će se razmatrati neke od Jejtsovih pjesama, uzimajući u obzir dramsko i prozno stvaralaštvo iz različitih perioda njegove karijere. Poseban osvrt će se usredotočiti na prepisku, govore, intervjue, eseje, memoare i autobiografiju, a sve u cilju podržavanja ove teze. Glavni kriterij za odabir ovih tekstova je bio njihova važnost kad je u pitanju Jejtsov odnos prema irskom nacionalizmu i nacionalnom identitetu te njegov ambivalentan odnos prema tome. Ono što želim pokazati je činjenica da je Jejtsova lojalnost bila podijeljenja između njegove predanosti i privrženosti irskom pitanju uopšte, te kritike i odstupanja od irskog nacionalizma i irske nacionalne borbe s jedne strane, i naslijeđenog anglo-irskog porijekla i engleskog kolonijalizma s druge. Taj osjećaj nesigurnosti i dvojnosti u kritikama upućenim antikolonijalnoj nacionalističkoj tradiciji i kolonijalnom anglo-irskom nasljeđu je ono što čini Jejtsovu hibridnu kolonijalnu poziciju i svrstava ga u istinske postkolonijalne pjesnike.

KRITIKE O VILIJAMU BATLERU JEJTSU

Svakako jedna od najbogatije pripremljenih bibliografija o ovom velikom književniku je ona koju je uradio Klaus Piter. S. Johum (Klaus Peter S. Jochum) pod nazivom *W. B. Yeats: A Clasified Bibliography of Criticism* iz 1990. godine.[20] Ona sadrži više od 10.000 podataka, a hiljade drugih su se još pojavile nakon njenog izdanja kao različite kompilacije. Ovaj odjeljak se osvrće na takve vrste materijala, dodajući pri tome još i druge izvore kao što su školska izdanja, biografije i kritike. Cilj je da se navedu glavni kritički pogledi od 1930. godine do danas.

Prije bili kakve dublje analize stvaralaštva Vilijama Batlera Jejtsa neophodno je poznavati ono što je on pisao. Pri tome je potrebno u obzir uzeti djelo koje je napisao Alen Vejd (Allan Wade) *A Bibliography of the Writings of W. B. Yeats* iz 1968. godine.[21] On u tom djelu navodi sve knjige ovog autora kao i njegove doprinose koje je dao za periodična izdanja te knjige o njemu koje su uredili i sastavili drugi autori. Knjiga također navodi njegove rane radove, prevode, radio emitovanja te izdanja koja je napravila njegova sestra. Ovome svakako treba dodati još i djelo Eduard O'Ši (Edwarda O'Shea) *A Descriptive Catalog of W. B. Yeats's Library* iz 1985. godine.[22]

Potom se nameće pitanje koja izdanja ovog umjetnika treba čitati. Jejts je možda književnik čije je stvaralaštvo doživilo najviše revizija što ovo gore navedeno pitanje čini kompleksnim, naročito kad su u pitanju njegove pjesme. Većina poznavaoca djela ovog velikana svjetske književnosti se slažu da su do sada dvije najbolje edicije one koje su napravili Ričard J. Fineran (Richard J. Finneran) *The Poems, Revised* (1989)[23] i ona druga autora Normana A. Džefaresa (Norman A. Jeffares) *Yeats's Poems* (1989)[24]. Oba ova djela odražavaju različite interpretacije svih revizija koje su napravljene od 1930. godine do danas.

Vilijam Batler Jejts je proveo najveći dio 1931-1932. godine ispravljajući i popravljajući dokaze za multivolumensko izdanje svojih radova u zbirci pod nazivom *Edition de Luxe*, koja na žalost, zbog finansijskih razloga, nikad nije našla svoj put do čitalačke publike i ljubitelja njegovog stvaralaštva. Umjesto toga, njegovi izdavači su se potrudili da izdaju zbirku njegove poezije u jednom tomu, a nakon toga i slično izdanje njegovih drama.

---

[20] Jochum K. P. S., *W. B. Yeats: A Clasified Bibliography of Criticism*, (Urbana : University of Illinois Press, 1978)
[21] Wade Allan, *A Bibliography of the Writings of W. B. Yeats*, (London: Rupert Hart-Davis, 1958)
[22] O'Shea Edward, *A Descriptive Catalog of W. B. Yeats's Library*, (New York: Garland Pub. Co., 1985)
[23] Finneran J. Richard, *The Poems, Revised*, 2nd ed. (London: Palgrave, Macmillan, 1991)
[24] Jeffares A. Norman, *Yeats's Poems*, (London: Macmillan Pub. Co., 1989)

Zato se zbirka *The Collected Poems of W. B. Yeats* iz 1933. godine smatra zadnjim zbirnim izdanjem njegove poezije koja je učinjena za pjesnikova života. Jejts se nikada zvanično nije složio sa time da ova dva izdanja budu nekakva zamjena za njegov trud uložen u nikad objavljeno djelo *Edition de Luxe*.

Dok Fineran smatra da su *The Collected Poems* trajna revizija, Džefares ih uzima kao privremenu i nedovoljnu za zamjenu neobjavljenoj ediciji *Edition de Luxe*. Iz ovoga je vidljivo da su ova dva urednika pripremila različita izdanja. Ovaj prvi slijedi način da duže narativne pjesme stavlja na kraju svoje zbirke, dok Džefares nastavlja načinom na koji je i sam Jejts pisao mješajući duže narativne pjesme sa kratkim lirikama kroz cijelu zbirku. Prva zbirka počinje pjesmom „Raskrsnice“ pokazujući svu raskoš Jejtsovog lirskog talenta, dok druga počinje „The Wandering of Oisin“ naglašavajući onu mnogo značajniju ulogu koju je Jejts imao kao irski moderni bard i inicijator kreiranja irskog nacionalnog identiteta. Iako su obje edicije korisne za proučavanje stvaralačkog opusa Vilijama Batlera Jejtsa, pri ozbiljnijem studiranju se ne smijemo osloniti isključivo na samo jednu od njih. Neophodno je pregledati i ranija izdanja istih tekstova jer postoji mogućnost da dođemo do pogrešnog zaključka pri analiziranju pjesnikove rane faze a na osnovu ranih tekstova koji su kasnije obrađivani. Raniji tekstovi odišu estetskim šarmom i puni su rodoljubnog ponosa i želje da se izgradi irski nacionalni identitet koji bi pomogao daljnjem razvijanju samostalne države.

Postoje mnogobrojni naučni izvori koji pokazuju razvoj Jejtsovih tekstova. Postoje dvije zbirke koje su uključile sve objavljene verzije Jejtsovih pjesama i drama koje su nastale za vrijeme pjesnikovog života. To su *The Variorum Edition of the Poems* (ed. Peter Allt and Russell K. Alspach) iz 1966. godine i *The Variorum Edition of the Plays* (ed. Russell K. Alspach) iz iste godine. One također ukazuju na promjenljive aranžmane u njegovim zbirkama poezije, uključujući sve Jejtsove zabilješke, predgovore i posvete.

Za pristup pjesnikovim zabilješkama koje su nastale prije izdavanja djela neophodno je pregledati zbirke poznate pod nazivom *Cornell Yeats*.

Svaka knjiga u ovoj zbirci obrađuje različitu dramu ili zbirku pjesama, printane fotografije rukopisa i materijala kucanih na pisaćoj mašini prikazujući to na lijevoj strani dodajući printane transkripcije na desnoj.

Stoga su ove knjige jedan od najznačajnijih izvora informacija prilikom bilo kakvog studioznijeg proučavanja života ili književnog opusa Vilijama Batlera Jejtsa.[25]

Uzimanje u obzir obje zbirke *Variorum* skupa sa *Cornell Yeats* predstavlja jedini ispravan način pristupanja bilo kakvom studioznijem izučavanju stvaralačkog opusa Vilijama Batlera Jejtsa, jer one označavaju istoriju njegovih pjesama i drama počevši od najranijih sačuvanih radnih verzija kroz njihove različite oblike koji su ikada bili objavljivani.

Druge zbirke se fokusiraju na tekstualne razlike u njegovoj prozi. One uključuju *The Secret Rose, Stories by W. B. Yeats: A Variorum Edition* (1992.) i *Yeats's "Vision" Papers* (1992. i 2001.), potom *Memoirs* (1972.) koji sadrže prvu radnu verziju pjesnikove autobiografije i žurnala koje je započeo 1908. godine.[26] Kad su u pitanju Jejtsova drama i proza, najbolja zbirka, po mnogima, koja se pojavila na literarnom nebu je *The Collected Works of W. B. Yeats*. Mnoge biblioteke nude pristup zbirci pod nazivom *The W. B. Yeats Collection* (1999), elektronskoj bazi podataka svih reviziranih verzija pjesnikovih glavnih djela kao i izdanju *A Vision* iz 1925. godine.

Mnogobrojni biografi koji su se bavili životom i djelom Vilijama Batlera Jejtsa su također načinili veoma važan izvor informacija za bilo kakva buduća istraživanja koja se tiču ovog velikana svjetske književnosti. On je još za života dodao neka od autobiografksih pisanja više radi sopstvenog prisjećanja nego radi iznošenja tačnih činjenica, pa sad mnogi naučnici istražuju taj odnos između njegovog predstavljanja stvari i života kojim je on stvarno živio. Svakako da je u tom istraživanju njegovog života najdalje otišao Ficroj Robert Foster (Fitzroy Robert Foster) koji je načinio pjesnikovu biografiju u dva toma pod nazivom *W. B. Yeats: A Life* (1997. i 2003.) u kojima je na veoma razumljiv i tačan način prikazao život ovog velikog književnika obraćajući pažnju na sve aspekte u kojima je V. B. Jejts uživao. Autor je

---

[25] Cornell Yeats na istoimenom univerzitetu objavljuje Cornell University Press i do sada su objavili: Alison Armstrong, ed. "The Herne's Egg", (1993); George Bornstein, ed. "The Early Poetry, Volume I:"Mosada" and The Island of Statues", (1987) i "The Early Poetry, Volume II:The Wanderings of Oisin and Other Poems to 1985", (1994); Wayne K. Chapman, ed. "The Dreaming of the Bones" i "Calvary", (2003); David R. Clark, ed. "Parnell's Funeral and Other Poems" iz "A Full Moon in March", (2003), "The Winding Stair", (1995) i "The Words for Music Perhaps and Other Poems", (1999); Jared Curtis, ed. „The Land of Heart's Desire", (2002); Mary Fitzgerald, ed. "The Words Upon the Window Pane", (2002); David Holdeman, ed. "In the Seven Woods" i "The Green Helmet and Other Poems", (2002); Carolyn Holdsworth, ed. "The Wind Among the Reeds", (1993); Phillip L. Marcus, ed. "The Death of Cuhulain", (1982); J. C. C. Mays i Stephen Parish, eds. "New Poems", (2000); William H. O'Donnell, ed. "Responsibilities", (2003); Thomas Parkinson, ed. with Anne Brannen, "Michael Robartes and the Dancer", (1994); Stephen Parish, ed. "The Wild Swans at Coole", (1994); James Pethica, ed. "Last Poems", (1997); Catherine Phillips, ed. "The Hour-Glass", (1994).

[26] Warwick Gould, Phillip L. Marcus i Michael Sidnell, eds. *The Secret Rose, Stories by W. B. Yeats: A Variorum Edition*, (London: Macmillan, 1992); Steve L. Adams, Barbara J. Freeling i Sandra L. Sprayberry, eds. *Yeats's "Vision"Papers*, (vols. I-II, University of Iowa Press, 1992), Robert A. Martinich i Margaret Mills Harper (vol. III, University of of Iowa Press, 1992), George Mills Harper and Margaret Mills Harper (vol IV, Palgrave, 2001); Denis Donoghue, ed. *Memoirs: Autobiography – First Draft: Journal*, (London: Macmillan, 1972).

uspio da obrati pažnju i uveže Jejtsova duhovna, emocionalna i politička shvatanja i stavove koji su u mnogome uticali na njegovo književno stvaralaštvo. Postoje i druge naučne studije koje se odnose na različite aspekte Jejtsovog života te mogu koristiti istraživanjima ovisno o polju koje se istražuje. Alen Vejd se posvetio istraživanju Jejtsovih pisama, koja su također nezaobilazna prilikom bilo kakve ozbiljnije studije o ovom pjesniku.

Bitno je napomenuti da su istraživanja i pisanja o Jejtsovom životu i djelu počela da prelaze granice rutinske književne žurnalistike mnogo prije njegove smrti. Već 1904. godine se pojavljuje prva ozbiljnija studija u obliku knjige pod nazivom *'William Butler Yeats and the Irish Literary Revival'* autora Horacija Šifa Kransa (Horatio Sheafe Krans).[27] Uprkos činjenici da je ova knjiga na ozbiljan način pristupila izučavanju Vilijama Batlera Jejtsa i njegove uloge u Irskom književnom preporodu, ipak sve do početka 30-tih godina XX vijeka taj kritički interes prema ovom književniku nije postao svjetski rasprostranjen. Između treće i četvrte decenije XX vijeka pjesnici koji su pripadali tzv. „Pjesnici tridesetih“ kao što su Vistan Hjug Odin (Wystan Hugh Auden) i Luis Meknis (Louis MacNeice) su ocjenjivali Vilijama Batlera Jejtsa naspram njihovim sekularnim i ljevičarski nastrojenim stavovima, dok je u Americi udruženje pod nazivom „Nova kritika“ (New Critics) koji su bili savremenici ovog prvog britanskog također ocjenjivalo dostignuća ovog velikog književnika. Odin je čak i napisao izvrsnu elegiju pod naslovom “In Memory of W. B. Yeats“[28] („Za uspomenu na V. B. Jejtsa“) 1939. godine, i koja sadrži jednu od najboljih kritika o Jejtsu koje su ikad objavljene.

„Za uspomenu na V. B. Jejtsa“

„Nestao je usred zime:
Kad su potoci bili zamrznuti, aerodromi skoro pusti,
Snijeg unakazio javne spomenike;
Živa potonula u usta umirućeg dana.
Čime se složišmo da je
Dan njegove smrti bio taman i hladan.
Daleko od njegove bolesti
Vukovi su trčali kroz zimzelene šume,
Seosku rijeku je iskušavalo moderno pristanište;
Ožalošćenim jezicima
Smrt pjesnika su spriječile njegove pjesme.
Ali za njega je to bio njegov posljednji dan,
Popodne ispunjeno medicinskim sestrama i glasinama;

[27] Krans, Sheafe Horatio, *William Butler Yeats and the Irish Literary Revival*, digitalizirao University of Michigan, (pregledano na https://archive.org/details/williambutlerye02krangoog, 17.07.2016. god.).
[28] Auden, Hugh Wystan, ed. Edward Mendelson, *Collected Poems*, str.197-98, (London: Random House, 1976)

Krajnji dijelovi njegovog tijela se bune,
Površina njegovog uma je prazna,
Tišina je napala predgrađa,
Jačina njegovih osjećaja je opala; on je postao samo za svoje poštovaoce.
Sada je razbacan između stotine gradova
I u potpunosti prepušten nepoznatim naklonostima,
Da bi pronašo svoju sreću u nekoj drugoj vrsti šume
I bio kažnjen pod stranim kodom savjesti.
Riječi mrtvaca
Su modificirane u utrobi živih.
Ali u važnosti i buci za sutra
Kada brokeri urlaju kao zvijeri na podu buržoazije,
I siromašni imaju patnje kojima su prilično navikli,
I svaki je u sopstvenoj ćeliji gotovo uvjeren u svoju slobodu,
Nekoliko hiljada će misliti o ovome danu
Kao kad se misli o danu kada se učinilo nešto malo neobično.
Čime se složišmo da je
Dan njegove smrti bio taman i hladan.

II

Bio si blesav poput nas; Tvoj dar je to sve preživio:
Parohiju bogatih žena, fizičko propadanje,
Samog sebe. Luda Irska te povrijedila u tvojoj poeziji.
Sada Irska i dalje ima svoje ludilo i svoje vrijeme,
Za poeziju ne čini ništa da bi se ona dogodila: ona preživljava
U dolini svog nastanka, gdje se odgovorni
nikad ne bi htjeli petljati, teče na jug
Od rančeva izolacije i prometnih gužvi,
Sirovih gradova kojima vjerujemo i u kojima umiremo; preživljava,
Način događanja, usta.

III

Zemljo, primi počasnog gosta:
Vilijam Jejts je legao da se odmori.
Neka irska lađa leži
Ispražnjena od njegove poezije.

[Auden je kasnije izbrisao naredne tri strofe.] (op.autora)

Vrijeme koje je netolerantno
Prema hrabrima i nevinima,
I ravnodušno u sedmici
Prelijepog izgleda,
Obožava jezik i oprašta
Svakome od koga živi;
Pomiluje kukavice, uobraženost,
Polaže počasti na svoje noge.
Vrijeme je da se ovim čudnim izgovorom

Izvinimo Kiplingu i njegovim stavovima,
I da li će oprost Pola Klodela,
Pomilovati ga za dobro pisanje.
U noćnoj mori i mraku
Svi psi Evrope laju,
A živi narodi čekaju,
Svaki zaplijenjen u svojoj mržnji;
Intelektualna sramota
Gleda iz svakog ljudskog lica,
I mora sažaljivih laži
Zaključana i zamrznuta u svakom oku.
Slijedi, pjesnika, slijedi pravo
Do kraja noći,
Uz vaš oslobođen glas
Još uvijek nas uvjerava da se radujemo.
Uz rastući stih
Napravi vinograd prokletstva,
Pjevaj o ljudskom neuspjehu
U zanosu nevolje.
U pustinjama srca
Neka fontane ozdravljenja započnu,
U zatvoru njegovih dana
Nauče slobodnog čovjeka kako da se hvali.“[29]

“In Memory of W. B. Yeats“

[“*He disappeared in the dead of winter:*
The brooks were frozen, the airports almost deserted,
The snow disfigured the public statues;
The mercury sank in the mouth of the dying day.
What instruments we have agree
The day of his death was a dark cold day.
Far from his illness
The wolves ran on through the evergreen forests,
The peasant river was untempted by the fashionable quays;
By mourning tongues
The death of the poet was kept from his poems.
But for him it was his last afternoon as himself,
An afternoon of nurses and rumours;
The provinces of his body revolted,
The squares of his mind were empty,
Silence invaded the suburbs,
The current of his feeling failed; he became his admirers.
Now he is scattered among a hundred cities
And wholly given over to unfamiliar affections,
To find his happiness in another kind of wood

[29] Svi prevode Jejtsovih pjesama, proznih radova, članaka i dr. je uradio autor ovog djela, ukoliko to nije drukčije navedeno.

And be punished under a foreign code of conscience.
The words of a dead man
Are modified in the guts of the living.
But in the importance and noise of to-morrow
When the brokers are roaring like beasts on the floor of the Bourse,
And the poor have the sufferings to which they are fairly accustomed,
And each in the cell of himself is almost convinced of his freedom,
A few thousand will think of this day
As one thinks of a day when one did something slightly unusual.
What instruments we have agree
The day of his death was a dark cold day.

II

You were silly like us; your gift survived it all:
The parish of rich women, physical decay,
Yourself. Mad Ireland hurt you into poetry.
Now Ireland has her madness and her weather still,
For poetry makes nothing happen: it survives
In the valley of its making where executives
Would never want to tamper, flows on south
From ranches of isolation and the busy griefs,
Raw towns that we believe and die in; it survives,
A way of happening, a mouth.

III

Earth, receive an honoured guest:
William Yeats is laid to rest.
Let the Irish vessel lie
Emptied of its poetry.
Time that is intolerant
Of the brave and the innocent,
And indifferent in a week
To a beautiful physique,
Worships language and forgives
Everyone by whom it lives;
Pardons cowardice, conceit,
Lays its honours at their feet.
Time that with this strange excuse
Pardoned Kipling and his views,
And will pardon Paul Claudel,
Pardons him for writing well.
In the nightmare of the dark
All the dogs of Europe bark,
And the living nations wait,
Each sequestered in its hate;
Intellectual disgrace
Stares from every human face,
And the seas of pity lie

Locked and frozen in each eye.
Follow, poet, follow right
To the bottom of the night,
With your unconstraining voice
Still persuade us to rejoice.
With the farming of a verse
Make a vineyard of the curse,
Sing of human unsuccess
In a rapture of distress.
In the deserts of the heart
Let the healing fountains start,
In the prison of his days
Teach the free man how to praise.“]

Pjesma je podijeljena u tri dijela različitih dužina, bez neke posebne veze između i svaki od tih dijelova je poetski samostalan. Ona je, kako i sam naslov kaže, elegija napisana kao žaljenje zbog Jejtsove smrti, ali je ipak drugačija od konvencionalne elegije. Naime, u elegiji se sve prirodno predstavlja kao žal zbog smrti, dok je ovdje priroda ono što nastavlja da živi nezavisno od smrti. Smrt velikog pjesnika prolazi neprimjećeno niti od strane ljudi ni od prirode. On Jejtsa naziva blesavim i dalje da njegova poezija nije mogla ništa učiniti da se stvari dese. Kako kaže, „Irska ima svoje ludilo i svoje vrijeme još uvijek“. Vidljivo je da on ne idealizira Jejtsa kao pjesnika pa njegova smrt ostaje periferna u čitavoj pjesmi. Značajna je pjesnikova poruka da je Jejtsov dar za dramatizacjom moćnih emocija preživio njegova luda razmišljanja i otvorio pristup mnogobrojnim analitičarima.

Meknis u svom djelu balansira skepticizmom i simpatijom, ali uzima Jejtsova ubjeđenja i osude mnogo ozbiljnije. U djelu *Poezija V. B. Jejtsa* (*The Poetry of W. B. Yeats*)[30] on raspravlja da interes Jejtsovih zemljaka Iraca prema njihovoj domovini je postepeno natjerao Jejtsa da izvrši sintezu svojih romantičarskih i ezoteričnih maštanja uz obraćanje pažnje na svakodnevni život. Svi „Novokritičari“ su, poput Odina i Meknis, ocjenjivali Jejtsov odbojnost prema politici i vjeri naspram veličine njegove umjetnosti. Bilo je i onih koji su ga ocjenjivali negativno. Jedan od njih je bio i Ivor Vinters (Yvor Winters), američki pjesnik i kritičar, koji je smatrao da Jejts nije uspio dostići moralne i estetske standarde velikog i značajnog književnika. Ipak je mnogo više onih koji imaju suprotna ubjeđenja i koji ističu svu pjesnikovu umjetnost, uz navođenje pojma „dubinskog, bliskog čitanja“ prilikom analiziranja pojedinih pjesama iz Jejtsovog stvaralačkog opusa i uz obavezno uzimanje u obzir istorijskog konteksta nastanka.

[30] MacNeice Louis, *The Poetry of W. B. Yeats*, 2nd ed. (London: Faber & Faber, 2011)

Većina novokritičara su zasnivali svoje stavove u vrijeme kad je bilo veoma malo naučnih radova o Jejtsovoj biografiji, reviziji ili okultnim vjerovanjima.

Ta se situacija popravlja nakon II Svjetskog rata dolaskom na scenu ljudi poput Džejmsa Hola i Marina Štajnmena.

Vilijam Batler Jejts se smatra jednim od najpoznatijih pisaca u prvoj polovici XX vijeka. Njegov značaj je poseban zbog njegovog doprinosa u uspostavljanju irskog dramskog pokreta. No, upravo zbog toga što je imao anglo-irsko porijeklo, bio je optuživan za predstavljanje kolonijalne vizije irskog identiteta kroz prikazivanje engleskih stereotipa. Dakle, Jejtsovi napori u oživljavanju irske kulture nisu bili shvaćeni od strane mnogih nacionalista i političara tog vrijeme. U stvari, ovaj rad ukazuje na činjenicu da su ovi napori visoko cijenjeni jer je on postigao dva cilja: kao prvo, uspio je oživjeti drevnu irsku kulturu, i drugo sudjelovati u oslobađanju Irske uz korištenje irskog pozorišta. Rad je pokazao da je Jejtsovo stvaralaštvo uopšte odigralo veliku ulogu kao protivnapad na englesko krivo tumačenje Irskog naroda kao varvara bez kulture. Poseban osvrt je stavljen na naglašavanje Jejtsovog nacionalizma, fokusirajući se na njegovu ulogu u oživljavanju irskog identiteta u svim djelima. Zapravo, on je uspio probuditi nacionalizam u duhu svoje publike podsjećajući ih na njihovu keltsku kulturu koju je smatrao kao glavni element u irskom nacionalnom identitetu. Sve optužbe u vezi Jejtsovog osjećaja za nacionalizmom su se pokazale se kao netačne, ako se uzme u obzir njegova uloga u oživljavanju irskog nacionalnog identiteta.

Vilijam Batler Jejts je danas kao priznat za jednog od najvećih književnih ličnosti u XX vijeku. Mnogi kritičari ga smatraju za pisca koji „nosi poseban odnos prema određenoj kulturi“.[31] Iako se Jejts smatra za ključnu ličnost ponovnog stvaranja irskog identiteta, i dalje neki od kritičara sumnjaju u takvu njegovu ulogu, dok neki političari degradiraju njegove nacionalne težnje i napore. Kao pripadnika anglo-irskog porijekla, optuživali su ga za predstavljanje kolonijalne vizije irskog identiteta prikauzjući engleske stereotipe. Tako Marija Rodrigez Luro (Maria Rodrigues Louro) ukazuje na činjenicu da je Jejstovo „stvaralaštvo napadnuto jer nije dovoljno dobro služilo nacionalističkom uzroku“.[32] Budući da je i sam bio anglo-irski potomak, često je bio optuživan za nelojalnost prema Irskoj. Mnogi su kritičari potkopavali njegova nastojanja izgradnje nacionalnog identiteta optužujući ga za pripadnost kolonijalnoj klasi, i kao predstavnika engleske okupacije.

---

[31] Brooks Cleanth, *The Hidden God,* str. 44, (London: Yale University, 1978). [„...bears a very special relation to particular culture“.]

[32] Luoro Maria Rodrigues, *The Drama of J. M. Synge: A Challenge to the Ideology and Myths of Irishness, D.A.I. Vol. 53,* str. 2382, *(1991)* [„...attacked for not serving well enough the nationalist cause“.]

Jedan od njih, Džon S. Keli (John S. Kelly) u djelu *Peto zvono* (*The Fifth Bell*), tvrdi da je „nakon nekoliko pokušaja da se identificira s ljudima, [Jejts] pao natrag u kolonijalne i autoritarne stavove“.[33]

Ipak, neki kritičari vjeruju da Jejts više utjelovljuje „nacionalni“ a ne samo „provincijski kulturalizam“, prikazujući englesku koloniziranu perspektivu Irske kao „engleske pokrajine“. Ovaj „provincijski“ pogled na irsku književnost potkopava njenu važnost, a time i značaj irskih pisaca, uključujući i Jejtsa, odbacujući ovaj ekskluzivni kolonizirani stav prema irskoj književnosti kao sekundarnoj ili „odbačenoj kulturi“.[34]

Jejtsovo hibridno porijeklo mu je izazvalo mnogo problema jer se nije slagalo sa svim glavnim kategorijama koje su navedene ka dio irskog nacionalnog bića. Na primjer, u *Synge and Anglo-Irish Literature*, tri odrednice su navedene kao identifikacija irske nacionalne književnosti, i one su najbolje sažete u sljedećim naslovima; „Religijska svijest, ... irski nacionalizam, zemlja“.[35] U tom svjetlu, Jejtsa kao pripadnika anglo-irskih protestanata, mnogi nisu smatrali za nekoga ko istinski govori o irskoj stvarnosti, nego da se on u stvari „zalaže za irsku tradiciju koja je slomljena“.[36] Iako Jejts pokušava opovrgnuti ove optužbe, još uvijek postoje neki kritičari poput Done Gerštenberger (Donna Gerstenberger) koja u svom radu pod naslovom „V. B. Jejts: Politika i istorija“ (“W. B. Yeats: Politics and History“) ističe da se rasprava o Jejtsovom nacionalizmu nastavlja kao o nečemu „uznemirenom, uznemirujućem, i nezadovoljavajućem“.[37] Glavna optužba usmjerena na Jejtsa je bila u vezi njegovog hibridnog identiteta. U skladu sa tim Gerštenberger ističe da je „Jejts stajao na rubu između dva vijeka; kulturno, on nije pripadao nijednoj od klasa kojima se najviše divio, ni seljaštvu niti plemstvu, njegov život ga je podijelio između Engleske i Irske; njegovi književni prethodnici su bili Vilijam Šekspir (William Shakespeare), Šeli (Shelly) i Blejk (Blake), iako je želio stvoriti glas za Irsku, i bio protestant u katoličkoj zemlji“.[38]

---

[33] Kelly S. John, *The Fifth Bell: Race and Class in Yeats' Political Thought*, u *Irish Writers and Politics*, ed., Komesu and Skein, str. 110, (Colyn Smythe: Gerrad Cross, 1989) [“after some attempts to identify with the people, [Yeats] fell back into colonial and authoritarian attitudes“.]

[34] Brooks Cleanth, *The Hidden God*, str. 44, (London: Yale University, 1978) [“disposed culture“.]

[35] Brown Terence, *Yeats, Joyce and the Irish* Critical Debate, u *Ireland's Literature: Selected Essays*, str. 83, (New York: Barnes & Noble Books, 1988) [“the Religious consciousness, ... Irish Nationalism, the Land“.]

[36] Idem, str 83, [“stands for the Irish tradition as broken“.]

[37] Gerstenberger Dona, “W. B. Yeats: Politics and History“, u Irish Writers and Politics, ed., Komesu and Skein, str. 81, (Colyn Smythe: Gerrad Cross, 1989) [“unsettled, unsettling and unsatisfying“.]

[38] Idem, str. 86, [“Yeats stood at the margins between two centuries; culturally, he belonged to neither of the classes he admired most, peasant or nobleman, his life divided him between England and Ireland; his literary precursors were Shakespeare, Shelly and Blake, although he wished to create a voice for Ireland, and, Protestant in a Catholic country“.]

Naredni kritičari su dopunjavali sumnjivi stav prema Jejtsu; tako Kiberd (Kiberd) u djelu *Pronalaženje Irske* (*Inventing Ireland*) tvrdi da je Jejts radio na „verziji verzije“[39], što znači da on uvodi „romantičarsko englesku“ viziju irskog života, više u engleskom duhu nego u irskom.

On nadalje tvrdi da Jejtsova djela nisu nikada bili „u potpunosti zadovoljavajuća, jer ono što je bilo irsko izgledalo je ružno u engleskom ruhu, a što je bilo englesko nikada nije bilo posve ovladano, nikad se u potpunosti nije apsorbirao u njihovo biće.“[40]

Još jedna optužba usmjerena prema Jejtsu je bila na račun njegovog „Anglo-irskog elitizma“.[41] Kroz elitizam, Jejtsa su opisivali kao stranca za većinu Iraca. Kritičari ukazuju da je kao predstavnik elitizma, Jejts napravio veliki razmak između samoga sebe i „ribara iz Connemara, domaćeg trgovca, liječnika, advokata, policajca, vojnika“.[42] Drugim riječima, Jejts je optuživan da se odmakao i izolovao od irske srednje klase. Osim toga drugi kritičari su optuživali Jejtsa za autentičnost zbog njegove sklonosti da idealizira irski život kao mitski, što znači da je odvojio Irce od stvarnosti. Zapravo, Jejts se poistovjetio sa irskom kulturom kao izvorom irskog identiteta i želio je prevazići ovu oko identiteta pronašavši utočište u nekom mirnom mjestu koje nije imalo nikakve veze s političkim poremećajem u njegovoj zemlji. To utočište je našao u književnoj formi, irskom keltskom materijalu u njegovim kulturnim i nacionalnim oblicima. U stvari, Jejtsova nastojanja su uglavnom krivo tumačena na temelju „političke pripadnosti ili vjere“ [43], činjenice koja je samo pokazivala izoliranost protiv koje se pisac često borio. On je sudjelovao u mnogim nacionalnim pokretima kao što su osnivanje irskog nacionalnog pozorišta, ili sudjelovanje u galskoj lizi (Gaelic League), ali su čak i ova Jejtsova nacionalna nastojanja bila meta napada od strane nacionalista. Uprkos svemu Jejts je volio da se poistovjećuje sa irskim narodom odbacujući engleski identitet. Osim toga, on je shvatio da jedini način da se definira irski identitet leži u činjenici da se on „suprostavi engleskim uticajima“.[44]

---

[39] Kiberd Declan, *Inventing Ireland*, str. 137, (London: Jonathan Cape, 1996) [“a version of a version“.]

[40] Idem, str. 137-138, [“wholly satisfactory, for what was Irish in it looked ungainly in an English garb and what was English was never perfectly mastered, never wholly absorbed into their being.“]

[41] Brown Terence, *Yeats, Joyce and the Irish* Critical Debate, u *Ireland's Literature: Selected Essays*, str. 84, (New York: Barnes & Noble Books, 1988) [“Anglo-Irish elitism“.]

[42] Idem, str. 80, [“a Connemara fisherman, a country shopkeeper, a country doctor, a lawyer, a policeman, a soldier“.]

[43] Donoghue Denis, *We Irish: Essays on Irish Literature and Society*, str. 11, (Brighton: The Harvester Press, 1986) [“political affiliation or religion“.]

[44] Kelly S. John, *The Fifth Bell: Race and Class in Yeats' Political Thought*, u *Irish Writers and Politics*, ed., Komesu and Skein, str. 117, (Colyn Smythe: Gerrad Cross, 1989) [“contrasting it with English influences“.]

Jejtsovi anglo-irski korijeni nisu uticali na njegov osjećaj nacionalizma; naprotiv, on se identificirao sa irskim identitetom, vjerujući da je „Anglo-irska tradicija, uglavnom protestantska i aristokratska, bila dovoljno prostrana da uključi „stare očeve ... njegovu porodicu“.[45]

Dakle, u tom svjetlu Jejts se može smatrati nacionalistom i kulturnim inovatorom koji je pokušao da „educira Irce iz provincijalizma i sektaštva“, tako da „otkriju, posredstvom umjetnosti, svoj pravi nacionalni karakter“.[46] Očito je da su Jejtsova nastojanja da oživi irsku kulturu često bila pogrešno shvaćena kako od strane mnogih nacionalista tako i političara tog vremena. Kiberd svrstava njegove neprijatelje kao „galsko mračnjaštvo, anti-intelektualne svećenike i političare propagandiste koji su svi bili neprijateljski raspoloženi prema obnoviteljskom idealu kao što su bili Carstvo muškaraca ili plitkih kosmopolita“.[47] Jejts je u ponovnom uspostavljanju prošlosti imao za cilj da ispita kulturni kontekst irske književnosti kao izvor svojih tema. Tako je u svom maniru prikazivanja irskog pitanja na pozorišnoj sceni razvijao trend „estetskog otpora političkoj propagandi“ [48] što su potom i neki drugi pisci uveli u svoja djela. Međutim, irski kulturni nacionalizam je uveliko bio pod uticajem političkih promjena koja su se odvijale u Irskoj pogotovo nakon izlaska iz unije s Engleskom u decembru 1921. godine. Ipak takvu istorijsku pozadinu treba imati na umu ako se proučava Jejtsov osjećaj nacionalizma i njegova kriza identiteta. On je utvrdio potrebu za nacionalnom samoodređenošću kroz diferenciranje irskog pozorišta od onog engleskog. Zahvaljujući svom Anglo-irskom porijeklu, Jejts je uveo savremeni irski kontekst u svjetlo hibridnog identiteta. Takav identitet (Anglo-irski) ga je stimulirao da dokaže kako su te dvije kulture integrirane u jednu. Ta činjenica opravdava njegovu neumornu potragu za identitetom koji je imao svoje korijene u irskoj kulturi. U isto vrijeme, Jejts je izražavao svoje namjere kako da oplemeni tu kulturu, tako da ona može igrati značajnu ulogu u ispunjavanju njegovih ciljeve. Umjesto da njegova djela imaju kulturni autoritet, on je insistirao na tome da

[45] Donoghue Denis, *We Irish: Essays on Irish Literature and Society*, str. 55, (Brighton: The Harvester Press, 1986) [“old fathers ... his own family“.]
[46] Idem, str. 50, [“educate the Irish out of provincialism and sectarianism .... rediscover, through the agency of art their true national character“.]
[47] Kiberd Declan, *Inventing Ireland*, str. 161, (London: Jonathan Cape, 1996) [“the Gaelic obscurantist, the anti-intellectual priest, and the propagandist politician were all as inimical to th erevivalist ideal as were the empire men or the shallow cosmoploitans“.]
[48] Cullingford Elizabeth, *Yeats, Ireland and Fascism*, str. 109, (London: Macmillan, 1984) [“aesthetic resistance to the political propaganda“.]

pozorište mora biti „mnogo više etničko kao metafizičko i on je također želio slaviti političke i moralne ideale keltske Irske, kao i svoje vlastite duhovne težnje“.[49]

U stvari, Irska, sa svojim anglo-irskim sukobima, predstavlja dvije strane društva, većina Iraca koji potiču od čistih irskih korijena, te jednog manjeg dijela irskog društva hibridnog porijekla tzv. Anglo-Iraca. U skladu sa ovim Homi K. Bhabha, tvrdi da „kolonijalne vlasti zahtjevaju načine diskriminacije, ... diskriminacija uvijek ... između maternje kulture i njezinih otpadnika, samog sebe i svojih parova, gdje trag ... nije potisnut nego je ponovljen kao nešto različito - mutacija, hibrid“.[50] S obzirom na to Ashcroft i saradnici u djelu *Post-Colonial Studies Reader*, dovode u pitanje „mogućnost postojanja čistog kulturnog identiteta ako je prisutna kolonijalna vlast“.[51] U svjetlu postkolonijalne kritike velika je odgovornost usmjerena na oslobodialčke pokrete, književnost, političke i kulturne aktivnosti. Bez sumnje, samoodređenje Iraca kao naroda se razlikuje od Engleza kako u kulturi tako i u jeziku. Takvo samoodređenje je pomoglo u objašnjavanju širenja duha nacionalizma među Ircima. Tako Nil Lazarus (Neil Lazarus) u svom radu pod naslovom „Nacionalna svijest i specifičnost (Post)kolonijalnog intelektualizma“ (“National Consciousness and the Specifity of (Post)Colonial Intellectualism“) naglašava odnos između širenja nacionalizma i njegovih savremenih teorija, jer one igraju značajnu ulogu u širenju „projekta dekolonizacije“.[52] U skladu s tim, Jejts se svrstava u klasu nacionalnih pjesnika u čijoj poeziji postoji nacionalna težnja da se okupirani narodi odupru okupaciji. Edvard Said pronalazi analogiju između Jejtsovih nacionalnih pjesama i poezije otpora; on pokušava dokazati da je Jejts reagirao na određene trenutke u istoriji Irske, kao što su krvavi događaji za Uskrs 1916. godine ili tzv. Uskršnji ustanak. Osvjetljavajući Jejtsova nastojanja u tom pogledu, Said kaže da „Na toliko drugih načina, Jejts je uveliko isti kao i drugi pjesnici koji se opiru imperijalizmu, i u svom insistiranju na novom pripovijedanju za svoj narod, njegovoj ljutnji na šeme za podjelu ... slavljenju i komemoraciji nasilja u postizanju novog poretka i

[49] Idem, str. 106, [“a much more ethnic as metaphysical and he also wished to celebrate the political and moral ideals of Celtic Ireland as well as his own spiritual aspirations“.]

[50] Bhabha K. Homi, *The Location of Culture*, str. 34 (New York: Routledge, 1995) [“colonial-authority requires modes of discrimination, the discrimination always ... between the mother culture and its bastards, the self and its doubles, where the trace ... is not repressed but repeated as something different – a mutation, a hybrid“.]

[51] Ashcroft Bill, et al., *The Post-Colonial Studies*, str. 2, (London: Routledge, 1995) [“the possibility of having a pure cultural identity if there is a colonial authority“.]

[52] Lazarus Neil, “National Consciousness and the Specifity of (post)Colonial Intellectualism“, u *Colonial discourse / post Colonial Theory ed. Francis Baker (et al.)* str. 198, (Manchester: Manchester U. P. 1994) [“...decolonising project“.]

vijugavom preplitanju odanosti i izdaje u nacionalističkom okruženju“.[53] Ono što je vrijedno spomena u ovom kontekstu je Saidova procjena da Jetsova nacionalistička nastojanja predstavljaju njegove napore za dekolonizacijom.

Za Saida, povijesni i politički ambijent se smatra „veličanstvenim momentima- koji su upotpunili Jejtsa, kao što to rade sa svim pjesnicima dekolonizacije sa strogim materijalnim naglascima i junaštvom.“[54]

[53] Said Edward, *Yeats and Decolonisation* u *Nationalism, Colonisation and Literature*, str. 85, (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1992). [“In so many other ways, Yeats is very much the same as other poets resisting imperisalism, in his insistence on a new narrative for his people, his anger at the schemes for partition, ... the celebration and commemoration of violence in bringing about a new order, and the sinuous interweaving of loyalty and betrayal in the nationalist setting“.]

[54] Idem, str. 86-87, [“glorious moments-furnish Yeats, as they do with all the poets of decolonisation with stern material accents and heroism“.]

POGLAVLJE 1

POSTKOLONIJALIZAM I PITANJE IRSKOG NACIONALNOG IDENTITETA

Proučavanje irskog nacionalnog identiteta kod Jejtsa sa stajališta postkolonijalnih kritičara je oduvijek izazivalo suprotnosti u njihovim stavovima. Jejtsovi radovi, ponajviše poezija, su po ovom pitanju oduvijek bili predmet mnogih neslaganja i nedovršenih debata od strane kritičara.

Kada se razmatraju njegovi stavovi prema nacionalnom identitetu ili njegova politička ubjeđenja, mora se uzeti u obzir da to predstavlja nerazdvojivi dio njegovog života. Kao eminentni irski nacionalni pjesnik on je postao kamen temeljac postkolonijalnosti te države. Kako su pitanja kolonijalizma i postkolonijalizma, Irske kao postkolonijalne države tako i statusa Jejtsa kao postkolonijalnog pjesnika bile teme o kojima se često vodila debata, ona sva ovise o načinu na koji se postkolonijalizam definiše.

Jedan od kritičara toga doba, Pol Brajens (Paul Brians) je utvrdio da je izraz „postkolonijalna književnost“ zamijenio dotadašnje izraze poput „književnost Komonvelta“, „anglofona književnost“, „nova književnost pisana na engleskom jeziku“ i „književnost naroda u razvoju“.[55] Autori *Uvoda u postkolonijalnu teoriju* (*An Introduction to Post-Colonial Theory*)[56] su potvrdili da se svi tekstovi koji su antikolonijalni, koji odbacuju premise kolonijalne intervencije (civilizacijske misije podmlađivanja stagnirajućih kultura) i koji sežu dalje od kolonijalnih ideologija, mogu smatrati postkolonijalnim. U duhu ovih navoda, djela V. B. Jejtsa koja predstavljaju njegovu cjeloživotnu borbu za stvaranjem irske nacionalnosti i identiteta, a protiv engleskog materijalizma i imperijalizma, mogu se svrstati u taj postkolonijalni kanon.

Za potrebe ovog istraživanja i naročito odnosa Jejtsa naspram Irske, taj pojam se dalje širi i obuhvata područja kao što su nacionalizam, hibridnost, jezik, mjesto, otpor i etnička pripadnost.

Irska je poseban primjer bivše kolonizirane države, kolonija bliskog susjeda Engleske još od sredine XII vijeka, ujedno najstarija kolonija Velike Britanije, ali i prva od koloniziranih država koja je izborila svoju nezavisnost (iako djelimičnu i nakon duge borbe) u XX vijeku. Republici Irskoj je pripalo 26 kantona, dok 6 sjevernih sastavljenih u Sjevernu

[55] Brians Paul, *Postcolonial Literature; Problems with the Term,* http://www.wsu.edu/~brians/anglophone/postcolonial.html, pregledano 08. 08. 2014. godine,
[56] Childes Peter & Williams Patrick, *An Introduction to Post-Colonial Theory*, str. 4 (Harlow: Longman, 1997)

Irsku ostaje pripojeno Engleskoj. Kritičke diskusije o Irskoj u smislu postkolonijalizma su započele objavljivanjem tri pamfleta 1988. godine, i to: Teri Iglton „Nacionalizam, ironija i predanost“ (Terry Eagleton, “Nationalism, Irony and Commitment“), Frederik Džejmson „Modernizam i imperijalizam“ (Frederic Jameson, “Modernism and Imperialism“) i Eduard Said „Jejts i dekolonizacija“ (“Yeats and Decolonisation“). Neki faktori čine Irsku drugačijom od drugih engleskih kolonija: evropski položaj, rasa i jezik stanovništva, te njena saradnja u širenju teritorija britanske Imperije.

Razmatranje Irske kroz prizmu postkolonijalizma je veoma značajno jer ne samo da kritičarima nudi polja istraživanja, nego i proširuje korist od irske književnosti nudeći im korisne pravce u razumijevanju radova značajnog broja irskih književnika. Veliki je broj irskih umjetnika koji se mogu uključiti u postkolonijalni kanon. Pisci i pjesnici poput Semjuela Fergusona (Samuel Ferguson), Vilijama Batlera Jejtsa, Džona Singa (John Synge), Daglasa Hajda (Douglas Hyde) i Džejmsa Džojsa (James Joyce) su samo neki od onih koji su se bavili onim zajedničkim pitanjima za sve umjetnike koloniziranih država kao što su jezik i nacionalni identitet, ali svaki na sebi svojstven način.

Primjera radi, jedna od glavnih preokupacija Semjuela Fergusona, književnog uzora mladog Jejtsa, je bilo pitanje nacionalnog identiteta i dvostruke pripadnosti sopstvene hibridne kolonijalne pozicije. U svom dijaloškom proznom radu „Dijalog između glave i srca jednog irskog protestanta“ (“A Dialogue between the Head and the Heart of an Irish Protestant“) gdje i sami naziv navodi na unutrašnji sukob u samom autoru, Ferguson razmišlja nesigurno i sa pozicije između dvije strane, uhvaćen na „ničijoj zemlji“, i kako srce u tom radu kaže „napušteni od torijevaca, vrijeđani od vigijevaca, pod prijetnjom radikala, omraženi od papista, i u zavisti od disidenata, ... [oni nisu] ni Englezi ni Irci.“[57]

Ovakvo stanje nepripadanja niti jednoj strani u kolonijalnom konfliktu i nedostatak identifikacije niti sa jednom od njih ne sprečava da pokaže u dijalogu glave i srca ljubav prema Irskoj i pravo da se smatra Ircem, autohtonim katolikom. Pozivajući se na istoriju Irske i uzastopne osvajače poput Kelta, Nemedijanaca, Danaca, Škota, Anglo-Normana, srce u dijalogu izjavljuje da su : „svi oni bili Irci, a MI smo Irci sada.“[58], i nastavlja da ne zna odakle je krv koja kroz njega prolazi, ali da življe cirkuliše na pomen Irske, jer je ono srce Irca.

[57] Ferguson Samuel, *A Dialogue between the Head and the Heart of an Irish Protestant*, ed. Seamus Dean, *The Field Day Anthology of Irish Writing,* vol. I (Derry: Field Day Publications, 1991), str. 1177-1185. [“Deserted by the Tories, insulted by the Whigs,threatened by the Radicals, hated by the Papists, and envied by the Dissenters,... we are neither English nor Irish.“]

[58] Idem, str. 1181. [“They were all Irishmen, and WE are Irishmen now.“]

Ferguson i Džojs su dva najčešće obrađivana pisca kad je u pitanju irski nacionalni identitet, ali i V. B. Jejts takođe nudi veoma zanimljiv pristup tom pitanju u svojim djelima. Njegovo je shvatanje pitanja kulturnog i političkog nacionalizma, nacionalnog identiteta, engleskog jezika i književne tradicije, a što su dominantni problemi postkolonijalnih pisaca, postalo vodeće za mnoge pisce. Bitno je navesti jednu od interesantnih kritika koju je uradila Ketrin Linet Ines (Catherine Lynette Innes), koja je ukazala na vezu između radova irskih i afričkih pisaca, naročito onih koji su učestvovali u stvaranju nacionalne književnosti, te je ukazala na sličnosti između Singa i Jejtsa, navodeći da su oni najizrazitiji primjer stvaranja nacionalnog identiteta u svojim djelima.[59]

Kako je već navedeno u ovom radu, kritičari su Jejtsa najčešće posmatrali kao antikolonijalnog pjesnika sa elementima kolonijalnog mišljenja u njegovim radovima.
U novije vrijeme kritičari Jejtsa posmatraju kao paradigmu postkolonijalnog umjetnika, te je u cilju sveobuhvatnog razumijevanja ovog velikana irske književnosti neophodno navesti neke od tih stavova.

Prvi kritičar koji je Jejtsa predstavio kao pisca koji se iz kolonizirane države bori za nacionalni identitet svog naroda je bio Edvard Said. U svom eseju „Jejts i dekolonizacija“ je prikazao Jejtsa kao velikog nacionalnog pjesnika koji u periodu anti-imperijalističkog otpora ističe iskustva, težnje i viziju naroda koji pati pod vlašću kolonizatora.[60] Zato se Jejtsov način rada koji podrazumijeva obnovu irske prošlosti oživljavanjem nacionalnih heroja smatra kao revitalizirajuća snaga nacionalne borbe i izgradnje irskog nacionalnog identiteta. Said svoje argumente zasniva na priznavanju Irske kao nekadašnje kolonije; za njega je Irska, poput Australije, bijela kolonija u kojoj je Jejtsov rad posebno značajan jer oživljava potisnutu kulturu i istoriju svoje zemlje. On citira dio Nerudinih memoara koji pokazuju da je Jejts bio pobornik Španske republike protiv okrutnog režima diktatora, generala Franka. Pismo podrške odbrani Republike je poslao 1937. godine u Kongres, jer nije imao hrabrosti da ga pošalje u Madrid. Stoga Said dodaje novu perspektivu proučavanja ovog irskog pjesnika kazavši da je „Jejts irski pjesnik sa više nego strogim lokalnim irskim značenjem. On je nacionalni pjesnik koji predstavlja irski narod u svojoj borbi protiv tiranije.“[61]

---

[59] Innes Lynette Catherine, *The Devil's Own Mirror: the Irishman and the African in Modern Literature*, str. 105-107 (Washington, D.C.: Three Continent Press, 1990)
[60] Said Edward, *Yeats and Decolonisation' u Culture and Imperialism*, str. 265-266 (London: Chatto & Windus, 1993)
[61] Idem, str. 281. [“Yeats is as an Irish poet with more than strictly local Irish meaning. He is a national poet representing Irish nation in its war against tyranny.“]

Ipak mnogo je više onih koji se slažu u mišljenju da je Jejts, poput onog kako ga predstavlja Said, nacionalni pjesnik koji je uvijek bio u dodiru sa težnjama svog naroda, pjesnik koji je kroz oživljavanje pre-kolonijalne kulture svojih sunarodnjaka i prikaz neizbježnog nasilja u borbi za nacionalni identitet i nezavisnost u svojoj poeziji, prozi i drami dostigao status pisca dekolonizacije. To je Jejts koji se ne bori samo protiv britanskog kolonijalizma u Irskoj, nego i protiv nepravdi međunarodnog kolonijalizma i fašizma.

Suprotno ovakvoj slici Jejtsa je tumačenje Šejmusa Dina i njegova procjena irskog pjesnika. Dok je u Saidovoj evoluciji Jejtsa ključni pojam dekolonizirajuća uloga pjesnika, Dinova stajališta su više okrenuta ka kolonijalnoj složenosti kod ovog pjesnika. U „Celtic Revivals: Essays in Modern Irish Literature 1880-1980“, on navodi da je Jejts u pravljenju i propagiranju projekta protestantskog plemstva „pogrešno shvatio i iskrivio istoriju u službi mita.“[62]

Kao rezultat toga, imaginativna Irska koju je Jejts pokušao napraviti u svojim radovima je bila u oštrom kontrastu sa aktuelnom realnošću u državi.

Iako su njegove estetike revolucionarne, njegova politika je, kako tvrdi Din, tradicionalistička i autoritativna jer Jejts, prikazujući kolonijalnu situaciju u Irskoj u djelu *Pun mjesec u martu* (*A Full Moon in March*) navodi da je „Irska je trebala umrijeti da bi mogla biti obnovljena. Ipak, u svojoj regeneraciji nije postala fašistička nego kolonijalna kultura.“[63]

Na osnovu ovoga se može zaključiti da i takozvani Jejtsov fašizam iz kasnijeg perioda stvaranja nije ništa drugo do očit primjer kolonijalnog mentaliteta. Ono na što bi se uvijek trebala obratiti pažnja prilikom analiziranja Jejtsa su njegova umjetnička dostignuća koja prevazilaze njegove političke sklonosti. Saidove i Dinove definicije Jejtsa se mogu shvatiti kao izražajni skup uvjerljive dihotomije, po principu: Irac/Englez, republikanac/lojalista, nacionalista/unionista i na samom kao kraju kolonijalista/antikolonijalista. Niti jedan od ova dva suprostavljena pristupa ne poklanja dovoljno pažnje na zamršenu i heterogenu prirodu Jejtsovog miljea niti na dijalektičku, raznovrsnu i razvojnu prirodu njegovog opusa, nego samo pokušava da pojednostavi ovu složenu tematiku. Oni ovog velikana irske poezije svrstavaju ili kao unionistu, reakcionara i kolonijalnu ličnost s jedne, odnosno nacionalistu, revolucionara i antikolonijalnog pisca s druge strane.

---

[62] Dean Seamus, *Celtic Revivals: Essays in Modern Irish Literature 1880-1980*, str. 30 (New York: Nova Science Publishers, Inc. 2004) [“misunderstood and distorted history in the service of myth.“]

[63] Idem, str. 47, 49 [Ireland had to die before it could be regenerated. Yet in its regeneration it became not a fascist, but, a colonial, culture.]

Budući da se ova teza zasniva na detaljnom izučavanju ovog pjesnika u njegovoj zemlji i kao takva se suprostavlja takvim stavovima o Jejtsu, ona će prije prelaska na detaljno razmatranje pjesnikovog rada predstaviti kratak pregled nekih od gore navedenih kritika.

Brojni kritičari su se suprostavljali izrazu „antikolonijalni Jejts“. Poređenje između Jejtsovih ideja nacionalizma sa drugim dominantnim oblicima nacionalizma u Irskoj na kraju XIX vijeka za njih nije bilo značajno, po njima one nisu samo revolucionarne nego i štetne po istinski irski nacionalizam. Neki od njih su ga smatrali reakcionarskim pjesnikom sa kolonijalističkim stavovima koji su imali više sličnosti sa kolonizatorom nego sa koloniziranim narodom. Tako se Stiven Regan (Stephen Regan) ne slaže sa onim kritičarima koji Jejtsov rani period stvaralaštva označavaju kao antikolonijalistički ili antiimperijalistički ne vodeći računa o „složenosti i protivrječnosti koji se kriju u verziji nacionalizma koju je Jejts prihvatio.“[64] On pjesnikovu verziju nacionalizma poredi sa drugim oblicima nacionalizma iz zadnje decenije XIX vijeka. Posmatrano iz tog ugla Jejtsovo buđenje keltskog nacionalizma je više bilo povezano sa dekadencijom engleskog esteticizma nego sa realnostima irske političke scene.

Pozivajući se na Saida, Regan tvrdi da primjenjivanje riječi „revolucionaran“ na Jejtsa znači prihvatanje ograničenog i jednostranog pogleda na njegov rad jer njegov kulturni nacionalizam nije bio uvod i podrška političkom nacionalizmu već složen skup odanosti i identiteta koji proizilazi iz dubokog osjećaja kolonijalne nesigurnosti i duboke zabrinutosti za budućnost njegove buntovne klase.[65]

U ovom djelu su očiti uticaji eugenističkih[66] dogmi. Prema ideji eugenike, ljudski progres je ugrožen širenjem gena (kroz reprodukciju) siromašnih, slabih i bolesnih koji bi trebali biti eliminisani prirodnom selekcijom), pa i prijedlozi koje Jejts navodi kao da su napisani „od strane Eugenskog obrazovnog društva, na čije se vođe, kako smo vidjeli, on uveliko oslanja.“[67] Tomson navodi eugenističke stavove i u druga dva navedena autobiografska rada, tvrdeći da mnogi kritičari koji se bave razmatranjem nacionalnog identiteta kod Jejtsa, uključujući i Saida, ignorišu njegove eugenističke sklonosti.

Drugi kritičari nastoje povezati kasno Jejtsovo stvaralaštvo, preokupirano desničarskim sklonostima, sa koncepcijom umjetnosti. Primjera radi, Dejvid Lojd (David

---

[64] Regan Stephen, *W. B. Yeats and Irish Politics in the 1890s*, eds. Ledger Sally & McCracken Scott, *Cultural Politics at te Fin De Siecle*, str. 66-84 (Cambridge: Cambridge University Press, 1995)

[65] Idem, str. 72-73

[66] Eugenika je program za poboljšanje ljudske vrste i to tako što bi trebalo spriječiti „inferiorne ljude“ da imaju djecu, negativna eugenika, i podsticati one „superiorne“ da se što više razmnožavaju, pozitivna eugenika. Pojam je nastao iz dvije grčke riječi („eu“ i „genos“) što bi u bukvalnom prevodu značilo “dobri geni”.

[67] Idem, str. 35 [“by Eugenics Education Society, of whose leaders, as we have seen, he relies heavily.“]

Lloyd) tvrdi da je Jejtsova autoritativna politika u skladu sa njegovim estetikama. On ističe važnu ulogu koju zauzima književnost u kulturnom nacionalizmu i koja za cilj ima oblikovanje nacije i njenog identiteta, tvrdeći da je to ono što je Jejts pokušao dostići u svom opusu, naročito ranom, a što je u stvari „projekat osnivanja i kovanja nacije i njenog identiteta.“[68] Značenje tog izraza „kovanje nacije“ podrazumijeva da Lojd, kao i Din, smatra da je Jejtsovo shvatanje Irske i irskog nacionalnog identiteta veoma daleko od stvarne Irske i Iraca njegovog vremena. Iako na prvi pogled ovakva slika Jejtsa kao tvorca nacije podsjeća na onu Saidovu, ipak postoji značajna razlika.

Said je ubjeđen da je Jejtsov kulturni nacionalizam bio preliminarna i značajna podrška političkom nacionalizmu, dok Lojd otkriva jaz i dualitet između tih pjesnikovih karakteristika i tvrdi da je funkcija uloge Jejtsa kao nacionalnog umjetnika koji predstavlja svoj narod osporena i zamijenjena mučenicima iz Uskršnjeg ustanka. Kako Lojd nastavlja, ta se veza između antikolonijalnog pjesnika i njegovog naroda pretvara u „pjesnikov gubitak bilo kakvog osjećaja organske veze sa nacijom osnovanom Uskrsom 1916. godine, ili njegovom marginalizacijom kao pjesnika kulturnog nacionalizma“.[69]

Jejts se tokom svoje karijere bavio kulturom, mitovima, legendama i književnošću keltskog naroda, što je poznato kao Keltski preporod ili Kelticizam. Taj pokret Keltskog preporoda sa kraja XIX i početka XX vijeka je imao za cilj revitalizaciju irskog jezika, istorije i kulture. Cilj pokreta je bio suprostavljanje i borba sa britanskim imperijalizmom kroz izgradnju irskog nacionalnog identiteta i kulture različitih od onih engleskih. Mnogi su pisci i pjesnici poput Edvarda Martina (Edward Martyn), Daglasa Hajda, Oguste Gregori (Augusta Gregory), Šona O'Kejsija (Sean O'Casey) i V. B. Jejtsa, svako na sebi svojstven način, pokušali obnoviti irski jezik, mitove, legende i folklor u svojim djelima.[70] Jejtsov doprinos ovom pokretu je bio veoma opsežan i značajan. On ne samo da objavljuje zbirku folklornih priča pod nazivom *Keltski sumrak* (*The Celtic Twilight*) 1893. godine, nego je pokušao da u Ebi pozorištu promoviše irske drame koje su napisali irski autori, sve kao doprinos Keltskom preporodu.

---

[68] Lloyd David, *Anomalous States, Irish Writing and the Post-Colonial Moment*, str. 60 (North Carolina: Duke University Press, 1993) [“the project of founding and forging a nation and its identity.“]

[69] Idem, str. 79 [“the poet's loss of any sense of organic connection with the nation that was founded by Easter 1916, or his marginalisation as a poet of cultural nationalism.“]

[70] Za istoriju Keltskog preporoda vidjeti: Sheehy Jeanne, *The Rediscovery of Ireland's Past: The Celtic Revival, 1830-1930*, (London: Thames & Hudson, 1980); za ulogu nekih poznatih književnika u pokretu vidjeti: Watson J. George, *Irish Identity and the Literary Revival: Synge, Yeats, Joyce and O'Casey*, 2nd ed., *Critical Studies in Irish Literature, vol. 4* (Washington, D.C.: The Catholic University of America Press, 1994)

Kad su u pitanju keltski osjećaji, Jejts je bio pod velikim uticajem Metjua Arnolda (Matthew Arnold) i koristio je njegove argumente ukazujući na potrebu irske nezavisnosti od Engleske, ali ne u duhu nedjeljivosti te dvije države, kako je zagovarao Arnold. Kelticizam koji je kod Jejtsa naglašen u liku idealiziranog seljaka mnogi kritičari vide kao implicitnu vezu sa imperijalističkim i kolonijalističkim misliocima. Bitno je imati na umu da je Jejts kao Anglo-Irac uvijek bio dvostruko lojalan, te je ne samo veoma teško nego i nepotpuno svrstavati ga isključivo u samo jednu od tih strana. Takva podjela u pjesnikovoj ličnosti je nešto što se kasnije provlači kroz njegov čitav stvaralački opus. Jejts je odbijao da ga posmatraju kao Britanca, naglašavajući keltsko i galsko naslijeđe svoje zemlje, ali u isto vrijeme se nije slagao s onima koji su mu dodavali dekolonizirajuću ulogu, navodeći svoju porodičnu vezu sa kolonizatorskom stranom. Takav neodređeni stav kod Jejtsa kao postkolonijalnog umjetnika se ogleda i u njegovoj istovremenoj ljubavi i mržnji prema engleskom jeziku i pjesničkoj tradiciji.

Pristup ovog rada prema V. B. Jejtsu je u skladu sa onim kritičarima koji ovog pjesnika posmatraju u složenijem pogledu kao stvaraoca čija lojalnost kao Anglo-irskog pjesnika se kolebala između dvije strane što mu i daje hibridni identitet. Kao mladi pjesnik je bio nacionalista i izraziti borac za irski nacionalni identitet, pjesnik koji je želio postići nezavisni kulturni identitet svog naroda, tvrdeći da je „Irska je istinska tema za Irce.“[71] Prisustvo podjeljenih, dvostrukih i sukobljenih stavova kod Jejtsa nas vode ka tome da budemo pažljivi kad želimo ovom autoru pripisati kolonijalni identitet.

U skladu sa svim argumentima navedenih kritičara, pretpostavka ove teze je da je najbolji način pristupanja pitanju Jejtsovog nacionalnog identiteta taj da se u obzir uzmu njegove obje strane ili sveukupnost njegove ličnosti. Kolonijalizam neminovno vodi ka hibridnosti kulture, pa se i kritika koja sve posmatra kroz prizmu koloniziranih i kolonizatora kao posebnih i odvojenih identiteta može smatrati površnom, jer ne vodi računa o hibridnoj prirodi koja se naročito javlja u postkolonijalnim situacijama. Jejts je pripadao manjinskoj grupi Anglo-Iraca čiji su preci bili kolonizirajući doseljenici koji su došli u Irsku u doba vladavine Elizabete I. U očima pretežno katoličkih nacionalista Anglo-Irci, koji su najčešće bili protestanti, se nisu mogli ubrajati u Irce kad se govori o „irskom pitanju“. Ipak, neki od najvećih zagovornika i vođa „irskog pitanja“ su bili protestantski Anglo-Irci: Volf Toun (Wolfe Tone), Tomas Dejvis (Thomas Davis), Čarls Stjuart Parnel (Charles Stuart Parnell), Ledi Gregori i naravno Viljam Batler Jejts.

[71] Reynolds Horace, ed., *Letters to the New Island*, str. 90 (London: Oxford University Press, 1970) [“Ireland is the true subject for the Irish.“]

Njegova hibridnost u pogledu nacionalnog identiteta je kategorija koja se mijenjala i razvijala tokom cjelokupne, duge i uspješne karijere. On je neprekidno mijenjao, pregledavao i razvijao svoju poeziju, i ta promjena u njegovim stavovima tokom vremena je nešto što se mora uzeti u obzir prilikom analiziranja njegovog djela. Neposredno prije smrti je izjavio upravo tu želju za promjenom: „Dajte mi bjesnilo starca, / Moram sebe ponovo napraviti.“[72]

Jejts je bio jedan od nepostojanih pjesnika koji je imao tu mogućnost lične promjene kao i neprekidne promjene svoje poezije. Sastav i revizija svake pjesme ukazuje na taj stalni proces izrade i preoblikovanja. „Kad god preoblikujem pjesmu, / Preoblikujem sebe.“[73]

Jejtsova reakcija na Španski građanski rat može poslužiti kao dobar primjer njegovih suprostavljenih želja, zahtjeva i tendencija. Dok je 1937. godine Madrid bio opkoljen Frankovim trupama, održana je Književna konferencija kao podrška republikancima. Španski pjesnik i nacionalista Pablo Neruda je pisao u svojim *Memoarima* (*Memoirs*) o brojnim odgovorima podrške na pozivnice za učešće u revoluciji i istakao sljedeće: „Jedna je bila od Jejtsa, irskog nacionalnog pjesnika; druga, od Salme Lagerlof, znamenite švedske književnice. Obadvoje su bili previše stari da bi putovali u neki opsjednuti grad poput Madrida, ali su se okupili u odbranu Španske republike.“[74]

[72] Idem, str. 106 [“Grant me an old man's frenzy, / Myself must I remake.“]
[73] Idem, str. 108 [“When ever I remake a song, / It is myself that I remake.“]
[74] Neruda Pablo, *Memoirs*, str. 87 (London: Condor Books, 2004) [„One was from Yeats, Ireland's national poet; another, from Salma Lagerlöf, the notable Swedish writer. They were both too old to travel to a beleaguered city like Madrid, but they rallied to the defence of the Spanish Republic“]

POGLAVLJE 2

RANI JEJTS I IRSKI NACIONALIZAM

Vilijam Batler Jejts je rođen 13. juna 1865. godine u predgrađu Dablina. Njegov otac Džon Batler Jejts (John Butler Yeats) je napustio obećavajuću pravničku karijeru da bi upisao umjetnost u Londonu s namjerom da postane slikar. Pod uticajem racionalista poput Čarlsa Darvina (Charles Darwin) i Džona Stjuarta Mila (John Stuart Mill) on je hrišćansku vjeru zamijenio za skepticizam i agnostičke poglede, a kao kompenzaciju za religiju je uzeo važnost umjetnosti. Takve radikalne promjene, naročito u katoličkoj Irskoj, su ojačale i razvoj Vilijama, u najmanje dovodeći ga u londonske intelektualne i umjetničke krugove. Još kao dijete je bio podijeljen između života u Londonu i posjeta porodici u Irskoj, i odrastao je u zabrinutosti zbog sukoba između Irske kao kolonije i Britanske imperije, te podjele u Irskoj između protestantskih potomaka britanskih doseljenika i njihovih siromašnijih katoličkih susjeda. Očevo porijeklo je bilo još značajnije jer je Džon poticao iz loze bogatih trgovaca, vladinih službenika, zemljoposjednika i crkvenih velikodostojnika.

Jejtsova majka, Sjuzan Meri Jejts, rođena Poliksfen, (Susan Mary Yeats, née Pollexfen) je bila kćerka iz bogate protestantske porodice. Kad se 1863. godine udala, Meri je očekivala da će njezin univerzitetski obrazovani suprug postati poznati dablinski advokat koji će moći porodici omogućiti ugodan irski život, potpuno suprotno životu koji je slijedio među boemima umjetnicima i ekscentričnim muževim prijateljima u Londonu. Ona nije voljela ni život u Londonu, ispunjen novčanim poteškoćama i gubitkom društvenog statusa koji je bio uzrokovan neprofitabilnim izborom karijere njenog muža. Povlačeći se u depresiju koji su uzrokovali nekoliko moždanih udara, umire 1900. godine u 58. godini života.

Ne samo Džonov izbor karijere nego i neuspješna investiranja njegovog oca dovela su do toga da su jedini prihodi koje su imali bili od iznajmljivanja kuće u Dablinu i skromnih farmi u Kildare okrugu. Zbog pokrivanja dugova su 1888. godine morali prodati sve nekretnine. To je bilo vrijeme kada je organizacija poznata kao „Zemljišna liga“ (Land League) ohrabrivala siromašne katoličke farmere da se pobune protiv protestantskih veleposjednika. Porodica Jejts je bila samo jedna od mnogih čiji status je nestao u ovoj akciji, i razlog za pjesnika Vilijama da se kasnije sjeti tog vremena u svojim pjesmama poput „U kući uzdrmanoj zemljišnom agitacijom“ (“Upon a House shaken by the Land Agitation“).

Zbog nastale neimaštine mladi Vilijam je otišao živjeti kod majčine porodice u Slajgo, irsku luku na zapadu zemlje. Nakon očeva odlaska u London, ostatak porodice se pridružio

Vilijamu. Vilijamov brat Džek (Jack), jedan od najuspješnijih irskih slikara XX vijeka je proveo skoro čitavo djetinjstvo u tom mjestu Slajgo. Mnogobrojna porodica je uspješno živjela u jednom od najljepših predjela u cijeloj Irskoj, sa mnogo malih ostrva, koje će kasnije Vilijam ovjekovječiti u pjesmi „Ostrvo na jezeru Inisfri“ (“The Lake Isle of Innisfree“).

„Otok na jezeru Inisfri“

„Ustat ću sada i poći, pravo na jezero Innisfree,
Kolibu ću sagraditi od pruća i od gline;
Imaću šest redova graha i košnice plesti,
Živjeću sam usred zujanja i miline.

I mir ću tamo naći, što kaplje u ritmu sporom,
S velova jutra, dok cvrčci razgore iskre žarke;
Tu blistava je ponoć, i purpur gori zorom,
A večer zaleprša krilima konopljarke.

Ustat ću sada i poći, jer vazda sa mnom
živi pljuskanje jezerske vode, što rub je obale drži;
Bilo da cestom kročim, ili gazim pločnik sivi,
U srcu ja ga čujem, u samoj srži.“

“*The Lake Isle Of Innisfree*“

[“*I will arise and go now, and go to Innisfree*
And a small cabin build there, of clay and wattles made;
Nine bean rows will I have there, a hive for the honeybee,
And live alone in the bee-loud glade.

And I shall have some peace there, for peace comes dropping slow,
Dropping from the veils of the morning to where the cricket sings;
There midnight's all a-glimmer, and noon a purple glow,
And evening full of the linnet's wings.

I will arise and go now, for always night and day
I hear lake water lapping low sounds by the shore;
While I stand on the roadway, or on the pavements gray,
I hear it in the deep heart's core.“]

Svaki odlazak u London mu je bio razlog da se zapita kojoj strani pripada. U Londonu je bio stidljiv dječak šutljive majke i neuspješnog oca, u školi uvijek u zadnjoj klupi i ismijavan od strane kolega zbog svog irskog porijekla i slabe fizičke konstitucije.

U Slajgu je uživao u ljepoti krajolika, ali svjestan svog Anglo-irskog porijekla i činjenice da sluge i radnici kod djeda su bili više domaći od njega, zbog njihovog iskonskog

katoličkog porijekla. Mladi Vilijam se oduševljavao heroizmom svog djeda Vilijama i kasnije će u svojoj *Autobiografiji* opisati kako je njegov djed skakao s palube broda u more da popravi pokvarenu kobilicu broda. Kad se Vilijamov otac Džon vratio iz Londona 1881. godine, porodica je počela živjeti zajedno u malom naselju pokraj Dablina, gdje je Sjuzan uživala u pričama o duhovima i vilama koje je slušala od mnogih supruga lokalnih ribara, a što će kasnije označiti prvi pjesnički period mladog Vilijama.

Vilijam Batler Jejts je svoj pjesnički debi imao 1885. godine kad su mu objavljene prve pjesme u Dablinskoj univerzitetskoj reviji (Dublin University Review). Njegova rana poezija je bila romantičarska i s temama iz svakodnevnog života. Mjesta događanja su bila ili izmišljena poput drevne Irske ili Arkadije, ili daleke zemlje kao što je Indija.

U *Autobiografiji* će Jejts kasnije pisati o tome kako je kao mladi pjesnik vjerovao da su prave teme umjetnosti samo lijepe stvari i da su „samo stare stvari i snovi lijepi“[75] U tom je periodu bio pod velikim uticajem Kitsa, Blejka, Šelija i Bajrona. Jejts je kao dječak odrastao uz priče o vilama koje su pričale služavke i skitao se u predivnoj divljini Slajga, očaravajućeg krajolika na zapadu Irske. Kad se počeo baviti poezijom, ove dvije teme su bile nepresušan izvor za njega.[76] Neke od njegovih ranih pjesama slave irske krajolike iz njegovog djetinjstva ili prepričavaju priče o susretima ljudskih bića sa vilama. Osim već pomenute pjesme „Ostrvo na jezeru Innisfree“, tu su još „Pjesma o Engasovom lutanju“ (“The Song of Wandering Aengus“), „Ukradeno dijete“ (“The Stolen Child“) i “The Hosting of Sidhe“. Mnoge pjesme u zbirkama *Raskrsnice* (*Crossways*), *Ruža* (*The Rose*), i *Vjetar u trskama* (*The Wind among the Reeds*) su meditacije o ljubavi, bilo ljubavi uopšte ili izmišljenim ljubavnicima, poput pjesama “The Pity of Love“, “The Sorrow of Love“, “Anashuya and Vijaya“, “The Indian to His Love“. Neke od pjesama govore o pjesnikovoj strastvenoj i neuzvraćenoj ljubavi prema Mod Gon, kao što su „Ruža svijeta“ (“The Rose of the World“), „Kad ostariš“ (“When You are Old“), „On priželjkuje nebesku odjeću“ (“He Wishes for the Clothes of Heaven“). Od onih koje govore o mističnim stvarima se mogu navesti „Tajna ruža“ (“The Secret Rose“) i „Dolina crne svinje“ (“The Valley of the Black Pig“). Duga narativna pjesma pod nazivom „Oizinovo lutanje“ (“The Wandering of Oisin“) predstavlja pjesnikovo oduševljenje irskim folklorom, mitologijom, epikom i herojima. Neki kritičari smatraju da je ova narativna pjesma bila prvi pjesnikov pokušaj traganja za irskim nacionalnim identitetom. Mitovi i folklor često pomažu u stvaranju etničkog i nacionalnog identiteta. Tematika koja je junačka, pobjednička

[75] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 82 (London: Macmillan, 1961) [“only ancient things and the stuff of dreams were beautiful.“]
[76] Idem, str. 71 (Jejts piše o služavki Mary Battle, nepismenoj ženi, koja mu pričala mnogo priča iz stare istorije i čudnih vjerovanja.)

ili čak pokorena služi kao žarište oko kojeg se ljudi mogu okupljati za ono što se često naziva „zajednička nacionalna stvar“.

Kada se pominju pitanja etničke pripadnosti, nacionalnog identiteta i njihov uticaj na književno stvaralaštvo Vilijama Batlera Jejtsa ili obrnuto, njegov uticaj na navedena pitanja, njegova poezija se treba posmatrati kao snagu koja je duboko uticala na kristalizaciju irskog nacionalnog identiteta kroz revitalizaciju mitova i keltskog folklora izgubljenih u vrtlogu vremena. Njegova rana poezija i drame često uzimaju podlogu iz tradicionalnog keltskog folklora i mita bilo kao priča ili kroz likove keltskog porijekla, a sve u pjesnikovom nastojanju da obuhvati u svom radu nešto od svoje domovine Irske. Razlozi i motivi zbog kojih je Jejts koristio ovakvu tematiku se mogu posmatrati u smislu pjesnikovog osjećanja nacionalizma ali i njegovog ličnog interesa za mitologijom i usmenom folklornom tradicijom. Njegov rani stvaralački period se poklapa sa književnim preporodom u Irskoj u to vrijeme po pitanju interesa književnika za irskim legendama i folklorom. Ovakav pristup poeziji je pomogao Jejtsu da ne postane samo jedan od mnogobrojnih romantičarskih stvaraoca tog vremena. Dajući važnost irskoj kulturi u svom stvaralaštvu on je ispunio svoj osjećaj nacionalnog ponosa na radost njegove čitalačke publike, ali i na žalost engleskih savremenika koji su samouvjereno i narcisoidno smatrali da nikakvo značajno djelo ne može nastati u Irskoj. Ovaj dio rada će pokazati kako je Jejts keltske mitove i folklor u svojoj poeziji u cilju izgradnje irskog nacionalnog identiteta i kristalizacije borbe za nacionalizam, osvrćući se na neke njegove važne i relevantne pjesme.

Početak Jejtsovog ranog stvaralaštva se veže za 1895. godinu kada objavljuje zbirku lirike pod nazivom *Raskrsnice*, koja počinje pjesmom „Pjesma sretnog pastira“ (“The Song od Happy Shepherd“) i gdje se autor fokusira na pisanje o Irskoj izražavajući svoje mladalačko uranjanje u pastoralne i romantičarske tradicije engleske poezije. Narator u djelu je pastir-pjesnik koji se konvencionalno pojavljuje u pastoralnoj poeziji i koja kao takva seže još do stare Grčke. Suprotno naslovu „sretan“ pastir oplakuje nestanak starih tradicija i svijet u kojem su nadahnjujući snovi zamijenjeni „obojenom igračkom sive istine“ (osvrćući se na bezduhovnu istinu naučnog materijalizma). Ova pjesma ne samo da pokazuje Jejtsov interes za magijom nego i mišljenje svih romantičara da su misao i riječ iznad materijalne vrijednosti, a što je kasnije i on sam napisao rekavši da „bilo šta da su veliki pjesnici potvrdili u svojim najboljim trenucima je najbliže koliko se možemo približiti autoritativnoj religiji.“[77]

[77] Idem, str. 97 [“Whatever the great poets had affirmed in their finest moments was the nearest we could come to an authoritative religion.“]

Nešto duboko u njemu samom ga je uvijek vodilo da izmišlja istinu za sebe nesmetano od percepcije ostalih. Pastir iznosi zahtjeve za poetskim riječima toliko snažno da oni prevazilaze anksioznost nadajući se da bi snom inspirisan svijet mogao oživiti svijet mrtvih i zamijeniti ovaj svakodnevni.

„Pjesma sretnog pastira“

„Šume Arkadije su poharane,
I mrtva starinska radost je njena;
Nesta svijet gojen od snovite hrane;
Istina, sad igračka obojena,
Još vrti glavu naspram carstva sjena;
O bolna djeco, pod suncem što sija,
Od stvari što ih rastočiše mijene
U mučnom plesu gdje nas prošlost vija,
Dok Kronos tužne napjeve izvija,
Riječi su samo to što ima cijene.
A gdje su sada ratujući kraljevi,
Rugači svijeta? —
I u Krstu znaku
Vladari koji ratove potiču?
Prazne su riječi njihova slava,
Dok s mukom teškom izgovara svaku
Mucav školarac ponavljajući priču:
Mrtvi su sada pradavni nam kraljevi.
I zemlja sama tek bi mogla biti
Plamena riječ, što se naglo može čuti,
Gdje zvoni od nje prostor jekoviti,
Kad beskonačni san časkom pomuti.
Ni slavna djela ne časte se dična, Niti
već ima takvog kova ljudi; Nitko žarkom
željom za istinom ne žudi, Niti su čudne stvari
hrana neobična Novim snovima, niti istine
ima Spašene u srcu. Traži, sada,
Zvjezdolovac nema znanja prava,
Što pogled ne diže od optičkih sprava,
Slijedeći trag zvijezde koja pada - Ti
žudi, jer u tome istina prebiva, A nisu bile
riječi - već zvjezdani otrov Od čega se
srca raskoliše živa, I istini ljudskoj

izatkaše pokrov. Idi i sakupi kraj
šumnoga mora Zavojite školjke, gdje su
glasovi skriti, Priču im ispričaj usred
razgovora, One će te potom same utješiti,
Melodijom blagom, ponavljajući riječi,
Dok u njima tvoje još bude gorčine,

O tome da nesta samilost što liječi,
I biserno bratstvo kako umire i gine;
Jer jedino riječi jesu dobre svima:
Pjevaj, u riječima trag istine ima.

Meni valja poći: do tihoga stana
Gdje se sunovrati i ljiljani njišu,
Faunu ću tamo razveseliti bijednu
Ispod pokrivača položena leđna,
Pjesmu prije zore pjevati mu najtišu.
Još ga oči pamte živa, razdragana,
Sanjati ga znam kako gazi
Po tratini rosnoj poput duha
I pjesma ga pecne posred sluha -
O zemlji kad je bila mlada i u snazi:
Ali jao' Ona i ne sanja više; ti
pođi i pazi! Sa ivica usana
slijepim makovima:
Sanjaj, sanjaj, ima istine u snovima.[78]

"The Song of the Happy Shepherd"

["*The woods of Arcady are dead,*
And over is their antique joy;
Of old the world on dreaming fed;
Grey Truth is now her painted toy;
Yet still she turns her restless head:
But O, sick children of the world,
Of all the many changing things
In dreary dancing past us whirled,
To the cracked tune that Chronos sings,
Words alone are certain good.
Where are now the warring kings,
Word be-mockers? - By the Rood
Where are now the warring kings?
An idle word is now their glory,
By the stammering schoolboy said,
Reading some entangled story:
The kings of the old time are dead;

The wandering earth herself may be
Only a sudden flaming word,
In clanging space a moment heard,
Troubling the endless reverie.
Then nowise worship dusty deeds,
Nor seek, for this is also sooth,

[78] Prevod pjesme korišten sa http://www.vojvodinacafe.rs/showthread.php/8949-William-Butler-Yeats-(Viljem-Batler-Jejts), preuzeto dana 17.08.2015. godine

To hunger fiercely after truth,
Lest all thy toiling only breeds
New dreams, new dreams; there is no truth
Saving in thine own heart. Seek, then,
No learning from the starry men,
Who follow with the optic glass
The whirling ways of stars that pass -
Seek, then, for this is also sooth,
No word of theirs - the cold star-bane
Has cloven and rent their hearts in twain,
And dead is all their human truth.
Go gather by the humming sea
Some twisted, echo-harbouring shell,
And to its lips thy story tell,
And they thy comforters will be,
Rewarding in melodious guile
Thy fretful words a little while,
Till they shall singing fade in ruth
And die a pearly brotherhood;
For words alone are certain good:
Sing, then, for this is also sooth.

I must be gone: there is a grave
Where daffodil and lily wave,
And I would please the hapless faun,
Buried under the sleepy ground,
With mirthful songs before the dawn.
His shouting days with mirth were crowned;
And still I dream he treads the lawn,
Walking ghostly in the dew,
Pierced by my glad singing through,
My songs of old earth's dreamy youth:
But ah! she dreams not now; dream thou!
For fair are poppies on the brow:
Dream, dream, for this is also sooth.“]

Mit i folklor često pomažu u stvaranju etničkog i nacinalnog identiteta. Junaštvo koje se u njima spominje služi kao središnja tačka oko koje se narod okuplja kao oko nečeg zajedničkog. Kada se radi o pojmovima kao što su etničko ili identitet u poeziji Vilijama Batlera Jejtsa, onda se mora imati na umu da je on to izgrađivao na sebi svojtsven način korištenjem onog nezemaljskog i mitskog, a što je poticalo iz keltskog folklora sačuvanim u starim rukopisima i predanjima. Čitav Jejtsov poetski i dramski opus iz ovog perioda sadrži mnogo likova i događaja iz tog keltskog perioda i na taj način je autor ugradio u svoje stvaralaštvo ono što je smatrao nacionalnim karakterom svoje voljene Irske. Razlozi i motivi za ovakvu uoptrebu keltskih tema se mogu pronaći u pjesnikovom ličnom osjećaju za

nacionalizmom kao i njegovom interesovanju za mitologijom i usmenim folklornim predanjima. U toku njegove rane stvaralačke faze taj preporođeni interes za irskim legendama i folklorom je bio veoma popularan među tadašnjim stvaraocima. Tako je i Jejts pronašao nepresušni izvor inspiracije za svoje rano stvaralaštvo. On je ipak uspio da prevaziđe mogućnost da takvim pristupom potpadne pod romantičarski pristup književnosti kao što su neki od njegovih savremenika učinili. Naglašavajući važnost irske kulture u svom radu Jejts ne samo da je ispunio svoj lični osjećaj nacionalnog ponosa nego je oduševio svoju publiku, a ujedno i razbio engleske predrasude koje su tada vladale da ništa umjetnički vrijedno ne može da se stvori u Irskoj. Upotrebom keltskih mitova u svom stvaralaštvu on ne samo da je uspio u stvaranju irskog nacionalnog identiteta već i u kreiranju pretpostavki za nacionalnu borbu.

Vilijam Batler Jejts je bio jedan od prethodnika irskog književnog preporoda, koji je upotrebom keltske mitologije proširio dotadašnju panoramu moderne engleske poezije. Jednu od najboljih i najjednostavnijih kritika tog perioda njegovog stvaralaštva je dao Frenk Rejmon Livis (Frank Raymond Leavis) kad je rekao da je „gospodin Jejts započinje u engleskoj tradiciji, ali je on od samog početka irski pjesnik“.[79] Najveći dio njegovog ranog stvaralaštva posjeduje značajan irski program obogaćen etničkim elementima koje je pronašao u keltskom folkloru i mitovima. Ta upotreba mitova i simbola je i dala bogatstvo i nacionalistički prizvuk njegovoj poeziji iz tog razdoblja tako da u tim godinama irskog književnog preporoda on postaje i vodeća književna ličnost. Još kao mladić sa nepune dvadeset i dvije godine on piše pismo Katarin Tinan (Katharyne Tynan) u kojem kaže da želi osnovati „školu irske poezije, zasnovanu na irskom mitu i istoriji, kao jedan neo-romantičarski pokret.“[80]

Treba istaći činjenicu da je Jejts zaista bio više nego očaran bogatom irskom mitologijom i junaštvom i želio je da na taj način u Ircima usadi osjećaj ponosa, jer su oni bili vjekovima ponižavani i omalovažavani od strane Britanaca i kao posljedica takvog odnosa su se počeli ponašati ignorantski prema svom sopstvenom biću.

Ujedno je želio da pokaže čitavom svijetiu koji se divio grčkim i latinskim mitovima da i oni irski nisu nimalo lošiji od njih i da zaslužuju kao takvi da se sačuvaju od zaborava i predstave drugim narodima. Zato je i napisao da „ako će već samo te priče govoriti [svojoj] djeci, zemlja će opet početi da bude Sveta Zemlja, kao što je to i bilo prije nego su ljudi dali

[79] Leavis Frank Raymond, *New Bearings in English Poetry*, str. 34 (London: Chatto and Windus, 1941) [“Mr. Yeats starts in the English tradition, but h eis from the outset an Irish poet.“]

[80] Sen Samarendra Chandra, *Four Essays on the Poetry of Yeats*, str. 2 (Shantiniketan: Viswa Bharati, 1968), http://www.dli.ernet.in/handle/2015/23787, pregledano 16.09.2015. godine [“a school of Irish poetry, founded on Irish myth and history, a neo-romantic movement.“]

svoja srca Grčkoj, Rimu i Judeji.“[81] Mitovi o Aengus (Aengus), Kuhalajn (Cuchulain) i kraljici Maev (Queen Maeve) pokazuju Jejtsova nastojanja da popravi tadašnje stanje herojske tradicije galske prošlosti. Kuhalajn je najmoćniji od svih galskih junaka, srodan grčkom junaku Ahilu, pa njegova junačka djela i tragični kraj predstavljaju simbolično u Jejtsovim mislima sudbinu Irske, i čestim ponavljanjem ovog junaka u svojim pjesmama autor je nastojao da podsjeti svoje irske čitaoce na njihovu istorijsku prošlost i junaštvo. Pjesma „Smrt Kuhalajna“ (“The Death of Cuchulain“) prikazuje tužnu priču o tom junaku i njegovom sinu Konula (Conula) čiji identitet nije poznao i ubija ga u borbi, da bi nakon toga kad je uvidio šta je uradio poludio od tuge i umro boreći se sa morskim valovima. Zato Zen Samarendra Čandra (Sen Samarendra Chandra) kaže da „Jejts u ranim pjesmama tretira keltske legende kao pripovjetke ili dramski oblik. ... Jejts također iz starih mitova stvara nove i njegov Oizin, Fergus, kralj Gol (King Goll) i Kuhulajn, iako zadržavaju svoje pojedinačne likove kakvim su prikazani u legendama, oni prikazuju pjesnikovu ličnost.“[82]

Jejts je smatrao da je politički identitet u Irskoj jedino moguće postići kroz kulturni preporod, kroz priznavanje sloge i etničkog identiteta. Za to je bilo neophodno da i Irci i pjesnik apsorbiraju Irsku i njezinu tragediju, da Jejts postane pjesnik naroda, možda i pjesnik ustanka.

U vezi tog Uskršnjeg ustanka iz 1916. godine neophodno je istaći da je on imao krizu savjesti, pitajući se da li je njegova drama *Cathleen ni Houlihan* možda inspirisala neke od sudionika u tom ustanku, i napisao sljedeće: “da li je ta [njegova] drama isporučila / engleski metak nekim ljudima?“[83]

Iako se mnogi od Jejtsovih radova mogu protumačiti kao promocija ideala nezavisne države slobodne od bilo kakvih ostavština anglikanizacije, drama *Cathleen ni Houlihan* predstavlja njegov najotvoreniji republikanski rad koji ukazuje na činjenicu da irsko političko jedinstvo i identitet se ne mogu ostvariti dok se narodu ne vrati osjećaj za imaginaciju, ponos i strahopoštovanje prema slavnoj prošlosti na kojuju podsjeća junačka razdoblja heroja poput

---

[81] Yeats Butler William, *Explorations*, str. 12-13, (London: Macmillan, 1962) [“If [we] will but tell these stories to [our] children, the land will begin again to be a Holy Land, as it was before men gave their hearts to Greece and Rome and Judea.“]

[82] Sen Samarendra Chandra, *Four Essays on the Poetry of Yeats*, str. 29, (Shantiniketan: Viswa Bharati, 1968), http://www.dli.ernet.in/handle/2015/23787, pregledano 16.09.2015. godine [“Yeats in the early poems, treats the Celtic legends in a narrative or dramatic form. ... Yeats also creates new myths out of old and his Oisin, Fergus, King Goll, and Cuchulain, while retaining their individual characters as depicted in the legends, mirror the poet's own personality.“]

[83] Webb Timothy, *Selected Poems of W.B.Yeats*, (London: Clays Ltd., 1991), pjesma „Easter 1916“, str. 119 [“Did that play of mine send out / Certain men the English shot?“]

Kuhulajna, Fina (Finn), Konkubara (Conchubar) i Deidre. Jejtsovo predstavljanje Irske kroz Cathleen ni Houlihan je ujedno i prikaz Irske kroz snagu i ljepotu žene.

Jejts je pjesmu „Oizinovo lutanje“ zasnovao na jednoj staroj irskoj legendi koja je zapisana u engleskom prevodu i govori o ratniku koji odlučuje da napusti svijet smrtnika, upoznaje nadprirodnu ženu po imenu Niamh (irski izgovor: Niiv, op. aut.), prelazi preko zapadnih mora do ostrva iz drugog svijeta naseljenih besmrtnicima, i tu provodi stotinu godina u igri, borbi i odmaranju prije nego se odluči ponovo vratiti svojim bivšim ovozemaljskim saborcima. Po povratku uviđa da su oni odavno mrtvi i njihov paganski život je zamijenilo hrišćanstvo u liku Sv. Patrika.

Na taj način je pjesnik pokušao da suprostavi irski heroizam i ljepotu stereotipima kojima su Britanci pokušavali opravdati svoju vladavinu. Tragovi radikalnijeg nacionalizma se mogu vidjeti i u liku Oizina koji se u odgovoru svecu zaklinje u lojalnost Fenijancima, iz čega podrobniji čitaoci Jejtsovog djela mogu uvidjeti da se tu ne radi samo o grupi saboraca tog junaka nego je to implikacija na borce Irske republikanske armije (IRA). Bitno je primjetiti da se u ovom ranom stvaralačkom periodu Jejts fokusira na junake koji datiraju nekoliko vijekova prije nego što je „moderna“ borba između Irske i Brizanije započela. U njegovim pjesmama centralni sukob se dešava u psihi junaka, pa se Oisin može posmatrati više kao osvajač gubitnik nego tragično poginuli patriota. U drugoj polovine navedene zbirke *Raskrsnice* su pjesme za koje je inspiracija pronađena u usmenoj tradiciji irskog folklora, iz priča i pjesama irskih seljaka. Takva su djela postala poslastica za čitalačku publiku, naročito irske emigrante u Sjedinjenim američkim državama, pa je Jejts napisao dvije veoma popularne knjige *Bajke i narodne priče irskih seljaka* (*Fairy and Folk Tales of the Irish Peasantry*), 1888. godine, a četiri godine kasnije i *Irske bajke* (*Irish Fairy Tales*). One su stvorene na osnovu razgovora koje je on vodio sa ljudima iz okoline Slajga i koji su vjerovali u vile od kojih su neki bili ubjeđeni da su ih čak i vidjeli, pa je upitan stav i samog Jejtsa naspram tog pitanja. Primjetno je da je Jejts najčešće istovremeno izražavao i svoje vjerovanje ali i svoje sumnje, što se najbolje može vidjeti u pjesmi „Ukradeno dijete“, njegovoj najpoznatijoj pjesmi o vilama. Pjesma je napisana na osnovu vjerovanja da vile ponekad kradu djecu.

Dubljim čitanjem rime u stihovima se može prepoznati uticaj Blejka (iz njegove zbirke *Songs of Innocence*), gdje je očita prisutnost kulturne politike i traganja za nacionalnim identitetom. Ovi stihovi se studioznijim čitanjem mogu protumačiti pozivom na prevazilaženje anglikanizma, modernizovanjem samog sebe te prelaskom na izvorniji oblik irskog bića koji je ispunjen tradicijom seljaka sa zapada Irske.

Zbirka pjesama pod nazivom *Oizinovo lutanje i druge pjesme* (*The Wandering of Oisin and Other Poems*) je imala mnogo izdanja u Irskoj, Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama. Pjesme „Oizinovo lutanje“ i „Ludilo kralja Gola“ (“The Madness of King Goll“) su najbolji primjeri poetskog stvaralaštva mladog Jejtsa u kojem se on posvetio Irskom kulturnom nacionalizmu spajajući Irsku sa tradicijama heroizma i ljepote te je na taj način rušio stereotipe o Irskoj i Ircima koje su nametnuli Britanci u nastojanju da opravdaju svoju vladavinu. Ono što čini razliku kod Jejtsovih pjesama iz ranog stvaralačkog perioda i kad je u pitanju izgradnja irskog nacionalnog identiteta, a u poređenju sa drugim piscima tog vremena jeste činjenica da se on okrenuo ka junacima iz davne prošlosti, mnogo prije nego je počeo sukob između Irske i Britanije. Ti junaci njegovih nacionalističkih pjesama poput Oizina i kralja Gola su prikazani više kao propali osvajači nego tragično žrtvovani domoljubi. Kralj Gol je prikazan kao čovjek koji je uspio ujediniti Irsku, otjerati strane neprijatelje i donijeti napredak u državu. Ništa se u Jejtsovoj poeziji ne dešava slučajno niti bez izražavanja pjesnikovih simpatija prema irskom nacionalnom identitetu. Kada u žaru bitke kralj Gol pronalazi timpan, stari irski žičani instrument, ali sa pokidanim žicama, koji predstavlja irsku muziku i poeziju, pjesnik želi da naglasi naglo propadanje irskog jezika i galske kulture koje se desilo početkom XIX vijeka kao posljedica represivne britanske politike gašenja irskog nacionalnog bića. „Kralj Gol“ predstavlja Jejtsovu privrženost irskoj tematici što će se kasnije nastaviti u njegovom čitavom stvaralačkom opusu. Iako je on počeo pjesničku karijeru inspirisan pastoralnim engleskim temama i klasičnom indijskom književnošću, veoma brzo se vratio temama kojima je ostao vjeran do kraja života, onima koje su ga okruživale i sa kojima je odisala tadašnja irska politička i društvena stvarnost.

Jedan od najuticajnijih čitalaca Jejtsovog opusa je bila Mod Gon, mlada, lijepa i bogata nacionalistička agitatorka koju je jednom prilikom porodica Jejts pozvala da ih posjeti u Londonu u januaru 1889. godine. Očaran njenom ljepotom i karizmatičnom posvećenošću irskom pitanju, Jejts se istinski zaljubljuje u nju. Iako je provela dosta vremena u Londonu skupa s njim, ona ga je i dalje smatrala samo bliskim prijateljem i saveznikom koji dijeli iste nade i snove kao i ona, bez ijedne riječi o ljubavi ili braku.

Upkos velikom uspjehu njegove knjige, Jejts je nastavio živjeti kao sramežljivi mladić skupa sa roditeljima i rođacima i s veoma malo novca. Privatni život Mod Gon mu je predstavljao još veću prepreku. Ona je najčešće živjela u Parizu gdje je (a da to Jejts nije znao) imala dugotrajnu ljubavnu aferu s francuskim novinarem, Lisjen Milvojem (Lucien Millevoye), s kim je dobila dijete samo nekoliko mjeseci nakom što je upoznala Jejtsa. Prilikom ponovnog susreta s Jejtsom u Dablinu 1891. godine ispričala mu je da je u snu

vidjela njih dvoje kao brata i sestru koji su u Arabiji skupa prodani u ropstvo. Odbija njegovu ponudu za brak, nedugo nakon smrti svog djeteta. Oni su se susreli još u dva navrata te iste godine, i tada je Jejtsu rekla da je to prerano umrlo dijete bilo usvojeno. Tražila je od njega da ostanu prijatelji, ali nikada na presnažan način, tako da mu je uvijek ostavljala tračak nade. Ova čuvena neuzvraćena ljubav zahtijeva čestu pažnju kako se bude napredovalo ka Jejtsovom srednjem i kasnom stvaralačkom periodu. Jejts ju je veoma brzo počeo posmatrati otjelovljenjem svih svojih duhovnih vjerovanja, oduševljen njenim izrazitim nacionalizmom koji je ispoljavala na javnim nastupima, organizovanju protesta i radeći sve što je bilo u njenoj moći s ciljem rušenja britanske vladavine. Ovakva kombinacija kvaliteta u njenoj ličnosti je ohrabrila Jejtsa da je počne posmatrati herojskim simbolom idealizirane Irske i borcem za nacionalnu slobodu i identitet. Treba imati na umu da je to doba, naročito u Irskoj, ispunjeno stereotipima o spolu i ojačano stavovima konzervativnih vjerskih institucija. Jejtsov netradicionalni stav prema spolu se pojavljuje i prije nego je upoznao Mod. U njegovim ranim pjesmama Niamh vodi Oizina, a ne obrnuto, jer autor želi da u duhu Iraca čija snaga je ugrožena od strane Britanaca od žena načini snažne ličnosti, kreativne i sposobne da budu jače od muškaraca, naročito u cilju izgradnje nacionalnog duha. Zato je njegova heroina Niamh istovremeno i neuobičajeno snažna osoba, ali s druge strane i stereotipna *femme fatale*. U svom prvom i jedinom objavljenom romanu pod nazivom *Džon Šerman* (*John Sherman*) završenom 1888. godine, ali objavljenom tri godine kasnije, glavni lik se dvoumi da li bi imao bolji život da je ostao u Londonu i oženio Margaret Leland, umjesto što se vratio u Irsku i oženio tradicionalnom Irkinjom, Mery Karton (Mary Carton). To djelo na najbolji način predstavlja autorove dileme u vezi njegovog života i neuzvraćene ljubavi od strane Mod Gon.

Grofica Katlin i razne legende i lirike (*The Countess Kathleen and Various Legends and Lyrics*) je objavljena 1892. godine godine u nadi da bi Mod mogla biti glavna glumica u toj drami. Radnja je napisana na osnovu stare folklorne priče o irskoj princezi koja spašava izgladnjele seljake iz svog okruga od prodavanja njihovih duša đavolu, trgujući s đavolom i dajući mu prvo sav svoj imetak a potom i svoju dušu, a što je opet Jejtsa ponukalo da u liku princeze vidi Mod i njenu borbu za gladne i one bez ičega koji su živjeli na zapadu Irske.

Ta je drama predstavljala Irsku kao nematerijalističku i nacionalističku bajku koja je proslavljala originalne duhovne tradicije irskog naroda, a koje je Jejts vidio kao najbolji način odbrane čitavog tog naroda protiv demona koji su se u njegovoj zemlji šetali u liku britanskih vojnika plaćenika. U isto vrijeme drama je predstavljala i autorov strah da bi Mod u toj borbi mogla uništiti svoje zdravlje i dušu. Drama je ispunjena irskom duhovnošću, i za mnoge kritičare je predstavljala korak naprijed ka Jejtsovom učlanjenju u Irsko republikansko

bratstvo (Irish Republican Brotherhood) 1896. godine, da bi samo godinu kasnije bio postavljen za predsjednika „Komemorativnog udruženja Velike Britanije '98“ (98 Commemoration Association of Great Britain), udruženja koje se bavilo obilježavanjem uspomene na ustanak Volfa Touna protiv Engleske iz 1798. godine.

Dok je Jejts pisao ovu dramu ujedno se uključio i u irsku kulturnu politiku prihvatajući nova estetska i duhovna stajališta koja su zahtijevala agresivnije pristupe. Mod ga je inspirisala da postane čovjek koji se zanima za sveukupno stanje ne samo u Irskoj nego i šire. U isto vrijeme Čarls Stjuart Parnel (Charles Stewart Parnell), vođa Irske parije (Irish Party), zbog svog seksualnog skandala sa Katarin O'Ši (Katharine O'Shea) odlazi sa te pozicije i to dovodi do raskola u samoj stranci. Iako je Jejtsu bilo žao Stjuarta on ipak uviđa da je došao pravi trenutak da se irska pažnja preusmjeri sa politike prema osnovnijim i važnijim kulturnim zbivanjima. U želji da očara Mod i da ispuni samog sebe on ubrzo preuzima vodeću ulogu u osnivanju knniževnih društava u Londonu i Dablinu. Iako osnivanja takvih književnih društava na prvi pogled mogu izgledati od neznatnog značaja da bi se postalo junakom u borbi za izgradnju nacionalnog identiteta, na umu treba imati da ta udruženja nisu bila stvorena samo sa ciljem da se u njima vode svakodnevna politička nagađanja. Parnelov politički pad je doveo do toga da se najbolji sinovi i kćeri Irske mogu okupljati s ciljem razmatranja književnih, kulturnih, duhovnih ali i političkih tema. Jejts je također uzimao učešća u mnogobrojnim javnim debatama i sastancima. Na kraju je i uspio da postane neko ko se najozbiljnije bavi irskim pitanjem.

Jejts se 1896. godine susreće sa Džonom Singom, piscem čijoj se originalnosti najviše divio, a potom i Ogastom Gregori sa kojom se bavio prikupljanjem irskog folklora zadnjih godina XIX vijeka. Skupa s njom i Edvardom Martinom osnivaju Irsko književno pozorište (Irish Literature Theatre) u kojem je prva drama bila Jejtsova kontraverzna *The Countess Kathleen*, a što je bilo prethodnica otvaranju slavnog Ebi pozorišta. Početkom XX vijeka Jejts se najviše posvećivao pisanju drama uključujući one najizrazitije iz nacionalnog opusa poput *Cathleen ni Houlihan* (1902.), *The Hour Glass* i *The Pot of Broth* (1903.), te *The King's Threshold* i *On Baile's Strand* (1904.). Ova djela odišu irskim nacionalnim duhom i predstavljaju istinski prikaz autorove težnje za izgradnjom irskog nacionalnog identiteta.

Ovaj rani stvaralački period Jejtsovog stvaralaštva je bio veoma karakterističan i dosta težak po autora, ispunjen različitim preokupacijama i interesima koje je imao i koje je kasnije i sam potvrdio rekavši da je „Imao mnogo ideja kao i [tada], samo nije znao kako između njih

odabrati one koje pripadaju [njegovom] životu.“[84] Jedan od tih interesa, ako ne i najveći, je svakako bio irski nacionalizam i izgradnja nacionalnog identiteta kroz umjetničko stvaralaštvo, a što je Jejts već započeo u svom ranom stvaralačkom periodu birajući irske teme dok je pisao *Oizinovo lutanje*.

Kad se kasnije kao zreli autor osvrnuo na tu svoju prvu zbirku pjesma pod nazivom *Raskrsnice*, Jejts je rekao da „Mnoge od pjesama u *Crossways*, naročito one o indijskim temama ili o pastirima i fauni, mora da su bile napisane prije njegove dvadesete. Od trenutka kad je počeo *Oizinovo lutanje*, a to je bilo, kako [mu] se čini, u tim godinama, predmet [njegovog] interesovanja je postala Irska.“)[85]

Osobe koje su najviše zaslužne za Jejtsovu zainteresiranost za irski nacionalizam i nacionalni identitet su Džon OLiri i njegova sestra Elen OLiri (Ellen O'Leary). Džon je kao vođa Fenijanskog pokreta[86] i zbog svojih političkih aktivnosti proveo mnogo godina u zatvoru i egzilu. Jejts je za njih rekao da „Ono što je nacionalizam u tadašnjem književnom pokretu u Irskoj, to se uveliko duguje uticaju Džona i Elen OLiri.“[87]

Ketrin Tinan (Kathrine Tynan), jedna od istaknutih ličnosti iz ranog irskog književnog preporoda je opisala Džona OLirija kao „dragog, velikog, jednostavnog, junačkog starca koji je za [njih] bio nešto kao književni kritičar.“[88]

Džon je ponukao Jejtsa na nacionalizam i može se tvrditi da je on taj koji ga je usmjerio da postane nacionalni pjesnik, dajući mu da čita poeziju koju su stvarali pripadnici pokreta “Young Ireland“[89] („Mlada Irska“), utičući na njegove ideje o naciji i književnosti .

---

[84] Idem, str. 83 [“I had so many ideas as I have now, only I did not known how to choose those that belonged to my life.“]

[85] Finneran J. Richard & al. *The Collected Works of W.B. Yeats, Vol I: The Poems, 2nd ed.*, (New York: Scribner, 1997), str. 453 [“Many of the poems in Crossways, certainly those upon Indian subjects or upon shepherds and fauns, must have been written before I was twenty. From the moment when I began The Wandering of Oisin, which I did at that age,I believe, my subject-matter became Irish.“]

[86] Fenijanski pokret se sastojao od revolucionarnih grupa odlučnih da zbace britansku vladavinu nad Irskom i naprave irsku državu. Pokret su započeli Džejms Stivens (James Stephens) i Tomas Klark Lubi (Thomas Clarke Luby) 1850. godine, osnivači „Irskog republikanskog bratstva“ (Irish Republican Brotherhood), ili skraćeno „Fenians“ (u pomen starog irskog ratnika Fianna). http://www.ocp.hul.harvard.edu/immigration/fenians.html. pregledano 15.10.2014. godine

[87] Reynolds Horace, ed., *Letters to the New Island*, str. 75 (London: Oxford University Press, 1970) [“What nationality is in the present literary movement in Ireland is largely owing to the influence of John and Ellen O'Leary.“]

[88] Tynan Kathrine, “W. B. Yeats“, ed. James J. McFadden & Daniel Kiefer, *Modern Philology 88.3*, str. 267, (1991), http://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/391864, pregledano 24.03.2015. godine, [“a dear, great, simple, heroic old man who was something of a literary critic to us.“]

[89] Young Ireland (irski: *Éire Óg*, IPA: [ˈeːɾʲə ˈoːɡ]) je bio politički, kulturni i društveni pokret iz sredine XIX vijeka, okupljen oko časopisa *The Nation*. Young Ireland je ojačavala i inspirisala nadolazeće generacije irskih nacionalista. Neki od starijih članova pokreta su kasnije osnovali „Irsko republikansko bratstvo“ (“Irish Republican Brotherhood“).

On ga je podsticao da se pridruži „Mladoj Irskoj“ i uveo ga kasnije u „Irsko republikansko bratstvo“. Jejts je potom služio kao „primjer čovjeka bez nade u uspjeh čija služba je bila ništa manje posvećena romantičarskoj, idealističkoj koncepciji nacionalizma.“[90] I sam Jejts je ovo potvrdio kasnije u svojoj *Autobiografiji*, u poglavlju pod naslovom “Reveries over Childhood and Youth“ („Sanjarenja o djetinjstvu i mladosti“), kada je rekao da „od tih debata, od razgovora sa OLirijem i iz irskih knjiga koje [mu] je posudio ili dao je proizašlo sve čega se je [njegova] ruka od tada dohvatila.“[91] OLiri je postao centar oko kojeg se je vrtio sav nacionalistički kulturni život Dablina krajem osamdesetih godina XIX vijeka; on je održavao sedmične sastanke u klubovima i udruženjima gdje su „unionisti i nacionalisti mogli prekidati jedni druge i prekidati jedni druge bez zvaničnog i tradicionalnog ustručavanja od javnog govora.“[92] Mnoge poznate ličnosti su prisustvovale tim sastancima, poput Daglasa Hajda (osnivača Galske lige), Ketrin Tinan, mlade pjesnikinje i Jejtsove bliske prijateljice, bivšeg „fenijanca“ Majkla Dejvita (Michael Davit), i drugih. Kako je i sam Jejts rekao, osim što se tu vodila diskusija o političkim mišljenjima, mnogi mladi pjesnici, „ljudi čija imena niste čuli, su nastavili u tradiciji traganja za svojim nacionalnim identitetom kroz književnost koja će biti ne nezavisna.“[93]

Cilj ovih seansi i druženja nije bio samo da se naprave nacionalna poezija i balade, nego i da se odnjeguje nacionalni identitet koji bi ujedino narod Irske.

Osim svih navednih ličnosti koje su uticale na izgradnju irskog nacionalnog identiteta, neophodno je spomenuti i ime Stendiša Ogrejdija (Standish O'Grady)[94] koji je postao „ ... poznat kao otac književnog preporoda u Irskoj.“[95] On je bio općinjen irskim legendama, koje su po njegovom shvatanju bile dio irske istorije i kao takve trebale poslužiti da ujedine

---

[90] Jeffares A. Norman, *W. B. Yeats: Man and Poet*, str. 30 (London: Routledge & Kegan Paul, 1962) [“an example of a man without hope of success whose service was none the less devoted to a romantic, idealised conception of nationalism.“]

[91] Yeats Butler William, *Autobiographies*, “Reveries over Childhood and Youth“, str. 125 (London: Macmillan, 1961), str. 82 [“From these debates, from O'Leary's conversation, and from the Irish books he lent or gave me has come all I have set my hand to since.“]

[92] Idem, str. 125 [“Unionist and Nationalist could interrupt one another and interrupt one another without the formal and traditional restraint of public speech.“]

[93] Yeats Butler William, *Ideas of Good and Evil*, str. 2 (London: A. H. Bullen, 1903) [“men whose names you have not heard continued in the tradition of looking for their national identity through a literature which would be autonomous.“]

[94] Standish James O'Grady (irski: *Anéislis Séamus Ó Grádaigh*; (1846–1928) je bio irski autor, novinar i istoričar koji je odigrao značajnu ulogu u Keltskom preporodu (Celtic Revival), objavljujući priče iz irske mitologije poput knjige *History of Ireland: Heroic Period* (1878). Tvrdio je da galska tradicija ima rivala samo u pričama iz Homerove Grčke. Bio je paradoks svog vremena jer je bio ponosan na svoje galsko nasljeđe, ali i vjernik irske crkve koji je govorio da bi Irci trebali preuzeti Britansku imperiju i nazvati je Anglo-irskom imperijom.

[95] Boyd Augustus Ernest, *Selected Essays and Passages by Standish O'Grady*, str. 18 (Carolina, Charlston: Nabu Press, 2010) [“... known as the Father of the Literary Revival in Ireland.“]

Irce. On je „ ... ispunio uspješnu generaciju mladih pisaca ponosnom svjesnošću o nacionalnosti odvojenoj od puke politike i usmjerio ih prema korijenima nacionalne misli.“[96] Na isti način kako su se sredinom XIX vijeka nacionalne balade smatrale temeljcem nacionalizma, tako su u zadnjoj dekadi tog vijeka mitologija i natprirodni kelticizam postali osnova nacionalne misli, a fokus književnog stvaralaštva se pomjerio prema nečemu što se može nazvati mističnim.

U govoru koji je održao povodom prijema Nobelove nagrade za književnost 1923. godine, a u vezi uloge Čarlsa Stjuarta Pernela (Charles Stewart Parnell)[97] naspram književnom preporodu u Irskoj, Jejts je istakao da je njegov pad poboljšao taj preporod pa je dodao da je „Moderna književnost Irske, i zaista sve te podstaknute misli koje su se pripremile za Anglo-irski rat, započela kada je Parnell pao sa vlasti 1891. godine. Razočarana i ogorčena Irska se okrenula od parlamentarne politike; događaj je smišljen i trka je počela, po [njegovom] mišljenju, da se muči dugim razvijanjem tog događaja.“[98]

Tako se književni preporod u Irskoj može smatrati nastojanjem Anglo-Iraca da ožive irsku književnost stvaranu na engleskom jeziku korištenjem „galskog materijala“ nakon Parnelovog pada, i kao takvo se čvrsto ukorijenilo u književna udruženja i u rad velikih stvaraoca poput Stendiša OGrejdija, Semjuela Fergusona, Jejtsa, Ogiste Gregori, Singa i Hajda.

Glavna pokretačka snaga ovog preporoda je bio Vilijam Batler Jejts, i po riječima Džordža Mura (George Moore) koje je citirao Forest Rid (Forrest Reid) „Sav irski pokret se razvija od Jejtsa i vraća se Jejtsu.“[99] Jejts je nastojao da uspostavi kanon nacionalne književnosti koji bi se zasnivao na irskom stilu i koji bi napravio Irsku da bude „lijepa u sjećanju“[100], koja ne bi bio engleski ali niti provincijski ni ograničen. Ipak jednu takvu sredinu

---

[96] Idem, str. 18 [“... filled a fruitful generation of young writers with the proud consciousness of nationality divorced from mere politics and directed them back to the roots of national thought.“]

[97] Čarls Stjuart Parnel, (Charles Stewart Parnell, irski: *Cathal Stiúbhard Parnell*; Avondale, okrug Wicklow, 1846 - Brighton, 1891), nazvan "neokrunjenim kraljem Irske", bio je jedan od najvećih irskih političara u drugoj polovici XIX vijeka i borac za irsku samostalnost. Zamijenio je Ajzaka Bata (Isaac Butt) i Vilijama Šoa (William Shaw) na mjestu predsjednika Irske parlamentarne stranke, nekadašnje stranke Home Rule 1880. godine. Godinu kasnije, Parnell je zbog ljubavne afere Sa Ketrin OŠi (Catherine O'Shea) izgubio sav politički položaj koji je imao.

[98] Jeffares A. Norman, ed., *Selected Criticism*, str. 195 (London: Macmillan and Co. Ltd., 1989) [“The modern literature of Ireland, and indeed all that stir of thought which prepared for the Anglo-Irish war, began when Parnell fell from power in 1891. A disillusioned and embittered Ireland turned away from parliamentary politics; an event was conceived and the race began, as I think, to be troubled by that event's gestation.“]

[99] Reid Forrest, *W. B. Yeats: A Critical Study*, citirano, str. 150 (London: Martin Secker, 1915) [“All the Irish movement rose out of Yeats and return to Yeats.“]

[100] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 126 (London: Macmillan, 1961) [“beautiful in memory.“]

koja je bila previše pod uticajem „slika i metafora Mlade Irske“[101] je Jejts kritikovao jer po njemu nije davala dobru poeziju.

Ako se postkolonijalna književnost posmatra kao otpor kolonijalnoj dominaciji, onda je nacionalizam diskurs otpora i neophodni stepen u antikolonijalnim borbama. Takav nacionalizam i borba za izgradnjom irskog nacionalnog identiteta ima ključnu ulogu kod svrstavanja Jejtsa u postkolonijalne autore. Neodređenost koja je prisutna kod Jejtsa tokom cijelog stvaralačkog perioda navodi kritičare i na suprotno mišljenje s težnjom da njegov nacionalizam prikažu kao nevažan u irskoj borbi za nezavisnost.

Ovo poglavlje će se usmjeriti na dva koncepta, i to ulogu mladog Jejtsa na irski nacionalizam te njegovo tumačenje kolonijalnih stereotipa. Ta su dva koncepta međusobno povezana kad je u pitanju antikolonijalna borba i izgradnja nacionalnog identiteta, s ciljem prevazilaženja kolonijalnih predrasuda o koloniziranim narodima.

Period koji će se obraditi u ovom poglavlju uključuje rane godine Jejtsovog stvaralaštva koje uključuju dvije posljednje decenije XIX i prve godine XX vijeka.

Prvi dio poglavlja će raspravljati o spornom odnosu između mladog Jejtsa i irskog nacionalizma. Cilj je da se dokaže da je ovaj pjesnik, dok je bio aktivno uključen u nacionalističke aktivnosti, imao svoje pomiješane osjećaje, neodređenost i kolebanja u vezi svoje uloge u nacionalističkom pokretu.

Osim toga, morao je da se nosi s optužbama onih koji su njegovu snovima ispunjenu poeziju posmatrali kao nedovoljno nacionalističku. Pjesma „Irskoj u nadolazećim vremenima“ iz zbirke *Ruža* (*The Rose*) je tekst na kojem će se bazirati rad u ovom poglavlju, a osim nje će se paralelno posmatrati i neke druge pjesme iz navedene zbirke kao i iz zbirke *U sedam šuma* (*In the Seven Woods*), uz navođenje citata iz Jejtsove *Autobiografije*, njegovih pisama i proze.

Drugi dio poglavlja će se baviti kolonijalnim stereotipima pod kojima se podrazumijevaju šablonska opisivanja jedni drugih, bilo da dolaze od strane kolonizatora ili koloniziranih. Dokazaće se da je mladi Jejts odbacio ponižavajuće stereotipe kojima su Britanci opisivali njegove irske zemljake i ujedno ih je koristio pri opisivanju njih samih. On je pokušao da opovrgne predrasude koje su nametnute kad su u pitanju bili Irci, naročito irsko seljaštvo, možda čak i nesvjesno idealizirajući ih, a da je pri tom i sam koristio te sterotipe u svom radu. Jejtsova proza će se također razmatrati u ovom poglavlju, uključujući njegove eseje iz tog doba, predgovore knjiga i pjesama, uključujući i dramu iz tog perioda *The*

[101] Idem, str. 251 [“Young Ireland images and metaphors.“]

Countess Cathleen, a sve u cilju što obuhvatnijeg razumijevanja njegovog stajališta naspram izgradnje irskog nacionalnog identiteta u tom periodu njegovog književnog stvaralaštva. Stav koji uključuje kolonijalni diskurs i kolonijalne identitete je najbolji način razmatranja Jejtsa čiji stavovi su ispunjeni promjenama, nestabilnošću i neodređenošću kao i interakcijama kad su u pitanju antikolonijalni nacionalizam i kolonijalni stereotipi. Doprinos Babine teorije postkolonijalizma je u tome što je razvio koncept hibridnosti, podvojenosti i međuovisnosti kolonizatora i koloniziranih, i korištenje te teorije je najpotpuniji način analiziranja Jejtsovog stvaralaštva, naročito kad se govori o njegovoj ulozi u izgradnji irskog nacionalnog identiteta. Na taj se način najbolje mogu sagledati pomiješani, nestabilni i ponekad suprostavljeni pristupi koje umjetnici poput Jejtsa pokazuju kad je u pitanju antikolonijalna borba u njihovoj zemlji. Glavna pretpostavka ovog poglavlja je Jejtsov odnos prema pitanju irskog nacionalizma i kolonijalnim stereotipima, a u kojem se odražava hibridnost njegovog (anti)kolonijalnog identiteta.

2.1 IRSKI NACIONALNI IDENTITET U JEJTSOVOM RANOM STVARALAČKOM PERIODU

Jejtsovi prvi radovi su nastali na temelju romantične istorije, fikcije, folklornog nasljeđa, bajki, priča o duhovima, te prevedenih švedskih legendi i saga. Zahvaljujući ovim temama su nastala njegova prva djela, *Oizinova lutanja* (1889.), *Grofica Katlin i razne legende i lirike* (1892.) i *Keltski sumrak* (1893.). Glavnina njegovog stvaralaštva sve do posljednje decenije XIX vijeka je bila izgradnja samog sebe kao književnika kao i stvaranje kanona irske književnosti, a što je bilo obavijeno političkim nacionalizmom i početkom izgradnje nacionalnog identiteta. Jejts je prije stvaranja ovih djela proveo duži vremenski period u istraživanju bogate i raznolike usmene tradicije koja je bila skoro izumrla. Prvih dvadesetak godina je proveo živeći između Dablina, Londona i Slajga, samoobrazujući se čitanjem u biblioteci Elen Oliri, potom Britanskom muzeju te na kraju Irskoj nacionalnoj biblioteci (National Library of Ireland, NLI). Jejts se kasnije, poput Džordža Bernarda Šoa (George Bernard Shaw), često zahvaljivao ovim dvjema institucijama za svoje obrazovanje. Na tim je mjestima pronašao „Transakcije Osianičkog društva“ (“Transactions of the Ossianic Society“)[102], a što mu je poslužilo da stvori dijalog između Oisina i Sv. Patrika u epskoj pjesmi „Oizinova lutanja“. Taj rad je započeo u svojim dvadesetim godinama, i kako je kasnije u duhu književnog romantizma rekao da je bio „uvjeren da naši umovi u dvadesetim

[102] Kelly Mathew, *The Fenian Ideal and Irish Nationalism 1882-1916*, str. 176 (Woodbridge, 2006)

godinama sadrže svu istinu koju ćemo ikada pronaći.“[103] Jejts u epskoj poeziji vidi jedinstvo života, nasuprot disharmoniji modernizma, i na način koji je bio blizak piscima u romantizmu. Njegova sintetička epika i ljubavna lirika su bili pod uticajem Semjuela Fergusona, pa je i on na isti način koristio galski metar, a što je vidljivo u pjesmi „Bijele ptice“ (“The White Birds“):

„Bijele ptice“

„Želio bih da smo, moja voljena, bijele ptice na pjeni
mora!
Umaramo se od plamena meteora, prije nego što on može nestati i pobjeći;
i plamena plave zvijezde sumraka, koji je visio nisko na
rubu neba,
i probudio u našim srcima, draga moja, tugu koja
ne može umrijeti.“

“The White Birds“

[“*I would that we were, my beloved, white birds on the foam*
of the sea!
We tire of the flame of the meteor, before it can fade and flee;
And the flame of the blue star of twilight, hung low on the
rim of sky,
Has awaked in our hearts, my beloved, a sadness that
May not die.“][104]

Jejts je ovu pjesmu napisao 1892. godine i posvetio je Mod Gon dok su šetali pored hridina Haut (Howth), malog primorskog mjesta južno od Dablina. Pjesma je napisana dan nakon što je ona odbila njegovu prvu bračnu ponudu. Pjesnik je poželio da on i njegova voljena mogu pobjeći od svoje svakidašnjice da bi bili zajedno, i ta je želja uhvaćena u slici njih dvoje preobraženih u bijele ptice koje plivaju na morskoj pjeni. Tematika pomal podsjeća na onu iz „Pjesme o Engasovom lutanju“ u kojoj je Engas volio jednu lijepu djevojku koja mu je dolazila noću i svirala mu lutnjom, a nestajala u trenucima kada ju je pokušao dodirnuti. Ona se je iz ljudskog oblika svake druge godine preobražavala u pticu. Više nego očita povezanost autora sa irskom istorijom i herojskom prošlošću je vidljiva i iz keltskih naziva ovih ličnosti i mjesta koja se u pjesmi spominju. Djevojka se zove Kaer Ibormejt (Caer

[103] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 189 (London: Macmillan, 1961), [“I am persuaded that our intellects as twenty contain all the truth we shall ever find.“]
[104] Allt Peter & Alspach K.Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W.B. Yeats*, „The White Birds“, str. 121-122 (New York, 1966)

Ibhorhmeith), kćerka Itla Anubhuajla (Ethal Anubhuail), sa brda Vamhana (Uamhan) i zemlje Konot (Connaught), provincije na današnjem sjeverozapadu Irske.

Nakon duge književne ovisnosti o Fergusonu i njegovom stilu, Jejts je počeo raditi na svojoj „fergusonskoj“ epskoj pjesmi „Oizinova lutanja“, za koju je koristio prevode srednjevjekovnih irskih tekstova kao što je “Book of Leinster“, objavljena 1850. godine „Dijalog starca“ ili u originalu “Agallamh na Seanórach“ (ili “Dialogue of the Old Men“), tekst koji govori o izmišljenom razgovoru između Sv. Patrika, Oisina (sina vođe Fianna pokreta, Fiona) i Mak Kamhejl (Mac Cumhaill). Djelo odiše Jejtsovom nakanom za borbom i revolucionarnom akcijom, i kako je autor kasnije izjavio da „Oizinova putovanja kroz opjevana otočja, vođena od strane vila zavodnica, navode na osobne alegorije; ali Oizinovo odbijanje Sv. Patrika na kraju i njegovu predanost prema izgubljenom ali inspirativnom svijetu Feniana Džon OLiri ne bi pogrešno protumačio.“[105]

To pokazuje njegov nacionalistički pristup sa izrazitom željom da izgradi osjećaj za nacionalno pitanje kod mladih naraštaja, jer je vidio da niko od mladih u Slajgu nije bio u mogućnosti reći ni najmanji dio teksta iz irskih saga. Jejts je u Fergusonu vidio uzora jer je bio ubjeđen da je on uradio više za irski kulturni i nacionalni identitet i od samog Feniana, pa ga je i slavio u trijumviratu u *Irskoj u nadolazećim vremenima*:

„Niti se ja mogu manje računati
U odnosu na Dejvisa, Mangana, Fergusona,
Jer onome tko se zapitkuje
Moje rime više od njihovih govore
mračnoj mudrosti staroj i dubokoj
Koju Bog daje čovjeku u snu.“

[“*Nor may I less be counted one*
With Davis, Mangan, Ferguson,
Because to him who ponders well
My rhymes more than their rhyming tell
Of the dim wisdoms old and deep
That God gives unto man in sleep.“][106]

[105] Frayne John, ed., *Uncollected Prose, Vol. I*, (Dublin: Gill & Macmillan Ltd., 1986), str. 47 [“Certainly Oisin's travels through enchanted islands, led on by a fairy temptress, suggest private allegories; but Oisin's refusal of Saint Patrick at the end, and his commitment to the lost but inspirational world of the Fenians would not have been misread by John O'Leary.“]

[106] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, str. 138 (New York, 1966)

Taj izraz „mračne mudrosti“ veže Jejtsa za dugu i prošlu irsku tradiciju. Njegov odnos prema poeziji u ranoj mladosti i veza prema „Mladoj Irskoj“ je centralna u njegovom samooblikovanju u ranom stvaralačkom periodu. To je mnogo više od naizgled jednostavnog odbacivanja mehaničke versifikacije u korist istinskog irskog (ili keltskog) književnog oblika.

Zato je izuzetno važno napomenuti njegovu izjavu u kojoj „apelira na one mladiće skupljene tu i tamo po njihovoj cijeloj zemlji, koje su emocije patriotizma podigle u taj svijet nesebične strasti u kojoj su herojska djela moguća i herojska poezija vjerodostojna.“[107] Ova izjava pokazuje nacionalistički pristup mladog Jejtsa koji pokušava da razvije književna udruženja u Irskoj i da od njih stvori zajednički široki književni pokret, te koji razmišlja o svojoj epskoj pjesmi a koja će svjetlo dana ugledati dvije godine kasnije.

Ova pjesma predstavlja Jejtsovu želju da pokaže da je njegova ljubav prema Mod Gon važan dio borbe za irsku nezavisnost. On ističe da se njegov nacionalizam ne smije smatrati manjim od onog koji su propagirali stariji domoljubi. Pjesnik nas u ovoj pjesmi poziva da razmotrimo ulogu poetskog razmišljanja u svijetu rastrganom političkim sukobima.

Jejts nudi svoje pjesničko srce ratnika mašte kao svoj doprinos irskoj nezavisnosti i borbi za izgradnju njenog identiteta.

Zadnje dvije decenije XIX vijeka su značajne kod Jejtsa jer je tada počeo da se oduševljava magijom i svijetom nadnaravnog vjerovanja. On se u to vrijeme počinje baviti i do tog vremena zaboravljenim svijetom irske književnosti koji uključuje engleske dramatičare i pjesnike iz XVI i XVII vijeka, te veliki broj filozofa okultizma.

Iako većina njegovih eseja o fikciji koje datiraju iz zadnje dvije decenije XIX vijeka nikada nije objavljena, treba imati na umu da je, kako je već navedeno u ovom radu, svjetlo dana ugledao njegov prvi i jedini objavljeni roman pod nazivom *Džon Šerman*, ali također treba znati da je drugi pod nazivom *Pjegava Ptica* (*The Speckled Bird*) ostao nedovršen i nikad nije objavljivan (rukopis se čuva u Nacionalnoj biblioteci Irske, op.autora).

U oba ova djela se može primjetiti uticaj irskih romanopisaca poput Džona i Majkla Banima (John & Michael Banim) ili Džeralda Grifina (Gerald Griffin) koji su realno opisivali život u Irskoj u to vrijeme, duboko nacionalno osviješteni, a što je bila podloga i za Jejtsov objavljeni roman. Inspiraciju iz narodnih predanja i nacionalne baštine je pronašao i za kratke okultne priče objavljene 1892. godine pod nazivom *Tajna ruža* (*The Secret Rose*). Glavna tema tog djela, u kojem je dominantan simbol mistične ruže, se odnosi na usamljenog čovjeka

[107] Wade Allan, ed., *The Letters of W. B. Yeats*, (London, 1954), str. 798 [“I appeal to those young men clustered here and there throughout our land, whom the emotions of patriotism has lifted into that world of selfless passion in which heroic deeds are possible and heroic poetry credible.“]

koji na direktan ili indirektan način troši sebe u svojoj ljubavi, službi, borbi, mističnom patriotizmu i potrazi za nadprirodnim čudima.

Jejts nije bio samo općinjen skromnim prethodnicima iz sfere irske književnosti već se snažno zalagao za stvaranje službenog kanona prihvatljivih modela u irskoj književnosti koji bi imali uticaj na politiku tog vremena. Jedna pomalo zaboravljena antologija iz njegovog ranog stvaralačkog perioda pod nazivom *Reprezentativne irske priče* (*Representative Irish Tales*) iz 1890. godine se može posmatrati kao vodilja u tim nastojanjima, jer u samom uvodu te zbirke autor navodi da se „skoro dovoljno prepremaju za novi irski književni pokret - kao onaj iz '48. - koji će se pokazati na prvom mjestu u toj oluji politika.“[108]

Jejtsov je pristup bajkama, vilama i vilenjacima bio veoma specifičan. On je bio odlučan u svojim nastojanjima da sebe odvoji kao naučnog i antropološkog analitičara narodnih priča s jedne strane, od onih koji su također skupljali te priče poput Daglasa Hajda, s druge strane, i koji su duboko vjerovali u istinsko istorijsko porijeklo tih priča.

On je svoje bajke interpretirao u duhu legendi, često pridružene uz određeni geografski lokalitet. Te priče su duboko uronjene u irsku okultnu tradiciju gdje smrt nastavlja paralelno trajanje nakon svakodnevnog života. Njegova omiljena bajka je bila “Teig O'Kane and Corpse“ koja je kasnije objavljena u *Leabhar Sgeulaigheachta* („Knjiga Sgeulaig dostignuća“, prev. aut.) i u kojoj uplakanom dječaku sa sela grupa vila veže mrtvaca na ramena i tjeraju ga da to tijelo sahrani prije izlaska sunca.

Preobražen mjesečevom svjetlošću on luta kroz selo, pokušavajući da obavi zadatak, ali kad to pokuša učiniti druga tijela izlaze iz zemlje, ispred ili iza njega, i izlđuju ga. Na kraju ipak uspijeva da ispuni zadatak i potom se ponovo preoblikuje.

Ta opsjednutost bajkama se produbljivala vremenom i on ih je smatrao najboljim izrazom aristokratske misli. Analiza nadnaravnog koju je Jejts primjenjivao u ovom stvaralačkom periodu je igrala važnu ulogu u njegovom intelektualnom, kreativnom i nacionalnom razvoju gdje je folklor za njega postao jednako okultni kao i tradicionalni. U duhu teme ovog rada je bitno istaći da se u najvećem broju objavljenih priča iz ovog perioda poput onih u zbirci *Tajna ruža* iz 1897. godine ističe vizionarska pjesnička moć kojom on veliča irskog seljaka ispunjenog svijetom bogova, heroja, starih legendi i svetih čuda. Posredovanje đavola, faustovski teret, svete šume, simbolične životinje, svijet vila i demonski

[108] O'Donnell William, ed., *Preface and Introductions: Uncollected Prefaces and Introductions by Yeats to Works by Other Authors and to Anthologies Edited by Yeats*, (New York: Macmillan Publishing Company, 1989), str. 37 [“We are preparing likely enough for a new Irish literary movement-like that of '48- that will show itself at the first place in this storm of politics.“]

ljubavnici su bili nepresušni izvor nadahnuća za mladog Jejtsa, koji je želio istaći tu potrebu za stvaranjem nadnaravnog heroja neophodnog ne samo da brani interese potlačenog naroda nego i da bude vodilja ka izgradnji irskog nacionalnog bića i države. Te priče imaju veoma složenu izdavačku istoriju jer su tokom Jejtsovog života mnogo puta bile prerađivane i ponovo pisane. Osim nacionalnog naboja ove priče su od samog početka ispunjene očaranom ljubavi prema nezemaljskoj simboličnoj ljepoti, oslikavajući Jejtsov privatni život, jer je on u to vrijeme bio uveliko očaran ljepotom Mod Gon, a koja je za uzvrat uticala na njegovu predanost politici i narastajućem osjećaju nacionalizma.

Tajna ruža se može djelimično posmatrati u duhu njegove lične opsesije. Pojava priča u XIX vijeku blisko povezanih sa dugom tradicijom irske fikcije, naročito u njenim nadnaravnim elementima se dešava u vrijeme kada je Jejts bio pod tutorstvom Madame Blavatsky, prisustvovao njenim okultističkim seansama i 1890. godine postao član jednog od tih društava pod nazivom „Red zlatne zore“ (Order of the Golden Dawn). U zadnjoj deceniji XIX vijeka govoreći O'Liriju o svojoj zbirci poezije *Tajna ruža* on tvrdi da je to uistinu bio „iskreni pokušaj prema onoj aristokratskoj ezoteričnoj irskoj književnosti koja je bila njegova glavna ambicija.“[109]

Nastavljajući sa ovom tematikom irskog nacionalnog folklora, Jejts u zaključku drugog izdanja o toj inspiraciji iz nacionalnog folklora *Keltski sumrak* kaže da „narodna umjetnost je, zaista, najstarija od aristokracija misli, i zbog toga što odbija ono što je prošlo i trivijalno, ali pametno i lijepo, isto tako vulgarno i neiskreno, i zato što je skupila u sebi najjednostavnije i najnezaboravnije misli generacija, ona je tlo gdje je sveukupna velika umjetnost ukorijenjena.“[110]

Ovakvo je uvjerenje pratilo Jejtsa i kroz kasnije faze njegovog stvaralaštva potičući mnoge strasti kojima se posvećuje u poznijim godinama poput indijskih tradicionalnih priča, japanskih priča o duhovima uz konstantan prizvuk legendi o Cuchilain iz stare irske tradicije.

---

[109] Gould Warwick, Kelly Ronan & Toomey Deirde, eds., *The Collected Letters of W.B. Yeats,Vol. II*, str. 104 (Oxford: Clarendon Press, 1986) (*pismo datirano 30.05.1897.*godine, *op.au.*) [“an honest attempt towards that aristocratic esoteric Irish literature, which has been my chief ambition“]

[110] Foster Robert Fitzroy, ed., *Words Alone: Yeats & his Inheritances*, str. 167 (Oxford:Oxford Univeristy Press, 2011) [“folk art is, indeed, the oldest of the aristocracies of thought, and because it refuses what is passing and trivial, the merely clever and pretty, as certainly as the vulgar and insincere, and because it has gathered into itself the simplest and the most unforgettable thoughts of the generations, it is the soil where all great art is rooted.“]

Dolaskom starijih i priznatijih autora poput Ser Čarlsa Gevna Dafija (Charles Gavan Duffy)[111] koji se vratio iz Australije i koji je preuzeo kontrolu nad književnim krugovima u Dablinu, Jejts biva potisnut sa nacionalne književne scene. Dafi se počeo baviti objavljivanjem do tada neobjavljivanih ili objavljivanih radova književnika koji su stvarali od 1840. – 1850. godine. Mlađi predstavnici irskog književnog preporoda prelaze u London gdje je i Jejts živio od 1887. – 1892. godine. Te zadnje godine boravka u Londonu je osnovao i „Irsko književno društvo u Londonu" ("London Irish Literary Society"), „u koje su se ubrzo uključili svi irski autori i novinari u Londonu."[112] Preteča ovog društva je bio londonski "Rhymer's Club"[113] („Klub stihopisaca") čiji je jedan od osnivača bio i Vilijam Batler Jejts.

Nakon toga Jejts se vraća u Dablin gdje osniva „Nacionalno književno društvo" ("National Literature Society") i postavlja OLirija za predsjednika, a samo godinu kasnije i „Irsko nacionalno dramsko društvo" ("Irish National Dramatic Society").

Svakako najvažnije udruženje koje je osnovano u to vrijeme je bilo „Galska liga" ("Gaelic League")[114] koju je osnovao Daglas Hajd 1893. godine. Jejts je bio oduševljen ovim udruženjem, a za osnivača je rekao da je to „najveći folklorista koji je ikada živio i koji je stvorio izuzetno popularan pokret."[115] Možda najbolji primjer iz kojeg se vidi koliku ulogu je ovo udruženje imalo u označavanju onoga što se podrazumjevalo da je irsko i u uspostavljanju irskog nacionalnog identiteta je izjava Patrika Pirsa (Patrick Pearse) koji je rekao da je ona imala „najrevolucionarniji uticaj koji je ikada došao u Irsku."[116] Glavni moto u to doba je bila „deanglikanizacija", bilo kroz jezik ili kroz kulturu uopšte. Pripadnici preporoda su smatrali da je irsko seljaštvo predstavljalo „suštinu drevne, dostojanstvene irske kulture, a nadnaravni folklor i bogatstvo mašte su suprostavljali modernom industrijskom i

---

[111] Ser Čarls Gevn Dafi (Sir Charles Gavan Duffy, 1816 – 1903), irski nacionalista, novinar, pjesnik i australski političar. Bio je osmi Premijer države Victoria u Australiji, jedan od osnivača i prvi urednik irskog sedmičnog nacionalističkog časopisa *The Nation*, koji je izlazio od 1842. – 1849. godine.

[112] Yeats Butler William, *Four Years*, str. 92 (Dublin: The Cuala Press, 1921) ["which soon included every London Irish author and journalist."]

[113] "The Rhymers' Club" („Klub stihopisaca") je bio grupa pjesnika koji su živjeli u Londonu, i koji su osnovali Vilijam Batler Jejts i Ernst Ris (Ernest Rhys) 1890. godine. Sastajali su se u londonskom pabu *Ye Olde Cheshire Cheese* u Fleet Street i u "Domino Room" u *Café Royal*, i objavili su dvije zbirke pjesama.

[114] *Conradh na Gaeilge* (irski izgovor: [ˈkɔn̪ˠɾˠə nə ˈɡeːlʲɟə]; istorijski poznato kao „Galska liga" ili "Gaelic League") je bila društvena i kulturna organizacija koja je promovisala irski jezik i koju je 1893. godine osnovao Daglas Hajd (Douglas Hyde). Organizacija je težila u početku da bude apolitična, ai mnogi njeni članovi su bili uključeni u irski nacionalizam.

[115] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 270 (London: Macmillan, 1961), ["the greatest folklorist that ever lived who created a great popular movement."]

[116] Hirsch Edward, *The Imaginary Irish Peasant*, citirano na str. 1122 ["the most revolutionary influence that has ever come to Ireland."], https://www2.southeastern.edu/Academics/Faculty/jbell/peasant.pdf, pregledano 09.03.2015. godine

trgovačkom britanskom duhu.“[117] Iako ovo udruženje nije bilo politički orijentisano, Jejts je bio ispunjen ambicijama, planirao je čitave serije javnih predavanja o nacionalnoj književnosti i njenoj ulozi u izgradnji nacionalnog identiteta, sa namjerom da predavač bude njegova životna ljubav Mod Gon, jer je smatrao da bi ona „svojom ljepotom i iskrenošću mogla izvući mnoštvo iz predgrađa.“[118] Na njegovu žalost svi ovi planovi su ostali samo neispunjene ambicije ovog pjesnika ispunjenog nacionalističkim nabojem, jer su pripadnici starije generacije ali i neki njegovi savremenici, kako je OLiri vidio činjenice, smatrali da je Jejts „previše nepristojan mladić da bi slijedio tradiciju, samo zato što su bili ljubomorni.“[119]

Kada se govori o istorijskom i kulturnom razvoju druge polovine XIX vijeka u Irskoj, neophodno je analizirati ideje koje su u to doba preovladavale.

Izraz „samooblikovanje“ se koristi veoma često kada se razmatra doba engleske renesanse koja je svakako donijela „ ... povećanje samosvijesti o oblikovanju ljudskog identiteta kao manipulativnom, vještom procesu.“[120]

Irska je bila lišena svog identiteta još od XVI vijeka kroz kolonizaciju koju je sprovela kraljica Elizabeta I, i zbog toga se ovaj proces samooblikovanja u ovoj zemlji pojavljuje tek u XIX vijeku, kao paralela engleskoj renesansi, pa se taj prporod u Irskoj često nazivao i „irska renesansa“.

Jejts je 19. maja 1893. godine u Dablinu održao predavanje pod nazivom „Nacionalnost i književnost“ (“Nationality and Literature“) što je posebno značajno jer se iz toga predavanja mogu vidjeti njegovi stavovi o književnosti u Irskoj i odnos prema nacionalnom identitetu.[121]

U tada iznešenim izjavama, i svakako ne posljednjim u tom stilu, Jejts je pokušao da unaprijedi svoju teoriju o književnom preporodu i prelasku sa epike na dramu u lirskom raspoloženju, smještajući Irsku na epsku scenu, a dekadentnu Englesku u lirsku. Zato on tada u dijelu koji govori o ulozi književnosti u nacionalnom preporodu tvrdi da „[književnost] je u svojoj mladosti jednostavna, i u svom srednjem periodu se razvija u složenost, poput drveta kad razvija mnoge grane, a u zrelo doba je ispunjeno bezbrojnom raznovrsnošću voća,

---

[117] Idem, str. 1122 [“the essence of an ancient, dignified Irish culture and their supernatural folklore and imaginative wealth were posed against the modern industrial and commercial British spirit.“]

[118] Yeats Butler William, *Poetry and Ireland: Essays by W. B. Yeats and Lionel Johnson*, str. 5 (Dublin: The Cuala Press, 1908) [“could draw great crowds out of the slums by her beauty and sincerity.“]

[119] Yeats Butler William, *Autobiographies*, (London: Macmillan, 1961), str. 279 [“a young man too rude to follow tradition, only because they were jealous.“]

[120] Grenblat Stephen, *Renaissance Self-Fashioning: From More to Shakespeare*, str. 2 (Chicago: University of Chicago Press, 2005) [“an increasing self-consciousness about the fashioning of the human identity as a manipulable, artful process.“]

[121] Frayne P. John, ed., *Uncollected Prose by W. B. Yeats, Vol.I*, str. 266-275 (London, 1970)

cvijetova i listova misli i iskustva.“[122] On je tvrdio da je „prirodni razvoj Irske kao nacije bio spriječen i da je u poređenju sa Engleskom na različitom nivou, kao mlada nacija čiji identitet se tek trebao formirati kroz kulturni nacionalizam.“[123]

Veoma je bitno napomenuti da irski pisci se mogu razlikovati od engleskih na osnovu složenosti nacionalnog identiteta. Engleski pisci su kao osvajači imali moć u svojim rukama i stoga nisu osjećali potrebu da ističu svoj nacionalni identitet u djelima koja su stvarali, dok su irski morali isticati neku vrstu nacionalnog jedinstva, da bi se oslobodili sastavnog elementa svog identiteta definiranog kao „kolonizirani“, i kao takav „nemoćan“. Zato je zadatak Jejtsove generacije stvaraoca bio da obnove svijest kod Iraca i „načine da Irska bude ponovo interesantna za Irce.“[124]

Bilo bi nemoguće generalizirati tako složen proces kakav predstavlja izgradnja nacionalnog identiteta, ali se može reći da su se paralelno dešavale dvije strategije u tadašnjem spajanju prirodnog i izmišljenog i to: podržavanje pojma neraskidive nacionalne pripadnosti koja je ukorijenjena u Ircima i ideje da se definicija nečega „irskog“ kao prvo mora smatrati da je to „ne-englesko“. Iz oba ova nastojanja je proistekao izuzetno veliki interes za upotrebom kelticizma, mitologije i folklora, naročito u književnom stvaralaštvu. Jedan od gore navedenih koncepata je i sam Jejts predstavio u svom predavanju pod nazivom „Nacionalnost i književnost“ koje je objavljeno 1893. godine, kada je rekao da svi narodi i njihove književnosti odrastaju i razvijaju se od epskog ka lirskom poput „... drveta koje raste iz jedinstva do raznovrsnosti, od jednostavnosti do kompleksnosti.“[125]

Tvrdio je da mlada zemlja koja tek treba da se potpuno formira i dostigne nacionalno i kulturno jedinstvo je još uvijek na epskom stepenu društvenog razvoja, i to se najbolje očituje u književnosti koja se stvara u tom okruženju i koja kao takva povezuje narod. Takva književnost ima odnos uzajamnog uticanja sa društvom u kojem se stvara jer se društvo

---

[122] Idem, str. 269 [“[literature] in its youth is simple, and in its mid-period it grows in complexity, as does tree when puts forth many branches, and in its mature age it is covered by an innumerable variety of fruits and flowers and leaves of thoughts and experience.“]

[123] Yeats Butler William, ed. Mark Storey, “Nationality and Literature“, u *Poetry and Ireland Since1800: A Source Book*, str. 85 (London: Routledge 1988) [“Ireland's natural development as a nation was suspended; and, compared to England, it was at a different stage, as a young nation whose identity was yet to be formed via cultural nationalism.“]

[124] Kiberd Declan, *Inventing Ireland*, str. 3 (London: Jonathan Cape, 1996) [“make Ireland once again interesting to the Irish“.]

[125] Yeats Butler William, ed. Mark Storey, “Nationality and Literature“, u *Poetry and Ireland Since1800: A Source Book*, str. 86 (London: Routledge 1988) [“ ... a tree which grows from unity to multiplicity, from simplicity to complexity.“]

predstavlja u epskoj formi dok se sam ep instalira i zadržava u samoj strukturi društva. Na taj način „epska umjetnost postaje unutrašnjost drušvene prakse koju opisuje.“[126]

Tako se potvrđuje da je društvo ogledalo ali se i ogleda u književnosti koju proizvodi. Identifikacija čitaoca i naroda uopšte sa ovakvom vrstom književnog stvaralaštva koje razvija nacionalni identitet je „ ... bila trenutna, i nije bila u funkciji reflektivnog razmišljanja, individualnog izbora ili preferiranja.“[127] Jejts je jednom prilikom rekao da „ ... možda jedini među svim narodima Evrope [oni] Irci su u ... epskom dobu“,[128] i u skladu s tim je vjerovao da Irska posjeduje neraskidivo jedinstvo svog naroda koje se može ponovo postići okrećući se epskim legendama iz prošlosti i koje mogu pomoći da se ojača epsko društvo u cjelini ispunjeno novoizgrađenim nacionalnim identitetom.

Dok su se pripadnici pokreta „Mlada Irska“ veoma striktno pridržavali ovog stava dok su pisali svoje nacionalne balade, Jejts je razmišljao samo o Irskoj , pa je u svom eseju pod naslovom “Ireland and the Arts“ („Irska i umjetnost“) potvrdio da on „ ... ne bi mogao pisati o bilo kojoj drugoj zemlji osim Irske.“[129] Njegovo stvaralaštvo o Irskoj se uveliko razlikuje od pjesama koje su pisali kako njegovi prethodnici tako i većina njegovih savremenika, pjesama poput Dejvisove „Ponovo država“ (“A Nation Once Again“) ili pjesme Lajonela Džonsona (Lionel Johnson) „Putevi rata“ (“Ways of War“) koja u jednom dijelu kaže sljedeće:

„San! san! drevni san!
Ipak, bolji mir dolazi do Innisfail,
Neka oružja na nekim poljima moraju sijati,
Neki slavni gorući galski požar.“

[“*A dream! a dream! an ancient dream!*
Yet, ere peace come to Innisfail,
Some weapons on some field must gleam,
Some burning glory fire the Gael.“][130]

---

[126] Dwan David, “Abstract Hatred: Yeats and the Counter-Revolutionary Paradigm“ u *Literature & History, 3rd ser.15.1.*, str. 203 (2004), [“Epic art becomes therefore internal to the social practice it describes.“] http://connection.ebscohost.com/c/literary-criticism/21545343/abstract-hatred-yeats-counter-revolutionary-paradigm, pregledano 01.02.2015. godine

[127] Idem, str. 208 [“ ... was immediate, and was not a function of reflective deliberation or individual choice or preference.“]

[128] Yeats Butler William, ed. Mark Storey, “Nationality and Literature“, u *Poetry and Ireland Since1800: A Source Book*, str. 91 (London: Routledge 1988) [“ ... alone, perhaps, among the nations of Europe we Irish are ... in an epic age.“]

[129] Yeats Butler William, *Ideas of Good and Evil*, str. 329 (London: A. H. Bullen, 1903) [“could not write of any other country but Ireland.“]

[130] Johnson Pigot Lionel, *Poems*, pjesma „Ways of War“, str. 48 (Toronto: University of Toronto Press, 1988)

Većina pjesnika su u to vrijeme nastojali svojim pjesmama dotaknuti čitaoce samo površno podižući njihov nacionalni ponos i potičući ih da zavole nacionalizam. Nasuprot njima, Jejtsova je poezija bila preokupirana Irskom jer je on nastojao da se dublje probije do misli svojih čitaoca i to na metafizičkom nivou, jer je smatrao da ako uspije podstaći nešto nesvjesno i mistično u njima samima to će biti najbolji način da u njima probudi koncepciju o

njima kao Ircima uz izgradnju osjećaja jedinstva kod njih.

U skladu sa idejama estetičara tokom dvije zadnje decenije XIX vijeka kako u Irskoj tako i u Britaniji, ljepota se smatrala jednom od temeljnih odrednica koje bi trebale održati narod u jedinstvu. Pojam ljepote je često bio vezan uz mitologiju, a što je vidljivo iz izraza poput „divlja ljepota“[131] kod Jejtsa ili „vječna ljepota“ kod Rasela[132] koji se pripisuju irskim legendama i keltskoj usmenoj kulturnoj tradiciji. U to se vrijeme smatralo da je primicanje legendama i folkloru najbolji način da se Irci odviknu od engleskih vrijednosti i njihove kulture. Od vila i mitskih junaka se očekivalo da spase Irce od toga d apreviše liče na svoje kolonizatore.

Ovakav identitet koji se zasnivao na mitologiji i folkloru često nije imao nikakvog dodira sa politikom, već sa kulturnom relevantnošću određene tradicije. Stoga je neophodno podsjetiti se Jejtsove izjave da su preporoditelji „u Irskoj kovali novi mač na [svom] starom tradicionalnom nakovnju za tu veličanstvenu bitku koja na kraju mora da ponovo ustoliči stari, samopouzdani, radostan svijet.“[133] Dotadašnji irski identitet nije bio potpun, i stanovništvu su nedostajale neke vrline zbog činjenice da su „Irskoj nedostajali modeli za razvoj njenog identiteta.“[134] Narodu su bili potrebni mitovi da bi stvorio željenu istoriju na koju bi mogli nastaviti nadograđivati svoje irsko biće i identitet.

Iako Jejts nije imao keltske korijene jer nije imao nikakve keltske pretke, on se smatrao istinskim Ircem tražeći vezu sa njima, iako je to bilo nemoguće sa etničke tačke gledišta.[135] Bitno je imati na umu činjenicu da su irski pjesnici XIX vijeka uključujući i Jejtsa pisali o prošlosti, a gledali u budućnost. Kod njega se to najbolje vidi u pjesmi pod naslovom „Irskoj u nadolazeća vremena“ gdje on uspostavlja pjesnikovu ulogu kao vezu sa

---

[131] Yeats Butler William, *Ideas of Good and Evil*, str. 324 (London: A. H. Bullen, 1903) [“wild beauty.“]

[132] Russel George, “Priest or Hero“, u *AE in the Irish Theosophist*, str. 3 (Teddington: The Echo Library, 2007) [“eternal beauty.“]

[133] Johnson Pigot Lionel, “Poetry and Tradition“, u *Poetry and Ireland: Essays by W. B. Yeats and Lionel Johnson*, str. 5 (Shannon: Irish University Press, 1970) [“forging in Ireland a new sword on our old traditional anvil for that great battle that must in the end re-establish the old, confident, joyous world.“]

[134] Marcus L. Phillip, “Artificerts of the Great Moment: An Essay on Yeats and National Literature“, str. 81, *12th Colby Library Quarterly* 15.2 (1979), str. 81 (pohranjeno u Nacionalnoj biblioteci Irske, NLI, Dablin), pregledano 22.07.2014. [“Ireland lacked models for the development of its identity.“]

[135] Preci oboje njegovih roditelja su došli u Irsku iz Engleske u XVIII i XIX vijeku i pripadali su srednjoj protestantskoj klasi. (op. a.)

kontinuitetom nacionalne istorije, što je najbolje opisao u posljednjoj fazi svog stvaralaštva kada je u pjesmi postavljao pitanje o tome „šta je to prošlost, ili prošlost ili ono što dolazi.“[136]

Prilikom analiziranja irskog nacionalnog identiteta, bitno je objasniti važnost umjetnosti u procesu samooblikovanja kao i osnovne principe koji iz toga proizilaze. Kako je već objašnjeno, proces ponovnog stvaranja samosvjesnoti i nacionalnog identiteta kod Iraca uz korištenje umjetnosti zasnovanoj na istoriji i mitologiji je bilo uvriježeno u mišljenju da umjetnost oblikuje društvo i državu. Jejts je bio bio pod uticajem mimezisa[137] koji je napisao Oskar Vajld (Oscar Wilde) i koji je u svom dijalogu pod naslovom „Raspadanje laži“ (“The Decay of Lying“) rekao da „život oponaša umjetnost.“[138]

Kreiranje irskog nacionalnog identiteta zasnovano na keltskoj umjetnosti je imalo poteškoću jer nije bilo nekoga ko bi mogao meritorno reći koje su to zabilješke čisto keltske i irske. Umjetnost koja se smatrala keltskom je imala superiornu vrijednost i mogla je dosegnuti daleko iza sirove stvarnosti u natprirodni svijet snova i magije. Tadašnji stvaraoci, a naročito pripadnici pokreta „Mlada Irska“, su težili da presdstave suštinu irskog bića, a što su smatrali neophodnim u cjelokupnoj izgradnji irskog identiteta.

Njihova poezija je predstavljala kanon, jedinstvenu i jedinu istinsku irsku umjetnost. Jejts je strastveno napadao njihovu poeziju i takav način rada jer je vodio do određene krutosti u stvaralaštvu, više propagande nego umjetnosti, pa je u tom duhu i rekao da su njihovi stihovi ispunjeni „nejasnim, apstraktnim riječima poput onih koje se nalaze u novinama.“[139] Za njega i njegove sljedbenike ova poezija je bila neoprezno pisana, u žurbi ispunjenoj osjećanjima i bez mnogo posvećivanja pažnje na delikatne vrline umjetnosti. Ipak su nacionalisti smatrali ovu poeziju veličanstvenom umjetnošću, jer su stihovi „oslobođeni okova poput irskih vjetrova“[140] mogli najbolje da opišu prirodu irskog naroda. Nacionalisti su usmjerili pažnju umjetnosti na motive koji će prizivati drevnu istoriju. Imena tih starih junaka su postala simbolima slobodne Irske, i oni su imali za cilj da ispune čitaoca svojom snagom. Ipak krajem XIX i početkom XX vijeka takva junačka tematika je bila češće vezana uz prozu

---

[136] Yeats Butler William, pjesma “Sailing to Byzantium“, http://www.online-literature.com/yeats/781/ pregledano 02.07.2015. godine, [“what is the past, or passing, or to come.“]

[137] Mimezis (starogrčki: μίμησις (*mīmēsis*), od μιμεῖσθαι (*mīmeisthai*), „imitirati“) je kritički i filozofski izraz koji ima širok dijapazon značenja, od oponašanja, predstavljanja, mimikrije, imitacije, osjetljivosti, nesvjesnu sličnost, samopredstavljanje, i sl. (op. a.)

[138] Wilde Oscar, “The Decay of Lying“, http://www.ucc.ie/celt/online/E800003-009/ pregledano 02.07.2015. godine, [“Life imitates Art.“]

[139] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 126 (London: Macmillan, 1961) [“vague, abstracts words such as one finds in a newspaper.“]

[140] Johnson Pigot Lionel, “Poetry and Tradition“, u *Poetry and Ireland: Essays by W. B. Yeats and Lionel Johnson*, str. 23 (Shannon: Irish University Press, 1970) [“being unfettered as the Irish winds.“]

nego uz poeziju, pa su najbolji primjeri djela Ledi Gregori pod naslovom *Cúchulainn Muirthemne* (1902) i *Bogovi i ratnici* (*Gods and Fighting Men*) iz 1904. godine,[141] uz predgovore koje je za obje knjige napisao Vilijam Batler Jejts i koji je tada napisao da je ova druga knjiga „[po njegovom mišljenju], najbolja knjiga koja je proizašla iz Irske u [njegovo] vrijeme.“[142] To su očiti primjeri gdje su junački mitovi bili popularizirani u prozi.

Herojski motivi su u poeziji su prisutni prvenstveno u pjesmama i prevodima Semjuela Fergusona, ali potom u XIX vijeku se te teme uvijek vežu uz natprirodne motive i prisutne su i kod drugih umjetnika tog vremena. Tako i u Jejtsovoj poeziji njegovi junaci uvijek dostižu ili pokušavaju da dostignu neki drugi nivo bitka, možda na osnovu iskustva nekog drugog života kojeg su imali priliku živjeti prije, i to kroz natprirodne moći ili ljubav, ludilo ili mudrost.

On je u svojoj poeziji pokušao da naglasi i transcendentalne i herojske teme u mitologiji i tako ih kombinirajući načini modele razvoja nacinalnog identiteta na indirektan način, umjesto tada popularne imitacije on je razvijao simbolizam kao vodeću snagu u tome.

Jejts je u realnoj stvarnosti kroz svoju poeziju pokušao da prevaziđe granice života kakav je bio, idući prema ličnom oslobođenju, i u skladu s tim prema složenom nacionalnom identitetu i prelasku Irske iz pokrajine kakva je bila u Irsku kao samosvjesnu naciju i državu. Jejts je u svom književnom opusu pokazao tendenciju usmjeravanja Iraca prema misticizmu prikazujući ih na poseban način u likovima seljaka, i to katoličkog seljaštva kao plemićkog i mističnog, keltskog kao junaka i boraca za nezavisnost i slobodu. Tako je i on, kao i svi ostali pripadnici književnog preoproda u Irskoj, prikazivao seljaštvo kao „ ... suštinu drevne, veličanstvene irske kulture“,[143] potpuno suprotno engleskim stereotipima pri prikazivanju Iraca, praveći od njih romantične simbole irskog života onakvog kakvog je on vidio, nekomercijalnog, iskrenog, ispunjenog ljubavlju prema porodici i prijateljima, pastoralnog i mističnog.

Takvo seljaštvo koje je kroz likove u književnim djelima postalo simbolom novog vremena koje je trebalo doći i kao takvo je predstavljalo temelj irskog nacionalnog identiteta u izgradnji. Pjesnik je na ovaj način kreirao mitove u svom stvaralačkom opusu koji su trebali da prenesu stvarnost izvan granica okrutne realnosti, i da je ponovo stvore kao ljepšu,

---

[141] Lady Gregory, *Cúchulainn Muirthemne*, (London: John Murray, 1902) i *Gods and Fighting Men*, (London: John Murray, 1904)

[142] Yeats Butler William, iz Lady Gregory, *Gods and Fighting Men*, str. 2 (London: John Murray, 1904) [“I think this book is the best that has come out of Ireland in my time.“]

[143] Hirsch Edward, *The Imaginary Irish Peasant*, str. 121 (New York: Modern Language Association-MLA, 1991) [“... essence of an ancient, dignified Irish culture.“]

ugodniju i prihvatljiviju. Jejts je smatrao da je uvođenje misticizma u književnost nešto poput gledanja u tamu i da se to gledanje nigdje bolje ne razumije nego u Irskoj, pa je zato rekao da „[njih] ni svjećnjaci koji sjaje neće spriječiti da gledaju u tamu, i kad neko gleda u tamu tamo se uvijek nešto i nađe.“[144] Na taj način je on uveo keltske i mistične teme u svoju poeziju, otišao negdje izvan poznate stvarnosti da bi pronašao to nešto o čemu je pisao, načinivši svoju poeziju još više metaforičnom i naročito dostupnom i prihvatljivom irskoj čitalačkoj publici, odnosno one čitaoce koji dobro poznaju sveukupnu situaciju. Ovaj rad, između ostalog, ima za cilj da tu situaciju približi što većem broju budućih čitaoca Jejtsovog stvaralaštva koji će njegovu poeziju nakon čitanja ovog rada shvatiti na sasvim drugačiji i bogatiji način.

Takvom poimanju književnosti će se Jejts vraćati cijelog života, svakako najizraženije tri decenije kasnije u pjesmi „Među učenicim, kada kaže „O kestenu, veliki ukorijenjeni umišljeni ljepotane, / Jesi li ti list, cvijet, ili stablo?“[145]

U Jejtsovim stavovima iz posljednje decenije XIX vijeka Irska je trebala biti na epskoj sceni, kao Homerova Grčka, jer su epski i dramski periodi u kulturi jedne države uvijek i nacionalni. U tom periodu je Irska bila, kako je Jejts vidio, „mlada država s neiscrpljenim materijalom koja leži u nama u našem još uvijek nedorečenom nacionalnom karakteru, o nama u našem krajoliku, u jasno označenim konturama našeg života, i iza nas u mnoštvu naših legendi. Pogledajte našu književnost i vidjećete da smo još uvijek u našem epskom ili baladnom periodu. Sve što je najveće u našoj literaturi temelji se na legendi - na onim pričama koje nije napravio jedan čovjek, već sav narod kroz spori proces modifikacije i adaptacije, da bi izrazio svoje ljubavi i svoje mržnje, svoja sviđanja i nesviđanja.“[146]

Nekoliko godina nakon majskog predavanja o nacionalnosti i književnosti koje je Jejts održao u dablinskom Molsvort Holu (Molesworth Hall), on će uveliko promijeniti svoje mišljenje o svemu što je rekao te noći, a to će se vidjeti u ovom radu u narednim poglavljima. Zato je neophodno kad se govori o književnosti u Irskoj u XIX vijeku obratiti pažnju na irski

---

[144] Yeats Butler William, *Red Hanrahan; The Secret Rose; Rosa Alchemica*, str.78 (New York: The Macmillan Company, 1914) dostupno i na https://archive.org/details/storiesofredhanr00yeatuoft [“no shining candelabra have prevented us from looking into darkness, and when one looks into the darkness there is always something there.“]

[145] Vendler Helen, ed., *Our Secret Discipline:Yeats and Lyric Form*, str. 283 (Harvard University Press, 2007) [“O chestnut tree, great rooted blossomer, / Are you the leaf, the blossom, or the bole?“]

[146] Frayne P. John, ed., *Uncollected Prose by W. B. Yeats, Vol.I*, str. 273 (London, 1970) (Za dublju analizu vidjeti Marcus L. Phillip, *Yeats and the Beginning of the Irish Literary Renaissance*, (London, 1970), str. 17-18 [“a young nation with unexhausted material lying within us in our still unexpressed national character, about us in our scenery, and in the clearly marked outlines of our life, and behind us in our multitude of legendes. Look at our literature and you will see that we are still in our epic or ballad period. All that is greatest in our literature is based upon legend – upon those tales which are made by no one man, but by the nation itself through a slow process of modification and adaption, to express its loves and its hates, its likes and dislikes.“]

romantizam, korijene irskog supernaturalizma i ezoteričnost. Književni preporod je nešto što se dešavalo u viktorijanskoj Irskoj, jednako kao i poezija mladog Jejtsa, nešto što se jednako bavilo kako irskom prošlošću tako i njenom budućnošću.

U isto vrijeme dok je pisao *Grofica Katlin* (*The Countess Cathleen*) Jejts se počeo uveliko baviti i irskom kulturnom politikom prihvatajući nove estetske i duhovne vrijednosti. U svojoj *Autobiografiji* u više navrata navodi do koje mjere je bio samo pasivni sanjar dok ga Gon nije inspirisala da postane jedan od vodećih ljudi tog vremena, počevši sa osnivanjem irskih književnih društava u Londonu i Dablinu, a u cilju podizanja nivoa svjesti kod naroda o irskom nacionalnom biću. Nakon priključenja okultnoj grupi „Red zlatne zore“ 1890. godine, Jejts se počinje interesovati za simbole, s posebnim osvrtom na ružu kao centralni simbol grupe. Ubrzo počinje koristiti taj simbol kao naslov u svojoj poeziji, i 1895. godine odjeljak pod nazivom „Ruža“ se pojavljuje u zbirci pjesama koja nosi naziv *Pjesme* (*Poems*).

Ruža je za Jejtsa predstavljala mnoge stvari, od glavnog simbola okultne grupe kojoj je pripadao do ljepote vječnosti, romanse i ženske ljepote. Ovo je neophodno poznavati da bi se mogla u potpunosti razumjeti njegova poezija iz tog doba, jer ruža u pjesmi „Ruža svijeta“ (“The Rose of the World“) je posvećena starogrčkoj Heleni i irskoj Deirdre, u pjesmi „Ruža mira“ (“The Rose of Peace“) ruža je posvećena neuspjehu Boga u pokušaju stvaranja, dok „Ruža bitke“ (“The Rose of Battle“) predstavlja saborca iz kruga duhovnih ratnika. Ruža predstavlja vječnu moć i ljepotu, ljubav, feminizam i moć koju pjesnik koristi da kroz simbole i pisanje o svojoj voljenoj približi Irsku svojim čitaocima. Jejts je pisanjem o ruži postao ne samo duhovni pjesnik nego i pjesnik koji se bavi ljubavnim temama, kulturni nacionalista i politički pjesnik. Jejts je pokušao da svojim čitaocima pojasni da je ruža mnogo više od svega navedenog, odnosno prvenstveno njegov „vječni pokušaj da pjeva o staroj Irskoj.“[147]

To „pjevanje o staroj Irskoj“ nije ništa drugo do posvećenost toj državi u punom smislu te riječi i njegova jasna i iskrena želja da se izgradi njen nacionalni identitet.

Jejtsov je ugled naglo porastao nakon objavljivanja zbirke pjesama pod jednostavnim nazivom *Pjesme* (*Poems*) 1895. godine, a koja je nastala od decenijama najprodavanijih zbirki pod nazivom *Lutanje Oizina i druge pjesme* (*The Wanderings of Oisin and Other Poems*) i *Grofica Ketlin i razne legende i lirike*, te potom čitave serije proznih skečeva *Keltski sumrak*.

Njegova prva drama na „daskama koje život znače“ pod nazivom *Zemlja po želji srca* se pojavila zajedno sa Šoovim djelom *Oružje i ljudi* (*Arms and the Man*) u londonskom pozorištu Avenju (Avenue) 1894. godine. Dva najznačanija poetska djela iz Jejtsovog ranog

[147] Finneran Richard, ed., *The Collected Works of W. B. Yeats, Vol I: The Poems, 2nd ed.*, str. 37 (New York: Scribner 1997) [“an eternal attempt to sing of old Eire.“]

stvaralačkog opusa su *Tajna ruža* (1897.) i *The Wind Among the Reeds* (1899.), prva kao vrhunac njegove karijere kao pisca kratke fikcije, druga kao najfascinantnija zbirka poezije koju je autor napisao. Obje knjige jukstapozicioniraju duboke seksualne nevolje sa primjerima kreacije koju će pjesnik kasnije nazvati „užasna ljepota“ (terrible beauty),[148] dok se u dvostruko kodiranom tekstu može pronaći i posvećenost nacionalistima – mučenicima, Volfu Tounu i Robertu Emetu (Robert Emmet), irskim junacima koji su dali svoje živote u borbi za nezavisnu i slobodnu Irsku.

U tridesetim godinama života Jejts je već bio priznati mladi pjesnik, poznat ne samo po svojim objavljenim knjigama nego i po svojim javnim nastupima s ciljem podizanja irskog kulturnog nacionalizma i iskrene keltske renesanse.

To su za pjesnika bile teške godine, ispunjene besparicom i povremenim putovanjima do Slajga, Pariza (pokušaj oživljavanja veze s Mod Gon) i Londona gdje je sva porodica živjela od dolaska iz Dablina 1887. godine.[149] Nakon prekida veze ispunjene čežnjom prema Mod Gon i mnogo burnije sa Olivijom Šekspir (Olivia Shakespeare), Jejts se uveliko posvećuje političkim strujama, ulazeći u predsjedništvo dvije organizacije, koje su čuvale uspomene na neuspjeli ustanak „Ujedinjenih Iraca“ iz 1798. godine i to “1898 Centennial Association of Great Britain and France“ i “Wolfe Tone Memorial Association“.

Moderni koncept nacije i nacionalizma se u Irskoj počinje javljati još krajem XVIII vijeka, ali se u narednom vijeku proširuje na pitanja jezika, etniciteta, identiteta i zajedničke istorije, a sve u cilju narastanja kulturnog nacionalizma.

Srž ideje o irskom nacionalnom identitetu kao nezavisnoj jedinki suprotno onom materijalističkom britanskom je trebao poslužiti kao glavni oslonac za odvajanje Irske od imperijalističkih susjeda. Pitanja o promjenama su uključivala ne samo ona o političkom statusu Irske nego i mnoga druga poput pitanja vlasništva nad zemljom, prava i sloboda katolika, i sl. Nacionalizam i izgradnja irskog nacionalnog identiteta je za Jejtsa bila preokupacija i životna strast naročito krajem XIX vijeka kada se aktivno uključuje u kulturni nacionalizam. Njegov život i djelo su utkani u interakciju sa događajima iz njegovog vremena. Bio je čovjek svog vremena koji je učestvovao u životu i istoriji svoje države, pa je tako jednom prilikom i izjavio da „Uvijek kad je bio u iskušenju da ode u Japan ili Indiju

[148] Idem, str. 180
[149] Od 1887. godine Jejts živi s porodicom u londonskom predgrađu Bedford Park, 3 Blenheim Road.

zbog svoje filozofije, Balzak [ga] je podsjetio na [njegovu] preokupaciju o nacionalnim, društvenim i ličnim problemima.“[150]

Prijateljstvo sa O'Lirijem, starim fenijanskim vođom, je jedan od najvažnijih uzroka nastanka Jejtsove strasti ka irskom nacionalizmu. O'Liri ga je nagovorio da se 1885. godine učlani u „Društvo mlade Irske“ (Young Ireland Society), organizaciju koja je za cilj imala promovisanje irskog nacionalizma kroz književnost. Jejts se od tog perioda počeo oslobađati uticaja pjesnika engleskog romantizma i pronalazi istinski interes svoje poezije u Irskoj i Ircima. U kasnijem stvaralačkom periodu je izjavio da je jedno od tri najveća interesovanja u njegovom životu bila „vjera u nacionalnost koju je postepeno ujedinio sa svoje dvije druge preokupacije: neku vrstu književnosti i neku vrstu filozofije, načinivši od toga jedinstvenu osudu.“[151]

Jejts je svim ovim aktivnostima želio da izgradi irsko nacionalno biće kroz stvaranje velike nacionalne književnosti, oživljavajući irsku mitologiju i herojsku prošlost, s ciljem ujedinjenja naroda kroz zajedničku istoriju na koju se trebaju osloniti u svojoj političkoj borbi za nacionalno oslobođenje.

On je sebe smatrao irskim nacionalnim umjetnikom koji je želio da stvori umjetnost koja bi pomogla Irskoj da dobije svoj vlastiti identitet. Zato je i rekao u svojoj *Autobiografiji* da su: „U Irskoj imali izmišljene priče, koje su neobrazovani slojevi znali i čak pjevali. [Trebali su] ih ponovo otkriti obrazovanim slojevima i svako će ih prihvatiti kao zajedničke:“[152]

Kolonijalizam ima za važan cilj da uništi autohtone kulture i zato se potlačeni bore protiv strategije, oživljavajući ono što smatraju iskonskom kulturom svoje zemlje, i u tom kontekstu se Jejts posebno ističe u ulozi antikolonijalnog nacionalnog pjesnika.

On je tokom zadnje dvije decenije XIX vijeka pokušavao oživiti legende i narodne priče iz irske prošlosti te uvjeravao i druge autore da to učine.

Najveći dio njegovog ranog stvaralačkog opusa koji uključuje novinske eseje, antologije, pjesme, kratke priče i pisma je bio pokušaj da se ponovo otkriju i ožive irska istorija i kultura na način na koji ih je on poznavao. U svim navedenim radovima se proteže

---

[150] Jeffares A. Norman., *Yeats the European*, (Monaco: The Princes Grace Irish Library, 1989), str. 70 [“Whenever I have been tempted to go to Japan or India for my philosophy, Balzac reminded me of my proccupation with national, social and personal problems.“]

[151] Yeats Butler William, *Explorations*, str. 263 (London: Macmillan, 1962) [“a belief in nationality which I gradually united with my two other preoccupations: a form of literature and a form of philosophy making a single conviction of that.“]

[152] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 193 (London: Macmillan, 1961) [“We had in Ireland imaginative stories, which the uneducated classes knew and even sang. We should rediscover them for the educated classes and everyone will accept them as common.“]

osjećaj irske pripadnosti, a što će mu dati značajnu ulogu u irskom književnom preporodu krajem XIX vijeka.

Irske teme se protežu u svim djelima nastalim u tom periodu i bitno je navesti samo najpoznatija: *Bajke i narodne priče irskog seljaštva* (*Fairy and Folk Tales of the Irish Peasantry*, 1888.), *Pjesme i balade mlade Irske* (*Poems and Ballads of Young Ireland*, 1888.), *Priče iz Karltona* (*Stories from Carleton*, 1889.), *Reprezentativne irske priče* (*Representative Irish Tales*, 1891.), *Irske bajke* (*Irish Fairy Tales*, 1892.), *Keltski sumrak* (1893.) i *Knjiga irskih stihova* (*A Book of Irish Verse*, 1895.).

Ova djela dokazuju da je Jejtsa neophodno posmatrati kao istinskog keltskog preporoditelja i nacionalnog umjetnika koji želi etablirati nacionalni identitet kroz književnost i kulturu nezavisnu od engleskog nasljeđa i uticaja.

Za njega su irske bajke i legende o herojima iz davnih vremena bile poput skrivenog blaga koje je neko trebao da otkrije, i vjerovao je da se irski folklor sastoji od „starih lijepih mitologija u kojima je drevni čovjek rekao simbolično sve što je znao o Bogu i ljudskoj duši.“[153]

Jejts se zato nije slagao sa irskim autorima koji su, umjesto da pišu o Irskoj i irskim temama, pisali o nečemu nenacionalnom. Zato je i nastavio u istom stilu govoreći da je: „Irska istinska tema za Irce. Kad god se irski pisac udaljio od irskih tema i irskih osjećanja sve što je tad uradio je pisanje za zaborav. Ne postoji velika književnost bez nacionalnosti, nema velike nacionalnosti bez književnosti.“[154]

Oživljavanje irskog kulturnog nasljeđa je usko povezano sa obnovom irskog identiteta i nacionalizma, politikom i neminovno pitanjem kolonijalnog statusa Irske u kojem se ona nalazila u to vrijeme. Drugim riječima, kulturni projekat galskog oživljavanja se neminovno pretvorio u sredstvo razvijanja antikolonijalne svijesti i borbe. Poznata je činjenica da nijedna revolucija ne može u potpunosti uspjeti bez podloge sastavljene i od kulturnog preporoda, što je naročito vidljivo u irskom slučaju gdje je međuzavisnost između politike i književnosti stvorila stereotip koji se provlačio kroz čitav XX vijek.

---

[153] Marcus L. Phillip, ed., *Yeats and the Beginning of the Irish Rennaisance*, str. 250 (Syracuse Univ. Press, 1987) [“old beautiful mythologies wherein ancient man said symbolically all he knew about God and man's soul.“]

[154] Reynolds Horace, ed., *Letters to the New Island*, str. 103 (London: Oxford University Press, 1970) [“Ireland is the true subject for the Irish. Whenever an Irish writer has stayed away from Irish themes and Irish feelings he has done no more than writing for an oblivion. There is no great literature without nationality, no great nationality without literature.“]

Toga će se i Jejts sjećati u kasnijem razdoblju kada je govorio o književnim aktivnostima iz doba svoje mladosti i koje su uvijek bile vezane uz politiku, te je jednom prilikom rekao da „bilo da su [oni] pisali govore, pjesme, romanse ili istorijske knjige, nisu sebi mogli izbiti iz glava da su, na neki način, molili za svoju zemlju pred upakovanom porotom.“[155]

Mladi Jejts se krajem XIX vijeka nije zadovoljavao samo kulturnim nacionalizmom kroz pisanje nacionalne književnosti i osnivanje književnih društava, nego se aktivno uključivao u javne političke organizacije i aktivnosti.

Aktivno je sudjelovao u demonstracijama protiv „Dijamantnog jubileja kraljice Viktorije“ u junu 1898. godine, imao vodeću ulogu u memorijalnim ceremonijama posvećenim ustanku pod vođstvom Volfa Touna te držao političke govore u Feniks Parku (Phoenix Park) i Stivens Grinu (Stephen's Green) u martu i avgustu iste godine, mjestima gdje se okupljao veliki broj slušalaca.

Naredne godine, zajedno sa Mod Gon, Jejts se pridružuje Irskom nacionalističkom Transval komitetu (Irish Nationalist Transvaal Committee) koji je podržavao Bure u ratu protiv britanskog kolonijalizma te piše nekoliko pisama novinama s ciljem javne osude posjete kraljice Viktorije Dablinu 1900. godine.[156] Tom prilikom je osudio britanski kolonijalizam kao direktan uzrok irskih nedaća govoreći da je britanska imperija napravljena na osnovu otimačine od drugih zemalja. Pisma sa izrazito osuđujućim tonom su odjeknula irskim novinama prilikom posjete kraljice Viktorije Dablinu 4. aprila 1900. godine, povodom godišnjice Zakona o Uniji i nakon početka Burskog rata, a koji su mnogi nacionalisti, uključujući i Jejtsa, posmatrali kao jedan od mnogih upada britanske imperije u potlačene zemlje radi očuvanja kolonijalnih interesa žrtvujući slobode tamošnjeg stanovništva. Jejts je u pismu pozivao na veliki protestni miting tom prilikom, protest protiv Unije i protiv kraljice u čije ime se guši sloboda u Južnoj Africi, na isti način kao što se to dešava u Irskoj od prije jednog vijeka. U pismu upućenom uredniku novina pod nazivom „Časopis slobodnog čovjeka“ (“Freeman's Journal“) 3. aprila 1900. godine Jejts kaže sljedeće: „Kraljica Viktorija je zvanični šef i simbol jedne Imperije koja pljačka Južnoafričkim republikama njihovu slobodu, kao što je Irskoj opljačkala njenu. Ko god stoji pozdravljajući kraljicu Viktoriju

[155] Johnson Colton, ed., *The Collected Works of W.B. Yeats, Vol. X*, str. 307 (New York: Scribner, 2000) [“Whether we wrote speeches, poems, romances or books of history, we could not get out of our heads that we were somehow pleading for our country before a packed jury.“]

[156] Za više o ovome vidjeti: North Michael, *The Political Aesthetic of Yeats, Eliot and Pound*, (Cambridge: University Press, 1991).

pozdravlja tu Imperiju, sramoti Irsku, ... ko god ... protestuje protiv njene posjete, odaje počast Irskoj i osuđuje zločin.“[157]

Ovo su samo neki od očitih primjera koji pokazuju kulturne i političke aktivnosti mladog Jejtsa koji kao književnik - nacionalista gradi irski nacionalni identitet i utire put ka oslobađanju irske države od britanske imperije.

Jedan broj kritičara ne vidi Jejtsa u ovakvom svjetlu, već ga smatraju oportunistom i kolaboracionistom, a njegovu poeziju iz mladalačkog perioda kao poeziju zasnovanu na sanjarenjima i bez dodira sa realnošću, te ga kao takvog ne smatraju protagonistom irskog pitanja i irskog nacionalizma. Među njima se nalazi i jedan od vodećih revolucionara i mučenika Uskršnjeg ustanka 1916. godine, Patrik Pirs, kojeg će Jejts kasnije veličati u svojim pjesmama, a koji je o Jejtsu uvredljivo govorio ističući da „G-din Jejts je samo engleski pjesnik trećeg ranga i bezopasan je. Ali kad on pokuša da pokrene Irsko književno pozorište – tad je vrijeme da se on slomi.“[158]

Mnogo je ljudi dijelilo ovakvo mišljenje o Jejtsu i njegovom stvaralaštvu, naročito kada je u pitanju njegova uloga u kreiranju irskog nacionalizma. Razlog za takve stavove treba tražiti u dvojnosti, neodređenosti i ponekad čak kontradiktornostima kojima su ispunjeni njegov život i stvaralaštvo.

Grubost ovakvih Pirsovih stajališta prema Jejtsu kao i ostalih pripadnika preporoda uopšte su bili zasnovani na činjenici koju su oni smatrali kao obavezu, a to je da irski preporod treba da se radi na galskom (keltskom) jeziku. Pošto su vodeće ličnosti irskog književnog preporoda poput Jejtsa, Singa i Ledi Gregori pisali na engeskom jeziku, to će dovesti do presedana za budući izraz irskog identiteta kako u pogledu njegove konstitucije tako i u pogledu njegovog načina izražavanja. Oni su pokušali da se pozovu na neke osnovne oznake identiteta, naročito kelticizma, stare irske mitove i sage (u prevodu), te neravnu topografiju irskog krajolika. Međutim, samim činom stvaranja na engleskom jeziku oni su podrivali osnovni aspekt irskog nacionalnog identiteta – jezik. Ako je Jejts stvarao na engleskom jeziku, on je *ipso facto*[159] bio „engleski pjesnik“, kako je tvrdio Pirs u svojim

---

[157] Stock G. Alex, *W. B: Yeats: His Poetry and Thought*, str. 508 (London: Cambridge University Press, 1961) [“Queen Victoria is the official head and symbol of an Empire that is robbing the South African Republics of their liberty, as it has robbed Ireland of hers. Whoever stands cheering for Queen Victoria cheers for that Empire, dishonours Ireland, ... whoever ... protests against her visit, honours Ireland and condemns a crime.“]

[158] Citirano u Kearney Richard, *Postnationalist Ireland: Politics, Culture, Philosophy*, (USA: Routledge, 2000), str. 114 [“Mr. Yeats is a mere English poet of the third rank and he is harmless. But when he attempts to run an „Irish“ Literary Theatre it is time to be crushed.“]

[159] Ipso facto (lat.), je latinska fraza, koja u osnovnom prevodu znači „samim činom“, „samo po sebi“, „to jest samim tim“ ili „u isti mah“. Označava da je određeni fenomen izravna posljedica neke teze, pretpostavke ili radnje u pitanju.

stavovima. Stoga je vidljivo da je ovakav razlog odbacivanja njegovog stvaralaštva kao nedovoljno nacionalističkog sasvim neutemeljeno.

Jejtsov cilj je bio da piše na način koji bi bio „irska stvar“, ali na engleskom jeziku, imajući na umu da nije znao irski jezik i da bi bilo nemoguće da ga nauči do nekih standarda koji bi mu omogućavali da se kasnije njime izražava i stvara na njemu. Iako je ovaj nedostatak znanja bio značajan faktor u njegovoj želji da stvori irski identitet na engleskom jeziku, nema sumnje da je imao epistemološke i etičke pobude.

Na taj je način radikalno promijenio „irsko pitanje“. Njegova istorijska tradicija pripadanja Anglo-Ircima je podrazumijevala i upotrebu engleskog jezika, ali i on i njegove sestre Elizabeta (Elizabeth) i Lili (Lily) to nisu smatrale kao dovoljan razlog da se svi oni ne bi trebali smatrati Ircima. On tu situaciju stavlja sažeto u sebi svojstvenom načinu i kaže da „galski jezik jeste [njegov] nacionalni, ali nije njegov maternji jezik.“[160]

Kao odgovor na prestrašeni upit koji je uputio Dr. Hajd (Dr. Hyde) da li će galski jezik ubrzo nestati, Jejts je odgovorio također na upitan način: „Znači li to, dakle, da nema nade za deanglikanizaciju [njihovog] naroda? Zar se ne može izgraditi nacionalna tradicija, nacionalna književnost, koja ne bi bila manje irska duhom nego engleska u jeziku?

Zar ne možemo pisati i uvjeriti druge da pišu istorije i romanse o starim galskim osobama iz prošlosti, od Nesinog sina[161] do Ovena Roe (Owen Roe)[162], sve dok se ne napravi zlatni most između starog i novog?“[163]

Ovo se može shvatiti kao preobražaj glavnih stajališta o nacionalnosti koja je postavio Jejts u svojoj ranoj stvaralčkoj fazi i po čemu se razlikuje od mnogih drugih pripadnika irskog književnog preporoda. Vidljivo je da on još uvijek stavlja jezgro irskog identiteta u prošlost, ali istovremeno pokušava da proširi stereotipna shvatanja svega što je irsko kao i da pokuša deanglikanizirati Irsku kroz medij prevođenja na engleski jezik. Njegovo shvatanje nacionalnog pitanja je mnogo izraženije nego kod većine drugih njegovih savremenika. On je

---

[160] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 520 (London: Macmillan, 1961) [“Gaelic is my national language but it is not my mother tongue.“]

[161] Conchubar, (sin od Ness) je bio kralj Alstera (Ulster) u Alster ciklusu irske mitologije. Vladao je od Emain Macha (luka Navan, blizu Armagh). Vjeruje se da je bio sin Ness, kćerke Eochaid Sálbuide, kralja Alstera.

[162] Owen Roe O'Neill (irski: *Eoghan Ruadh Ó Néill*; oko 1585. – 06. 11. 1649. godine) je bio vojnik iz XVII vijeka i jedan od najpoznatijih članova alsterske dinastije u Irskoj.

[163] O'Brien Eugene, *The Question of Irish Identity in the Writing of W. B. Yeats and James Joyce*, str. 142, (Lewiston, New York : Edwin Mellen Press, 1998) [“Is there, then, no hope for the de-Anglicising of our people? Can we not build up a national tradition, a national literature, which shall be none the less Irish in spirit from being English in language? Can we not write and persuade others to write histories and romances of the great Gaelic men of the past, from the son of Nessa to Owen Roe, until there has been made a golden bridge between the old and the new?“]

smatrao da je neminovno vratiti se slavnoj galskoj prošlosti pri izgradnji modernog irskog nacionalnog identiteta, jer je ono po njemu bilo spremište nacionalnog ponosa za potomstvo.

Glavna kompleksnost kod mladog Jejtsa je da je, iako je bio uključen u nacionalizam i u to vrijeme smatrao sebe nacionalistom, bio pomalo ambivalentan, nesiguran, protivrječan i ispunjen ustručavanjima o mogućim implikacijama svojih političkih aktivnosti. Njegova verzija nacionalizma je uvijek bila nejasna, kompleksna i kontradiktorna. Da bi se jasnije prikazale neke od tih skrivenih tenzija i dvojnosti kad je u pitanju Jejtsov nacionalizam, najbolje je da se pogledaju neki od njegovih ranih radova.

Kad uporedimo njegovu ranu poeziju i prozu, one kao da pripadaju u dva različita svijeta. Većina njegovih ranih stihova odražava bježanje od životne stvarnosti koja ga je okruživala. Njegova prva zbirka *Raskrsnice* se tematski u potpunosti nalazi u staroj Grčkoj i Indiji. U isto vrijeme, znatan broj njegove proze ima direktan dodir sa svakodnevnicom i problemima njegovog vremena.

Tako se može tvrditi da dok njegova rana poezija s kraja XIX vijeka poziva na bijeg i imunost od, kako je rekao u pjesmi „U sumrak“ (“Into the Twilight“) „mreže pogrešnog i ispravnog“, njegova proza poziva na borbu protiv neprijatelja Irske i njenog duha, kao odraz napora da se preživi u svijetu iz kojeg nema bijega.

Jejts je također imao takav stav prema svom ranom stvaralaštvu, te je u pismu svojoj koleginici i umjetnici Ketrin Tinan (Catherine Tynnan) krajem 1888. godine pisao da je „[njegova] poezija let iz stvarnog svijeta u bajke - poezija čežnje i pritužbe.“[164]

On će u kasnije svojoj *Autobiografiji*, razmišljajući o svojim ranim pjesmama, naglasiti da su one bile udaljene od stvarnog života i ispunjene likovima iz bajki i mitologija.

Zbog toga je teško čitati njegove pjesme iz ranog stvaralačkog perioda poput „Pjesma sretnog pastira“ (“The Song of Happy Shepherd“) i „Ukradeno dijete“, stvorene kao pjesnikov pokušaj da inspiriše irski narod u stvaranju nove nacije.

Uprkos ovakvim stavovima mnogo je pjesama iz tog Jejtsovog perioda koje su ispunjene irskim nacionalizmom i politikom. U pjesmi „Žalopojke starog umirovljenika“ (“The Lamentation of the Old Pensioner“), iako je ona fokusirana na starost i promjene koje ona donosi na društvenoj ljestvici, mnoge su reference posvećene ustanicima i nacionalistima gdje pjesnik kaže da je „žilavi momci opet dogovaraju za neku urotu. / A lude bitange

[164] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 58 (New York: Public Library, 1953) [“My poetry is a flight into fairyland from the real world - the poetry of longing and complaint.“]

ispunjavaju svoj bijes u ljudskoj tiraniji, / [moja] promišljanja su o vremenu koje [me] je preobrazilo.“[165]

Iako zbirka pjesama *U sedam šuma* govori o pjesnikovim ličnim zabrinutostima u tom trenutku, njegovoj tuzi i frustracijama zbog braka između Mod Gon i majora Džona MekBrajda (John MacBride), ona je puna prezira i gnjeva prema engleskoj kruni i njenom novom kralju Edvardu VII (Edward VII), i pjesnik kaže da je „čuo kako golubovi iz sedam šuma / prave svoju tihu grmljavinu, a vrtne pčele / pjevuše na cvjetovima lipa.“[166]

Dok navedene pjesme imaju prizvuk nacionalizma, u nekim drugim iz istog stvaralačkog perioda nacionalizam i pjesnikov nacionalistički stav imaju jaču prisutnost, i to je ili glavna tema ili jedna od glavnih tema pjesme. Najočitiji primjeri su „Irskoj u nadolazećim vremenima“ i „Pjesma Red Hanrahana o Irskoj“ (“Red Hanrahan's Song about Ireland“). Prva pjesma je očitiji primjer onog što ovo poglavlje želi pokazati: sukobe, nesigurnosti i dvojnosti koje su bile sastavni dio Jejtsovih interakcija sa irskim nacionalizmom.

Ova prva pjesma u velikoj mjeri ilustruje pitanje irskog nacionalnog identiteta, a njen autor pokušava pronaći svoje mjesto među protestantima nacionalistima i sigurno je je jedna od pjesama u kojoj je tema irskog nacionalizma najviše otvorena. Stoga se ona može posmatrati kao pokušaj mladog Jejtsa da uspostavi i dokaže svoje mjesto popularnog i nacionalističkog pjesnika. Naziv, ton i sadržaj pjesme odaju njegovu zabrinutost u vezi prihvatanja njegovog posebnog načina kulturnog nacionalizma, naročito ako se usporedi sa irskim popularnijim nacionalističkim pjesnicima poput Dejvisa (Davis) i Mangana (Mangan), ili militantnijim nacionalistima poput Mod Gon.

Sam naziv pjesme, naročito njegova prva verzija „Izvinjenje upućeno Irskoj u narednim danima“ (“Appologia Addressed To Ireland in the Coming Days“), navodi na pjesnikovu udaljenost od čitalačke publike svoga vremena, pjesnika koji pokušava pronaći izvinjenje za korištenje ezoterijske tematike u svojoj poeziji, a koja se smatrala ako ne nevažnom, onda indirektnom u odnosu na pitanje irskog nacionalizma i nacionalnog identiteta. Duboko svjestan ranjive pozicije u kojoj se nalazi, pjesnik stavlja prvu riječ u naslovu pjesme „Izvinjenje“ (“Appologia“) kao opravdanje za svoje pjesme koje su upućene ne tadašnjoj nego budućoj čitalačkoj publici, nastojeći da Mod Gon u pjesmi učini

[165] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, str. 131 (New York, 1966), [“Tough lads are making pikes again for some conspiracy. / And crazy rascals rage their fill at human tyranny, / My contemplations are of time that transfigured me.“]

[166] Idem, str. 198 [“I have heard the pigeons of the Seven Woods / Make their faint thunder, and the garden bees / Hum in the lime-tree flowers.“]

besmrtnom, i to „koristeći opšta i tradicionalna značenja simbola ruže, očekivane cenzure zbog toga što njegova zbirka nije bila posvećena uzroku nacionalizma.“[167]

Jejts se nije ustručavao da odbije snažne napade onih kritičara koji su ga optuživali za složenost simboličkog jezika koja je, po njima, njegovu poeziju činila napregnutom za čitanje i irelevantnom za tadašnju irsku političku stvarnost. Ova pjesma je takođe veoma bitna za objašnjavanje uloge umjetnosti koja prevazilazi svoje vrijeme, odnosno vrijeme u kojem je nastala. Takva umjetnost ima za cilj da uveže prošlost sa vremenom koje dolazi, a posebno imajući na umu ponovno stvaranje irskog nacionalnog identiteta i države.

Ova druga pjesma pod nazivom „Pjesma Red Hanrahana o Irskoj“ je bila omiljena pjesma Jejtsove vječne ljubavi Mod Gon. Ličnost Red Hanrahana je izmišljena i pojavljuje se u nekoliko Jejtsovih djela.[168]

„Pjesma Red Hanrahana o Irskoj“

„Staro smeđe trnovito drveće se lomi na dvoje visoko iznadCummen Strand,
Pod gorkim crnim vjetrom koji puše sa lijeve strane;
Naša hrabrost se razbija poput starog stabla u crnom vjetru i umire,
Ali smo skrili u našim srcima plamen iz očiju
Ketlin, kćerke Hulihana.

Vetar je spakovao oblake visoko iznad Nok-narea,
I bacio grom na kamenje za sve što Mev može reći.
Bijesove koji su kao bučni oblaci postavili ritam u našim srcima;
Ali smo svi savijeni nisko i nisko i poljubili mirne noge
Ketlin, kćerke Hulihana.

Žuti bazen je preplavljen visoko na Klut-na-Bareu,
Za vlažne vjetrove koji duvaju iz vazduha koji prijanja;
Poput teško poplavljenih voda u naša tijela i našu krv;
Ali čistija od visoke svijeće ispred Svetog Krsta
Je Ketlin, kćerka Hulihana.“

---

[167] Orel Harold, *The Development of Wiliam Butler Yeats: 1885-190*0, str. 45 (Lawrence: The University of Kansas Publications, 1968) [“by exploiting the public and traditional meanings of the rose symbol, anticipated censure because his volume was not dedicated to the cause of nationalism.“].

[168] Lik Reda Hanrahana je posvećen irskom pjesniku iz XVIII vijeka pod imenom Eoghan Rua Ó Súilleabháin (17448-1782) i jednom od posljednjih galskih pjesnika. Jejts je koristi u procesu stvaranja nacionalnog identiteta kao metaforu za irsku prošlost i tradiciju počevši od zadnje decenije XIX vijeka. To je centralna ličnost u nekoliko Jejtsovih kratkih priča poznatih pod zajedničkim nazivom „Priče Reda Hanrahana“ (“Stories of Red Hanrahan“) objavljene 1897. godine.

"Red Hanrahan's Song about Ireland"

["*The old brown thorn - trees break in two high over Cummen Strand,*
Under a bitter black wind that blows from the left hand;
Our courage breaks like an old tree in a black wind and dies,
But we have hidden in our hearts the flame out of the eyes
Of Cathleen, the daughter of Houlihan.

The wind has bundled up the clouds high over Knock- narea,
And thrown the thunder on the stones for all that Maeve can say.
Angers that are like noisy clouds have set our hearts abeat;
But we have all bent low and low and kissed the quiet feet
Of Cathleen, the daughter of Houlihan.

The yellow pool has overflowed high up on Clooth-na-Bare,
For the wet winds are blowing out of the clinging air;
Like heavy flooded waters our bodies and our blood;
But purer than a tall candle before the Holy Rood
Is Cathleen, the daughter of Houlihan."][169]

Jejts u ovoj pjesmi ističe da patriotizam i idealizam ne postoje u vakuumu niti su to apstraktni pojmovi kako su to isticali idealisti i patriote, nego je to najčešće stvar pojedinca koja je kao temeljni faktor koji stoji iza nekih njegovih djelovanja počinjenih „u ime viših ciljeva".

U svom eseju „Irska i umjetnost ("Ireland and the Arts") Jejts kaže da umjetnost u Irskoj „će naći dvije strasti spremne za svoje ruke, ljubav neviđenog života i ljubav prema domovini",[170] a što je on činio u svojoj poeziji kombinirajući neviđeni život s korijenima u okultizmu i folkloru skupa sa nacionalizmom. Pjesnik započinje pjesmu naglašenim obraćanjem čitaocima na imperativan način kazavši sljedeće: „Znajte, da bih se ja smatrao / Istinskim bratom društva / Koje je pjevalo, zaslađujući irske teškoće, / Baladom i pričom, stihom i pjesmom."[171]

Ova njegova namjera da bude nagrađen mjestom u panteonu velikih pjesnika nacije, je vidljiva u izjavi pjesnika da želi da ga smatraju irskim stvaraocem koji piše za irski narod.

---

[169] Yeats Butler William, *Red Hanrahan; The Secret Rose; Rosa Alchemica*, (New York: The Macmillan Company, 1914) https://archive.org/details/storiesofredhanr00yeatuoft, pregledano 02.07.2015. godine

[170] Yeats Butler William, *Ideas of Good and Evil*, str. 322 (London: A. H. Bullen, 1903) ["will find two passions ready to their hands, love of the Unseen Life and love of country."]

[171] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, str. 137 (New York, 1966), ["Know, that I would accounted be / True brother of a company / That sang, to sweeten Ireland's wrong, / Ballad and story, rann and song."]

Ova upotreba imperativa u pjesmi može upućivati i na autorove sumnje i unutrašnje napetosti u pogledu njegovog položaja kao nacionalističkog pjesnika te jasnoće i vjerodostojnosti njegove poezije. U narednoj strofi pjesnik pokušava da opravda upotrebu multidimenzionalne slike ruže u svojoj poeziji:

„Niti sam ja ništa manji od njih,
Zato što ih oivčava crvena ruža
Od nje, čija je istorija započela
Prije nego što je Bog napravio anđeoski klan,
Pokazuje sve o pisanoj stranici.“

[“*Nor be I any less of them,*
Because the red-rose-bordered them
Of her, whose history began
Before God made the angelic clan,
Trails all about the written page.“][172]

Ruža je simbol koji se često ponavlja u ovoj zbirci pjesama, i ona posjeduje niz asocijacija: duhovna ljubav, vrhunska ljepota, vječnost, mir, pjesničke muze, ženstvenost, Mod Gon, Helena trojanska te Irska. Ruža je kod Jejtsa kompleksan simbol koji ne samo da je nastao pod uticajem tadašnje engleske pjesničke prakse, nego i na osnovu radova starih irskih pjesnika za koje je ona bila simbol za Irsku. I njegovo članstvo u „Redu zlatne zore“ u kojem je ruža bila centralni simbol je također uticalo na čestu pojavu ovog simbola kako u njegovoj poeziji tako i u nastanku zbirke kratkih priča pod naslovom *Tajna ruža* (1897.) i koja govori o različitim mističnim iskustvima. Jejts je bio svjestan da je njegova poezija neshvatljiva za neke čitaoce, pa je u pjesmi „Ruži na korijenu vremena“ osjetio da njegove okultne aktivnosti i udaljenost od svakodnevnog života čine njegovu poeziju teško prihvatljivom, te je zato u toj pjesmi napisao sljedeće:

„Dođi bliže, dođi bliže, dođi bliže-Ah, ostavite mi još uvijek
Malo prostora da ružom dah ispunim!
Da više ne slušam uobičajene stvari koje žude;
Slabog crva skrivenog dolje u svojoj maloj rupi,
Poljskog miša kako trči pokraj mene u travi,
I teške smrtne nade koje kuluče i prolaze;
No same traže da čuju čudne stvari, koje je rekao
Bog svijetlim srcima onih koji su odavno mrtvi,
I uče da pjevaju na jeziku koji ljudi ne znaju.“

[172] Idem, str. 137

[“*Come near, come near, come near-Ah, leave me still*
A little space for the rose-breath to fill!
Lest I no more hear common things that crave;
The weak worm hidding down in its small cave,
The field-mouse running by me in the grass,
And heavy mortal hopes that toil and pass;
But seek alone to hear the strange things said
By God to the bright hearts of those long dead,
And learn to chaunt a tongue men do not know.“][173]

U uvodnom objašnjenju ove pjesme Jejts kaže da je ruža omiljeni simbol irskih pjesnika i koristiće je u pjesmi „Ružino drvo“ (“The Rose Tree“), a koja govori o dva mučenika iz Uskršnjeg ustanka, Pirsu i Konoliju:

„Ružino drvo“

„O, riječi su polako izgovorene,'
Rekao je Pirs Konoliju,
'Možda je dah političkih riječi
Uvenuo naše ružino stablo;
Ili možda, samo vjetar koji puše
Preko uzburkanog mora.“

'Samo se mora zalijevati,'
Odgovorio je Džejms Konoli,
Da bi učinili da se ponovo pojavi zeleno
I raširi na sve strane
I rastrese cvijet iz pupoljka
Da postane ponos u vrtu.'

'Ali, gdje možemo izvući vodu,'
Rekao je Pirs Konoliju,
'Kada su svi bunari naokolo isušeni?
O ravnico kako ravna možeš biti
Ništa osim naše vlastite crvene krvi
Ne može napraviti pravo ružino stablo.“

“*The Rose Tree*“

[“*O words are lightly spoken,'*
Said Pearse to Connolly,
'Maybe a breath of politic words
Has withered our Rose Tree;
Or maybe but a wind that blows
Across the bittes sea.'

[173] Idem, str. 101

'It needs to be but watered,'
James Connolly replied,
'To make the green come out again
And spread on every side,
And shake the blossom from the bud
To be the garden's pride.'

'But where can we draw water,'
Said Pearse to Connolly,
'When all the wells are parched away?
O plain as plain can be
There's nothing but our own red blood
Can make a right Rose Tree.“][174]

Vilijam Batler Jejts se često smatra za književnika čiji je umjetnički glas odigrao najznačajniju ulogu u irskom pokretu za nezavisnost, jer njegova poezija odražava politički identitet koji potiče borbu i žrtvu. On je podržavao ideju da se jedan dio irske budućnosti mora zasnivati na njenoj herojskoj prošlosti, i na taj način on doprinosi razvoju novog nacionalnog identiteta Iraca i kreiranju njihove samosvijesti. To je razlog da su junaci njegovih pjesama republikanci koje on stavlja na pijedestal i slavi njihov borbeni duh. U drugoj i trećoj strofi Jejts otkriva svoje poimanje irskog identiteta i neophodnost borbe za njegovo postizanje.

Tako ova pjesma opisuje fiktivni razgovor između Džejmsa Konolija (James Connolly) i Padrega Pirsa (Padraig Pearse) vođa ustanka iz 1916. godine. Najprije Pirs kaže da su riječi i vjetar preko mora (misli se na Englesku) učinile ružino drvo uvenulim (irski nacionalizam), na što Konoli odgovara da stablo samo treba zalijevati (da se samo treba biti privrženo nacionalizmu). Potom Pirs kaže da su svi bunari presušili i da se samo vlastitom krvlju može napraviti pravo ružino drvo. Ova obadva ustanika su, nakon što je Uskršnji ustanak ugušen, izvedeni pred britanski streljački stroj i ubijeni, dajući svoju krv za novu Irsku i njen identitet.

Širok dijapazon značenja simbola ruže je poslužio kritičarima da ga napadaju zbog nekorištenja ruže isključivo u svrhu veličanja Irske i irskog nacionalizma pa je mladi Jejts morao da brani svoju poeziju od optužbi da je nedovoljno jasna i nacionalistička. Nedvosmisleni uvod nakon prve strofe se nastavlja neodređenošću, ili bolje rečeno raznovrsnošću Jejtsovih političkih lojalnosti, a što se vidi iz navođenja pjesnika među kojima

[174] Idem, str. 396

i on želi da bude svrstan „Niti se mene može smatrati manjim / od Dejvisa, Mangana, Fergusona.“[175]

Tomas Dejvis i Klarens Mangan (Clarence Mangan) se smatraju nacionalističkim pjesnicima. Dejvis je bio najpoznatiji pjesnik pokreta Mlada Irska i napisao je pokretačke balade poput čuvene „Ponovo narod“ (“A Nation Once Again“), dok je Mangan autor „Moja tamna Rozalin“ (“My Dark Rosaleen“) i „Izgled Konota u trinaestom vijeku“ (“A Vision of Connaught in the Thirteenth Century“), pjesama sa izrazito jakom nacionalističkom tematikom. S druge strane, Sir Semjuel Ferguson je bio politički unionist odan britanskoj kruni, ali čovjek koji se veoma mnogo interesovao za irsku mitologiju i istoriju.

Jejts je znao da Ferguson nije nacionalistički pjesnik kao Dejvis ili Mangan, ali je on za njega bio nacionalista i još „najveći irski pjesnik jer se u njegovim pjesmama i legendama potpunije utjelovljuje irski karakter nego u pisanju bilo kojeg drugog čovjeka.“[176] On je u njemu vidio svoj položaj u kojem ne postoji konflikt između nacionalizma i unitarizma. Taj vječni sukob po pitanju lojalnosti unutar Jejtsa, a koji je bio uzrokovan njegovim hibridnim identitetom naspram kolonijalne politike, je vidljiv i u narednoj strofi u kojoj on tvrdi da su njegove okultističke, mistične i vizionarske aktivnosti i interesi učinile njegovu poeziju superiornijom u odnosu na njegove prethodnike, pa on kaže da „Zato što onome koji dobro razmišlja / [Njegovi] stihovi govore više od njihovih rima / O stvarima otkrivenim u dubinama /Gdje je samo tijelo postavljeno da spava.“[177]

Strofa završava slikom razigranih vila i pjesnikovim razdraganim duhom kada govori o irskoj domovini „Ah, vile, koje plešu ispod mjeseca, / Druidska zemlja, druidska melodija!“[178]

Čak i u pjesmi koju je napisao kao odgovor svim onim kritičarima koji su na njegovu poeziju gledali kao nerelevantnu naspram pitanja irskog nacionalizma i izgradnje nacionalnog identiteta, a zbog činjenice da je ispunjena izmišljenim i nezemaljskim likovima i scenama, Jejts nije mogao da se oslobodi korištenja toga istog, pa u posljednjoj strofi u kojoj

[175] Idem, str. 138 [“Nor may I less be counted one / With Davis, Mangan, Ferguson.“]
[176] Frayne John, ed., *Uncollected Prose, Vol. I*, str. 87 (Dublin: Gill & Macmillan Ltd., 1986) [“the greatest Irish poet, because in his poems and the legends, they ambody more completely than in any other man's writings, the Irish character.“]
[177] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, str. 138 (New York, 1966) [“Because to him who ponders well / My rhymes more than their rhyming tell / Of things discovered in the deep / Where only body's laid asleep.“]
[178] Idem, str. 139, pjesma „Irskoj u nadolazeća vremena“, [“Ah, faeries, dancing under the moon, / A druid land, a Druid tune!“]

slavi svoje pjesničko dostignuće i sve ono što piše za svoju domovinu kaže za samog sebe da „ ... dok još uvijek može, piše za [nju] / Ljubav za koju [je] živio, san koji [je] znao.“ [179]

Jejts u ovoj pjesmi nastoji pokazati svoju iskrenu i svesrdnu odanost svojoj zemlji pa tako izjavljuje da „...baca [svoje] srce u svoje stihove, / Da ti, u sumornim nadolazećim vremenima, / Možeš znati kako je moje srce otišlo s njima / Nakon što ih je crvena ruža ograničila.“[180] Često se kaže da je umjetnost velika ukoliko je umjetnik u radu ugradio i dio nečega ličnog. Tako i Jejts koji u gore navedenim stihovima „baca svoje srce u svoje stihove“ pokazuje ono što je on često radio, mješajući lično i nacionalno u svom stvaralaštvu, a što nije bio običaj za pisce propagandiste iz tog vremena.

Ovo kombiniranje ličnog i nacionalnog je naročito vidljivo u pjesmi koja je nastala nakon gore navedene „Izvinjenje“ i koja je objavljena u zbirci pod naslovom *Vjetar u trstici* (*The Wind Among the Reeds*), 1899. godine. Ta zbirka se smatra kao najizraženije keltska. Dio gore navedenog stiha u kojem Jejts kaže „nakon što ih je crvena ruža ograničila“ aludira na centralni simbol koji je korišten u cijeloj zbirci pod nazivom *Ruža*. Takav nejasan i složen simbol koji je spajao ne samo fizičko i duhovno nego ujedno i pagansko i hrišćansko je ujedno bio važan simbol kako u okultnoj grupi „Red zlatne zore“, a što je već navedeno u radu, tako i u irskom folkloru uopšte.

Te završne strofe se ne odnose na tadašnje vrijeme u Irskoj nego na Irsku u budućnosti, što pokazuje pjesnikovo nezadovoljstvo prijemom njegove umjetnosti od strane tadašnje publike.

Iako je ovo jedna od najjače izraženih nacionalističkih pjesama iz Jejtsovog ranog stvaralačkog perioda ona biva preokrenuta u pjesnikov pokušaj da opravda skeptičnim nacionalistima snažnu relevantnost svoje estetske poezije. Ta Jejtsova potreba za čestim pravdanjem njegovog nacionalizma je proisticala iz odbijanja njegove poezije od strane nacionalista koji su je omalovažavali i osuđivali njegov doprinos irskom etničkom i kulturnom preporodu iz dva razloga, prvo jer je stvarao na engleskom jeziku i drugo jer je irsko pitanje opisivao uronjen u sanjarenje, magiju i mitove udaljen od oštre borbe seljačke klase pod engleskom vlašću.

Pjesma “Irskoj u nadolazećim vremenima“ nije jedina iz zbirke *Ruža* kojom Jejts pokušava da potvrdi ulogu svoje poezije u kreiranju irskog nacionalnog identiteta.

---

[179] Idem, str. 143. Pjesma „Ruža“, [“While still I may, I write for you / The love I lived, the dream I knew.“]
[180] Idem, str. 139, pjesma „Irskoj u nadolazećim vremenima“, [“I cast my heart into my rhymes, / That you, in the dim coming times, / May know how my heart went with them / After the red-rose-bordered hem.“]

Isti cilj se može vidjeti i u pjesmi „Posveta knjizi priča irskih romanopisaca“ (“The Dedication to a Book of Stories from the Irish Novelists“), gdje pjesma počinje opisom vremena kada je „Eire“ (staro ime za Irsku) bila slobodna država i kada su njome vladali Irci „Zelena je grana visila s mnogim zvonima / Kad su njezini ljudi vladali ovom tragičnom Irskom; / I iz svog mrmljajućeg zelenila, mirnog od vila / Druidska ljubaznost, na sve slušatelje pada.“[181]

Podsjećanje na Irsku kad su njome vladali Irci se odnosi na tadašnju Irsku i činjenicu da je ona nekada davno bila više slobodna nego u Jejtsovo doba kada je kontrolišu i njome upravljaju stranci.

U narednoj strofi pjesme on se obraća irskim emigrantima koji pokušavaju da olakšaju irski teret kazavši da: „Ah, iseljenici koji lutaju preko država i mora, / i planiraju, kujući uvijek da neko sutra / Mogu postaviti kamen iznad naslijeđene tuge! / I [on] također nosi zvončić ispunjen lakoćom.“[182] Uključujući sebe među prognane nacionaliste, pjesnik tvrdi da njegova poezija, na sebi svojstven način, služi nacionalnom interesu. Poput legendarnog drveta iz irske mitologije koje je svojim zvonom nježno uspavalo sve one koji su ga čuli, tako i pjesma godi i olakšava tegobe čitaocima. Nakon toga pjesnik ističe pojam irskog identiteta u svojim pjesmama i kaže da je „Iščupao to iz zelenih grana koje su vjetrovi poderali i bacili / dok je snaga ljeta iscrpljeno rasla! / Iščupao je to iz ogoljenih grana Irske.“)[183]

Njegova poetska inspiracija i poezija uopšte potiču iz istorije njegove domovine. Koristeći sliku stabla i njegovih grana pjesnik naglašava ukorijenjenost i povezanost svoje poezije koja, poput tih grana koje nastaju iz drveta, potiče i pripada velikom irskom stablu. Ta želja za izgradnjom nacionalnog identiteta se ogleda i u stihu koji kaže „Kolibe su nestale, stare dobre strane, stara dobra mjesta, / i ljudi koji su voljeli uzrok koji nikada ne umire.“[184]

Stari uzrok nacionalizma je ono čemu služe svi oni koji vole Irsku, uključujući njene borce i pjesnike, svako na svoj način, a pjesnik u ovim stihovima svrstava sebe u jednog od njih, u pravog irskog nacionalistu. Jedan od najboljih opisa uloge poezije u izgradnji samosvjesnosti kod Iraca i potom nacionalnog identiteta je dao sam Jejts kada je rekao da je

---

[181] Idem, str. 129 [“There was a green branch hung with many a bell / When her own people rulled this tragice Eire; / And from its murmuring greenness, calm of Faery / A Druid kindness, on all hearers fell.“]
[182] Idem, str. 129-130 [“Ah, Exiles wandering over lands and seas, / and planning, plotting always that some morrow / May set a stone upon ancestal Sorrow! / I also bear a bell-branch full of ease.“]
[183] Idem, str. 130 [“I tore it from green boughs winds tore and tossed / Until the sap of summer had grown weary! / I tore it from the barren boughs of Eire.“]
[184] Idem, str. 13 [“Cabins gone now, old well-sides, old dear places, / And men who loved the cause that never dies.“]

irska poezija trebala biti neka „vrsta istovremeno hladna i strastvena, koja izaziva čin sa dugim predumišljajem“ jer je irski narod „gorčiji od svih naroda na svijetu.“[185]

Iako se o uvom radu obrađuje Jejtsova poezija, bilo bi pogrešno i nepotpuno ne utvrditi činjenicu da je njegov pristup prema irskom nacionalizmu pun napetosti i nesigurnosti u ovoj ranoj stvaralačkoj fazi mnogo očitiji i izraženiji u njegovoj prozi, prepiskama, govorima i javnim nastupima nego u njegovoj poeziji iz tog perioda. I tu je simbol ruže igrao značajnu ulogu, ne samo u njegovoj poeziji. Čak i dvije zbirke njegovih proznih tekstova u samom naslovu imaju taj simbol *Tajna ruža* (*The Secret Rose*) i *Rosa Alchemica* ali se i u mnogim pričama unutar tih zbirki veoma često spominje ruža.

U jednoj od tih priča pod nazivom „Raspeće odbačenog“ (“The Crucifixtion of the Outcast“) se spominje čak i čitava gore navedena fraza „nakon što ih je crvena ruža ograničila“. Ruža je često bilo i ime koje je predstavljalo žensku personifikaciju same Irske.

Veoma rano je Jejts sebe proglasio nacionalistom rekavši za sebe da je on „nacionalista, i zasigurno neki od njegovih intimnih prijatelja su od irske politike načinili poslove svog života.“[186]

Ovakve izjave su kod Jejtsa bile često prisutne sve dok Slobodna irska država (Free Irish State) nije usvojila antiprotestantski ustav 1937. godine.

On se tada nije ustručavao da se odrekne tog nacionalizma i napiše da „nije nacionalista, osim u Irskoj za prijašnje razloge.“[187]

Osjećaj nelagode naspram strogoj ideologiji nacionalizma je kod Jejtsa uvijek bio prisutan. Čak i na vrhuncu svojih nacionalističkih nastojanja, on pokazuje svoje sumnje i skepticizam u prirodu svog sudjelovanja u tim aktivnostima. U pismu koje je uputio Ledi Gregori nakon predsjedavanja nacionalnim banketom u londonskom Frascati restoranu, nakon zdravice koju je izgovorio Lajonel Džonson (Lionel Johnson): „Irska je nacija“ (“Ireland a Nation“) Jejts kaže „Draga moja, nadam se da ću se vratiti početkom sljedeće sedmice. Ovdje sam imao dosta poteškoća.“[188]

Ovo pismo odražava Jejtsovu nelagodu u ulozi nacionalnog aktiviste. U drugom pismu upućenom Robertu Bridžisu (Robert Bridges) je ta nelagodnost još očitija i stoga on kaže da

---

[185] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 255 (London: Macmillan, 1961) [“manner at once cold and passionate, daring long premediated act“ / “bitter beyond all the people of the world.“]

[186] Yeats Butler William, *Explorations*, str. 116 (London: Macmillan, 1962) [“a Nationalist, and certain of my intimate friends have made Irish politics the business of their lives.“]

[187] Yeats Butler William, *Essays and Introductions*, str. 526 (London: Macmillan, 1961) [“I am no Nationalist, except in Ireland for passing reasons.“]

[188] Kelly John,ed., *The Collected Letters of W. B. Yeats 1896-1900, Vol. II*, str. 260 (Oxford: Clarendon Press, 1997) [“My dear, I hope to get back early next week. I have had a rather troublesome time here.“]

je bio „u apsurdnom krstaškom ratu među apsurdnim ljudima i najveće zadovoljstvo će biti pričanje o poeziji u domovini.“[189]

Kada je u oktobru 1899. godine izbio Burski rat između Britanije i autonomnih Južnoafričkih republika, irski nacionalisti su podržali Bure u njihovoj borbi za slobodu, a nacionalisti poput Džona O'Lirija, Majkla Dejvita (Michael Davitt) i Mod Gon su osuđivali i protestvovali protiv mobilizacije Iraca u imperijalistički rat.

Jejts u pismu svojoj sestri Meri Sjuzan Jejts (Mary Susan Yeats) u novembru 1899. godine piše sljedeće „Spektakl Britanije dok gomila 90 ili 100 hiljada ljudi da se bore protiv 20 hiljada i pozivanje nebesa da svjedoče o njenom junaštvu nije uzbudljivo.“[190]

Iz ovog pisma je vidljiv sarkastičan prizvuk autora naspram prazne veličine britanske kolonijalne vojske i Britanske imperije.

Bitno je navesti i članak koji je Jejts objavio pod nazivom „Emet: Apostol irske slobode“ (“Emmet: The Apostle of Irish Liberty“) i koji je posvetio Robertu Emetu, nacionalističkom vođi koji je 1803. godine vodio neuspješni ustanak protiv kolonijalne vlasti, potom uhapšen i strijeljan od strane Britanaca, i u kojem autor hvali njegovu žrtvu i hrabrost kojima se suprostavio britanskoj moći kazavši sljedeće: „Baš kada se činilo da su podmitili sve što je bilo važno u Irskoj, došao je ovaj mladi čovjek i položio svoj život. On je pokazao da postoji nešto u Irskoj koje što svo bogatstvo na svijetu neće kupiti. Izgleda da je on rekao Engleskoj: „Šta vi možete nama ponuditi, ako se mi ne bojimo da odbacimo čak i sam život.”[191]

Bitno je naglasiti činjenicu da obadva primaoca ovih pisama nisu bili simpatizeri Jejtsovog stvaralaštva, a što ukazuje na kontrast između Jejtsovih javnih nastupa i privatne prepiske, potvrđujući njegovu dvojnost i neodlučnost kada su u pitanju nacionalističke aktivnosti i obaveze.

Kako je o Jejtsu rekao Roj F. Foster (Roy F. Foster), njegov ovlašteni biograf i zasigurno jedan od najboljih poznavalaca njegovog djela „On je postao poznat kao pjesnik

[189] Idem, str. 83 [“I have been on an absurd crusade among absurd people and it will be a pleasure of the best to talk of poetry in the country.“]

[190] Idem, str. 460 [“ ... The spectacle of Britain amassing 90 or 100 thousand men to fight 20 thousand and calling on heavens to witness its heroism has not been exilarating.“]

[191] Johnson Colton, ed., *The Collected Works of W. B. Yeats: Later Articles and Reviews, Vol. X*, str. 101 (New York: Scribner, 1954) [“Just when it seemed that they had bribed all that mattered in Ireland, this young man came and he laid down his life. He showed that there was something in Ireland which not all the wealth of the world would purchase. He seemed to say to England: “What can you offer to us if we do not fear to leave even life itself.”]

nove Irske, braneći njen identitet; njegovo otkriće vlastitog glasa je bilo uporedo sa otkrićem nezavisnosti njegove domovine.“[192]

Jejts je većinu svog života proveo sukobljen sa podijeljenim identitetom uzrokovanim hibridnom prirodom njegovog mješanog porijekla, jer kao takav nije mogao biti niti Englez ni Irac u potpunosti i to je bio uzrok njegovog osjećanja neprihvaćenosti od bilo koje od te dvije strane. Suprotnost i dvojnost koja je kod njega veoma često prisutna kada je u pitanju irski nacionalizam je zasigurno bila uslovljena tim osjećanjem dvostruke nacionalne pripadnosti. U ranom periodu svog stvaralaštva se glasno suprostavljao striktnim i dogmatskim pogledima koje su nacionalisti ispoljavali i njihovom neslaganju sa svim što nije bilo u tom nacionalističkom duhu.

Sazrijevanjem od mladalačkih dana kada je čvrsto vjerujući u nacionalizam pravio oštre govore i učestvovao u demonstracijama i političkim aktivnostima, došao je do stajališta kad je tvrdio da su i oni koji su podržavali nacionalizam postali slični na mnogim poljima onima što su ga napadali, kazavši da „popularni nacionalizam i unionizam su se promijenili jedan u drugi.“[193]

Jejtsova *Autobiografija* je djelo koje se najbolje može posmatrati kao ispovjed zrelog pjesnika koji je nezadovoljan zbog neprijateljstva od strane katoličke irske srednje klase, a u isto vrijeme nedostatka podrške od protestantske manjine. Sigurno je da su takva iskustva koja je imao sa obadvije podijeljene društvene kaste imala za proizvod da ih jednako kritikuje stavljajući često znak jednakosti između njih. Već krajem XIX vijeka, iako još uvijek djelujući kao aktivni nacionalista, okrivljivao je obje strane zbog ograničenosti njihovih stajališta ukazujući na njihove nedostatke, te je jednom prilikom rekao sljedeće „Prije 1891. [godine], unionisti i nacionalisti su bili prezauzeti pravljenjem nekoliko priča i mnogo balada o potrebi jedinstva protiv Engleske, mučenicima koji su umrli od engleske ruke ili o veličanstvenosti Irske prije dolaska Engleske.“[194]

Ovakav Jejtsov stav je stavio sumnju na često shvatanje Irske kao žrtve i Engleske kao negativca. Takva jednakost između dvije suprotne i kolonijalno podijeljene strane dovodi do negiranja uvriježenog mišljenja o njima kao kolonijalnim identitetima koji su uvijek podijeljeni i suprotni. U isto vrijeme, ovo je možda najbolji dokaz da ga se pri bilo kakvoj

---

[192] Foster Robert Fitzroy, *W. B. Yeats: A Life, I: The Apprentice Mage 1865-1914*, str. 28 (Oxford: University Press , 1997) [“He came to fame as the poet of the new Ireland, asserting its identity; his discovery of his own voice was paralleled with his country's discovery of independance.“]

[193] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 234 (London: Macmillan, 1961) [“popular Nationalism and Unionism changed into one another.“]

[194] Johnson Colton, ed., *The Collected Works of W. B. Yeats: Later Articles and Reviews, Vol. X*, str. 184 (New York: Scribner, 1954) [“Before 1891, Unionists and Nationalists were too busy by making a few stories and many ballads about the need of unity against England, the martyrs who had died by the hand of England or about the greatness of Ireland before the coming of England.“]

studioznijoj analizi ne treba jednostavno poistovjećivati isključivo sa samo jednom od bilo koje dvije strane.

Razvoj njegovog stajališta i podrške prema nacionalizmu je kontradiktoran i složen. U djelu *Popularna baladna poezija Irske* (*Popular Ballad Poetry of Ireland*) koju je napisao 1889. godine Jejts je napravio pregled irskih pjesnika balada koje je on odabrao zbog njihove ljubavi prema Irskoj i načina na koji su opisivali njene ljepote u svojim pjesmama, poput Endrjua Mekgrata (Andrew Macgrath), Džona MekKonela (John MacConnell) i O'Saliven d Reda (O'Sullivan the Red).

Kako je Jejts tvrdio, siromašni Irci su obožavali ove pjesnike dok su ih bogati mrzili zbog mnogo političkih tema koje su obrađivali, iako su one bile prikrivene kroz metafore i simbole.

Jejts ih je opisao u jednom engleskom žurnalu pod nazivom „Čas odmora" ("Leisure Hour") iz XIX vijeka, rekavši da „pjesnik izlazi van ujutro i susreće se sa lijepim duhom koji plače i jadikuje...on zove svoju Irsku...izbjegava zakon skrivajući svoju pobunu pod krinkom ljubavne pjesme."[195]

Dva najpoznatija periodična časopisa s kraja XIX vijeka su bila „Bostonski pilot" i „Žurnal nedjeljnog proviđenja", i Jejts je u periodu od 1888 - 1892. godine redovno objavljivao članke u njima.

U svim tim člancima se mladi i nacionalistički nastrojen Jejts javno protivio stereotipnom opisivanju Iraca od strane mnogih kolumnista koji su ih željeli prikazati kao pripadnike zaostale i kolonizirane nacije.

Taj period značajno pokazuje njegovu nacionalnu opredjeljenost i ulogu nacionalnog pjesnika koji ruši kolonijalnu šemu stvaranja identiteta pokorenih naroda, na način ne samo da to opovrgava nego i više vrednuje svoju naciju.

U uvodnim riječima kojima je započeo svoje djelo *Keltski sumrak*, on kaže da je
„ ... želio, poput svakog umjetnika, da stvori jedan mali svijet od lijepih, ugodnih i značajnih stvari iz ovog ugroženog i nespretnog svijeta, i da pokaže u viziji nešto od lica Irske bilo kojem od [njegovih] naroda."[196]

Jejts je smatrao da irski seljak živi u imaginarnom svijetu duhova i vila samo iz razloga da bi ignorirao tešku realnost svakodnevnog života pod kolonizatorskom okupacijom.

---

[195] Frayne P. John, ed., *Uncollected Prose by W. B. Yeats, vol. I*, str. 150 (London: Macmillan, 1966) ["The poet goes out in the morning and meet a beautiful spirit weeping and lamenting...he calls his Ireland...evades the law by hiding his sedition under the guise of a love-song."]

[196] Yeats Butler William, *The Celtic Twilight*, str. 1 (London: A. H. Bullen, 1902) ["I have desired,like every artist, to create a little world out of the beautiful, pleasant and significant things of this marred and clumsy world, and to show in a vision something of the face of Ireland to any of my own people."]

On je tog seljaka smatrao romantičnim simbolom duboko kulturalnog, pastoralnog i nematerijalističkog, u pravom smislu riječi, irskog načina življenja.

Siromaštvo Iraca nije smatrao nikakvim nedostatkom, već znakom duševnog uspjeha i moralne superiornosti na koje bi svi Irci trebali biti ponosni. U želji da označi superiornost irskog naroda nad kolonizatorom napisao je da „ta čudna galska rasa živi između dva svijeta, svijeta svog siromaštva, i svijeta divljih uspomena i melanholije, divnih maštanja.“ [197]

Veoma bitna karakteristika Jejtsove poezije u ovom ranom stvaralačkom periodu je kontrast između teškoća stvarnog svijeta i onog idealističkog kojeg opisuju njegove pjesme, nudeći čitaocima bijeg od teške stvarnosti u svijet vilinskog carstva.

Iako se ovaj rad temelji na njegovoj poeziji, bitno je napomenuti njegovu kontraverznu dramu pod nazivom *Grofica Ketlin* (*The Countess Cathleen*). Sadržaj ove drame je u potpunosti politički i zasnovan na Velikoj gladi iz 1848. godine, i osim toga ima za cilj idealiziranje revolucionarne irske nacionalistkinje Mod Gon, njegove platonske ljubavi. Iako je drama posvećena Mod Gon od koje je Jejts tražio da igra glavnu ulogu grofice koja hrani gladno stanovništvo zapadne Irske u toku Velike gladi, ona je to odbila jer je smatrala da drama nije dovoljno nacionalistička.

Njegov dvostruki pristup je vidljiv i u ovoj drami koja je po tematici izrazito politička, ali istovremeno dok Jejts opravdava nastojanje grofice da spasi gladni narod on izražava svoje neslaganje sa propadanjem ljepote i energije Mod Gon radi njenih političkih aktivnosti.

Ipak sam sadržaj naglašava njegovu težnju za izgradnjom irskog nacionalnog bića, jer se radnja drame dešava u glađu pogođenoj Irskoj gdje Sotona šalje dva demonska trgovca (koja predstavljaju materijalističku Englesku) da otkupljuju duše od izgladnjelog naroda u zamjenu za zlato. Grofica Cathleen koristi svo svoje bogatstvo da nahrani seljaštvo, žrtvujući svoju dušu da bi spasila duše siromašnih. I ona na kraju biva spašena jer, kako kaže Jejts „Svjetlo nad svim Svjetlima / Gleda uvijek na motiv, / Ne na djelo onih koje je stvorio.“[198]

Dok je provodio svoje djetinjstvo u Slajgu, Jejts je odrastao okružen stereotipnim prikazivanjima Engleza, da bi u svom ranom stvaralačkom periodu kritikovao i njih ali i Irce kao ponizne, inferiorne i ovisne o vlastodršcu. Takvim pristupom nije pokazivao samo svoju dvojnost naspram dva sukobljena identiteta, kako tvrde mnogi, nego je realnim pristupom

[197] Frayne P. John, ed., *Uncollected Prose by W. B. Yeats, vol. I*, str. 396 (London: Macmillan, 1966) [“This strange Galic race lives betwen two worlds, the world of its poverty, and a world of wild memories and of melancholy, beautiful imaginations.“]

[198] Jeffares A. Norman, A.S. Knowland, eds., *A Commentary on the Collected Plays of W. B. Yeats*, str. 167 (Stanford University Press, 1975) [“The Light of the Lights / Looks always on the motive, / Not the deed of his creatures.“]

prema stvarnosti želio da započne izgradnju novog nacionalnog identiteta Iraca, suprotan onom kojeg je kritikovao. Ono što je bitno naglasiti je činjenica da je Jejts u svojoj mladosti često i sam imao stereotipni pristup prilikom predstavljanja Engleza tvrdeći da „Saksonac nije simpatičan ili samoosporavajući, on je ispunjen samoturobnošću“[199]

Zajedno sa drugim kulturnim nacionalistima on je u zadnjoj deceniji XIX vijeka bio aktivno uključen u definiranju Irske i njenog nacionalnog identiteta kao temeljito suprotnih anglosaksonskim vrijednostima i engleskom identitetu, pokušavajući da izgrade svijest o nacionalnoj razlici između Irske i Engleske. To je podrazumijevalo odlučno prisvajanje irskog nacionalnog identiteta ispunjenog značajnim kvalitetama, a kao izrazitu suprotnost imperijalnom susjedu.

Mnogo je primjera u kojima Jejts poredi duhovnu, mladu i prosvijetljenu Irsku sa materijalističkom, starom i učmalom Engleskom naglašavajući pri tome kulturnu superiornost Iraca nasuprot konzervativnim i narcisoidnim Englezima, pa je u tom duhu rekao da „Engleska je stara nacija. No ipak, većina od najboljih drama na engleskoj pozornici od vremena Kongriva i Šeridana i Goldsmita do [njegovih] dana su bila djelo Iraca.“[200]

Dvojnost koju Jejts posjeduje u svojim djelima zbog svog ambivalentnog porijekla se može najbolje očitovati u duhu onog čuvenog Šekspirovog pitanja „Koji je moj narod?“[201]

U vrijeme kad je Jejts počeo s pisanjem keltski aspekt irskog pitanja je bio od primarne važnosti, o čemu svjedoče i naslovi njegovih najranijih radova. Pismo koje je 17. decembra 1892. godine uputio uredniku žurnala „Ujedinjena Irska“ (United Ireland) govori o deanglikanizaciji Irske i pjesnikovoj bojazni zbog sve manje upotrebe irskog jezika, te kaže da „misli da je on [Hajd] govorio istinu i da se galski jezik uskoro neće čuti“[202]

On u tom pismu dalje nastavlja pitanjem „Zar se ne može izgraditi nacionalna tradicija, nacionalna književnost koja neće biti manje irska duhom nego engleska jezikom?“[203]

Jejts ovdje predlaže deanglikanizaciju Irske kroz književno stvaranje na engleskom jeziku, ali o irskim temama. U ranom stvaralačkom periodu se okrenuo temama iz keltske praistorije i irskim mitskim junacima iz tog perioda s ciljem da navede Irce da povrate ponos

---

[199] Reynolds Horace, ed., *Letters to the New Island*, str. 190 (London: Oxford University Press, 1970) [“The Saxon is not sympathetic or self-abnegating, He is full of self-brooding“]

[200] Idem, str. 69 [“England is an old nation. However that may be, most of the best dramas on the English stage from the times of Congreve and Sheridan and Goldsmith to our own day have been the work of Irishmen.“]

[201] Shakespeare William, *Henry V*, ed. John Silverman, str. 124 (New York: New American Library, 1965) [“What ish my nation?“]

[202] Frayne P. John, ed., *Uncollected Prose by W. B. Yeats, Vol.I: First Reviews & Articles*, str. 255 (London, 1970) [“I think he *[*Hyde*]* spoke the truth, and that the Gaelic language will soon no more be heard“]

[203] Idem, str. 255 [“Can we not build up a national tradition, a national literature, which shall be none the less Irish in spirit from being English in language?“]

u svoju kulturu i na taj način je definisao svoj put ka izgradnji nacionalnog identiteta. Iz ovog proizilazi da je dijalektička fuzija irske tematike i engleskih pjesničkih formi krucijalna tematika u Jejtsovom poetskom stvaralaštvu. Panteon koji je stvorio u likovima poput Cuchulain, Concubhar, Oisín, Fergus, Deirdre, Niamh, Fionn i drugima mu je omogućio da napravi novi pristup irskom identitetu koji je bio različit u odnosu na tadašnje kontraverze. Stvaranjem ovog panteona likova na engleskom jeziku ponovo je definisao osjećaj ka tom identitetu zasnovan na keltskim narativnim temama.

Jedan od njegovih najboljih osvrta naspram pitanja irske tradicije i istorije je vidljiv u njegovoj izjavi koju je dao dablinskom magazinu „Večernji telegraf" ("Evening Telegraph") rekavši da „[on] misli da bi trebali prihvatiti cijelu prošlost tog naroda, a ne samo uzimati odabrano."[204]

Jejts je ovom izjavom želio pokazati da je moguće Irsku učiniti takvom u kojoj će svjesni ljudi obadvije religije i tradicije moći živjeti zajedno, dijeliti istorijsku i kulturnu tradiciju, a ne sa sjećanjima na bolne nesuglasice iz prošlosti. To je vidljivo i iz gore navedene izjave, a naročito iz jedne rečenice koja stoji u njegovoj *Autobiografiji* kada kaže da su „O'Liri i njegova sestra živjeli tačno prekoputa vođe Narandžastih, za kojeg je on [O'Liri] pokazivao izuzetno poštovanje."[205]

Vidljivo je da je njegova rana stvaralačka poezija odisala pluralističkim nagonom kad je u pitanju irski nacionalni identitet, u pokušaju da stvori novi pristup po kojem irski jezik, rimokatolička crkva i nacionalistička politička paradigma ne bi bile jedine osnove za njegov preporod. U zbirci pjesama po nazivom *Sakupljene pjesme* (*Collected Poems*) prvi naslov je „Raskrsnica" kao simbol multireligijske i multinacionalne Irske. Uvodne pjesme „Pjesma sretnog pastira" i „Tužni pastir" ("The Sad Shepherd") se ne dešavaju u Irskoj nego u mitskoj Grčkoj, pokazujući da se sve narodne umjetnosti okreću ka Olimpu kao idealu umjetnosti, jer je Jejts u ranim grčkim i indijskim pjesmama uvidio da je pojam idealnog identiteta kontrolisan obrazovanjem i razumom.

Vidljiva je njegova namjera da se keltski preporod zasnuje na istom principu jer je smatrao da osnova umjetnosti leži u legendama i mitovima. U svom djelu *Opšti uvod za moj*

[204] "Evening Telegraph", (Dublin: 25. avgust 1923. godine), str. 5 (novine izložene u Nacionalnoj biblioteci Irske, NLI, Dablin), pregledano 22.07.2014. ["I think we should accept the whole past of this nation and not pick and choose."]

[205] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 94 (London: Macmillan, 1961) ["O'Leary and his sister lived exactly opposite the Orange leader, for whom he had a great respect."]

rad (*A General Introduction for My Work*) iz 1937. godine Jejts je napisao da „[on] nije nacionalista, osim u Irskoj za prijašnje razloge.“[206]

Bilo bi nepotpuno tvrditi da je Jejts u svom ranom stvaralačkom periodu bio u potpunosti uključen u popularni nacionalizam koji je vladao zadnje dvije decenije XX vijeka. Njegov odnos i predanost irskom nacionalizmu i kreiranju nacionalnog identiteta su često bili suprotni i skeptični.

Jejts je u tom periodu sebe često prozivao nacionalnim pjesnikom prozivajući britanski kolonijalizam kao suprotnost njegovom poimanju istorijskog postojanja Irske. U ovom periodu je kroz antikolonijalističko i nacionalističko stajalište stvorio veliki broj poetskih i proznih radova s ciljem razotkrivanja stereotipa o Ircima koji su bili nametnuti od strane kolonizatora.

U ovom poglavlju je prikazan stav mladog pjesnika naspram kreiranja irskog nacionalnog identiteta sa svim dvojnostima i neodređenostima koje je on posjedovao, najviše uzrokovanih hibridnošću njegovog ličnog identiteta. Ovaj dio rada je također obradio neke od često konfliktnih i kontraditkornih pristupa mladog Jejtsa prema irskom antikolonijalnom nacionalizmu te stereotipima koji su vladali o kolonizatoru i koloniziranim. Ta dvojnost prisutna u njegovom stvaralaštvu koja se otkriva dubokim iščitavanjem njegovog opusa ne dozvoljava da se on isključivo svrsta niti u jednu od ove dvije kolonijalne strane. Ovim radom se želi pokazati da veliki broj postkolonijalnih kritičara zanemaruje složenost i dvojnost stajališta ovog irskog pjesnika naspram pitanja nacionalizma, čime se umanjuje istinsko shvatanje njegovog cjelokupnog stvaralaštva. Bitno je imati na umu razvoj u pjesnikovom poimanju ovog pitanja i tvrdnju da se identiteti kolonizatora i koloniziranog ne trebaju isključivo posmatrati kao odvojeni i obostrano suprotni. Iako je sam pjesnik često za sebe tvrdio da je predan irskom nacionalizmu, rad ukazuje na njegovu neodlučnost i povučenost kad su u pitanju nacionalističke aktivnosti.

Kolonijalni uticaj je obostran i interakcija između kultura kolonizatora i koloniziranih ima za posljedicu stvaranje kolonijalnog hibrida koji ne pripada isključivo niti jednoj od te dvije strane. Takav je očito i mladi Jejts čiji politički pogledi nisu nikada izričiti i u čijem stvaralaštvu se osjeća pristup dvojnosti identiteta. Nasuprot kritičarima koji ga svrtstavaju u pjesnike koji napadaju pravo kolonizatora, a i onim drugima koji ga napadaju za pripadnost kolonizatoru, potpuniji pristup i shvatanje pjesnikovog stvaralaštva se može ostvariti ako se

[206] Yeats Butler William, *A General Introduction for My Work*, str. 269 (Oxford: University Press, 1967) [“I am no Nationalist, except in Ireland for passing reasons.“]

razumije njegov složen odnos prema irskom pitanju, irskom antikolonijalnom nacionalizmu i britanskom kolonijalizmu. Takav pristup će postaviti Jejtsa i njegovo stvaralaštvo u okvir postkolonijalnog stvaralaštva.

POGLAVLJE 3

„UŽASNA LJEPOTA“ ILI „NEPOTREBNA SMRT“? JEJTSOV DVOSTRUKI PRISTUP PREMA SAMOPOŽRTVOVANJU I MUČENIŠTVU

Veoma je malo pjesnika u svijetu u toku cijele svoje karijere neprestano tragalo za novim načinima ujedinjenja svojih iskustava kao što je to bio Jejts. Krajem XIX vijeka dolazi do prek

retnice u njegovom dotadašnjem radu kada umjesto da nastavi sa već etabliranim i priznatim proznim i pjesničkim radom odlučuje da osnuje Irsko nacionalno pozorište.

Drugi dio njegovog stvaralačkog opusa, ili kako se često naziva „srednji period“ se prožima kroz prve dvije decenije XX vijeka, godinama koje su obilježili veliki sukobi počevši od Uskršnje pobune (Easter Rising), preko građanskog do Prvog svjetskog rata. Ovaj njegov stvaralački period je najpoznatiji po tome što on počinje da uvodi stilske inovacije šireći svoju pjesničku viziju ka političkim i ličnim temama. Ta se tematika od prijašnje keltske sada fokusira na savremene probleme u Irskoj, na rat i naciju. U isto vrijeme on nastavlja da stvara pjesme koje se bave mitovima, misticizmom i okultizmom, bilo s paganske ili hrišćanske tačke gledišta. Njegove pjesme iz ovog perioda su bogate i složene što im daje poseban izazov prilikom čitanja. Jejts je prešao veliki put u samoj stvaralačkoj tematici od onih pjesama iz ranog perioda o anemičnoj ljepoti i pejzažima u sumrak kojima je hranio svoju maštu do tog novog stvaralačkog perioda kada se budi u potpunoj realnosti.

Razmatrajući Jejtsov srednji stvaralački period, vidi se da mnogo napetosti u njegovom radu proizlazi iz unutrašnje borbe i njegovih želja da razvije ličnu estetiku s jedne i njegovog osjećaja dužnosti u vezi stvaranja irskog nacionalnog identiteta s druge strane. Drugim riječima, taj period odražava sve veću napetost između suprotnih vrsta nacionalizma i estetike u životu pjesnika. Želja da se pomire te suprotne vrste, da se nađe književna sredina u kojoj ti sukobljeni interesi mogu pronaći uzajamni izraz, karakteriše većinu Jejtsovih djela nastalih u ovom razdoblju. Kako je rekao Kiberd, srednji period Jejtsovog rada karakterišu njegovi pokušaji da „rastvori antinomije svoje misli nekim trećim ili srednjim načinom. Glavni zadatak pred njegovom novo-nezavisnom državom je bilo dodjeljivanje novog, proširenog značenja izrazu „Anglo-irski“ različitim, nekad zaraćenim stranama.“[207]

[207] Kiberd Declan, *Inventing Ireland: The Literature of the Modern Nation*, str. 451 (London: Jonathan Cape, 1996) [“to dissolve the antinomies of his thought with a Third or Middle Way. The major task facing his newly-independent nation was the reconciliation of disparate, once warring, factions, and the assignment of a new, expanded meaning to the phrase 'Anglo-Irish'.“]

On je lično shvatio napetosti u svojoj zemlji između kulturnog nacionalizma koji je tražio i različitih interesa heterogenih Iraca, ali se ipak nadao da će pronaći način da smjesti sve te brige ovih dijametralnih suprotnosti. U svojoj Autobiografiji, Jejts izjavljuje da „nacija ... mora nužno proći tamo-amo između ... suprotnosti.“[208]

Jedan motiv iz Jejtsovog srednjeg stvaralačkog perioda doslovno utjelovljuje pjesnikovu nadu u stvaranje tog srednjeg načina. U pjesmama poput „Leda i labud“, te u kratkim fantastičnim pričama poput „Priče o Majklu Robartesu i njegovim prijateljima“ on razvija motiv labuda koji obuhvata većinu pjesnikovih nada i strahova za novom državom irskog naroda. U „Ledi“ se Jejts oslanja na grčki mit o Ledi i njenom silovanju od strane Zevsa u obliku labuda, i na taj način on izrađuje zamršeni prikaz kolonijalnog silovanja potčinjenih i tih posljedica za novu irsku državu.

Duboko razočaran kada mu je Mod rekla za svoju ljubavnu aferu sa Lisjenom Milvojem, Jejts više od godinu dana prestaje s pisanjem lirske poezije. To je bio i razlog da 1902. godine počne sa idealiziranjem arhetipa svojih junakinja u dramama i pjesmama poput *Na plaži Bejla* (*On Baile's Strand*) i „Starost kraljice Maeve“ (“Old Age of Queen Maeve“) kao seksualno nasrtljivih žena umjesto dotadašnjih nevinih i skromnih. Udajom za nacionalistu i revolucionara, majora Džona MekBrajda, Mod uzrokuje novi pristup u Jejtsovom radu ispunjen bijesom i skepticizmom. Ovakav pristup dovodi i do preokreta kod Jejtsa u kreiranju njegovih pogleda na žene, politiku, poeziju i prirodu ljudske sebičnosti. Te promjene su se počele dešavati i prije nego se Mod udala i dovele su do trostruke promjene kod Jejtsa, od sticanja novih prijatelja sa kojima počinje saradnju, preko njegove uključenosti u rasprave koje ga dovode u sukob sa njegovom publikom, pa do njegovog prelaska na zreliji žanr koji se prvenstveno fokusira na tragične sukobe, a potom na bestjelsena raspoloženja. On se prvenstveno posvećuje dramskom stvaralaštvu tvrdeći da se njegova vizija sudbine Irske može mnogo djelotvornije prikazati na pozorišnim daskama nego što mali broj ljubitelja poezije to može pronaći u knjigama. To je bio razlog da na samom početku XX vijeka napiše mnoge drame, kao što su *Cathleen ni Houlihan, The Hour-Glass, The King's Threshold, The Shadowy Waters, Where There is Nothing, On Baile's Strand, The Green Helmet* i *The Player Queen*. Sami naslovi ovih djela pokazuju tematiku koja je duboko uronjena u irsko nacionalno pitanje. Ove drame se mogu smatrati kao promocija nezavisne republike Irske i izgradnje njenog identiteta.

[208] Yeats Butler William, *Autobiographies*, str. 239 (London: Macmillan, 1961) [“a nation ... must needs pass to and fro between ... opposites.“]

Veliku novčanu pomoć u osnivanju pozorišta mu je pružio bogati prijatelj Edvard Martin i prva drama koja je 1899. godine prikazana u Irskom nacionalnom pozorištu je bila Jejtsova *Cathleen ni Houlihan*.

Jejts te iste godine pronalazi svoju buduću mecenu u deset godina starijoj Ledi Ogisti Gregori (Lady Augusta Gregory), zemljoposjednici i udovici bivšeg britanskog Guvernera kolonijalnog Sejlona. Ona je Jetsa posmatrala kao mladog autora kojem je potrebna pomoć i ujedno šansu da i ona uradi nešto važno za svoju domovinu. Postala je koautor mnogih drama koje su se donedavno smatrale kao isključivo njegove i zalažući se za ideje irskog nacionalizma umjesto onih unionističkih svog bivšeg muža imala je veoma značajan uticaj na pjesnikov stav prema politici. Ona je bila od velike pomoći Jejtsu, ne samo vodeći majčinsku brigu o njemu nego je i sama počela da piše drame, pomažući mu da i on piše svoje, pa su se donedavno mnoge od tih zajedničkih drama smatrale isključivo njegovim. I ona je poput njega imala veliku želju da radi za dobrobit svoje domovine, pa se od osobe koja je slijedila unionističke ideje svog bivšeg supruga i svoje porodice okrenula ka irskom nacionalizmu. Iako je postala istinski irski nacionalista, nije se odrekla svog identiteta protestantske aristokratkinje, kao ni vjerovanja u tradicionalno opravdanje koje je klasa privilegovanih uvijek pronalazila za svoj status. Vjerovala je da bogatstvo koje posjeduje srednja klasa može samo da doprinese društvenom i umjetničkom pročišćavanju, jer nisu morali da vode brigu o svakodnevnim poteškoćama preživljavanja. Takvi su se politički pogledi svidjeli i Jejtsu. Dok se u svojoj ranoj stvaralačkoj fazi bavio temama paganskih i hrišćanskih vjerovanja koje je pronašao među katoličkim seljaštvom osuđujući pripadnike srednje klase gdje god ih je pronašao, ipak u srednjem stvaralačkom periodu pokazuje nostalgične težnje prema likovima kao što je grofica Cathleen. Uživajući u ljubaznosti Ledi Gregori i uvidjevši svu jačinu njezine posvećenosti nacionalnom pozorištu, Jejts ubrzo zauzima stajalište da glavnu ulogu u bilo kakvom društvenom uređenju, pa tako i u modernoj Irskoj, treba da imaju zemljoposjednici i dobrostojeći protestanti poput njegove prijateljice i mecene.

Glavna karakteristika srednjeg stvaralačkog perioda u Jejtsovoj poeziji je nestanak one prijašnje izvan ovosvjetovne tematike te njegova nova usmjerenost ka realnosti. Njegova poezija postaje jača, dublja i stvarnija kako je i on postajao zreliji. Mladalačko oduševljenje kroz prijateljstvo sa starim fenijanskim vođom O'Lirijem i platonska veza sa lijepom revolucionarkom Mod Gon su ga uključili u irski nacionalizam, ali u srednjem stvaralačkom periodu kroz saradnju sa Ledi Gregori on pravi značajni preokret u svom shvatanju identiteta.

Jejts se od irskog nacionalizma postepeno okreće prema poštovanju vrijednosti englesko-irske aristokratije. Razočaranost i sukobi sa katoličkom srednjom klasom koja se polako uzdizala su još više ubrzali ovaj pjesnikov razvojni preokret.

On je bio veoma složena ličnost sa mnogo različitih interesovanja i afiniteta. Još je kao mlad pjesnik bio ispunjen suprotnostima koje su se kretale od prkošenja engleskoj vladavini, kada je 1910. godine na dan smrti kralja Edvarda VII (Edward VII) držao otvoreno Ebi pozorište, preko prihvatanja civilne penzije od iste vlade te iste godine, pa do dobijanja prestižne ponude viteštva 1915. godine, što je odbio uz objašnjenje da ne želi da ga iko proziva govoreći da ih je „samo za lentu napustio“.[209] Zato je neophodno biti oprezan kada se pokušava ovog pjesnika isključivo označiti kao nacionalistu ili antinacionalistu, revolucionara ili reakcionara, odnosno kolonizatora ili antikolonizatora. Najpotpunije bi bilo istaći da se on bavio izgradnjom i potom preuređenjem irskog nacionalnog bića i poimanja nacionalnog identiteta koji je, po njemu, bio pitanje neprestanog sukoba i ponovne izgradnje. On je uvijek bio svjestan postojanja onog suprotnog kao sastavnog dijela kulturnog nasljeđa u koje je bio uključen kao nacionalista, anglo-irski pisac i građanin. Jedan odlomak iz *Keltskog sumraka* nam na najbolji primjer ukazuje kako Jejts razmatra svoju ličnu potrebu za pomirenjem ovih suprotnih sklonosti kojima je cijelog života bio ispunjen kada je istakao da je „jedan od velikih problema u životu taj što ne možemo imati nikakve izmješane osjećaje. Postoji uvijek nešto u našem neprijatelju što nam se dopada, i nešto kod nama dragima što ne volimo.“[210]

Jejtsov odnos prema irskom nacionalizmu je bio predmet širokih i intenzivnih kritičkih rasprava da bi se tek nedavnim uvođenjem postkolonijalne teorije u ove rasprave bitno promijenila dotadašnja stajališta. Njegovo stvaralaštvo i on kao autor su se često opisivali kao kolonijalni, antikolonijalni, revolucionarni ili reakcionarni, ne vodeći pri tome računa o autorovoj dvojnosti, neodređenosti i složenosti koja postoji u njegovom opusu. Kombinacija ljubavi i mržnje prema prijateljima i neprijateljima navedena u gornjem citatu je karakteristična u Jejtsovom odnosu prema njegovoj domovini Irskoj, i onoj drugoj, Engleskoj.

Nakon prvog poglavlja i u skladu s Babinom kritikom kolonijalnog odnosa kao veoma složenog i ambivalentnog, ovo poglavlje će pokazati tjeskobe, protivrječnosti, unutrašnje sukobe i pomiješana osjećanja koji karakterišu Jejtsov rad u njegovim srednjim godinama.

---

[209] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 604 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“only for a ribbon he left us.“]

[210] Yeats Butler William, *The Celtic Twilight*, str. 130 (New York: Dover Publications, 2004) [“It is one of the great troubles of life that we cannot have any unmixed emotions. There is always something in our enemy that we like, and something in our sweetheart that we dislike.“]

Ono će ukazati na napetosti, nejasnoće i promjene koje su se razvijale s vremenom kako je Jejts stvarao i reagovao na događanja u Irskoj u prvim decenijama XX vijeka. Glavni tekstovi na koje će se usmjeriti ovo poglavlje su *Cathleen ni Houlihan* i „Uskrs 1916“ (“Easter 1916“). Ova djela su najbolji primjer da se na njima pokaže kako je Jejts bio daleko od potpunog odobravanja ili izravnog odbijanja nacionalističkog žara svog vremena. On postavlja suzdržanu poziciju za svoje junake koji, iako ustaju protiv kolonizatora i u toj borbi se žrtvuju, u isto vrijeme preispituju vjerodostojnost radnji koje se u to ime preduzimaju.

Ovakva Jejtsova dvostruka pozicija nas vraća ka složenom položaju kolonijalnih identiteta, konceptu hibridnosti i dvojnosti kao i nekom „trećem prostoru“ o kojem govori postkolonijalna kritika.

„Uskrs 1916.“

„Upoznao sam ih na kraju dana
Dok su dolazili snažnih lica
Od šaltera ili stola među sivim
Kućama iz osamnaestog vijeka.
Prošao sam klimnuvši glavom
Ili ljubaznim besmislenim riječima,
Ili sam se zadržao neko vrijeme i rekao
Ljubazne besmislene riječi,
I mislio o onome šta sam prije učinio
Dok sam podrugljivo pričao ili se rugao
Da bih zadovoljio pratioca
Oko vatre u klubu,
Bijavši siguran da su oni i ja
Živjeli gdje su se nosila lakrdijaška odijela:
Sve se promijenilo, promijenilo u potpunosti:
Strašna ljepota se rađa.

II

Dani ta žene su utrošeni
U ignorisanju dobre volje,
Njene noći u prepiranju
Dok joj glas nije postao prodoran.
Koji glas je slađi od njenoga
Dok je mlada i lijepa,
Jahala na ptici?
Ovaj čovjek je čuvao školu
I jahao našeg krilatog konja.
Ovaj drugi njegov pomagač i prijatelj
Je ojačavao;
On je možda dobio slavu na kraju,

Tako osjetljiv se činio njegov karakter,
Dakle, odvažan i slatka misao.
Tog drugi čovjeka sam sanjao
Pijanog, hvalisavog mangupa.
Koji je učinio najgorču pogrešku
Nekima koji su blizu mog srca,
Ipak, sam broj koji mu u pjesmi;
On je, također, odustao
U uzgrednoj komediji;
On se, također, promijenio sa svoje strane,
Potpuno preobratio:
Strašna ljepota se rađa.

III

Srca sa samo jednim ciljem
I ljeti i zimi, čini se
Očarana su u kamenu
Da bi uznemirila živi potok.
Konj koji dolazi s druma,
Jahač, ptice koje su se postrojile
Od oblaka do onog drugog koji se kotrlja,
Mijenjajući se iz minute u minutu.
Sjenka oblaka na potoku
Se mijenja iz minute u minutu;
Konjsko kopito proklizalo na ivici;
I konj se prestrašio u tome
Gdje dugonoga kokoške zaranjaju
I kokoši zovu pjetla.
Žive iz minute u minutu:
Kamen je usred svega.

IV

Predugačka žrtva
Može napraviti kamen od srca.
O kad će biti dosta toga?
To je rajski dio, naš dio
Da šapućemo ime za imenom,
Kao majka ime svog djeteta
Kad san napokon dođe
Na udove koji su divlje trčali.
Što je to osim sutona?
Ne, ne, ne noć, nego smrt.
Je li smrt bila neophodna nakon svega?
Engleska može vjerovati
U sve što je učinjeno i rečeno.
Znamo njihov san; dovoljno
Da znamo da su sanjali i da su mrtvi.
A što ako ih je višak ljubavi

Zbunjivao dok su umirali?
Ja zapisujem u stihu -
MacDonagh i MacBride
I Connolly i Pearse
Sada i ubuduće,
Gdje god se nosi zeleno,
Je promijenjeno, promijenjeno u potpunosti:
Strašna ljepota se rađa.“

“*Easter 1916*“

[*“I have met them at close of day*
Coming with vivid faces
From counter or desk among grey
Eighteenth-century houses.
I have passed with a nod of the head
Or polite meaningless words,
Or have lingered awhile and said
Polite meaningless words,
And thought before I had done
Of a mocking tale or a gibe
To please a companion
Around the fire at the club,
Being certain that they and I
But lived where motley is worn:
All changed, changed utterly:
A terrible beauty is born.

II

That woman's days were spent
In ignorant good will,
Her nights in argument
Until her voice grew shrill.
What voice more sweet than hers
When young and beautiful,
She rode to harriers?
This man had kept a school
And rode our winged horse.
This other his helper and friend
Was coming into his force;
He might have won fame in the end,
So sensitive his nature seemed,
So daring and sweet his thought.
This other man I had dreamed
A drunken, vain-glorious lout.
He had done most bitter wrong
To some who are near my heart,
Yet I number him in the song;
He, too, has resigned his part

In the casual comedy;
He, too, has been changed in his turn,
Transformed utterly:
A terrible beauty is born.

III

Hearts with one purpose alone
Through summer and winter, seem
Enchanted to a stone
To trouble the living stream.
The horse that comes from the road,
The rider, the birds that range
From cloud to tumbling cloud,
Minute by minute change.
A shadow of cloud on the stream
Changes minute by minute;
A horse-hoof slides on the brim;
And a horse plashes within it
Where long-legged moor-hens dive
And hens to moor-cocks call.
Minute by minute they live:
The stone's in the midst of all.

IV

Too long a sacrifice
Can make a stone of the heart.
O when may it suffice?
That is heaven's part, our part
To murmur name upon name,
As a mother names her child
When sleep at last has come
On limbs that had run wild.
What is it but nightfall?
No, no, not night but death.
Was it needless death after all?
For England may keep faith
For all that is done and said.
We know their dream; enough
To know they dreamed and are dead.
And what if excess of love
Bewildered them till they died?
I write it out in a verse --
MacDonagh and MacBride
And Connolly and Pearse
Now and in time to be,
Wherever green is worn,

Are changed, changed utterly:
A terrible beauty is born.“][211]

Jejts počinje pjesmu veoma jednostavno opisujući jednostavno ljude na koje slučajno naiđe u vrijeme kad se zatvaraju prodavnice i uredi u Dablinu. On malo popiča s njima, kako sam reče koristeći „pristojne, besmislene riječi“. Ti ljudi kojima se on često podsmijavao u baru su oni koji će kasnije učestvovati u ustanku i kojima će se on diviti. On poslije nastavlja navođenjem imena mnogih koji su bili uključeni u Uskršnji ustanak 1916. godine. Navodi primjer ne samo mlade žene nego i mladića koji su imali sjajnu budućnost da nisu strijeljani zbog izdaje. Ipak već u narednim rečenicama on ističe svoju neodlučnost da li se ti mladići mogu smatrati herojima. U nastavku pjesme on ospoređuje ove borce i njihovu predanost cilju izgradnje slobodne Irske i njenog identiteta sa stijenom koja sjedi na dnu potoka, i koja ostaje nedirnuta iako se potok i priroda oko njega stalno mjenjaju. On nije siguran koliko se divi tim ljudima o kojima govori, ali ih zasigurno poštuje i naročito žrtvu koju su podnijeli za nešto u što su duboko i iskreno vjerovali. On završava pjesmu izrazom koji je nekoliko puta naveo u pjesmi da se „strašna ljepota rađa“. I na taj način ističe da iako su smrti koje je prouzrokovao Uskršnji ustanak strašne, istorija će sigurno zapamtiti sve te krvave i teške bitke i naročito samopožrtvovanje ovih ljudi. Znači ta činjenica da će se oni pamtiti, to je u stvari ta strašna ljepota iz smrti koju je prouzrokovao ustanak. Jejtsova neodlučnost da se jasno poistovijeti sa ili distancira od glavnih junaka, izrazitih nacionalista u *Cathleen ni Houlihan* i „Uskrs 1916“ potvrđuje činjenicu o neophodnosti navedenog složenog pristupa pri postkolonijalnom čitanju njegovog opusa i omogućuje nam da posmatramo autorovu ličnost izvan tradicionalne dihotomije kolonijalnog diskursa. Njegov rad, posmatran na takav način, pokazuje sve složenosti pjesnika koji traga kako za nekom vrstom ne samo ličnog nego i nacionalnog identiteta u koloniziranoj zemlji.

Cathleen ni Houlihan predstavlja zajednički rad Jejtsa i Ledi Gregori koji glorificira ustanike „Ujedinjene Irske“ iz 1798. godine, a koji su se pobunili protiv britanske imperijalne vladavine. Prva predstava je izvedena u Ebi pozorištu i protagonistica je bila Mod Gon. Iako se mnogi od Jejtsovih radova mogu interpretirati kao djela koja promovišu ideal nezavisne republike oslobođenu od britanske okupacije, drama *Cathleen ni Houlihan* je njegovo najpriznatije djelo napisano u duhu republikanske težnje, djelo koje ističe potrebu za ujedinjenjem Iraca, stvaranjem irskog nacionalnog identiteta i rasplamsava osjećaj ponosa koji se zasniva na herojskoj prošlosti junaka poput Kuhulajna, Konkubara (Conchubar) i

[211] Webb Timothy, *Selected Poems of W.B.Yeats*, pjesma „Easter 1916“, str. 119 (London: Clays Ltd., 1991)

drugih. Irska je zamišljana kao *Cathleen ni Houlihan*, vrhunac ženske snage i ljepote. I sam Jejts je nakon Uskršnjeg ustanka shvatio opasnost o d mješanja mita i stvarnog života.

Kritičari su ovo djelo proglasili kao Jejtsovo najdirektnije nacionalističko i revolucionarno ostvarenje koje otvoreno poziva na oružanu borbu, i u tom duhu je jedan od njih, Aleks Cverdling (Alex Zwerdling), rekao da je „to najbliže do čega je Jejts ikada došao u pisanju nečega što u stvari vodi do revolucionarne akcije.“[212]

Iako je Jejts ovim djelom ušao u panteon nacionalista, mnogi od njih, uključujući i Mod, nisu dijelili pjesnikov cilj da pozorište iskoristi za istraživanje složenih ideja o nacionalnoj kulturi. Ogorčeni vjekovnim negativnim stereotipima, oni su očekivali od nacionalnog pozorišta da u punom svjetlu i mnogo izražajnije predstavi irsko nacionalno pitanje i irski nacionalizam. Oni su smatrali da katolička crkva treba da predstavlja jedan od glavnih postulata izgradnje irskog identiteta i moderne države, s čime se Jejts nije slagao, pa su zbog takvih njegovih stavova i njegovog mješanog porijekla mnogi sumnjali u iskrenost njegovog nacionalizma, uprkos izraženim nacionalističkim tezama u njegovom stvaralaštvu.

Uz pjesmu „Septembar 1913.“ i neke od balada iz kasnijeg stvaralačkog perioda, drama *Cathleen ni Houlihan* je jedno od najintenzivnijih i istinski nacionalistički nastrojenih djela iz Jejtsovog cjelokupnog stvaralačkog opusa. Neki dijelovi ovog djela imaju direktan politički prizvuk, poput onog gdje se Ketlin (Cathleen), koja simbolizira Irsku, žali na upade stranaca u njenu kuću i odvode „[njena] četiri divna zelena polja“.[213] Cjelokupna irska publika će u ovome prepoznati strance u britanskim kolonijalnim osvajačima njihove domovine i četiri polja kao četiri irska kantona od kojih je nastala Sjeverna Irska. Veoma je bitno naglasiti da je ovo postalo veoma popularno djelo koje je pobralo simpatije čak i među ekstremnim irskim katoličkim nacionalistima poput Artura Grifita (Arthur Griffith), osnivača „Šin Fejna“ (Sinn Fein) koji je oduvijek bio sumnjičav u pogledu Jejtsove poezije smatrajući njegovo stvaralaštvo digresijom iz stvarne nacionalističke borbe i izvrtanje kulturnih vrijednosti katoličke Irske. Grifit je bio i urednik časopisa „Ujedinjeni Irac“ (“United Irishman“) u kojem je tadašnji kritičar Frank Fej (Frank Fay) u izdanju iz maja 1901. godine oštro kritikovao Jejtsove drame *Grofica Ketlin* i *Zemlja po želji srca* kazavši da „one ne nadahnjuju. Neka [im] gospodin Jejts da dramu u stihu ili prozi koja će probuditi tu uspavanu zemlju. Ta zemlja je

[212] Zwerdling Alex, *The Public Hero*, str. 114 (East Sussex: Helm Information, 2000) [“is the closest that Yeats ever came to writing something which actually led to revolutionary action.“]
[213] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, str. 222 (New York, 1966) [„taking away my four beautiful green fields.“]

[njihova], irska, ali su [oni] prestali da shvataju tu činjenicu. Žele dramu koja će [ih] natjerati da to shvate.“[214]

Jejtsova treća drama, *Cathleen ni Houlihan*, je u potpunosti ispunila uslove tražene u navedenoj kritici sa mnogo jačim uticajem nego što je i sam autor mogao nadati. Za istinske nacionaliste poput Patrika Sarsfilda O'Hegartija (Patrick Sarsfield O'Hegarty) i druge ova je drama bila neka vrsta sakramenta i nisu mogli da je usporede sa nijednim dotadašnjim djelom toliko ispunjenim irskim nacionalnim bićem. Publika je bila oduševljena, a britanske kolonijalne vlasti veoma zabrinute zbog ogromnog uticaja koje je ovo djelo imalo na razvoj nacionalne svijesti Iraca. Tako je i glavna protagonistica Mod Gon ponosno izjavila da je „Učinak te drame na gomilu koja je svaku noć punila malu dvoranu u Klarendon Stritu bio takav da je nakon prve sedmice korištena snažna intervencija da ih istjeraju iz nje i tako zaustave izvođenje.“[215]

Jedan od najboljih opisa ovog djela i njegove izvedbe je dao Stiven Gvin (Stephen Gwynn), sekretar londonskog ogranka Irskog književnog društva i poznati književnik, koji je bio istovremeno toliko dirnut i uplašen izvedbom ove drame da je rekao da se „takve predstave trebaju praviti samo ako neko priprema ljude da izađu van da pucaju i budu upucani.“[216]

Ni Džordž Bernard Šo nije ostao imun na izvođenje ove drame pa je u vezi njenog destruktivnog uticaja, po njegovom mišljenju, rekao Ledi Gregori da „kad vidi tu predstavu [on] osjeća da bi ona mogla voditi čovjeka da učini nešto glupo.“[217]

Nakon krvavih dešavanja na Uskrs 1916. godine i sam Jejts se zapitao „da li je ta njegova drama poslala engleski metak nekim ljudima?“[218] Jejtsova stajališta prema irskom nacionalizmu i izgradnji nacionalnog identiteta nisu uvijek bila ista već su se razvijala u skladu sa sazrijevanjem samog pjesnika.

---

[214] Citirano u Tymoczko Maria, *Amateur Political Theatricals, Tableaux Vivants and Cathleen ni Houlihan*, ed. Gould Warwick, *Yeats Annual 10* (1993), str. 33, 38 [“They do not inspire. Let Mr. Yeats give us a play in verse or prose that will rouse this sleeping land. This land is ours,Irish, but we ceased to realise that fact. We want a drama that will make us realise it.“]

[215] Schuchard Ronald, *The Collected Letters of W. B. Yeats, Vol. 3*, str. 201 (Clarendon Press, 1997) [“ The effect of that play on the crowd filling every night the little hall in Clarendon Street was such that after the first week, powerful intervention was used to evict us from it and so stop the performance.“]

[216] Gwynn Lucius Stephen, *Irish Literature and Drama in the English Language: A Short History*, str. 158 (London: Nelson and sons, 1936) [“Such plays should be produced unless one was prepared for people to go out to shoot and be shot.“]

[217] Citirano u Smythe Colin, *Seventy Years: Being the Autobiography of Lady Gregory*, str. 444 (Gerard Cross: Smythe, 1974) [“When I see that play I feel it might lead a man to do something foolish.“]

[218] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, str. 383 (New York, 1966) [“Did that play of mine send out certain man the English shot?“]

Njegova naizgled domoljubna i bezrezervna podrška revolucionarima koja se proteže kroz *Cathleen ni Houlihan* se kasnije mijenja u prilično izdvojene i dvojbene poglede u pjesmi „Uskrs 1916“. Dok se u prvom navedenom djelu irski revolucionari uzdižu na pijedestal kao mučenici koji se nikada neće zaboraviti i kada pjesnik za njih kaže da „Oni će biti zauvijek zapamćeni, / oni će vječno biti živi, / oni će zauvijek govoriti, / narod će ih vječno slušati.“[219]

U pjesmi „Uskrs 1916“ ne samo da ne postoje takva uvjeravanja nego se i žrtve koje su nacionalisti dali dovode u pitanje kad u jednom dijelu pjesme kaže sljedeće:

„Je li smrt bila nepotrebna nakon svega?
Za Englesku se mogla čuvati vjera,
za sve što je urađeno i rečeno.
Znamo njihov san; dovoljno
da znamo da su sanjali i da su mrtvi;
i šta ako ih je višak ljubavi
zbunjivao dok nisu umrli?“

[“*Was it needles death after all?*
For England may keep faith,
For all that is done and said.
We know their dream; enough
To know they dreamed and are dead;
And what if excess of love
Bewildered them till they died?“][220]

Ta neodlučnost pjesnika da čvrsto stane na jednu stranu, odnosno njegova dvojnost po pitanju odnosa prema irskom nacionalnom interesu je vidljiva iz gore navedenog stiha.

Kasnije će u pjesmi „Hiljadu devetsto devetnaesta“ brutalnost i nasilje Irskog građanskog rata kao i njegove posljedice stvoriti kod pjesnika još izraženiji pesimistički pristup nasuprot njegovim ranim nacionalističkim nadanjima i stremljenjima. On postaje razočaran svojim bivšim političkim uvjerenjima i, prisjećajući se svog mladalačkog idealizma, sad već sredovječni pjesnik se sa žaljenjem sjeća:

„I mi smo imali mnogo lijepih igračaka kad smo bili mladi;
Zakon ravnodušnosti prema krivici ili pohvali,
...

[219] Alspach K. Russell, ed., *The Variorum Edition of the Plays of W. B. Yeats*, str. 229 (New York, 1957) [“They shall be remembered for ever, / they shall be alive for ever, / they shall be speaking for ever, / the people shall hear them for ever.“]
[220] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, str. 394 (New York, 1966)

O kako smo imali lijepe misli jer smo mislili
Da su najgori nevaljalci i nitkovi izumrli.“

[“*We too had many pretty toys when young;*
A law indifferent to blame or praise,
...
O what fine thought we had because we thought
That the worst rouges and rascals had died out.“][221]

Pri samom kraju kraju života njegovo stvaralaštvo pokazuje sarkastičan prizvuk jednog starog i iskusnog čovjeka koji više ne vjeruje u izvodljivost revolucije, i tada kaže sljedeće:

„Hura za revoluciju i još
topovskih pucnjeva!
Prosjak na konju bičuje
prosjaka pješaka.
Hura za revoluciju i ponovni
dolazak topa!
Prosjaci su zamijenili
mjesta ali bič ide dalje.“

[“*Hurrah for revolution and more*
cannon shot!
A beggar upon horseback lashes a
beggar upon foot.
Hurrah for revolution and cannon
come again!
The beggars have changed
places but the lash goes on.“][222]

Ono na što ovaj rad također želi da ukaže jeste činjenica da dok s jedne strane možemo posmatrati razvoj ideje o irskom nacionalizmu i nacionalnom identitetu kod Jejtsa poređenjem radova koje je on napisao u različitim periodima svog života, s druge strane dublje čitanje nekih njegovih radova pokazuju jukstapoziciju različitih i ponekad suprotnih stavova u istom djelu. Takav primjer se može pronaći i u Jejtsovoj najviše hvaljenoj nacionalističkoj i revolucionarnoj drami “Cathleen ni Houlihan“, a i sam autor je govoreći o genezi drame za

[221] Henn Rice Thomas, *Studies in the the Poetry of W. B. Yeats*, pjesma „1919.“, str. 4 (New York: Routledge, 1965)
[222] Berry Wendel, *The Way of Ignorance: And Other Esays*, pjesma “The Great Day“, str. 63 (USA: Emeryville, CA, 2005)

sebe rekao da je „[on] nacionalista ... sanjao [je] veoma živopisan san jedne noći i napravio [je] iz tog sna Cathleen ni Houlihan.“[223]

Ovom izjavom Jejts je potvrdio svoj nacionalistički stav i navodi događaj koji je bio povod nastanku ovog djela. Nasuprot prvoj drami *Zemlja po želji srca* koja je bila „zov srca, srca koje traži svoj san“[224] ovu bismo mogli posmatrati kao zov domovine.

Jejts je u časopisu „Ujedinjeni Irac“ (“The United Irishman“) iz 1902. godine opisao temu ovog djela rekavši da je „njegova tema Irska i njena borba za nezavisnost. To je trajna borba irskog pitanja.“[225]

Autor ovom izjavom upućuje na političku poruku svog djela, poziv na oružani otpor protiv britanskog kolonizatora i neophodnost da se za bolju sutrašnjicu domovine žrtvuju lične težnje i sreća. Ova citat je očit primjer koji potvrđuje nacionalističku opredjeljenost pjesnika koji je ovo djelo stavio u službu nacionalnog pitanja, podizanja patriotskih osjećanja i borbe za izgradnju nacionalnog identiteta. Iako je tvrdio da se književnost ne treba koristiti u svrhu propagande, ovo djelo je uveliko uvučeno u sferu političke i propagandne književnosti. da umanji njegov politički aspekt navodeći sljedeće: „Moglo bi se reći da je to politička drama. Ja to poričem. Nisam nikada napisao dramu koja bi zagovarala bilo kakvo mišljenje ... Takva bi drama nužno bila loša umjetnost.“[226]

Uprkos gore navedenom pokušaju da umanji politički uticaj ovog djela, on je bio duboko svjestan činjenice da to djelo odiše nacionalnim pristupom, pa je nakon ponovne predstave 1904. godine u pismu Ledi Gregori naveo da „Ketlin izgleda buntovnije nego što [je] ikada čuo... Molili su [ga] da je povuče iz straha da će podići urotu i uvaliti sve u nevolju.“[227]

Ovo djelo je inspirisano stvarnim događajem iz irske istorije, ustankom iz 1798. godine, kada je slavni protestantski patriota Volf Toun uz pomoć Francuza pokušao protjerati Britance iz Irske. Pobuna nije uspjela, on je uhapšen i osuđen na smrt, i navodno počinio samoubistvo u zatvoru. Djelo se posmatra kao neka vrsta veličanja samopožrtvovanosti i herojske akcije kroz poptunu posvećenost pojedinca nacionalnoj stvari.

---

[223] Yeats Butler William, *Explorations*, str. 116 (London: Macmillan, 1962) [“I am Nationalist. I had a very vivid dream one night, and I made Cathleen ni Houlihan out of this dream.“]

[224] Frayne P. John, ed., *Uncollected Prose by W. B. Yeats, Vol.I*, str. 284 (Dublin: Gill & Macmillan Ltd., 1986) [“the call of heart, the heart seeking its own dream.“]

[225] “The United Irishman“, od 05. 05. 1902. godine, istraženo u Nacionalnoj biblioteci Irske u Dablinu (NLI), 12.08.2014. [“My subject is Ireland and its struggle for independence. It is the perpetual struggle of the cause of Ireland.“]

[226] Citirano u Ellmann Richard, *The Identity of Yeats*, str. 295 (London: Faber & Faber, 1964) [“It may be said that it is a political play. This I deny. I have never written a play to advocate any kind of opinion. Such a play would be necessarily bad art.“]

[227] Gregory Lady, *Our Irish Theatre: A Chapter in Autobiography*, str. 49 (New York: G. Puntnam's Sons,1913) [“Cathleen seemed more rebellious than I ever heard... I was begged to withdraw it for fear it would stir up a conspiracy and get us all into trouble.“]

Još od srednjeg vijeka u Irskoj se bilo posvećeno i vjerovalo u Cathleen ni Houlihan kao boginju i idol majčinstva, pa su i irski patrioti uzeli taj simbol pod kojim će se žrtvovati. Prikaz nacije i države u liku žene bilo kao ljubavnice ili majke je odavno postalo obilježje većine nacionalističkih diskursa. Kao dokaz tome stoji i citat kritičarke Karmele Džordan (Carmel Jordan), koja je napisala jedan od najboljih prikaza personifikacije Irske u liku žene rekavši da: „Od početka irske istorije, Irska je personificirana kao lijepa ruža. Kroz vijekove britanske okupacije, irski domoljubni pjesnici su pisali divne ljubavne pjesme toj fatalnoj ruži izjavljujući svoju spremnost da za nju umru, i često su dokazali svoju iskrenost umirući za nju.“[228]

Ona je za primjer navela Džozefa Planketa (Joseph Plunkett), mladog pjesnika i ratnika koji je ubijen kao jedan od vođa Uskršnjeg ustanka. U jednoj od svojih pjesama „Mala crna ruža će napokon biti crvena“ (“The Little Black Rose shall be Red at Last“) Planket se obraća sljedećim riječima svojoj domovini Irskoj i svojoj vjerenici Grejs Giford (Grace Gifford) sa kojom se vjenčao u maloj zatvorskoj kapeli i odmah nakon tog čina odveden na strijeljanje i kaže da „moli Boga da ta njegova krv ispuni sudbinu / kada će ona, tamna ruža, pocrveniti u cvijet.“[229]

Karmela Džordan potom ukazuje na sličnost između te scene i onog što je Jejts prikazao u *Cathleen ni Houlihan* mnogo prije Uskršnjeg ustanka 1916. godine i kaže da „Planketove radnje upravo prije njegove smrti nas podsjećaju na radnje onog mladića u Jejtsovoj drami *Cathleen ni Houlihan*. U drami protagonistkinja Ketlin [Irska], koju igra Mod Gon, mami mladog Majkla daleko od njegove zaručnice na proslavi njegovog vjenčanja.“[230]

Ova Jejtsova drama je zasnovana na posebnoj vrsti irskih pjesama, Aisling, u kojoj se Irska opisuje kao voljena koja se raduje oslobađanju od stranaca kroz herojske borbe njenih ljubavnika. Iako ovo djelo na prvi pogled ukazuje na koncept individualne žrtve za sveopšte dobro, u njemu postoje mnoga mjesta u kojima se vidi autorova sumnja prema kultu slijepog požrtvovanja i krvoprolića. Jejts posmatra Majklovu potpunu predanost prema Ketlin, glavne likove u drami, (a kroz to i predanost irskih domoljuba prema domovini) u sebi svojstvenoj neodređenosti, dovodeći u pitanje krajnju opravdanost njihovih postupaka.

---

[228] Jordan Carmel, *A Terrible Beauty*, str. 28 (Associated University Press, 1987) [“From the dawn of Irish history, Ireland has been personified as a beautiful rose. Through the centuries of British ocupation, Irish poet patriots wrote beautiful love poems to this fatal rose declaring their willingness to die for her, and often proved their sincerity by actually dying for her.“]

[229] Moran Farrell Sean, *Patrick Pearse and the Politics of Redemption*, str. 105 (USA: The Catholic University of America Press, 1997) [“Praise God if this my blood fulfills the doom / When you, dark rose, shall redden into bloom.“]

[230] Jordan Carmel, *A Terrible Beauty*, str. 30 (Associated University Press, 1987) [“Plunkett's actions just before his death remind us of the actions of the young man in Yeat's Cathleen ni Houlihan. In the play, Cathleen [Ireland], played by Maud Gonne, lures young Michael away from his bride on the eve of his wedding.“]

Kad su se strasti oko ove drame smirile, Jejts je nastavio pisanje novih koje su imale značajne promjene u njegovom stilu i pristupu politici. On posatje fasciniran tragičnim, muškim likovima, kako zbog političke situacije u Irskoj tako i zbog svog razočarenja u Mod Gon, ali i zbog uvjerenja da drame moraju dramatizirati sukob da bi privukle i zadržale pažnju publike. Prva od tih drama je bila *Lonac čorbe* (*The Pot of Broth*), komedija u kojoj je suradnica bila Ledi Gregoti i koja je imala svoje debi 1902. godine, a godinu potom *Pješčani sat* (*The Hour-Glass*) prozna moralna drama u jednom činu i koja govori o učenom ateisti koji ponovo pronalazi vjeru od luđaka, i to nakon što je susreo anđela smrti.

Proučavajući Jejtsovo stvaralaštvo neophodno je poznavati činjenicu da je on živio i stvarao u vrijeme prije nacističkokg holokausta i kada je bilo rasprostranjeno mišljenje o superiornosti nekih rasa nad drugima, odnosno kad su eugenisti u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama podržavali stav o urođenoj degeneričnosti nordijskih i anglosaksonskih naroda. Uprkos nekim svojim misaonim eksperimentima on nikada nije bio izraziti pristalica takvih stavova.

U tom duhu je veoma važan esej koji je Jejts u oktobru 1902. godine uputio Edmundu Spenseru sa čuđenjem kako je neko poput njega koji je napisao divnu poeziju poput „Zemlja iz mašte kraljice“ (“The Faerie Queene“) mogao takođe napisati „Pogled na sadašnje stanje Irske“ (“A View of the Present State of Ireland“), koje je posthumno objavljeno 1933. godine.

Spenser je u tom djelu napisao da Irci zbog svoje varvarske pojave zaslužuju da budu pokoreni.

Jejts se složio sa njegovom tvrdnjom da se ljepota i ružnoća izvode iz dobra i zla, ali je naglasio da je on pogrešno posmatrao Irce gledajući na njih kao na varvare. Iako je Jejts patio od klasnih i rasnih predrasuda koje su bile tipične za to vrijeme, ipak bi bilo potpuno pogrešno optuživati ga da je u svojim stavovima pokazivao fašističke naklonosti.

Početak XX vijeka je bio veoma važan za Jejtsovo stvaralaštvo jer 1903. godine odlazi kao predavač na putovanje po Sjedinjenim Američkim Državama gdje su ga kao irskog heroja dočekale hiljade irskih imigranata. Po povratku s putovanja provodi četiri godine kao menadžer u Ebi pozorištu. Većina njegovog stvaralačkog opusa u periodu od 1904 – 1908. godine se svodi na reviziju već postojećih djela. Takav rad dovodi do izdavanja poetske kompilacije pod nazivom *Pjesme, 1899 – 1905* (*Poems, 1899 – 1905*) koja je izašla 1906. godine.

Nakon toga izdaje monumentalno djelo u osam tomova pod nazivom *Sabrana djela u stihu i prozi* (*Collected Works in Verse and Prose*) koje je objavljeno 1908. godine. Bitno je napomenuti da se Jejts okreće ovakvoj vrsti revizije u svom stvaralaštvu ne zbog činjenice da

je bio prezauzet pozorišnim radom da bi stvarao nova djela, već zato što je shvatio da bi u srednjim godinama bilo neophodno ocijeniti dotadašnji rad i svoj lični napredak kao umjetnika, ojačavajući pri tome svoju nacionalističku poziciju i želju da doprinese stvaranju nacionalnog identiteta u Irskoj. Kako je i sam rekao, ovakav pristup stvaranju kroz reviziju prijašnjih radova je uzrokovan novim shvatanjem ljudskog bića u harmoniji sa drugima i kosmosom uopšte. Jejts je u uvodnom katrenu tog obimnog djela napisao da: „Griješi prema prijateljima koji je imaju / kad god preoblikuje pjesmu, / oni trebaju znati šta je bitno: / ono što se preoblikuje je on [Jejts].“[231]

Ovaj stih pokazuje da pjesnik na svoj identitet sada gleda kao na nešto što je svjesno ugradio u svoje stvaralaštvo, nešto što on može promijeniti nadograđujući svoja djela.

On je u poglavljima svoje *Autobiografije* pod nazivima „Otuđenje“ (“Estrangement“) i „Smrt Singa“ (“The Death of Synge“) sugerisao da izrastanje iz zajedničkog interesa bez da napustimo ono sebi svojsteveno zahtjeva pravljenje maske, svjesno i dobrovoljno zamišljenog drugog „ja“ koji će moći da upotpuni sebe i kreiranje svog identiteta na način suprotnosti kako je to kreirao Vilijam Blejk (William Blake).[232]

U djelu *Kroz prijateljsku tišinu mjeseca* (*Per Amica Silentia Lunae*) koje predstavlja Jejtsov prvenac u simbolističkom pristupu onom što on kod čovjeka naziva „protiv-sebe“ ili „maska“ i koje je kao takvo preteča njegovog okultnog djela *Vizija* je smatrao da je osnovna uloga takve maske kod čovjeka da bi njome mogao da upotpuni svoj lični identitet i da mu to pomogne da od stanja univerzalne misli koja je kao takva njegova duhovna vodilja u životu dostigne kosmičko jedinstvo. U tom djelu on navodi da bi čitav narod trebao nositi kolektivne maske ukoliko njegova kultura svjesno ojačava vrline koje nisu prirodne za taj narod, čime daje svoj pogled na tadašnju situaciju u Irskoj.

U tom smislu je i rekao da „ ... Ako se ne možemo zamisliti različitima od onoga što jesmo i da pokušamo prisvojiti ono drugo „ja“ ne možemo sebi nametnuti disciplinu kako bismo prihvatili jedno od drugog.“[233]

Jejtsova doktrina maske podsjeća na njegovu teoriju simbola iz ranijeg stvaralačkog perioda, ali uz veoma značajnu razliku. Simboli su u ranoj pjesničkoj fazi imali za cilj da

[231] Yeats Butler William, ed. Allan Wade, *Collected Works in Verse and Prose*, str. 4 (London: Shakespeare Head Press, 1908) [“The friends that have it I do wrong / When ever I remake a song, / Should know what issue is at stake: / It is myself that I remake.“]

[232] Vilijam Blejk (William Blake, 1757-1827), tvorac teorije o suprotnosti po kojoj je napredak u životu nemoguć bez suprotnosti. Tvrdio je da postoje dvije vrste ljudi i to „energetski kreatori“ i „razumni organizatori“, ili kako ih je u svom djelu „Brak Raja i Pakla“ (“The Marriage of Heaven and Hell“) nazvao, đavoli i anđeli. (op. a.)

[233] Yeats Batler William, *Per Amica Sileantia Lunae*, str. 35-36 (New York: MacMillan Company, 1918) [“If we cannot imagine ourselves as different from what we are, and try to assume that second self, we cannot impose a discipline upon ourselves though we may accept one from others.“]

izazovu pasivna sanjarenja kod čitaoca koja im je pjesnik nametnuo, dok maske koje je stvarao u srednjem i kasnom periodu trebaju da probude i autora i čitaoce da djeluju na zamišljenom sjedinjavanju sebe samih, ojačavajući na taj način kako pojedince tako i čitav narod u cjelini u namjeri izgradnje nacionalnog bića. Zahvaljujući ovoj doktrini maske Jejts je postao veoma uticajan preteča koncepcije o biti samog čovjeka koju su prihvatili mnogi modernisti, poput Žan-Žaka Rusoa (Jean Jacques Rousseau) i Vilijama Vordsvorta (William Wordsworth). Oni su tvrdili da ono najiskrenije i prirodno „ja“ leži duboko u nama ali sahranjeno modernom civilizacijom, i mora biti ponovo otkriveno da bismo pronašli pravu sreću. Takva mišljenja se nisu odnosila samo na pojedince nego i na cijele narode (ili one koji su se borili da to postanu) poput Britanije i Irske gdje su mnogi žudili da sačuvaju ili uskrsnu stare i iskonski nacionalne identitete zamračene industrijalizacijom, kapitalizmom i imperijalizmom.

Jejtsova odlučnost da pažljivo izradi kako pojedinačne tako i nacionalni identitet zaslužuje da se prizna kao važan doprinos jednom od određenih svojstava modernizma.

Njegove sljedeće dvije zbirke poezije pod nazivom *U sedam šuma* i *Zelena kaciga i druge pjesme* (*The Green Helmet and other Poems*) su izdane 1903. i 1904. godine i izdavač je bila njegova sestra Lili (Lily). Obje zbirke su bile ručno štampane i veoma skupe pa nisu bile dostupne nekom većem broju čitaoca. Bitno je napomenuti da je ova zbirka pod nazivom *Zelena kaciga i druge pjesme* bila prva koja je sastavljena od novih pjesama u periodu dužem od sedam godina. Jedna od najpopularnijih pjesama iz te zbirke je svakako ona pod nazivom „Sve što me može izazvati“ (“All Things Can Tempt Me“) i koja se smatra kao ljutiti odgovor pjesnika na političku situaciju u zemlji, a koja pokazuje da je on napokon opremio samog sebe aktivnom, svjetskom maskom i koja kaže:

„Sve što me može izazvati“

Sve što me može izazvati iz ovog pjesničkog zanata:
Nekada je bilo žensko lice, ili još gore --
Prividne potrebe moje zemlje koju vodi budala;
Sada ništa spremnije ne dolazi ruci
Od ove navikle muke. Kad sam bio mlad,
Nisam dao ni novčića za pjesmu
Koju pjesnik nije pjevao takvim glasom
Da se vjerovalo da je imao mač iznad;
Ipak bi sada bilo, samo bih imao želju,

Hladniju i gluplju i više nijemu od ribe.

"*ALL things can tempt me*"

["*ALL things can tempt me from this craft of verse:*
One time it was a woman's face, or worse --
The seeming needs of my fool-driven land;
Now nothing but comes readier to the hand
Than this accustomed toil. When I was young,
I had not given a penny for a song
Did not the poet Sing it with such airs
That one believed he had a sword upstairs;
Yet would be now, could I but have my wish,
Colder and dumber and deafer than a fish."][234]

Jejtsa su često opisivali kao posljednjeg romantičara. Ako se na umu ima činjenica da se većina književnih kritičara i teoretičara slažu da je romantizam u književnosti bio od 1910 – 1930. godine, onda se ova gore navedena pjesma može smatrati kao sredina razdoblja Jejtsovog „Keltskog sumraka" i sredina njegovog odvajanja od kasne viktorijanske dekadencije i larpurlartizma[235] prema klasičnom modernizmu.

Zato Jejtsova sljedeća zbirka pjesama pod nazivom *Odgovornosti* koja izlazi 1916. godine u izdanju izdavačke kuće Macmillan & Co. i koja je postala glavni izdavač njegovih djela u Velikoj Britaniji nailazi na mnogo bolji prijem kod čitalačke publike, jer je bila mnogo jeftinija u odnosu na prijašnje dvije i stoga i pristupačnija širem krugu čitaoca.

Pjesme u ovoj zbirci su mnogo duže od onih iz prijašnje dvije zbirke i njihove teme su imale veoma širok dijapazon, počevši od onih koji govore o nasljeđu koje je pjesnik dobio od svojih predaka, preko onih umjetničkih do političkih i onih koje govore o nekontrolisanoj misteriji. S ponosom je opisao svoje porodično stablo navodeći da su njegovi preci bili moreplovci, trgovci, slobodoumni učenjaci i hrabri vojnici koji su zaslužili počasna mjesta u irskoj istoriji.

[234] Yeats Butler William, *The Green Helmet and other Poems*, pjesma „Sve što me može izazvati" ("All Things Can Tempt Me"), str. 24, (New York: The Macmillan Co. 1912)
[235] Larpurlartizam, (od francuskog "l'art pour l'art"; umjetnost radi umjetnosti), je estetski smjer zasnovan na tezi da su stil i umjetnička djela sama sebi svrha i da ne trebaju objašnjenja ili pravila. Pojam i naziv prvi je put upotrijebio Theophile Gautier 1835. u Francuskoj da bi označio umjetnost oslobođenu od vjerskih i etičkih stega, a kao reakciju na građanski utilitarizam. (op. a.)

U narednom stihu „ Oprostite za neplodnu strast, / iako sam blizu četrdeset i devete, / nemam dijete, imam samo knjigu, / ništa osim toga da dokažem vašu i moju krv.“[236] Jejts traži oprost od svojih predaka jer se osjeća manje vrijednim od njih. On ne samo da je smatrao da će njegova poezija promijeniti stanje u Irskoj mnogo brže nego što se to dešavalo, nego se je osjećao i manje vrijednim od svojih predaka jer nije imao svoje djece koja bi nastavila borbu za izgradnju nacionalnog identiteta i nezavisne Irske i zbog toga je bio razočaran. Cijela zbirka obiluje gorkim i oštrim političkim pjesmama. Svakako najjača od njih je „Septembar 1913.“ u kojoj pjesnik žali za prijašnjim dubokoumnim nacionalistima i tradicijama koje je želio da naslijedi kako od svojih pradjedova tako i od aktivista nacionalističkog pokreta poput Džona O'Lirija, Roberta Emeta, Eduarda Fidžeralda i Volfa Touna. Ova pjesma pruža zadivljujuću direktnost čitaocima, a sve u duhu poetskog stvaralaštva Vilijama Batlera Jejtsa iz perioda devedesetih godina XIX vijeka koje se zasnivalo na teoriji da ezoterični simboli vode čitaoce tiho ka univerzalnom duhu. Ona tjera čitaoce da odluče da li će stati na stranu pjesnika ili ne jer im se on u pjesmi direktno obraća često koristeći riječ „ti“ ili „vi“ (you). Pjesma prelazi od osude tadašnje političke situacije u Irskoj do slavljenja njene herojske prošlosti kojoj čitalac ne može ostati ravnodušan.

Nakon pjesme „Septembar 1913.“ zbirka *Odgovornosti* okaljuje svoju gorčinu i u drugim pjesmama koje slijede nakon nje. Jedna od njih je pjesma pod nazivom „Prijatelju čiji je rad došao do ništa“ (“To a Friend whose Work has come to Nothing“), potom “Paudeen“ te ona pod nazivom „Prosjak je plakao prosjaku“ (“Beggar to Beggar cried“).

Zbirka *Odgovornosti* nastavlja pjesmom „Tri isposnika“ (“The Three Hermits“) u čijem duhu pjesnik i nastavlja da vodi svoju neuspješnu borbu pjevajući „neprimjećen kao ptica“ u lice smrti romantičarskoj Irskoj, i kaže:

„

„Tri isposnika“

„Tri stara isposnika su udahnula vazduh
Po hladnom i pustom moru,
Prvi je mrmljao molitvu,
Drugi je tražio buhu;
Na vjetrovitom kamenu, treći je,
Vrtoglavo u svojoj stotoj godini,

[236] Suleri Sara, *Boys Will Be Boys: A Daughter's Elegy*, str. 113 (Chicago: The University of Chicago, 2003) [“Pardon that for a barren passion's sake, / Although I have come close on forty-nine, / I have no child, I have nothing but a book, / Nothing but that to prove your blood and mine.“]

Pjevao nezapaženo kao ptica.
Iako su vrata smrti u blizini
I ono što iza tih vrata čeka,
Tri puta u jednom danu
Ja, iako uspravljen na obali,
Tonem u san kad bih se trebao moliti.“

“*The Three Hermits*“

[“*Three old hermits took the air*
By a cold and desolate sea,
First was muttering a prayer,
Second rummaged for a flea;
On a windy stone, the third,
Giddy with his hundredth year
Sang unnoticed like a bird.
Though the Door of Death is near
And what waits behind the door
Three times in a single day
I, though upright on the shore
Fall asleep when I should pray.“][237]

Kada se analizira Jejtsovo cjelokupno pjesničko stvaralaštvo vidljivo je da se ono odlikuje njegovom ličnom neodlučnošću, oklijevanjem i neodređenošću. Veoma često je moguće otkriti prisustvo različitih, ponekad potpuno suprostavljenih stajališta autora u istom djelu, kao što je slučaj u drami *Cathleen ni Houlihan*. To nam pokazuje na nesigurnost koju on posjeduje zbog svog naslijeđenog anglo-irskog porijekla. Njegov odnos prema irskoj antikolonijalnoj borbi i stvaranju čistog irskog nacionalnog identiteta utjelovljuje mnoštvo stavova koje je on poduzeo tokom svoje karijere.

Čak i ova drama koja važi kao jedno od njegovih najpriznatijih revolucionarnih djela ukazuje na ličnu neodređenost autora.

Nakon ove drame Jejts se postupno otuđuje od irskih nacionalista i postaje razočaran u njih jer su oni očekivali od njega da nastavi s pisanjem drama u stilu ove prethodne. Radikalni nacionalisti poput Artura Grifita, osnivača Šin Fejna, su čvrsto vjerovali da književnost treba da bude u službi političkih mišljenja. Jejts je napao takav stav tvrdeći da je obaveza umjetnika da prikaže život u potpunosti i slobodno bez korištenja književnosti kao političkog alata,

[237] Yeats Butler William, *Responsibilities and other Poems*, pjesma “The Three Hermits“, (London: Macmillan, 1916)

rekavši sljedeće „Zajednica koja je mišljenjem vođena će vjerovatno staviti svoje kreativne umove u neku vrstu zatvora.“[238]

Jejtsove svađe s nacionalistima u vezi shvatanja uloge književnosti se najbolje ogledaju u člancima koje je napisao u “Samhain“[239], književnom pamfletu pozorišta Ebi. U knjigama koje je on objavio u periodu poslije *Cathleen ni Houlihan* počevši od 1903. godine nadalje mogu se najbolje posmatrati glavne razlike između njegovih ideja i onih popularnog nacionalizma tog vremena. Jedan od takvih pogleda koje je on ispoljavao se može vidjeti i u radio emisiji iz 1935. godine kad govori o stanju u Irskoj u to doba kao i o književnosti koja preovladava, rekavši da je „Nacionalistička Irska rastrgana svakom vrstom političke strasti i predrasude. Nacionalistička propaganda je prerušena u književnost.“[240]

Iz ove kritike upućene kako unionističkoj tako i nacionalističkoj Irskoj je vidljivo da se Jejts distancirao od ove obadvije strane. On se u prvoj deceniji XX vijeka veoma često svađao s tvrdokornim nacionalistima što je za posljedicu imalo njegovo povlačenje iz političkog života. U povjerljivom pismu svojoj prijateljici Ledi Gregori je rekao da „se [on] povlači iz politike i zamišlja da će time njegovih prijatelja među nacionalistima biti manje, a njegovih neprijatelja više.“[241]

Kap koja je prelila čašu u događajima koji su ga razočarali po pitanju nacionalizma srednje klase katolika i njihovih vođa je bio opšti štrajk radnika dablinske tramvajske kompanije protiv crkve i poslodavaca, u tom slučaju Vilijama Martina Marfija (William Martin Murphy) vlasnika kompanije i vodeće ličnosti tadašnje srednje klase u Dablinu uz koje je on iskreno stao.

To je bio uzrok da on izgubi nadu u obnovu onoga što je smatrao za istinski i plemeniti irski identitet i počne preispitivati svoj odnos prema irskom nacionalizmu.

Njegovo ogorčeno nezadovoljstvo stanjem stvari u tadašnjem Irskom nacionalnom pokretu dobija jasan odraz u pjesmama „Dobrostojećem čovjeku“ (“To a Wealthy Man“), „Septembar 1913.“, “Paudeen“, „Sjeni“ (“To a Shade“) i „O onima koji su mrzili Plejboja Zapadnog svijeta“ (“On those that hated The Playboy of the Western World“). U uvodnoj riječi ovih pjesama koje su uvrštene u zbirku *Odgovornosti* Jejts daje sažetak svog postepenog

---

[238] Marcus L. Phillip, *Yeats and the Beginning of the Irish Renaissance*, str. 13 (New York: Syracuse, 1987) [“A Community that is opinion-ridden is likely to put its creative minds into some sort of prison.“]

[239] Samhain je stari keltski praznik kojim se označavao kraj sezone žetve i početak „tamnijeg“ dijela godine (op.a).

[240] Johnson Colton, ed., *The Collected Works of W.B. Yeats: Later Articles and Reviews, vol. X*, str. 255 (New York: Scribner, 2000) [“*Nationalist Ireland is torn with every kind of political passion and prejudice. Nationalist propaganda is disguised as literature.*“]

[241] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 350 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“I imagine as I withdraw from politics my friends among the nationalists will grow less, and my foes more numerous.“]

otuđenja od glavne struje nacionalističkog pokreta u Irskoj u toku nekoliko godina prije toga, i ističe da su mu „političke, književne i umjetničke kontraverze pokazale da niti religija ni politika ne mogu stvoriti umove dovoljno velikodušne da stvore naciju.“[242]

Već na samom početku pjesme „Dobrostojećem čovjeku“ on ističe svoje nezadovoljstvo zbog neuspjeha Irske da cijeni velikodušni dar Ser Hjua Lejna koji se očitovao u velikom broju slika francuskih impresionista koje je poklonio Dablinskoj gradskoj galeriji, pa u tom početnom dijelu pjesme kaže:

„Ti si dao, ali nećeš opet...
Te stvari koje su bile ponos za dati
što slijepi
i ignorantni grad
zamišlja da je najbolje za obogatiti se.“

[“*You gave, but will not give again...*
That things it were a pride to give
Are what the blind
And ignorant town
Imagines best to make it thrive.“][243]

Njegov prezir prema irskoj srednjoj klasi se ogleda i u stereotipnim i pogrdnim imenima koje koristi kad ih predstavlja “Paudeen“ i “Biddy“ (a što su grube umanjenice za Patrick i Bridget, op. a). On tvrdi da je Dablin slijep i ignorantni grad pod uticajem zatucane klase i to je ono što za njega kao pjesnika predstavlja ogorčenje i uvredu. Jejtsova kritika katoličke srednje klase zbog njihovog sitničarenja i ravnodušnosti je vidljiva u mnogim pjesmama iz tog razdoblja poput one pod nazivom “Paudeen“ i u kojoj kroz lik naratora s prezirom kritikuje ponizni materijalizam irske niže i srednje klase:

„Ogorčen na mumljajuće umove,
na nejasni duh
našeg starog Paudeen u njegovoj prodavnici,
na koji naletih slijepog
među kamenjem i trnovitim drvećem“

[“*Indignant at the fumbling wits,*

[242] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, str. 818 (New York, 1966) [“Political, literary and artistic controversies have showed that neither religion nor politics can create minds generous enough to make a nation.“]
[243] Henn Rice Thomas, *Studies in the the Poetry of W. B. Yeats*, str. 89 (New York: Routledge, 1965)

The obscure spite
Of our old Paudeen in his shop,
I stumled blind
Among the stones and the thorn-trees“][244]

Naročito je bitno naglasiti pjesnikovo razočarenje nacionalističkim pokretom u to doba, a što je snažno izraženo u pjesmi „Septembar 1913.“, gdje osuđuje materijalističke vrijednosti onih koje posmatra kao novonastalu katoličku srednju klasu i u isto vrijeme žali za gubitkom romantičnih irskih junaka. Slično prethodnoj navedenoj pjesmi, i ova počinje opisom pohlepnih sakupljača novca:

„Šta ti trebaš, biće koje se urazumilo,
Osim preturanja po masnoj fioci za novac
I dodavanja pola centa na cent
I moliti se, drhtavo se moliti, dok
Ne isušiš srž iz kosti.“

[“*What need you, being come to sense,*
But fumble in a greasy till
And add the halfpence to the pence
And prayer to shivering prayer, until
You have dried the marrow from the bone.“][245]

Jejts korištenjem izraza poput „masna fioka za novac“ i „drhtava molitva“ jasno ukazuje da su ovi stihovi posvećeni katoličkoj trgovačkoj klasi. Kosti bez srži su metafora za nedostatak vitalnosti i borbenosti nacionalista te srednje klase. On je imao veoma karakterisitičan pristup opisivanju tadašnjih tipičnih nacionalista kao ličnosti bez muškosti, približavajući se na taj način kolonijalnim stajalištima koja su kolonizirane smatrali slabićima. Ova pjesma predstavlja živopisan prikaz zemlje koja je izgubila svoj put i koja je zaboravila na tradicionalne ideale koji su je nekada činili veličanstvenom.

Kao elegija sa žalosnim i oplakujućim prizvukom ona ima jasnu i konačnu poruku da se situacija mora promijeniti i da se irski identitet treba izgraditi kroz književni preporod. Očita je njegova frustracija u ovoj pjesmi jer i ne pokušava da ponudi rješenje za propast romantičarske Irske i u više navrata dovodi čitaoca natrag do smrti irskih ideala i nade za nezavisnost.

[244] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma “Paudeen“, str. 291 (New York, 1966)
[245] Idem, pjesma „Septembar 1913“, str. 289

Autor u ovoj pjesmi pokazuje da su pripadnici katoličke srednje klase, koja je u to vrijeme bila vodilja nacionalnog pokreta, zaboravili istoriju svoje domovine i izdali njene mučenike zanemarivanjem sjećanja na njih. On u pjesmi oplakuje smrt herojskih patriota poput Roberta Emeta, Eduarda Fidžeralda, Volfa Touna i Džona O'Lirija, nacionalista koji su žrtvovali svoje živote boreći se za irsku slobodu, i oni su za Jejtsa herojski primjeri irskog nacionalizma. Stoga njihova smrt i nedostatak takvih heroja i mučenika među nacionalistima tog vremena su za Jejtsa bili pokazatelj da Irska nema nade za bolju budućnost. Razočarani pjesnik je ogorčen i pesimističan zbog činjenice da srednja klasa ne čini ništa da bi izgradila nacionalni identitet i spasila Irsku, pa on tužno razmišlja da je „romantična Irska mrtva i prošlost, / ona je u grobu sa O'Lirijem.“[246]

Ipak jedan događaj pokazuje da su Jejtsova dotadašnja vjerovanja u nestanak romantičnog nacionalizma u Irskoj bila pogrešna, ponovo uzrokujući buđenje pjesnikovih unutrašnjih strasti, a to je bio Uskršnji ustanak iz 1916. godine. Zato je pjesnik u izdanju *Odgovornosti* iz 1916. godine morao priznati da mu izraz „Romantična Irska je mrtva i prošlost“ u tom trenutku djeluje staromodno, i dodao da će se „posljednji Dablinski ustanak dugo pamtiti zbog njegovog herojstva.“[247]

Jejtsova veoma poznata pjesma „Uskrs 1916“ je napisana u čast neuspjele pobune nacionalista u Dablinu protiv britanske vladavine koja je počela na Uskršnji ponedjeljak, 24. aprila 1916. godine. Oko 1600 članova Irskog republikanskog bratstva (Irish Republican Brotherhood)[248] pod vođstvom Patrika Pirsa i Džejmsa Konolija su se pobunili protiv engleske kolonijalne vladavine i tako stvorili jedan od najpoznatijih dana irske savremene istorije. Upali su u nekoliko glavnih zgrada u Dablinu uključujući i Glavni poštanski ured i izdali Proklamaciju o nezavisnosti koja je za cilj imala stvaranje slobodne irske republike. Nakon pet dana žestokih borbi i dolaska britanskog pojačanja morali su se predati.

Britanska vlada je već u maju 1916. godine pogubila petnaest vođa nakon prijekog suda, a što je za posljedicu imalo da se ustanak koji je u početku bio nepopularan među stanovništvom pretvori u popularni mit. U vrijeme ustanka Jejts je boravio u Engleskoj kod

---

[246] Idem, str. 289 [“Romantic Ireland's dead and gone, / It's with O'Leary in the grave.“]

[247] Citirano u Coote Stephen, *W. B. Yeats: A Life*, str. 376 (London: Hoder and Stoughton, 1997) [“The late Dublin Rebellion will long be remembered for its heroism.“]

[248] Tajna organizacija *Fenijsko bratstvo* (*Fenian Brotherhood*) ili *Irsko republikansko bratstvo* (*Irish Republican Brotherhood*) je osnovana 1858. godine i nazvana po mitskoj irskoj ratničkoj družini *Fianna Eireann* koju je predvodio Fin MekKamhejl (Finn MacCumhaill) sa ciljem pravljenja nezavisne demokratske republike Irske. Pokret su istovremeno osnovali u SAD-u Džon OMahoni (John O'Mahony) i u Irskoj Džejms Stivens (James Stephens).

porodice Ser Vilijama Rotnštajna (Sir William Rothenstein)[249] i bio je potpuno iznenađen vijestima o ustanku. To njegovo stanje se najbolje ogleda u pismu koje je 11. maja te godine poslao Ledi Gregori u kojem ističe da „[on] nije imao pojma da će ga bilo kakav javni događaj tako duboko dirnuti, i veoma je utučen po pitanju budućnosti.“[250]

Sva ta mješavima osjećanja koja su ispunjavala Jejtsa, poštovanje, gađenje, tuga i užas i koja ispunjavaju ovo pismo su kasnije pretočena u pjesmu „Uskrs 1916“. Iako nije mogao skriti dubok uticaj koji je na njega ostavila pobuna, on je ipak ispunjen razočarenjem zbog ishoda tog uznemirujućeg događaja.

Kako je već izjavio da je romantična Irska mrtva i oštro kritikujući katoličku srednju klasu u pjesmama „Septembar 1913.“ i “Paudeen“ kao one koji samo grabe novac, bio je iznenađen činjenicom da su ti isti ljudi bili sposobni da pokrenu takvo junačko djelo i postanu mučenici za visoki ideal slobode. Te osobe koje je on do tada prezirao su sad prikazane sasvim suprotno, uz njegovo izrazito divljenje. U prvoj strofi pjesme se nakon kratkog uvoda o ustanicima navodi pjesnikovo kratko poznanstvo s njima i ističe njihovo buržoarsko porijeklo. Ovo je jedini slučaj u kojem Jejts opisuje pripadnike srednje klase bez impliciranja negativnog smisla, već su prikazani pomalo romantično kao ljudi svijetle puti, živahnih lica, snažnih emocija i mladalačkog entuzijazma, te je njihova deskripcija veoma izražena i pjesnik kaže da ih je „upoznao na kraju dana / dok su dolazili živopisnih lica / od pulta ili stola između sivih / kuća iz osamnaestog vijeka.“[251]

On potom nastavlja sa opisivanjem svojih svakodnevih susreta s tim ljudima prije pobune, ne ulazeći u nikakve ozbiljne razgovore s njima i bez ikakvog poštovanja prema njima, praveći često viceve na njihov račun pred prijateljima u klubu:

„Prošao sam uz kimanje glave
ili pristojne besmislene riječi,

...
I mislio o onom što sam prije učinio,
podrugljivim pričama i ruganju
Da bih zadovoljio pratioca pokraj vatre u klubu.“

[249] Sir Rothenstein William (1872-1945) je bio engleski slikar, grafičar, crtač i pisac o umjetnosti, veliki prijatelj V. B. Jejtsa.
[250] Brown Terence, *The Literature of Ireland: Culture and Criticism*, str. 47 (New York: Cambridge University Press, 2010) [“I had no idea that any public event could so deeply move me, and I am very despondent about the future.“]
[251] Allt Peter & Alspach K. Russel, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, str. 391 (New York, 1966) [“I have met them at close of day / Coming with vivid faces / From counter or desk among grey / Eighteenth-century houses.“]

[“*I have passed with a nod of the head*
Or polite meaningless words,
...
And thought before I had done
Of mocking a tale or a gibe
To please a companion around the fire at the club.“][252]

Iz ovoga je vidljivo da je pjesnik prije pobune smatrao ove ustanike potpuno beznačajnim i trivijalnim osobama. Učešće običnih građana u ustanku je sve promijenilo pa Jejts dalje piše da se „sve promijenilo, potpuno promijenilo, / strašna ljepota je rođena.“[253]

Jejtsova dvostruka reakcija naspram onoga što se dogodilo je vidljiva iz oksimorona[254] „užasna ljepota“, dok s jedne strane ima estetski pristup prema žrtvi mučenika za dobrobit naroda, s druge se na to gleda kao na veoma uznemirujući čin. To pokazuje da je Jejts istovremeno lično bio i oduševljen i zgrožen pobunom. Ova pjesma se može posmatrati i kao oda samopožrtvovanju i nasilju. Kako je rekao Ričard Kirni (Richard Kearney), jedan od urednika časopisa pod nazivom „The Crane Bag Journal of Irish Studies“: „Jejts je ponudio mitološku domovinu koja je služila kao boginja suvereniteta, koja bi mogla vratiti izgubljeni nacionalni identitet pozivajući svoje sinove na sveti obred obnove kroz žrtvovanje.“[255]

Stvarna manifestacija ovog mita je zasnovana na Uskršnjem ustanku kada su Pirs i njegovi saborci žrtvovali svoje živote za domovinu Irsku, a taj čin Jejts odobrava i hvali požrtvovanje tih mučenika u pjesmi „Uskrs 1916“ kad kaže da „za Padrega Pirsa se kaže / da u svakoj generaciji / mora biti prolivena irska krv.“[256]

Dubljim čitanjem ove pjesme se može primjetiti ponovno približavanje između Jejtsa kao nacionalističkog pjesnika i ustanika.

Taj element ujedinjenja je vjerovanje u opravdanost požrtvovanja i krvoprolića koja osiguravaju besmrtnost onima koji umiru za svoju domovinu, i to uvjerenje dijele i Jejts i ustanici. Iz toga proizilazi da Jejts ne samo da cijeni tu prolivenu krv i junaštvo na ideološkom polju nego to prepoznaje kao moćnu snagu koja može voditi do jačanja svijesti o nacionalnom identitetu i potrebi stvaranja slobodne države.

Mnogi su se kritičari bavili analizom ove Jejtsove pjesme, i u cilju argumentovanja ovog rada veoma je interesantno navesti stav Diklejna Kiberda (Declan Kiberd), jednog od

---

[252] Idem, pjesma „Uskrs 1916“, str. 392
[253] Idem, str. 392 [“All changed, changed utterly, / A terrible beauty is born.“]
[254] Oksimoron (*oxymōron* , gr.) je umjetnička figura u kojoj se očito suprotni izrazi pojavljuju u vezi. (op. a.)
[255] Kearney Richard, *Postnationalist Ireland: Politics, Culture, Philosophy*, str. 113 (London: Routledge, 1997) [“Yeats offered the mythological motherland that served as a godess of sovereignty, who might restore a lost national identity by summoning her sons to the sacred rite of renewal through sacrifice.“]
[256] Watts Cedric, ed., *The Collected Poems of W. B.* Yeats, str. 279 (London: Wordsworth Edition Ltd., 2000) [“For Padraig Pearse has said / That in every generation / Must Ireland's blood be shed.“]

njih koji tvrdi da je „Jejts napustio programski nacionalizam svoje mladosti za više ličnu verziju irskog identiteta.“[257]

Ovu pjesmu svakako ne trebamo posmatrati kao proslavu nasilja, jer moramo voditi računa o njenoj dijalektičkoj prirodi, imajući na umu Jejtsove stavove o nasilju.

Iz svega do sada iznešenog vidljiv je razvoj koji se kod Jejtsa dešava po pitanju njegovog pristupa prema irskom nacionalizmu i izgradnji nacionalnog identiteta tokom njegove duge karijere.

Ako se prisjetimo *Cathleen ni Houlihan* koja je opisana kao romantična perspektiva Irske i koja slobodu kupuje krvlju uz pjesnikovu bezrezervnu podršku žrtvama, dotle „Uskrs 1916.“ naglašeno ispituje naivni pristup ideji koja je povela Uskršnji ustanak bez izrazitog razumijevanja za složenost tadašnje situacije.

Ova pjesma se smatra očitim primjerom onoga što se naziva „kultna besmrtnost“ Uskršnjeg ustanka, a i u novije vrijeme kao opravdanje svim tadašnjim žrtvama i prolivenoj krvi na strani IRA-e,[258] iako su pjesnikova stajališta o nasilnom ustanku protiv engleske vladavine bila podijeljena, i kako je i sam rekao preispitujući vrijednost samopožrtvovanja ustanika „da li je to ipak bila bespotrebna smrt?“[259]

Jejtsov složen i težak odnos sa militantnim irskim nacionalizmom je vidljiv i u ovoj pjesmi u kojoj on, istovremeno privučen i užasnut žrtvama nacionalista, slavi njih, a osuđuje njihove vođe. Postojanje ta dva suprotna pristupa je naročito vidljiv u drugoj strofi kad pjesnik odaje počast mrtvim vođama, i gdje se također može vidjeti njegova kombinacija osjećaja odobravanja i neodobravanja samopožrtvovanosti ustanika. Dok opisuje vođe ustanka Pirsa i MekDonaha (MacDonagh) on kaže:

„Ovaj čovjek je vodio školu
I jahao našeg krilatog konja;
Ovaj drugi njegov pomagač i prijatelj
Je ulazio u svoju snagu;
Možda je osvojio slavu na kraju,
Tako osjetljiva je izgledala njegova priroda
Tako odvažna i slatka njegova misao.“

[257] Castle Gregory, *Modernism and the Celtic Revival*, str. 88 (Cambridge: University Press, 2001) [“Yeats was abandoning programmatic nationalism of his youth for a more personal version of Irish identity. “]
[258] IRA (Irish Republican Army, irski: *Óglaigh na hÉireann*), irska revolucionarna vojna organizacija koja se razvila od Irskih dobrovoljaca, osnovana 25.11.1913. god., učestvovala u Uskršnjem ustanku u aprilu 1916. godine. (op. a.)
[259] Howarth Peter, *The Cambridge Introduction to Modernist Poetry*, str. 97 (Cambridge: University Press, 2015) [“Was it needless death after all?“]

[“*This man had kept a school*
And rode our wingèd horse;
This other his helper and friend
Was coming into his force;
He might have won fame in the end,
So sensitive his nature seemed
So daring and sweet his thought.“][260]

Jejts je u listu mučenika uvrstio i MekBrajda, ali sa određenom rezervom zbog njegovog okrutnog ponašanja prema supruzi Mod Gon koju je pjesnik još uvijek volio, a što je vidljivo iz naredne strofe:

„Taj drugi čovjek kojeg sam sanjao
Pijanac, hvalisavi klipan.
On je učinio najviše gorkih grešaka
Nekome ko je blizak mom srcu,
Ipak sam ga ubrojao u pjesmu.“

[“*This other man I had dreamed*
A drunken, vainglorious lout.
He had done most bitter wrong
To some who are near my heart,
Yet I number him in the song.“][261]

Iako pjesma slavi sve muškarce ustanike, Jejts se osvrće i na nacionalistički ekstremizam jedine ženske osobe među vođama pobune, Konstans Markijevič (Constance Markiewitz). On žali za činjenicom da je ona morala napustiti aristokratski život da bi se, nadahnuta irskom prošlošću, priključila borbi za nacionalnu stvar i time izgubila ono što on opisuje kao njezinu nevinu slatkoću u prodornoj vulgarnosti političkih aktivnosti, pa u tom dijelu pjesme kaže sljedeće:

„Dani te žene su utrošeni
U neznalačkoj dobroj volji,
Njene noći u raspravi
Dok joj je glas postajao prodoran.
Kakav glas slađi od njenog
Kada je, mlada i lijepa,
Jahala na orlovima?“

[260] Kelly Pat Mary, *Of Irish Blood*, pjesma „Uskrs 1916“, str. 151 (New York: Tom Doherty Associates, 2015)
[261] Parini Jay, ed., *The Wadsworth Anthology of Poetry*, pjesma „Uskrs 1916“, str. 152 (Canada: Thompson Nelson, 2006)

[“*That woman's days were spent*
In ignorant good-will,
Her nights in argument
Until her voice grew shrill.
What voice more sweet than hers
When, young and beautiful,
She rode to harriers?“][262]

Pjesnik će kasnije u pjesmi „O političkom zatvoreniku“ (“On a Political Prisoner“) promijenti svoj stav prema ovoj revolucionarki i na taj način prema vođama ustanka, a što je vidljivo iz scene kad je opisuje dok hrani galeba iza rešetaka njene zatvorske ćelije:

„Da li se je dodirujući to usamljeno krilo
Sjetila godina prije nego što je njen um
Postao gorka, apstraktna stvar,
Njena misao neko popularno neprijateljstvo:
Slijepa i vođa slijepih
Ispijajući prljavi jarak gdje leže?“

[“*Did she in touching that lone wing*
Recall the years before her mind
Became a bitter, an abstract thing,
Her thought some popular enmity:
Blind and the leader of the blind
Drinking the foul ditch where they lie?“][263]

Korištenje negativnih riječi u ovim pjesmama kao što su gorak, sažet, neznalački i prodoran nas podsjeća na povezanost između ekstremnih ženskih revolucionarnih nacionalista i koncepata ludila, pretjeranosti, užasa i fiksiranja u djelima ovog pjesnika. Njegovi stavovi i neslaganja po pitanju učešća žena u ustanku su nedvosmisleni i protive se bilo kakvom angažmanu žena u oružanom sukobu.

Takvo neslaganje prema ženama uključenim u nacionalnu borbu je najbolje vidljivo iz pisma koje je povodom hapšenja Mod Gon 1923. godine uputio Oliviji Šekspir: „Ne mogu više pisati jer sam upravo saznao da je Mod Gon uhapšena ... pisala mi je da kaže da se, ako ja ne osudim Vladu, odriče druženja sa mnom zauvijek. Ona je morala odabrati (možda sve žene moraju) između metle i preslice, a ona je odabrala metlu - mislim šešire vještica.“[264]

---

[262] Rainey Lawrence, ed., *'Modernism: An Anthology'*, pjesma „Uskrs 1916“, str. 307 (SAD: Blackwell Publishing, 2005)
[263] Hughes Patricia, *An Analysis of Selected Poetry by William Butler Yeats between 1918 and* 1928, pjesma „O političkom zatvoreniku“, str. 32 (Hues Books, 2014)
[264] Ross A. David, *Critical Companion to William Butler Yeats: A Literary Reference to His Life and Work*, str. 472 (New York: Facts on File Inc., 2008) [“I cannot write any more as I have just learned that Maud Gonne has

Jejts je kroz omalovažavanje ekstremizma kod Mod Gon ismijavao i ekstremni nacionalizam uopšte povezujući ga sa metlom i šeširima vještica koje se bave vradžbinama, a dovodeći ga na taj način u vezu sa fanatizmom i ludostima. Njegovo tretiranje revolucionarki u to doba je pomalo ironično i slično je kolonijalističkom mišljenju koje kolonizirane predstavlja kao divljake, ekstremiste i luđake. Pjesnikova unutrašnja napetost se pojačava u zadnje dvije strofe dok se on koleba između odavanja počasti mučenicima s jedne strane i kritikom i sumnjom u neophodnost njihove žrtve s druge strane. Predposljednji stih se temelji na slikama promjena i tišine kada pjesnik kaže „srca s jednim ciljem sama / zimi i ljeti izgledaju / očarana u kamen / i nevolju živog potoka.“[265]

Neodređenost u riječi „izgleda“ pokazuje pjesnikov osjećaj nesigurnosti i sumnje. Uspoređujući srce pobunjenika sa kamenom pjesnik dovodi u pitanje i kritikuje dogmu, revolucionarnu fiksiranost i nepsosobnost pobunjenika da prihvate promjene, koristeći kamen kao simbol nepokretnosti i potok kao simbol promjene. Statičnost i beživotnost kamena je u suprotnosti sa značenjem potoka koji podrazumijeva dinamičnost i stalno mijenjanje života. Jejts je bio ubjeđen da posvećenost samo jednom cilju je uvela nacionaliste u zamku u kojoj su bili potpuno nesvjesni životnih tokova oko njih i zato koristi riječ „očarana“ kao naznaku odsustva logike i zdravog razuma. Poput mladog Majkla u *Cathleen ni Houlihan* koji zbog dobrobiti nacionalnog interesa zaboravlja na sopstveno vjenčanje, tako su se i vođe pobunjenika odrekli svojih života i ljepota življenja žrtvujući se za domovinu Irsku. U narednom stihu izgledaju slijepi na ljepote koje život pruža:

„Konj koji dolazi putem,
Jahač, ptice koje se kreću
Od oblaka do kotrljajućeg oblaka,

Mjenjaju se iz minute u minutu
Poput sjenke oblaka na potoku“

[“*The horse that comes from the road,*
The rider, the birds that range
From cloud to tumbling cloud,
Minute by minute they changed

been arrested ... she wrote to say that if I did not denounce the Government she renounced my society for ever. She had to choose (perhaps all women must) between broomstick and distaff and she has chosen the broomstick- I mean the witches' hats.“]

[265] Dumbleton A. William, *Ireland: Life and Land in Literature*, str. 80 (New York: State University, 1984) [“Hearts with one purpose alone / Through summer and winter seem / Enchanted to a stone / To trouble the living stream.“]

As shadow of cloud on the stream“][266]

Jednostrana predanost revolucionara i njihova tvrdoglava posvećenost jednom krutom i politički nepopustljivom cilju je ovdje dovedena u pitanje. Jejtsovo neodobravanje ekstremnog i fanatičkog intenziteta koji su „pretvorili srce u kamen“ je ono što je on uvijek mislio o političkim aktivnostima Mod Gon, nakon što je bezbroj puta pokušavao da je nagovori da se odrekne nacionalističkih napora i uda za njega. Mod Gon, strasni nacionalista, nikada nije prihvatila takav nečastan prijedlog. U poznim godinama se sjećala kako joj je „dok su stajali na obali mora u Normandiji u septembru 1916. on [Jejts] čitao tu pjesmu [Easter 1916] na kojoj je radio cijelu noć prije“[267]

Pjesnikova se dvojnost u pogledu Uskršnjeg ustanka u zadnjoj strofi pjesme naglo pojačava i nastavlja opisom kamena iz prethodne strofe. On ne odobrava dugotrajnu borbu nacionalista čija su se srca pretvorila u kamen i pita se kad bi se moglo to krvoproliće i samopožrtvovanje završiti, pa u narednoj strofi kaže „predugo žrtva / može srce pretvoriti u kamen. / O kad bi to moglo biti dovoljno? / to je nebeski dio“[268]

Naredni dio strofe se može protumačiti ne samo kao pjesnikova uloga nego i kao uloga čitavog irskog naroda:

„...naš je dio
Šaputati ime za imenom,
Poput majke koja zove svoje dijete
Kad san napokon dođe
Na podivljalim udovima.“

[“*...our part*
To murmur name upon name,
As a mother names her child
When sleep at last has come
On limbs that had run wild.“][269]

Poput svakog pjesnika koji se izjašnjava kao nacionalni, tako je i Jejtsova uloga bila da predstavi svoj narod u cjelini identifikujući se s njim u potpunosti. Uskršnji ustanak je

[266] Rainey Lawrence, ed., *Modernism: An Anthology*, pjesma „Uskrs 1916.“, str. 307 (SAD: Blackwell Publishing, 2005),
[267] Stead Karlson Christian, *EPZ New Poetic: Yeats to Eliot*, str. 27 (New York: Hutchinson & Co. Ltd, 1964) [“Standing by the seashore in Normandy in September 1916 he read me that poem [Easter 1916] he had worked on it all night before“]
[268] Parini Jay, ed., *The Wadsworth Anthology of Poetry*, pjesma „Uskrs 1916.“, str. 1188 (Canada: Thompson Nelson, 2006) [“Too long a sacrifice / Can make a stone of the heart. / O when may it suffice? / That's heaven's part...“]
[269] Segrest Mab, *Memoir of a Race Traitor*, str. 78 (Cambridge: University Press, 1994)

izrodio heroje koji su tu ulogu pravih predstavnika irskog naroda preuzeli od njega. „Uskrs 1916.“ je jedna od temeljnih pjesama u procesu nastajanja irske nacije, identiteta i države. Slika majke u pjesmi pokazuje pjesnikov osjećaj bliskosti i ljubavi prema mrtvim nacionalistima, a spominjanje šapata njegovu uvučenost u Uskršnji ustanak. Kako je u svom ranom stvaralačkom periodu često koristio pojam sna kao simbol za utjehu i tračak nade, tako se taj pojam i u ovoj pjesmi odnosi na nadu u ispravnost žrtvovanja ustanika.

Ono što svakako ovu pjesmu čini značajnom je to da ona niti odobrava niti kritikuje ustanak, već pokazuje prepoznatljivu Jejtsovu neodređenost i dvojnost u punom svjetlu, jer on s jedne strane slavi revolt svojih zemljaka, a s druge pokazuje ono što on smatra ludošću u njihovoj akciji. Uprkos svim nedoumicama u pogledu neophodnosti i svrsishodnosti žrtvovanja ustanika, pjesnik ipak završava pjesmu na komemorativan način:

„Pišem u stihu –
MekDonah i MekBrajd
I Konoli i Pirs
Sada i ubuduće,
Gdje god se nosi zeleno,
Su promijenjeni, promijenjeni u potpunosti:
Strašna ljepota se rađa.“

[“*I write it in a verse –*
MacDonagh and MacBride
And Connoly and Pearce
Now in time to be,
Wherever green is worn,
Are changed, changed utterly:
A terrible beauty is born.“][270]

Iako pjesnik potvrđuje ljepotu samopožrtvovanja on ne može zanemariti užasnu stranu toga čina. Sama činjenica da autor pjesmu završava bez nuđenja ikakvog zaključka govori o tome koliko je, po njemu, složena situacija po pitanju Uskršnjeg ustanka 1916. godine , a to potvrđuju i zadnja dva stiha pjesme koja su prethodno navedena.

Ova pjesma je ispunjena složenostima i dvojnostima prema Uskršnjem ustanku i samopožrtvovanju ustanika i kao takva je jedan od najboljih pokazatelja hibridnosti Jejtsovog društvenog statusa, a koji su uzrokovani ne samo njegovim mješanim Anglo-irskim porijeklom nego i različitim lojalnostima kojima je bio podređen u životu.

[270] Felton R. Todd, *A Journey Into Ireland's Literary Revival*, pjesma „Uskrs 1916.“, str. 126 (SAD: Roaring Forties Press, 2007)

Uprkos svom uvjerenju da književnost treba biti očišćena od politike, Jejts je u potpunosti bio uključen u najvažnija politička pitanja u svojoj zemlji i njegovo stvaralaštvo je uticalo na irski nacionalizam ne samo tokom njegovog života, već i nakon njegove smrti. Dok jedni kritičari njegove stavove tumače kao reakcionarne, drugi ih svrstavaju u revolucionarne, a podršku za bilo koje od ta dva stajališta je moguće pronaći u njegovom djelu.

Najvažnije je istaći činjenicu da su njegovi pogledi često bili suprostavljeni i u stalnom razvoju, a njegov pristup irskom nacionalizmu je uvijek bio podijeljen, odnosno nikada nije bio jednostavan i nedvosmislen. S pravom se može tvrditi da je drama *Cathleen ni Houlihan* u najmanju ruku bila indirektno odgovorna za odlazak nekih vatrenih nacionalista u borbu protiv britanskih snaga na Uskrs 1916. godine, iako Jejtsovo shvatanje sadržaja i poruke koju je ova drama slala nije bilo isto u doba prvog izvođenja i kasnije.

Njegova poznata komemorativne elegija „Uskrs 1916“ se, na isti način, može posmatrati kao oda žalosti za stradalima u ustanku s jedne, a i kao preispitivanje vrijednosti samopožrtvovanja, s druge strane. On je bio svjestan odnosa koje je njegovo književno stvaralaštvo imalo naspram događanja u Irskoj u to vrijeme kao i na razvoj svijesti i poimanja o nacionalnom identitetu kod njegovih sunarodnjaka. Pjesnikovu zabrinutost o njegovom mogućem saučešništvu u neredima se najbolje može vidjeti u njegovoj *Autobiografiji* kada je napisao da „...broji karike u lancu odgovornosti, vrti ih preko svojih prsta i pita se da li je ijedna karika iz njegove radionice.“[271]

U drugom slučaju, nakon Uskršnjeg ustanka se zabrinuto povjerio svom prijatelju Džonu Kvinu (John Quinn) rekavši mu da „nastavlja preispitivati u svojim mislima po prošlosti tražeći da li je on išta mogao uraditi što bi okrenulo te mladiće u nekom drugom pravcu.“[272] Takva razmišljanja su pratila Jejtsa do kraja njegovog života, pa se i u svojim posljednjim godinama u djelu *Čovjek i odjek* (*The Man and the Echo*) zapitao da li je bio odgovoran i na bilo koji način doprinio kultu požrtvovanja tih mladih irskih nacionalista.

Nepobitna je činjenica da su neki njegovi radovi usmjerili te „mladiće“, kako ih je Jejts nazvao, u pravcu koji je kasnije pjesnik preispitivao. U mladosti je i sam poticao svoje kolege umjetnike da zapale nacionalnu strast za slobodom rekavši da „irski pjevači, koji su istinski irski u jeziku, mislima ili stilu, moraju bez obzira htjeli oni to ili ne, hraniti snage koje

[271] Yeats, *Autobiographies*, str. 368 (London: Macmillan, 1961) [“I count the links in the chain of responsibility, run them across my fingers, and wonder if any link there is from my workshop.“]

[272] Citirano u Maddox Brenda, *George's Ghosts: A New Life of W. B. Yeats*, str. 46 (London: Picador, 1954) [“I keep going over the past in my mind and wondering if I could have done anything to turn those young men in some other direction.“]

rade za političke slobode Irske.“[273] Londonski magazin „Dnevna hronika“ (“Daily Chronicle“) je neposredno nakon Uskršnjeg ustanka objavio jedan članak 9. maja 1916. godine pod nazivom „Nema li ova revolucija u nekom smislu genezu u Irskom pozorištu?“[274]

Autor ovog članka je na umu imao, osim ostalih djela izvođenih u Irskom pozorištu, i Jejtsovu dramu *Cathleen ni Houlihan*. Jedan od vrsnih poznavalaca Jejtsovog stvaralaštva, Konor Kruz O'Brajen (Connor Cruise O'Brien) je postavio pitanje „Koja je razlika između *Cathleen ni Houlihan* i Ustanka iz 1916. godine?“[275], što pokazuje koliki je uticaj imao Jejts na razvoj svijesti kod pobunjenika. Ako se Jejts i njegovo stvaralaštvo u ranoj mladalačkoj fazi posmatra kao revolucionarno zbog političkih aktivnosti i njegovog učešća u različitim nacionalističkim odborima, onda se on u srednjoj fazi može opisati kao suzdržan i ogorčen književnik koji nimalo nije bio zadovoljan sa narastajućim nacionalizmom srednje katoličke klase u Irskoj.

Jedan od izuzetnih primjera u kojima se može razmatrati Jejtsov stav prema pitanju irskog nacionalnog identiteta je njegov govor iz 1904. godine u kojem je pohvalio mučeništvo irskih pobunjenika kada je rekao da su „ponekad u irskoj politici na kratko zaboravili na primjer mučenika, i na kraju su uvijek patili zbog tog zaborava. Ponekad su tako uvučeni u politiku trenutka, tragajući za nekim velikim političkim mjerama, da zaboravljaju vječne i idealne elemente nacionalnosti.“[276]

Jejts će ovakav revolucionaran stav kasnije uz dosta sarkazma odbaciti u pismu iz 1922. godine kada je napisao da „možda za modernu državu ne postoji ništa tako opasno kao kad politika zauzme mjesto teologije, kao gomila mučenika. Gomila mučenika (1916.) su bili bomba i mi živimo u eksploziji.“[277]

---

[273] Frayne John, ed., *Uncollected Prose, Vol. I*, str. 47 (Dublin: Gill & Macmillan Ltd., 1986) [“Irish singers, who are genuinely Irish in language, thought or style must, whether they will or not, nourish the forces that make for the political liberties of Ireland.“]

[274] Citirano u Maddox Brenda, *George's Ghosts, A New Life of W. B. Yeats*, str. 26 (London: Pan Macmillan, 2000) [“Has not this revolution in some sense a genesis in the Irish Theatre?“]

[275] Regan John, *Irish Freedom: the History of Nationalism in Ireland*, str.18 (Basingstoke: Macmillan, 2006) [“What was the difference between *Cathleen ni Houlihan* and the Rising 1916?“]

[276] Bradley Anthony, ed., *Imagining Ireland in the Poems and Plays of W. B. Yeats: Nation, Class and State*, str. 107 (London: Macmillan, 2011) [“Sometimes in our Irish politics we have forgotten for a brief period the example fo martyrs, and in the end we have always suffered for that forgetfulness. Sometimes we have become so absorbed in the politics of the hour, in the pursuit of some great political measure, that we have forgotten the more eternal and ideal elements of nationality.“]

[277] Strachan John & O'Malley Alison, eds., *Ireland: Revolution and Evolution*, str. 127 (Bern: Peter Lang AG, 2010) [“Perhaps there is nothing so dangerous to a modern state , when politics take the place of theology, as a bunch of martyrs. A bunch of martyrs (1916) were the bomb and we are living in the explosion.“]

Pokušaj svih onih kritičara koji pokušavaju ovog književnika prikazati s jedne strane kao reakcionara sa kolonijalnim mentalitetom, a sa druge kao antikolonijalnog aktivistu je nepotpun zbog svih suprotnih izjava kojima Jejtsov opus obiluje.

Homi Baba postavlja novi pristup nacionalizmu i otporu naglašavajući pojam hibridnosti i ambivalentnosti koji karakterišu mjesto kolonijalnog osporavanja i gdje kulturne razlike dovode do stvaranja ambivalentnih i hibridnih nacionalnih identiteta. Naglašavajući koncepte poput ambivalentnosti i hibridnosti, on tvrdi da se kulture a samim tim i kolonijalni identiteti moraju shvatiti kao složene raskrsnice više mjesta, istorijskih trenutaka i pozicija subjekta. Drugim riječima, Baba pokušava da označi kontekst kolonijalnog identiteta jer tvrdi da su kroz ambivalentnost jednako označeni kako kolonizator tako i kolonizirani, uz uključivanje procesa identifikacije i odricanja. Po njemu, obje strane žele da zadrže ono svoje iskonsko, ali i da postanu kao onaj drugi, što ima porijeklo u psihoanalitičkom diskursu, pa Baba ističe da „razdvajanje predstavlja složenu strategiju odbrane i diferencijacije u kolonijalnom diskursu. Dva suprotna i nezavisna stava nastanjuju isto mjesto, jedan uzima u obzir realnost, a drugi je pod uticajem nagona koji odvajaju ego od stvarnosti. To za rezultat ima proizvodnju složenog i kontradiktornog vjerovanja.“[278]

Ovakav pristup najbolje odgovara za bilo kakvo analiziranje Jejtsovog stvaralaštva, a naročito onog iz srednjeg stvaralačkog perioda. Njegova psihička nesigurnost i neriješena suprotnost po pitanju poistovjećivanja samog sebe sa irskim revolucionarima ili njegovo distanciranje od njih je izvrstan primjer gore navedene Babine teorije o „dva suprotna stava koja nastanjuju isto mjesto.“ Ta dvojnost u Jejtsovom stvaralaštvu iz ovog perioda se može najbolje vidjeti u jukstapozicioniranju *Cathleen ni Houlihan* i „Uskrs 1916.“, gdje se vidi pjesnikova identifikacija sa revolucionarnim nacionalistima, ali i njegovo neslaganje sa njihovim akcijama.

Iako se s pravom može tvrditi da u dotadašnjem radu Jejts više podržava ideju samopožrtvovanja u službi nacionalnog interesa nego što je kritikuje, ipak se u pozadini njegovih djela nazire preispitivanje tog požrtvovanja. Iako se ova njegova drama smatra kao autorova podrška mobilizaciji irskih nacionalista protiv britanske vladavine, to se treba posmatrati kao kratak period u pjesničkom razvoju.

---

[278] Bhabha K. Homi, *The Location of Culture*, str. 132 (London: Routledge Classics, 2004) [“Splitting constitutes an intricate strategy of defence and differentiation in the same colonial discourse. Two contradictory and independent attitudes inhabit in the same place, one takes account of reality, the other is under the influence of insticts which detach the ego from reality. This results in the production of multiple and contradictory belief.“]

Jejtsovi stihovi u gore navedenim djelima pokazuju njegove dvojnosti u pogledu pitanja poput nacionalizam / unionizam, ili kolonizator / kolonizirani.

Nakon uspjeha te drame Jejts je počeo da se udaljava od Irskog nacionalističkog pokreta, i poslije Uskršnjeg ustanka 1916. godine kod njega je primjetan osjećaj nelagode i preispitivanja uticaja njegovog stvaralaštva na ta nasilna dešavanja. Njegovo stvaralaštvo u zreloj fazi, čime će se baviti naredno poglavlje ovog rada, još izraženije obiluje pjesnikovim dvoumljenjem i preispitivanjem, ali uprkos tome je veoma izraženo njegovo poistovjećivanje sa revolucionarnim poimanjima, i pjesnik u punom smislu riječi postaje umjetnik za koga pojam nacionalnog identiteta nije nikada nešto fiksno i završeno. Postkolonijalni pristup pri analizi ovog dijela Jejtsovog stvaralaštva nudi mnogo više nijansi nego stavovi onih kritičara koji ga na veoma krut način posmatraju isključivo kao antikolonijalnog umjetnika ili kolonijalnog reakcionara. Takav će pristup također omogućiti pronicanje u njegov veoma složen i promjenljiv odnos sa revolucionarnim i antikolonijalnim nacionalizmom tadašnjeg vremena.

POGLAVLJE 4

ANGLO-IRSKI I CIVILNI RAT: KRIVICA KOLONIZATORA I KOLONIZIRANIH

Izbijanja dva uzastopna rata, Anglo-irskog rata 1919. godine i Irskog građanskog rata 1922. godine su imala značajan uticaj na Jejtsovu poeziju dvadesetih godina XX vijeka. Njegov odnos prema irskom nacionalizmu, koji kod njega nikada nije bilo lak i jednostavan, prolazi kroz dalje promjene nakon izbijanja ovih ratova. Pomiješani osjećaji odobravanja i neodobravanja, poistovjećivanje sa irskom nacionalističkom borbom i istovremeno distanciranje od nje, a što je bila tema koja preovladava u pjesmama poput „Uskrs 1916“, razvijaju se dalje u rezignirano prihvatanje uzaludnosti utopijskih snova nacionalista u pjesmama kao što je „Hiljadu devetsto devetnaesta“. U toj je pjesmi primjetno pjesnikovo podsjećanje na naivnost njegovih mladalačkih ideala i žaljenje za porazom onih iluzija koje je tada gajio, pa u jednom stihu te pjesme kaže:

„I mi smo imali mnogo lijepih igračaka kad smo bili mladi;
Zakon ravnodušnosti prema krivici ili pohvali,
...
O kako smo imali lijepe misli jer smo mislili
Da su najgori nevaljalci i nitkovi izumrli.“

[“*We too had many pretty toys when young;*
A law indifferent to blame or praise,
...
O what fine thought we had because we thought
That the worst rouges and rascals had died out.“][279]

Živeći i radeći jednim dijelom svoga života u postkolonijalnoj Irskoj, Jejts je pokušao dovesti u sklad svoje suprostavljene političke i lične sklonosti. To se odrazilo i na njegovu poeziju, a što je naročito vidljivo u pjesmama iz zbirke *Toranj*. Nakon kratkog pregleda glavnih tema koje su obrađene u ovoj zbirci pjesama, ovaj rad će predstaviti dvije ključne pjesme o dva navedena rata, i to „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“ i „Hiljadu devetsto devetnaesta“. Prva prikazuje pjesnikove refleksije na Irski građanski rat, dok druga sadrži njegove misli o Anglo-irskom ratu.

[279] Black Joseph et al., eds., *Broadview Anthology of British Literature, Vol. B*, pjesma „Hiljadu devetsto devetnaesta“, str. 1147 (Canada, Ontario: Broadview Press, 2007)

Osim opisivanja ratova u ovim pjesmama je veoma bitan prikaz i unutrašnjeg rata koji se dešava u psihi naratora, rata između njegovih različitih lojalnosti. U objema ratnim pjesmama pjesnikova pozicija je negdje između tih dešavanja i on pokušava da posreduje u svojim kolebljivim stavovima koji odražavaju dvosmislenost njegovih političkih lojalnosti.

Ono što će ovaj rad pokazati je da Jejtsov otvoreni odgovor na nasilje Anglo-irskog i Irskog građanskog rata u ovim pjesmama potvrđuje njegove psihološke napetosti i nemogućnost da odluči šta on konačno misli o kolonijalnoj i antikolonijalnoj prošlosti svoje zemlje, i njenom postkolonijalnom trenutku u kojem je on živio. Također će se prikazati pjesnikovo odbijanje da bespogovorno prihvati bilo koju od sukobljenih strana, kolonizatorske Engleske ili kolonizirane Irske u Anglo-irskom ratu, niti republikanaca ili zagovornika Slobodne države u Irskom građanskom ratu, kao i njegov istovremeni kritičarski stav prema britanskim i irskim postupcima jednih prema drugima u tom ratu. Na taj način se dokazuje pjesnikov iskren dvosmislen odnos i istovremena uključenost u Irski nacionalni otpor, ali i u britanski kolonijalizam. Ono što ovaj rad otkriva u pjesnikovim osvrtima na istoriju, politiku, nasilje i Irsku je slika samog pjesnika čiji stav je daleko od zauzimanja za bilo koju od strana u kolonijalnoj borbi. To je slika Jejtsa koja odaje njegovu duboku nesigurnost o tadašnjem trendu irskog nacionalizma sa jedne i njegovu ogorčenost prema britanskom kolonijalzmu sa druge strane. Ove dvije navedene pjesme pokazuju da nas primjena postkolonijalnog pristupa čitanju pri Jejtsovog opusa usmjerava na osnovnu i primarnu osobinu postkolonijalnog stvaralaštva, a to je hibridnost.

Dva ključna elementa u Babinom pristupu kolonijalnim identitetima su koncepti ambivalentnosti i hibridnosti. On se fokusira na pluralizaciju kolonijalnog diskursa i identiteta, ističući da kolonijalni subjekt više karakterišu promjene i fleksibilnost nego fiksiranost. Ovakav pristup pitanju kolonijalnog odnosa je relevantan za Jejtsa i angažman njegove poezije u ovom složenom pitanju. Koristeći ove teorijske osnove, rad će u daljnjem dijelu pokazati da problematični angažman Jejtsa sa irskim nacionalizmom i britanskim kolonijalizmom koji proizilazi iz niza lojalnosti i pripadnosti dovodi do heterogenosti glasova u njegovom radu i doprinosi složenosti njegovih političkih pogleda.

Glavna zbirka Jejtsove poezije u trećoj deceniji XX vijeka je *Toranj*, koja je sažela sve njegove preokupacije toga vremena. Zbirka je objavljena 1928. godine kao plod osmogodišnjeg rada. To su bile veoma značajne godine za istoriju moderne Irske, vrijeme kada je, kao posljedica Anglo-irskog rata, proglašena Irska deklaracija o nezavisnosti; Anglo-irski sporazum koji je doveo do kreiranja Irske slobodne države, te građanski rat između republikanaca koji su tražili potpuno nezavisnu Irsku, uključujući i sjeverne pokrajine s jedne,

i pristalica nove vlade koji su prihvatili Anglo-irski sporazum, s druge strane. Ove su godine obilježile buran prelaz Irske iz kolonijalne u postkolonijalnu državu. I za Jejtsa su ove godine bile veoma značajne. Postavljen je za Senatora Irske slobodne države 1922. godine, a već naredne je dobio Nobelovu nagradu za književnost.

Na osnovu stvarnih vizija i seansi koje je imao sa svojom suprugom, Jejts 1926. godine objavljuje filozofsku knjigu pod nazivom *Vizija* sa ciljem da pokaže kako djeluje ljudska ličnost život, civilizacija i univerzum.

Zbirku pjesama *Toranj* mnogi kritičari smatraju jednom od najboljih zbirki Jejtsove poezije. Ona sadrži neke od pjesama koje su kasnije postale najpoznatije Jejtsove pjesme i našle se u mnogim antologijama, poput „Ploveći u Vizantiju“, „Toranj“, „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“, „Hiljadu devetsto devetnaesta“, „Leda i labud“ i „Među učenicima“. Ova zbirka je, kao i mnogi drugi Jejtsovi radovi, prošla mnoge veoma pažljive revizije od strane izdavača. Proces izmjena u zbirci se nastavio čak i nakon njegove smrti, ne samo izmjena rasporeda pjesama u zbirci nego dodavanje ili uklanjanje nekih pjesama.[280] Kritika je veoma pozitivno ocjenjivala ovu zbirku pjesama počevši već od njenog prvog izdanja. Njegov biograf Džozef Houn (Joseph Hone) je rekao da je Jejts „napisao kasnije mnogo velikih pjesama, ali u zbirci *Toranj* dostiže vrhunac.“[281] I sam Jejts je bio veoma oduševljen prijemom knjige kako od strane kritičara, tako i od čitalačke publike, pa je u pismu Oliviji Šekspir napisao da je „*Toranj* veliki uspjeh, dvije hiljade kopija u prvom mjesecu, najveća prodaja koju je ikada imao.“[282]

Pjesme u ovoj zbirci se odlikuju oklijevanjem, zabrinutošću, sumnjom, nesigurnošću i napetošću. Osim toga one obiluju antonimima poput smirenosti i akcije, razuma i srca, umjetnosti i politike, umjetnosti i prirode, rođenja i smrti te mladosti i starosti. Narator uvodnu pjesmu *Tornja* počinje uvodeći temu mladog uma i starog tijela, što se tumači kao pjesnikov bijes zbog paradoksalne razlike između njegovih fizičkih i maštovitih mogućnosti, pa kaže:

„Šta da radim sa ovim apsurdom-
O srce, o izmučeno srce-ove karikature,
Oronula starost koja je vezana za mene
Kao za pseći rep?
Nikad nisam imao više

[280] Finneran J. Richard, *The Construction of W. B. Yeats's The Tower*, objavljeno u South Atlantic Review, 63:1, str.35, (pregledano u Nacionalnoj biblioteci Irske, Dablin, 27. jula 2014. godine)
[281] Hone Joseph, *W. B. Yeats, 1865-1939*, str. 360 (London: Macmillan, 1962) [“wrote many poems later, but in the volume The Tower, he reaches the peak.“]
[282] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 742 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“*The Tower* is a great success, two thousand copies in the first month, much the largest sale I ever had.“]

Uzbudljive, strastvene, fantastične
mašte...

[“*What shall I do with this absurdity-*
O heart, O troubled heart-this caricature,
Decrepit age that has been tied to me
As to a dog's tail?
Never had I more
Excited, passionate, fantastical
Imagination...“][283]

Pjesma „Ploveći u Vizantiju“ je prvi put objavljena 1928. godine i jedna je od onih koja u samom nazivu koristi metaforu za duhovno putovanje. Jejts je korištenjem različitih pjesničkih tehnika u ovoj pjesmi uspio da opiše metaforičko putovanje jednog čovjeka u potrazi za svojom vizijom vječnog života i njegovog shvatanja raja. Napisana dvije godine prije objave, kad je Jejts već ušao u sedmu deceniju svog života, ona predstavlja konačnu izjavu o agoniji starosti i maštovitim i duhovnim radnjama koje su potrebne da bi pojedinac ostao vitalan čak i kada je srce „pričvršćeno za umiruću životinja“(tijelo). Jejtsova odluka je da napusti zemlju mladih i ode u Vizantiju, gdje su mudraci sa poznatih gradskih zlatnih mozaika mogli postati „majstori pjevanja“ njegove duše. On se nada da će se mudraci pojaviti u vatri i odvesti ga dalje iz njegovog tijela u izvanvremensko postojanje, gdje bi, poput velikog umjetničkog djela, on mogao postojati u „lukavstvi vječnosti“. U posljednjoj strofi pjesme, on izjavljuje da nakon što jednom izađe iz svog tijela, nikada se neće ponovno pojaviti u obliku neke prirodne stvar, radije će postati zlatna ptica koja sjedi na zlatnom stablu, pjevajužći o prošlosti („šta je prošlost“), sadašnjosti (onome što „prolazi“), i budućnosti (onom što „dolazi“). U jednoj izjavi koju je 1931. godine objavila britanska stanica BBC, Jejts je o ovoj pjesmi rekao sljedeće da „pokušava pisati o stanju [svoje] duše, jer je to dobro za starca da napravi svoju dušu, a neke od [svojih] misli o toj temi [je] stavio u pjesmu pod nazivom „Ploveći u Vizantiju“. Kada su Irci osvjetljavali *Knjigu Kelsa*[284] i pravili

[283] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, Pjesma „Toranj“, str. 409. (New York, 1966)

[284] Knjiga Kellsa (engleski: *Book of Kells*, irski: Leabhar Cheanannais), poznata i kao Knjiga Kolumba, je oslikani rukopis Evanđelja na latinskom jeziku. Rukopis je dobio ime po mjestu Kells, gdje se vijekovima nalazio u samostanu. Danas je izložen u biblioteci Trinity Collegea u Dublinu. To je veličanstveni molitvenik koji je najvjerojatnije nastao na škotskom otoku Ioni, gdje je 597. godine preminuo sv. Kolumb. Datirana je između 725. i 825. godine, te se često smatra za sveti rukopis načinjen za prijenos svečevih kostiju iz starog u novo svetište, a ne praktičnim liturgijskim rukopisom. Sastoji se od četiri Evanđelja Novog zavjeta zajedno s još nekoliko tekstova. Tekst Evanđelja uglavnom je preuzet iz Vulgate, iako postoje dijelovi iz nekih drugih prevoda Biblije, poznatih kao Vetus Latina. To je najraskošniji i najbogatije ukrašen iluminirani rukopis od mnogih načinjenih u Irskoj, Škotskoj i Sjevernoj Engleskoj koncem VII i početkom VIII vijeka, te se smatra vrhuncem stila poznatog kao „otočka iluminacija”.

biskupske štapove sa draguljima u Zemaljskom muzeju, Vizantija je bila središte evropske civilizacije i izvor njene duhovne filozofije, pa [je simbolizirao] potragu za duhovnim životom putujući u taj grad.“[285]

„Ploveći u Vizantiju“

„To nije zemlja za starce; Mladi
jedno drugom u zagrljaju, ptice na drveću,
— Ta umiruća pokoljenja — uz svoju pesmu,
vodopadi lososa, mora prepuna skuša,
riba, plot ili pernad, cijelog ljeta slave
sve što je začeto, rođeno i mre.
Obuzeti tom čulnom muzikom, svi zanemaruju
spomenike uma koji ne stare.

Star čovek je samo jedna jadna stvar,
dronjav kaput na štapu, sem ako
duša ne udari rukama i ne zapjeva, i glasnije pjeva
za svaku poderotinu na svojoj smrtnoj odeći,
a nema joj ni škole pjevanja osim proučavanja
spomenika sopstvene veličine;
I zato sam prejedrio mora i došao
u sveti grad Vizantiju.

O, mudrosti što stojite u svetoj vatri božijoj
kao u zlatnom mozaiku na zidu,
izađite iz svete vatre, vinite se kroz kovitlac,
i budite učitelji pjevanja mojoj duši.
Satrite moje srce; bolno od želje
i grčevito uhvaćeno za životinju koja umire,
ono ne zna šta je; i pripojte me
toj tvorevini od večnosti.

Jednom van prirode, nikad neću uzeti
svoj tjelesni oblik ma od koje prirodne stvari,
već takav oblik kakav grčki zlatari prave
od žežena zlata i zlatnog emajla
da održe dremljivog Cara budnim;
Ili da postavljen na zlatnu granu pjevam

---

[285] Jeffares, Alexander Norman, *A Commentary on the Collected Poems of W.B. Yeats*, str. 217 (Stanford: Stanford University Press 1968) [“...I am trying to write about the state of my soul, for it is right for an old man to make his soul, and some of my thoughts about that subject I have put into a poem called 'Sailing to Byzantium'. When Irishmen were illuminating the Book of Kells, and making the jeweled croziers in the National Museum, Byzantium was the centre of European civilization and the source of its spiritual philosophy, so I symbolize the search for the spiritual life by a journey to that city.“]

gospodi i gospama Vizantije
o onome što je prošlo, ili prolazi ili što će doći.“

“Sailing To Byzantium“

[“*That is no country for old men. The young*
In one another's arms, birds in the trees
- Those dying generations - at their song,
The salmon-falls, the mackerel-crowded seas,
Fish, flesh, or fowl, commend all summer long
Whatever is begotten, born, and dies.
Caught in that sensual music all neglect
Monuments of unageing intellect.

An aged man is but a paltry thing,
A tattered coat upon a stick, unless
Soul clap its hands and sing, and louder sing
For every tatter in its mortal dress,
Nor is there singing school but studying
Monuments of its own magnificence;
And therefore I have sailed the seas and come
To the holy city of Byzantium.

O sages standing in God's holy fire
As in the gold mosaic of a wall,
Come from the holy fire, perne in a gyre,
And be the singing-masters of my soul.
Consume my heart away; sick with desire
And fastened to a dying animal
It knows not what it is; and gather me
Into the artifice of eternity.

Once out of nature I shall never take
My bodily form from any natural thing,
But such a form as Grecian goldsmiths make
Of hammered gold and gold enamelling
To keep a drowsy Emperor awake;
Or set upon a golden bough to sing
To lords and ladies of Byzantium
Of what is past, or passing, or to come.“][286]

U pjesmi „Točak“ (“The Wheel“) paradoksalna međusavisnost života i smrti se zasniva na stalnoj ljudskoj želji za budućnošću koja u stvari sadrži njegov kraj.

[286] Yeats Butler William, pjesma “Sailing to Byzantium“, http://www.online-literature.com/yeats/781/ pregledano 02.07.2015. godine

Pjesnik ukazuje na činjenicu da beskrajna težnja čovjeka za novinama je ironično i želja za njegovim uništenjem i kaže:

„Kroz zimsko vrijeme prizivamo proljeće,
I kroz proljeće ljeto zovemo,
I kad prsten obilate živice
Izjavi da je zima najbolje od svega;
I da poslije nema ničega dobroga
Zato što proljeće nije došlo-
I ne znamo da je ono što remeti našu krv
Samo čežnja za grobom.“

[“*Through winter-time we call on spring,*
And through the spring on summer call,
And when abounding hedges ring
Declare that winter's best of all;
And after that there's nothing good
Because the spring-time has not come-
Nor know that what disturbs our blood
Is but its longing for the tomb.“][287]

U zbirci *Toranj* se nalazi i jedna kratka pjesma pod nazivom „Mladost i doba“ čiji naziv i sadržaj uokviruju pjesnikovu zabrinutost prolaskom vremena, pa on u njoj kaže da „je bio mnogo bijesan u mladosti, / zbog potlačenosti od strane svijeta, / ali sada laskavim jezikom / ubrzava odlazećeg gosta.“[288]

Taj stih pokazuje pjesnikov prelaz u shvatanju irskog nacionalizma, od svestrane podrške u njegovoj mladosti do kolebanja i preispitivanja u poznijem dobu.

Jejts je i u narednoj pjesmi pod nazivom „Nova lica“ (“The New Faces“), koja je upućena Ledi Gregori, preokupiran smrću:

„Da si ti koji si ostario, bio najprije mrtav,
.....
pusti da nova lica igraju trikove koje žele
u starim sobama; noć može nadmašiti dan,
naše sjenke još uvijek tumaraju kroz pješčani vrt,
život izgleda više sjenovit od njih samih.“

[“*If you, that have grown old, were the first dead,*
.....

[287] Idem, pjesma „Točak“, str. 434
[288] Idem, pjesma „Mladost i doba“, str. 435 [“Much did I rage when young, / Being by the world oppressed, / But now with flattering tongue / It speeds the parting guest.“]

Let the new faces play what tricks they will
In the old rooms; night can outbalance day,
Our shadows rove the garden gravel still,
The living seem more shadowy than they.“][289]

Iako je pjesnikova neizrečena zabrinutost od približavajuće smrti prisutna u ovim stihovima, on se pokušava utješiti da su dešavanja nakon smrti stvarnija nego za ovozemaljskog života. Pažnju treba obratiti na jukstapoziciju suprotnih termina koji se u pjesmi odnose na život i smrt, smrt - život, novi - stari i noć - dan. Pjesnik ne samo da pokušava da izbriše granicu između života i smrti, već želi naglasiti da ljudi koji učine nešto veliko za života ostaju vječno u sjećanju i time postaju besmrtni, a što se može tumačiti kao njegova oda ustanicima koji su za irsku slobodu i nacionalni identitet dali svoje živote.

U pjesmi „Među učenicima“ pjesnikov pogled na mladu, živahnu i razigranu djecu od strane čovjeka u sedmoj deceniji života je podsjećanje na neizbježnu sudbinu svih ljudskih bića koja počinje mladošću, preko starenja, do smrti. On se na kratko podsjeća svoje voljene Mod Gon i zamišlja je kako stoji pred njim kao dijete, ali ubrzo postaje svjestan stvarnosti koja je neumitna.

Jejts je u pismu Ledi Gregori napisao nešto veoma interesantno, i to „...da je bio boljeg zdravlja bio bi zadovoljan što je ispunjen gorčinom.“[290] Ta naizgled obična riječ „gorčina“ je važna tema u mnogim pjesmama u zbirci *Toranj*.

Izvedeni pridjev je upotrebljen u naslovnoj pjesmi „Toranj“ kad Jejts kaže da „smrt i život nisu postojali / dok čovjek sve izmislio nije, / načinio katanac, zalihu i bure / iz svoje gorke duše.“; potom u pjesmi „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“ kaže da su „neki nasilni gorki ljudi, neki moćni ljudi / nazvani arhitektama i umjetnicima“ i na kraju u pjesmi „Poklon Haruna Al-Rašida“ (“The Gift of Harun Al-Rashid“) kada kaže da su „sve, sve te stvari, kockice i ponoćne stvari / samo novi izraz njenog tijela / opijeni gorkom slatkoćom njene mladosti.“[291]

Ako se zapitamo odakle sva ova gorčina kod Jejtsa i zbog čega, onda možemo odgovor pronaći u njegovom shvatanju činjenice da je sve ono što je vrijedno u ljudskom

[289] Idem, pjesma „Nova lica“, str. 436
[290] Wade Alen, ed., *The Letters of W. B. Yeats*, str. 742 (London: Rupert Hart-davis, 1954) [“if I was in better health I should be content to be bitter.“]
[291] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Toranj“, str. 415 (New York, 1966) [“death and life were not / Till man made up the whole, / Made lock, stock and barrel / Out of his bitter soul.“]; pjesma „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“, str. 418; [“some violent bitter man, some powerful man / Called architect and artist“]; pjesma „Poklon Haruna Al-Rašida“, str. 469. [“All, all those gyres and cubes and midnight things / Are but a new expression of her body / Drunk with the bitter sweetness of her youth.“]

životu poput ljubavi, zadovoljstva, umjetnosti, slave i moći prolazno, i da traje samo jedan kratak vremenski period. S druge strane, pjesnikova gorčina je prouzrokovana i tadašnjom situacijom u Irskoj, odnosno svim onim što ga u to vrijeme okružuje. To je razlog da pjesnik kaže sljedeće:

„Sve što čovjek predviđa
traje jedan trenutak ili dan.
Ljubavno zadovoljstvo odvlači daleko njegovu ljubav,
slikareva četka potroši njegove snove;
glasnikov vapaj, vojnički bat
ispusti njegovu slavu i moć;
bilo kakvim plamenom u noći
je čovjek nahranio svoje vlastito srce od smole.

[“*Everything that man esteems*
Endures a moment or a day.
Love's pleasure drives his love away,
The painter's brush consumes his dreams;
The herald's cry, the soldier's tread
Exhaust his glory and his might;
Whatever flames upon the night
Man's own resinous heart has fed.“][292]

Jejts je svoj položaj između dvije suprostavljene strane bez isključive pripadnosti bilo kojoj od njih najbolje opisao kada je za sebe rekao da nije „ograničen niti za uzrok ni za državu, / niti za robove na koje su pljuvali, / ni za tirane koji su pljuvali.“[293]

Njegov šok i užasavanje zbog zločina počinjenih u Anglo-irskom ratu naročito od zloglasnih britanskih paravojnih snaga zvanih „Crni i preplanuli“ (Black and Tans)[294] se očito pokazuju u stihovima koji kažu da su tada „dani kada zmaj jaše, noćna mora / jaše iznad usnulih: pijana soldaterija / mogu ostaviti majku, ubijenu na njenom pragu, / puzati u njenoj krvi, i hladnokrvno otići.“[295]

---

[292] Idem, pjesma „Dvije pjesme iz drame“, str. 438 (Two Songs from a Play)
[293] Idem, str. 414 [“Bound neither to Cause nor to State, / Neither to slaves that were spat on, / Nor to the tyrants that spat.“]
[294] „Crni i preplanuli“ (Black and Tans, engl.; Irish: *Dúchrónaigh*) su bili pripadnici Kraljevskih irskih rezervnih policijskih snaga koje je stvorio Vinston Čerčil, s ciljem da se bore protiv Irske republikanske armije (IRA).
[295] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „1919.“, str. 429 (New York, 1966) [“Now days are dragon-ridden, the nightmare / Rides upon sleep: drunken soldiery / Can leave the mother, murdered at her door, / To crawl in her own blood, and go scot-free.“]

U isto vrijeme, on ne može značajno pomoći okrivljivanjem irskih nacionalista, uključujući tu i samog sebe, kada kaže da su „hranili srce na fantazijama, / srce je brutalno poraslo iz zbivanja; / više suštine u našem neprijateljstvu / nego u našoj ljubavi.“[296]

Pjesma „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“ je veoma dugačka i sastoji se od sedam dijelova. Osim prvog i zadnjeg dijela, ostalih pet imaju pridjev „moj/a“ u naslovima, počevši redom od druge „Moja kuća“ (“My House“), „Moj stol“ (“My Table“), „Moji potomci“ (“My Descendants“), „Put do mojih vrata“ (“The Road at my Door“) i „Gnijezdo čvorka pokraj mog prozora“ (“The Stare's Nest by my Window“). Ovo ponavljanje i isticanje pridjeva „moj/a“ pokazuje pjesnikovu privrženost svemu onome što se događa oko njega. Prije same analize pjesme treba se obratiti pažnja na motiv njenog nastanka, odnosno pozadinu njenog sastava. „Šin Fejn“, Republikanska partija koja je tražila odcjepljenje od Engleske, je dobila većinu glasova na opštim izborima održanim u Irskoj 1918. godine, i Narodna skupština je formirana u januaru naredne godine. To je za englesku vladu bio čin provokacije, pa je rat izgledao kao neminovnost. Rat za nezavisnost koji je počeo početkom 1919. godine i trajao do jula 1921. godine je bio ispunjen brutalnošću, zasjedama i atentatima. Engleske snage su sačinjavale paravojne jedinice poznate kao „Crni i preplanuli“ i „Pomagači“ (Auxilliaries), ozloglašeni po nasilnim i okrutnim odmazdama poput spaljivanja čitavih sela i bjesomučnim egzekucijama.[297]

Sukobljene strane su potpisale sporazum u decembru 1921. godine, i složile se oko osnivanja Slobodne irske države koja uključuje dvadeset i šest od trideset i dva kantona. Šest od devet kantona u pokrajini Alster (Ulster) je osnovalo Sjevernu Irsku, koja je ostala u sastavu Ujedinjenog Kraljevstva. Podjela Irske je dovela i do stvaranja frakcija među nacionalistima.

Dok su oni umjereni prihvatili Anglo-Irski sporazum, oni ekstremniji republikanci su ga odbili, iako je takav sporazum bio odobren i od strane glasača, ne prihvatajući takvu podjelu svoje države na dva dijela. Zbog toga je i došlo do građanskog rata između ekstremnih elemenata Irske republikanske armije i novoformirane vojske Slobodne irske države. I ovaj je rat bio brutalan i nemilosrdan poput onog prethodnog, i završen je pobjedom Slobodne irske države. [298]

---

[296] Idem, pjesma „1919.“, str. 425 [“We had fed the heart on fantasies, / The heart's grown brutal from the fare; / More substance in our enmities / Than in our love.“]

[297] Za više informacija pogledati Hart Peter, *The I.R.A. at War, 1916-1923*, (Alabama: University of Alabama Press, 2003)

[298] Za više informacija pogledati Hopkinson Michael, *Green Against Green: The Irish Civil War*, (Dublin: Gill and Macmillan, 1988).

Jejts je prihvatio Anglo-Irski sporazum, ali je odbio da pruži svoju podršku bilo kojoj od sukobljenih strana. Pismo koje je uputio Ledi Gregori najbolje opisuje takav pjesnikov stav kada kaže da se osjeća „strogo protiv govorenja ili pisanja o političkoj situaciji u tom trenutku, i da nikada neće zauzeti bilo kakav položaj u životu gdje će morati pričati samo sa pola razuma, te da osjeća da su obje strane odgovorne za taj vrtlog mržnje.“[299]

Jedna od najvećih Jejtsovih nedoumica je bio njegov položaj koji je bio negdje između dvije suprostavljene strane Irskog nacionalnog pokreta, a razlog tome je bila njegova odanost Anglo-irskoj tradiciji. To su bili pripadnici manjine koja je bila porijeklom iz Engleske, ali su živjeli u Irskoj preko tristo godina i osjećali su se više Ircima nego Englezima. Anglo-Irci su bili potomci protestanata koji su došli u Irsku i koji su se počeli tu naseljavati zbog biznisa sa plantažama počevši još od XVI vijeka pa sve do vladavine Kromvela (Cromwell) u Engleskoj. Oni su bili uglavnom pripadnici Anglikanske crkve u Irskoj i zahvaljujući Krivičnom zakonu koji je Ircima oduzeo većinu građanskih prava, postali su zemljoposjednici. Do kraja XVIII vijeka su čak dobili i ograničenu nezavisnost od Engleske.

Ustanak koji su 1798. godine poveli „Ujedinjeni Irci“, liberalni protestantski elementi koji su tražili više reformi, biva ugušen od strane britanske vlade.

Taj ekonomski i politički pad Anglo-Iraca je imao direktan uticaj na Jejtsovo djetinjstvo jer je pogodio i njegovu porodicu. Njegova ideja o idealnoj vladi Irske se zasnivala na Skupštini koju je osnovao Henri Grejtn (Henry Grattan) u XVIII vijeku za koju je tvrdio da je „Irski vijek koji je pobjegao iz tame i zbunjenosti.“[300] On je u govoru koji je održao u Njujorku rekao sljedeće: „U cjelokupnoj istoriji Irske u posljednjih sedamsto godina postoji samo jedan period koji posmatramo sa potpunom radošću i ponosom – deset do petnaest godina nakon Deklaracije o nezavisnosti Irske Skupštine. Narod se razvijao do veličanstvenosti i baš zbog tog razvitka se Engleska prestrašila i odlučila da je zbaci.“[301]

Jejts je bio uvjeren da je za razvitak nacionalne svijesti i identiteta u Irskoj neophodno imati jako političko rukovodstvo kao i visoko obrazovanu i uzvišenu kulturu, a što se moglo pronaći u Anglo-irskoj tradiciji.

---

[299] Cullingford Elizabeth, *Yeats and Politics in the 1930s*, str. 112 (Basingstoke: Macmillan, 1981) [“I feel strongly against speaking or writing on the political situation at this moment, and I will never take any position in life where I have to speak but half my mind & I feel that both sides are responsible for this whirlpool of hate.“]

[300] Yeats Butler William, *Explorations*, str. 345 (London: Macmillan, 1962) [“Irish century that escaped from darkness and confusion.“]

[301] Torchiana T. Donald, *W. B. Yeats & Georgian Ireland*, str. 24 (Washington, D.C.: Catholic University Press, 1992) [“in the whole history of Ireland for the last seven hundred years, there is only one epoch that we look upon with entire joy and pride – the ten or fifteen years after the declaration of the independence of the Irish Parliament. The nation was growing to greatness and it was precisely because it was so growing that England became afraid and decided to overthrow it.“]

Zato je u svom oproštajnom govoru u Senatu izjavio da su oni „narod Grejtna, narod Svifta, narod Emeta, narod Parnela. Napravili [su] najviše od moderne književnosti te zemlje. Napravili [su] najbolje od njene političke inteligencije.“[302] Iz ove izjave je vidljiva njegova namjera da se poistovijeti sa Anglo-irskom tradicijom. On se više oduševljavao intelektualnom kvalitetom u Irskoj u XVIII vijeku nego klasnim razlikama, vjerujući da je irska aristokratije spremna voditi nacionalni pokret i posljedično tome irsku vladu zbog slobode na koju je navikla u svom načinu življenja.

Pjesma „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“ pokazuje Jejtsov složeni pristup koji se zasniva na dvije tradicije, s jedne strane Anglo-irskoj i sa druge nacionalističkoj.

Dok se pjesma može posmatrati kao jadikovanje za idealnom kolonijalnom prošlosti s jedne strane, s druge strane je primjetna pjesnikova kritika irskog nacionalizma. Ona je primjer Jejtsovog preobražaja iz nekada vatrenog nacionaliste i socijaliste u nekoga ko je neodlučan po pitanju budućnosti nacionalističkog pokreta u Irskoj. Ta njegova podijeljenost je odlika ne samo ove pjesme nego i ostalih poput „Leda i labud“, u kojoj labud personificira engleskog okupatora a djevojka razorenu Irsku, odnosno odnos kolonizatora i koloniziranog. Narator u pjesmi, koji predstavlja glas pjesnika, ne upućuje na bilo koji od ta dva lika da bi se čitalac mogao identifikovati s njim, a što opet pokazuje jednak pristup prema obje strane.

Jejtsova razmišljanja o Irskom građanskom ratu ne samo da pokazuju njegovo zgražanje krvoprolićem i strahotama rata nego i njegov unutrašnji psihološki rat koji se dešava u njegovim mislima, jer se u isto vrijeme osjeća odvojenim od Anglo-irskih unionista, ali i od irskih nacionalista. Iako pjesma navodi čitaoca da iz naslova pomisli kako će pjesnik opisivati građanski rat koji ga okružuje, on počinje fizičkim opisom velikih starih kuća. To Jejtsovo fokusiranje na prikazivanje irske prirode s ciljem stvaranja irskog identiteta po svojoj mjeri, ukorijenjivanja svoje umjetnosti u irskom tlu i dokazivanja svog patriotizma je nešto što karakteristiše njegov stvaralački opus u mladosti i srednjem periodu. Dok se opisivanje irskih mjesta u njegovom ranom stvaralačkom periodu može smatrati antikolonijalnim težnjama, tako se njegova preokupacija velikim kućama i Anglo-irskom aristokratijom što predstavlja engleske okupatore Irske može tumačiti njegovim otuđenjem od irskog nacionalizma. Osim fizičkog opisa aristokratskih kuća, ove pjesme govore o njenim stanarima, njihovim tradicijama i običajima. One su bile vlasništvo pripadnika gornje klase protestanata poput Ledi Gregori u čijoj je kući Jejts proveo mnoga ugodna ljeta.

[302] Pearce R. Donald, ed., *The Senate Speeches of W. B. Yeats*, str. 99 (London: Faber and Faber, 1960) [“We are the people of Grattan, we are the people of Swift, the people of Emmet, the people of Parnell. We have created the most of modern literature of this country. We have created the best of its political intelligence.“]

Iako je poticao od srednje klase, Jejts je volio da se druži sa aristokratijom, počevši od srednjeg perioda stvaranja do kraja života. Već prva strofa pjesme slavi bogatstvo i obilje života u velikoj kući i on kaže:

„Zasigurno među cvjetalim travnjacima bogataša,
usred šuštanja njegovih zasada,
život se prelijeva bez ambicioznih bolova;
i život teče kao kiša dok se bazen ne izlije,
i penje se vrtoglavo se vrteći kako kiša više pada.“

[“*Surely among a rich man's flowering lawn,*
Amid the rustle of his plants,
Life overflows without ambitious pains;
And rains down life until the basin spills,
And mounts more dizzy high the more it rains.“][303]

Važna tačka koju pjesnik ovdje ističe nije samo bogatstvo ovih ličnosti nego i sloboda koju takvo bogatstvo može donijeti Anglo-irskim zemljoposjednicima i nezavisnost koju im to blagostanje nudi. Upotreba riječi „prelijeva“ i „vrtoglavo“ se odnosi na naratorovo sjećanje na Anglo-irsku kolonijalnu prošlost. Prelijevanje bazena u pjesmi se odnosi na destruktivnost koju nosi rat kada se životi i ponašanja stanovništva ne mogu kontrolisati, a sve navodi na pjesnikovo shvatanje haotičnog stanja u tadašnjoj Irskoj zahvaćenoj građanskim ratom. Kako tvrdi Rob Doget (Rob Doggett), Jejtsova poezija iz ovog perioda se nalazi „između prošlosti u kojoj nasilje vodi do slave i sadašnjosti u kojoj nasilje proizvodi samo daljnje nasilje.“[304] Kako ovaj kritičar nastavlja, „pogled na modernu aristokratiju počinje postepeno da preovladava u Jejtsovoj kasnijoj poeziji.“[305]

Njegova poezija iz ovog perioda ukazuje na vezu i kontinuitet između nasilja pod kolonijalnom vladavinom i destruktivnosti antikolonijalne borbe, kritikujući tadašnji građanski rat između različitih struja nacionalista koji je napravio haos u cijeloj Irskoj.

Počevši od treće strofe Jejts u pjesmu uvodi temu degeneracije kroz poređenje između stanara velike kuće u prošlosti i sadašnjosti, metaforično predstavljajući prijašnje generacije protestanata i njihove potomke iz njegovog doba, i kaže:

---

[303] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Kuće predaka“ str. 417 (New York, 1966)
[304] Doggett Rob, *Deep-rooted things:empire and nation in the poetry and drama of William Butler Yeats*, str. 85 (London: Peter Owen, 1966) [“between a past in which violence leads to greatness and a present in which violence yields only further violence.“]
[305] Idem, str. 97 [“The view of modern aristocracy gradually begins to prevail in Yeats's later poetry.“]

„Neki nasilni gorki čovjek, neki moćni čovjek
nazvan arhitektom i umjetnikom, ...
gorki i nasilni ljudi, ...
slatkoća za kojom su svi čeznuli noći i danju,
nijedna blagost tamo nikada nije bila poznata;
ali kada gazdini sahranjeni miševi mogu igrati,
i možda praunuk iz te kuće,
za sve njene bronze i mramor, je ipak samo miš.“

[“*Some violent man, some powerful man*
Called architect and artist, ...
Bitter and violent men, ...
The sweetness that all longed for night and day,
The gentleness none there had ever known;
But when the master's buried mice can play,
Any maybe the great-grandson of that house,
For all its bronze and marble, 's but a mouse.“][306]

Autor u svom dobro poznatom ironičnom stilu čini da slatkoću i nježnost prave nasilni i gorki ljudi. On u pjesmi stvara veliki kontrast između moćnih osnivača kuće i njihovih nejakih potomaka koje prezrivo posmatra kao miševe, nesposobne da održavaju visoko kulturno nasljeđe svojih roditelja. Tako u završnoj strofi Jejts postavlja dugo retoričko pitanje u kojem kroz lik naratora naglašava sumnju u mogućnost da bi tako nejaki nasljednici slavne Anglo-irske prošlosti i tradicije mogli ponovo da je ožive, te ističe sljedeće:

„O šta ako vrtovi kojima paun luta
sa delikatnim nogama po starim tragovima,
.....
samo uzme našu izvrsnost sa našim nasiljem?
šta ako slava uglednih vrata,
i zgrada koje je dizajniralo značajnije doba,
.....
Samo uzme našu izvrsnost sa našom gorčinom?“

[“*O what if gardens where peacock strays*
With delicate feet upon old traces,
.....
But take our greatness with our violence?
What if the glory of escutcheoned doors,
And buildings that a haughtier age designed,
.....
But take our greatness with our bitterness.“][307]

[306] Torchiana T. Donald, *W. B. Yeats & Georgian Ireland*, str. 24 (Washington, D.C.: Catholic University Press, 1992)

Ove dvije zadnje strofe se mogu posmatrati s jedne strane kao žaljenje za aristokratskom tradicijom iz prošlosti koja je skoro nestala i za posljedicu imala umanjenje irske veličine, odnosno kao preispitivanje prisilne tradicije koja je dovela do tadašnjeg nasilja i građanskog rata, s druge strane.

Iako Jejts u ovoj pjesmi slavi Anglo-irsku tradiciju iz prošlosti, on se ujedno osvrće na kritičnu političku situaciju u to vrijeme i posmatra je sa prezirom prema slabim i nejakim potomcima te veličanstvene istorije i tradicije. Na taj način se pokazuje autorova konstantna dvojnost, u ovom slučaju kroz istovremeno divljenje i nespokoj prema Anglo-irskom nasljeđu.

Pjesmom „Moja kuća“ započinje drugi dio zbirke *Razmišljanja u vrijeme građanskog rata*, koja opisuje pjesnikovo mjesto boravka, kamenu kulu iz normanskog perioda pod nazivom „Tor Bejlili (Thoor Ballylee) u pokrajini Golvej (Galway), koju je on kupio 1917. godine. Simbol tornja koji Jejts veoma često koristi, dajući takav naziv i jednoj čitavoj zbirci pjesama, a koji je bio često korišten i u britanskoj književnosti, pokazuje na njemu svojstven način stvaranje života uopšte, zasnovanog na miješanju kultura Britanske imperije i Irske na irskom tlu. Jejtsovo preuzimanje kule djeluje ironično jer treba imati na umu činjenicu da osvajački normanski vojnici nisu otjerali prijašnje vlasnike on nikada ne bi ni živio u njoj. Sa istorijske tačke gledišta, kula Tor Bejlili u kojoj je Jejts živio i stvarao djela sa osvrtom na burne događaje koji su se dešavali u njegovoj ratom zahvaćenoj državi, stvorivši od nje jedan od najjačih simbola u svom stvaralaštvu, je bila normanska tvrđava, uporište okupacijskih engleskih snaga koje su došle da okupiraju i koloniziraju Irsku. Na samom početku pjesme, narator opisuje svoju kuću i njenu okolinu, a potom slijedi poređenje između njega i normanskog utemeljitelja kule, i kaže sljedeće:

„Drevni most i još starija kula,
seoska kuća koja je zaklonjena svojim zidom.
hektar kamenitog tla,
gdje se simbolična ruža može prelomiti u cvijet,
stari neravni brijestovi, bezbroj starog trnja.“

[“*An ancient bridge, and a more ancient tower,*
A farmhouse that is sheltered by its wall,
An acre of stony ground,
Where the symbolic rose can break in flower
Old ragged elms, old thorns innumerable.“][308]

[307] Idem, str. 418
[308] Idem, pjesma „Moja kuća“, str. 419

Korištenjem pridjeva „starija“ pri opisivanju kule Jejts ističe iskonsku Anglo-irsku tradiciju u Irskoj kojoj i on pripada, a sve u cilju njegove vječite tvrdnje da su i protestanti ravnopravni Ircima poput svih ostalih stanovnika Irske.

U samom uvodu pjesme „Riječi na prozorskom oknu“ (“The Words upon the Window-Pane“) on se osvrće na porijeklo protestanata koji su došli u Irsku i u fusnoti naglašava da se „neki od njih nisu ni zvali Englezima, niti su bili Englezi. Porodica Jejts je došla u vrijeme Henrija VII. Irska, podijeljena u religiji i politici, je jedna rasa poput bilo koje druge moderne države.“[309]

Kada je nazvao svoju kulu Tor Bejlili, Jejts je htio da istakne svoju irsku nacionalnost, pa je u pismu gospođi Šekspir napisao da je „Tor [Thoor] irska riječ za toranj i da će to odvraćati ljude od sumnje da su [oni] moderni Goti i park jelena.“[310]

Veoma je značajno istaći njegovo mišljenje kada je jednom prilikom voditelj radio emisije 1935. godine tokom postavljanja pitanja upotrijebio riječ „Anglo-irska“, na što je Jejts oštro odgovorio da on: „mrzi sve riječi složenice. Anglo-Irska je njegova [voditeljeva] riječ, ne njegova [Jejtsova]. On [Jejts] će za to reći Irska rasa. Irski narod predstavlja jedinstvo isto kao što je njemački, francuski ili engleski narod.“[311]

Simbolična ruža koja se pominje u četvrtoj strofi pjesme je simbol za Irsku koji se kod Jejtsa ponavlja još od zadnje decenije XIX vijeka, počevši od pjesme “Ruži na korijenu vremena“ gdje je „crvena ruža, ponosna ruža, tužna ruža svih njegovih dana“[312] inspirisala pjesnika da piše o davnim herojskim bitkama Iraca, pa sve do treće decenije XX vijeka, kada u pjesmi „Ružino drvo“ nacionalistički junaci i mučenici Pirs i Konoli herojski i tragično izjavljuju da „samo njihova crvena krv / može napraviti pravo ružino drvo.“[313]

U srednjem stvaralačkom periodu se promijenio i Jejtsov odnos kako prema ruži kao simbolu Irske, tako i prema nasljednicima Pirsa i Konolija, istinskim borcima za irsku slobodu i nezavisnost.

---

[309] Yeats Butler William, *Explorations*, str. 347 (London: Macmillan, 1962) [“some of them neither called themselves English nor were they English. The family of Yeats arrived about the time of Henry VII. Ireland, divided in religion and politics, is as much one race as any modern country.“]

[310] Citirano u Hone Joseph, *W. B. Yeats, 1865-1939*, str. 346 (London: Macmillan, 1962) [“Thoor is Irish for a tower and it will keep people from suspecting us of modern Gothic and a deer park.“]

[311] Johnson Colton, ed., *The Collected Works of W. B. Yeats: Later Articles and Reviews, Vol. X*, str. 258 (New York: Sc ribner, 1954) [“But I hate all hyphenated words. Anglo-Ireland is your word, not mine. I shall say the Irish Race for it. The Irish people are as much unity as the German, French, or English people. “]

[312] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma “Ruži na korijenu vremena“ str. 100 (New York, 1966) [“Red rose, proud Rose, sad Rose of all my days.“]

[313] Idem, pjesma „Ružino drvo“, str. 396 [“There's nothing but our own red blood / Can make a right Rose Tree.“]

Sada se ruža opisuje kao stara i sa bezbrojem starog trnja, a što ukazuje na pjesnikovo preispitivanje nacionalističke tradicije koja je došla do nivoa da svojim nasiljem dovodi do narednog nasilja. Ova promjena iz mladalačkog idealizma do suzdržanosti u zrelijem dobu se nije odjednom dogodila kod Jejtsa, nego je to bio postepeni proces.

Prije samog početka borbi, Jejts je izrazio svoje nezadovoljstvo militantnim Irskim nacionalizmom. To najbolje pokazuje pismo koje je poslao Klementu Šorteru (Clement Shorter) 1918. godine jer u njemu tvrdi da „su vremena, previše opasna da bi ohrabrio ljude za rizike koje on nije spreman prihvatiti niti odobriti. ... stara istorijska strast je u svom najvećem intenzitetu. Biće još divljeg posla. Mladi su ljudi veoma ljubomorni na njihove vođe zato što su ubijeni.“[314]

Takvo oživljavanje „stare istorijske strasti“ koju navodi u svom pismu pokazuje Jejtsovo distanciranje, koje je i prije ovog pisma u nekoliko navrata navodio počevši od ideje nacionalista za samopožrtvovanjem i mučeništvom i na taj način on postaje otuđen od svega onoga što se dešava oko njega, bez mogućnosti da se izričito priključi bilo kojoj strani nakon podjele nacionalista na unioniste i radikale. U utočištvu svoje usamljene kule Jejts pokušava pronaći utjehu u pronalaženju sličnosti između samog sebe i normanskog osnivača kule, pa kaže:

„Dva su čovjeka ovdje osnovali. Čovjek sa oružjem
zaokupljen rezultatima konja i koji je proveo svoje dane
na ovom burnom mjestu,
gdje je kroz duge ratove i iznenadne noćne uzbune
njegovog umanjujućeg rezultata izgledao poput brodolomnika
koji je opraštao i zaboravio;
i ja, da nakon mene
nasljednici moga tijela mogu pronaći,
i uzdići usamljenu misao,
koja dolikuje znakovima nedaće.“

[“*Two men have founded here. A men-at-arms*
Gathered a score of horse and spent his days
In this tumultuous spot,
Where through long wars and sudden night alarms
His dwindling score and he seemed castaways
Forgetting and forgot;
And I, that after me
My bodily heirs may find,

[314] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 649 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“times are too dangerous for me to encourage the men to risks I am not prepared to share or approve. The old historical passion is at its greatest intensity. There will be more wild work. The young men are mad jealous of their leaders for being shot.“]

To exalt a lonely mind,
Befitting emblems of adversity.“][315]

Obadvije osobe koje se spominju o ovoj pjesmi, vojnik koji je osnovao kulu i umjetnik koji je istu dogradio, su iskusili teškoće vremena u kojem su živjeli, a ono što im je zajedničko je činjenica da su obadvojica osjetili marginalizaciju i otuđenje od strane društva u kojem su živjeli.

Normanski vojnik je bio čovjek od akcije koji se „zaokupljao rezultatom konja i proveo svoje dane / na tom burnom mjestu“, dok je Jejts, Anglo-irski pisac i mislilac u cilju da „uzdigne usamljenu misao“ bio zadovoljan da „dolikuje znakovima nedaće“.

U pjesmi „Moj stol“ (“My Table“) iz zbirke *Razmišljanja u vrijeme građanskog rata* je prisutna Jejtsova stalna doza dvojnosti i napetosti između djelovanja i razmišljanja dok kritikuje nacionalističke borce na obje strane, a u isto vrijeme i on sam želi da zauzme neku od tih strana i da aktivno djeluje.

„Moj stol“

„Dva teška postolja, i ploča
Gdje Satovoj poklon, nepromenljivo mač,
Pokraj olovke i papira leži,
Da može moralisati
Moje dane od njihovih besciljnosti.
Malo izvezene haljine
Pokriva njegove drvene korice.
Čoser nije povukao dah
Kada je je on iskovan. U Satovoj kući,
Zakrivljen kao mladi mjesec, svjetleći-mjesec
Ležao je pet stotina godina.
Ipak, ako se pojavi promjena
Niti mjesec; samo bolno srce
Poima nepromenljivo umjetničko djelo.
Naši učeni ljudi su pozvali
Da kada i gdje je on iskovan
to divno dostignuće,
U slikarstvu ili grnčariji, prešlo je
Sa oca na sina
I kroz stoljeća jurilo
I činilo se nepromenljivo poput mača.
ljepota duše se najviše obožavala,
Ljudi i njihovi poslovi oduzeli su
Mi nepromjenljiv izgled duše;
Za većinu bogatog nasljednika,

[315] de Breffny Brian, *The land of Ireland*, str. 192 (Dublin: Hary Abrams Inc., 1985)

Znajući da niko nije mogao proći vrata raja,
Ko je volio nisku umjetnost,
Imao takvo bolno srce
Da je, iako seoskog govora
U svilenoj odjeća i dostojanstveno hodao.
Imao budan razum; činilo se kao da je
Junonin paun kriknuo.“

“My Table“

[“*Two heavy trestles, and a board*
Where Sato's gift, a changeless sword,
By pen and paper lies,
That it may moralise
My days out of their aimlessness.
A bit of an embroidered dress
Covers its wooden sheath.
Chaucer had not drawn breath
When it was forged. In Sato's house,
Curved like new moon, moon-luminous
It lay five hundred years.
Yet if no change appears
No moon; only an aching heart
Conceives a changeless work of art.
Our learned men have urged
That when and where 'twas forged
A marvellous accomplishment,
In painting or in pottery, went
From father unto son
And through the centuries ran
And seemed unchanging like the sword.
Soul's beauty being most adored,
Men and their business took
Me soul's unchanging look;
For the most rich inheritor,
Knowing that none could pass Heaven's door,
That loved inferior art,
Had such an aching heart
That he, although a country's talk
For silken clothes and stately walk.
Had waking wits; it seemed
Juno's peacock screamed.“][316]

Međuodnos između nacionalne poezije i nacionalnog nasilja u Irskoj je u slučaju Jejtsa veoma interesantan, dovodi ga do marginalizacije kao pjesnika kulturnog nacionalizma, jer u

[316] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats,* pjesma „Moj stol“, str. 315 (New York, 1966)

nemogućnosti da zauzme jednu od strana u nacionalnom sukobu on pokušava da pronađe utjehu i utočište u estetskom domenu svoje umjetnosti.

U četvrtom dijelu pjesme „Moji potomci“ su uključena pjesnikova razmišljanja o njegovoj djeci i njihovoj budućnosti, te njegovo hvalisanje čistoćom krvi svojih predaka, što će puni izraz dati nekoliko godina kasnije u njegovim različitim razmišljanjima o eugenizmu poput kratke drame *Čistilište* kada on traži oprost od svojih predaka zbog neimanja svoje djece. Iako se kasnije oženio i imao djecu, sina i kćerku, uvijek je bio zabrinut za njih, pa u pjesmi kaže:

„Pošto sam naslijedio snažan um
od mojih djedova, moram hraniti snove
i ostaviti ženu i muškarca iza
kao snažni um, a ipak se čini
da životni ožiljak može baciti miris na vjetru.“

[“*Having inherited a vigorous mind*
From my old fathers, I must nourish dreams
And leave a woman and a man behind
As vigorous of mind, and yet it seems
Life scarce can cast a fragrance on the wind.“][317]

Ova prva strofa ukazuje na ista eugenistička razmišljanja koja je Jejts izrazio i u zbirci *Odgovornosti*, ispunjena sumornim pogledima na vrijeme u kojem je živio, bez slave i nade u tadašnjoj situaciji.

On istovremeno osuđuje i republikance i zagovarače Slobodne države, jer su u građanskom ratu i nadaju se da će im on ostvariti ideje o slobodnoj i postkolonijalnoj Irskoj, a bore se za nešto što obadvije strane smatraju „nastankom nacije“. Kao i u većini njegovih pjesama, pjesnik kroz lik naratora nije pristrasan nijednoj od strana u sukobu. Zadnja strofa pokazuje ne samo povučenost koju je Jejts najčešće pokazivao nego i njegov otvoren prezir prema nacionalističkoj borbi, pa kaže: „Samo su otkinute latice posule cijeli vrt; / I nakon toga je tu samo zajedničko zelenilo.“[318] Otkinute latice su podsjetnik na ružu kao simbol Irske i one koji su ubijeni u građanskom ratu. Irski nacionalisti su ubijeni na obje strane, njihova smrt je ona „užasna ljepota“ iz Uskršnjeg ustanka o kojem je Jejts pisao, dok je zeleno, kao irska nacionalistička boja, povezano sa zajedništvom svih Iraca kojem pjesnik teži.

[317] Idem, str. 192
[318] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, (New York, 1966), pjesma „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“, str. 422 [“But the torn petals strew the garden plot; / And there's but common greeness after that.“]

Njegov pristup objema tradicijama, kolonijalnoj Anglo-irskoj i postkolonijalnoj nacionalističkoj, nije takav da odobrava ili se suprostavlja bilo kojoj od njih, nego sadrži složenu mješavinu od njih obje. Zadnja strofa pjesme pokazuje pjesnikov nedostatak odlučnosti i zato ona ne nudi odgovor kojoj strani propada Jejtsova odanost.

Sve do petog dijela zbirke *Razmišljanja o građanskom ratu* pjesnik opisuje Anglo-irsku prošlost, svoje prebivalište, potomke i njihovu budućnost. Nakon toga sve do kraja u razmišljanja je uključen rat i oni koji se u njemu bore. U pjesmi „Put do mojih vrata“ (“The Road to my Door“), rat dolazi i do njegovih vrata i on počinje da se suprostavlja fizičkoj stvarnosti i onome što se zapravo dešava oko njega. Kao prvo se prikazuje njegov susret sa vojnicima iz suprotnog tabora:

„Ljubazan, nezvaničan,
dobro građen falstafski čovjek,
dođe šaleći se o građanskom ratu
kao da misli da je umiranje od vatrenog oružja bilo
najljepša drama pod suncem.“

[“*An affable Irregular*
A heavily-built Falstaffian man,
Comes cracking jokes of civil war
As though to die by gunshot were
The finest play under the sun.“][319]

Pjesnik je koristio termin „nezvanični“ za pripadnike Irske republikanske vojske čije je suprostavljanje Anglo-irskom sporazumu koji je Slobodna država potpisala prouzrokovalo građanski rat. Njegovo prikazivanje republikanskog vojnika u gore navedenom stihu je veoma zanimljivo, opisuje ga kao ljubaznog, dobroćudnog i druželjubivog, koji kao da ne mari za rat i pravi šale o tome.

Ironično, vojnik IRA koji se bori za potpunu nezavisnost od Engleske se poredi sa likom iz djela jednog od najvećih engleskih pjesnika. Prikazan je kao Ser Džon Falstaf (Sir John Falstaff), Šekspirov najpoznatiji komični lik, debeli, duhoviti i hvalisavi vitez iz prvog i drugo dijela *Henrija IV* (*Henry IV*) i *Vesele žene Vindzorske* (*Merry Wives of Windsor*). Ova činjenica kao i riječ „drama“ u zadnjoj strofi pokazuju da je Jejts gledao na građanski rat kao na komičnu dramu sa tragičnim završetkom, odnosno uvodeći lik Falstafa kao antiheroja smatrao je rat čudnom mješavinom tragedije i farse.

[319] Idem, pjesma „Put do mojih vrata“, str. 423

Narator, koji govori u pjesnikovo ime, je i u pjesmi „Moji potomci“ zabrinut zbog mogućnosti da njegova djeca izgube svoje naslijeđe, državu ili čistoću rase „kroz previše posla s prolazećim vremenom, / kroz previše igre, ili brak sa budalom?“[320].

Zbog korištenja riječi drama (igra), može se doći do zaključka da je Jejts bio nezadovoljan mogućnošću da i njegovi potomci budu mogući učesnici tog rata.

Njegovo razočarenje koje je u strofi navedeno kao „brak sa budalom“ se odnosi i na brak između Mod Gon i majora Džona MekBrajda, dvoje vatrenih i revolucionarnih nacionalista. Jejtsova simpatija prema nacionalistima koji su uvučeni u rat se ipak ponekad ispoljava, kao u pismu koje je uputio Oliviji Šekspir i kada kaže: „Upravo sam čuo da kada je kuća gospođe Kembel spaljena – kuća o kojoj govorim na posljednjoj stranici – ona je tražila od nezvaničnih da ne izbacuju njenu djecu vani u noć. Nezvanični su plakali i govorili da oni sami ne mogu pomoći, nova naređenja. Jedan od njih se popeo uz stepenice sa gospođom Kembel da snese - mislim da je kuća već gorila - dječije Božićne igračke.“[321]

U narednoj pjesmi „Put do mojih vrata“ Jejts se kao pjesnik koji razmišlja, susreće sa jednim drugim čovjekom, čovjekom od akcije, vojnikom Slobodne države, i kaže:

„Smeđi poručnik i njegovi ljudi,
poluobučeni u nacionalnu uniformu,
stoje na mojim vratima, i ja se žalim
na loše vrijeme, grad i kišu,
i stablo kruške koje je slomila oluja.“

[“ *A brown Lieutenant and his men,*
Half dressed in national uniform,
Stand at my door, and I complain
Of the foul weather, hail and rain,
A pear-tree broken by the storm.“][322]

Žaleći se na loše vrijeme autor je pokušao da stvori osjećaj bliskosti između sebe i vojnika, naglašavajući pri tome užasnu situaciju u državi zahvaćenoj ratom.

---

[320] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Moji potomci“, str. 423 (New York, 1966) [“Through too much business with the passing hour, / Through too much play, or marriage with a fool.“]

[321] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 695 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“I have just heard that when Mrs. Campbell's house was burnt - the house I speak of on the last page-she appealed to irregulars not to turn her children out in the night. The irregulars cried but said they could not help themselves, the new orders. One of them went up stairs with Mrs. Campbell to fetch down – the house was I think already burning – the chidlren's Xmas toys.“]

[322] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Put do mojih vrata“, str. 424 (New York, 1966)

Nakon toga, kroz opisivanje „mur-kokoške“ on predstavlja samog sebe, čovjeka ispunjenog maštom koji nije direktno uključen u rat. Sve do ovog dijela pjesme narator je pokušavao da se distancira od građanskog rata boraveći u svojoj Anglo-irskoj tvrđavi, i kaže:

„Brojim te pernate loptice čađi
mur-kokoška vodi prema potoku,
da utiša zavist u mojim mislima;
i okreće se prema mojoj sobi, uhvaćenoj
u hladnim snijegovima sna.“

[“*I count those feathered balls of soot*
The moor-hen guides upon the stream,
To silence the envy in my thought;
And turn towards my chamber, caught
In the cold snows of a dream.“][323]

Jejts nakon sastanka sa revolucionarima osjeća zavist prema njima što navodi na njegovu želju da im se pridruži. On je nezadovoljan hladnoćom svojih snova, nostalgičnih snova o naslijeđenoj slavi Anglo-irske prošlosti, i u navedenim stihovima je očita njegova žudnja da se pridruži militantnim nacionalistima. Nakon susreta sa pripadnicima obje strane, pjesnik zavidi „njihovoj svrsishodnosti, njihovoj društvenosti i njihovom bezbrižnom nepoštivanju smrti, svim kvalitetima koje je želio u svom životu.“[324]

Iako pjesma „Put prema mojim vratima“ pokazuje na pomalo potisnut način pjesnikove težnje i želju da se poistovijeti sa nacionalističkim borcima, već naredna pjesma u zbirci pod nazivom *Gnijezdo čvorka pokraj mog prozora* nudi suprostavljenu ljepotu prirode naspram strahota krvavog rata, i podsjeća nas na žrtve među pobunjenicima iz pjesme „Uskrs 1916.“

„Pčele grade u pukotinama
oslabljenih zidova, i tu
majka donosi ptićima larve i muve.
Moj zid je oslabljen; medonosne pčele,
dođite da gradite u praznoj kući.“

[“*The bees build in the crevices*
Of loosening masonry, and there
The mother birds bring grubs and flies.

[323] Idem, pjesma „Put do mojih vrata“, str. 424
[324] Jeffares A. Norman, *W. B. Yeats: Man and Poet*, str. 230 (London: Routledge & Kegan Paul, 1962) [“their purposefulness, their gregariousness and their careless disregard for death, all the qualities he had wished for his own life.“]

My wall is loosening; honey-bees,
Come build in the empty house..“][325]

Slika koja u pjesmi opisuje sve žrtve rata pokazuje pjesnikov jednak odnos prema pripadnicima obje strane, jer one jednako pate, pa on kaže: „Čovjek je ubijen, ili kuća spaljena, / ... / prošle noći su kotrljali niz cestu / onog mrtvog mladog vojnika u njegovoj krvi.“[326]

Iz pjesme se ne može naslutiti ni koja je strana kotrljala tijelo, niti kojoj strani pripada taj mrtvi vojnik. Na taj način Jejts uvodi jednakost među njima i jednako ih osuđuje za borbu koju međusobno vode kao i za sve strahote koje se u tom ratu čine. Za njega i republikanci i pristalice Slobodne države misle samo o svojim fantazijama, a ne o zajedničkom dobru za Irsku. On je često u svojim govorima navodio zamjenicu „mi“ da bi i na taj način pokazao svoje težnje prema nacionalistima, naročito u pogledu idoeloških orijentacija. Kako je i sam rekao za sebe da je „čovjek od pera i da je za njega teško da išta veoma duboko mrzi, ... , i da zna da nacija ne može biti moćna niti spremna za neophodnu borbu ukoliko nije jednako mrzila kao i volila u svom srcu.“[327]

U to doba građanskog rata je izgledalo da je riječ ljubav bila zaboravljena u Irskoj i da je čitava nacija bila zaokupljena mržnjom i fanatizmom. Na zidinama svoje kule Jejts je pisao da: „divljanje zbunjuje, sanjarenja remete um; / poznate stravične slike plivaju u glavi. / Plač traži osvetu nad ubicama, / osvetu za Žaka Moleja.“[328] U svom doživljavanju pjesničkih vizija se dotakao i priče o Žaku Moleju (Jacques Molay) i njegovim sljedbenicima kao metafori za tadašnju situaciju u Irskoj. Žak je bio posljednji veliki vođa (master) vitezova Templara, ili Reda hrama, jednog od najpoznatijih hrišćanskih vojnih redova u vrijeme krstaških ratova. Nakon što ga je francuski kralj Filip (Philip), poznat po nadimku „lijepi“, optužio za herezu, spaljen je živ na lomači 1314. godine. Slika koju Jejts opisuje prikazuje razljućenu gomilu naroda koja poziva na osvetu nad Molejovim ubicama. Njega su njegovi sljedbenici smatrali mučenikom te nasilno izazivaju razaranja i smrt da bi ga osvetili.

---

[325] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Gnijezdo čvorka pokraj mog prozora“, str. 424 (New York, 1966)
[326] Idem, pjesma „Gnijezdo čvorka pokraj mog prozora“, str. 425 [“A man is killed,or a house burned, / ... / Last night they they trundled down the road / That dead young soldier in his blood.“]
[327] Johnson Colton, ed., *The Collected Works of W. B. Yeats, Vol. X*, str. 110 (New York: Scribner, 2000) [“ I am a man of letters. It is difficult for me to hate anything very deeply. But I know that a nation cannot be powerful, cannot be ready for necessary battle, unless it has hatred as well as love in its heart.“]
[328] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Toranj“, str. 426 (New York, 1966) [“Frenzies bewilder, reveries perturb the mind; / Monstrous familiar images swim to the mind's eye. / 'Vengeance upon the murderers', the cry goes up, / 'Vengeance for Jacques Molay.“]

Ove strofe ne izražavaju nikakav poseban stav prema Moleju, ni pozitivan niti negativan, nego podcjenjivanje onih koji su se smatrali njegovim osvetnicima, a koji su bili, kako Jejts reče „vojnici bijesom vođeni, bijesom mučeni i gladni bijesa.“[329] Glavni smisao ove strofe je da pokaže da se borba protiv nepravde i za ostvarenje irske nezavisnosti od Engleske pretvorila u bratoubilački rat i da pri tome one namjerne odmazde ili ubistva iz osvete koja su prije praktikovali britanski vojnici sad koriste Irci jedni protiv drugih. Na taj je način nasilje u tadašnjoj Irskoj postalo svakodnevnica, a Jejts je bio izrazito protiv toga.

U duhu sumnje u ispravnost samopožrtvovanja ustanika koju je izrazio u elegiji „Uskrs 1916.“, Jejts je za vrijeme rata 1919 - 1922. godine taj kult mučeništva i samopožrtvovanja posmatrao kao nešto prevaziđeno i opasno.

U pismu koje je u to doba napisao Oliviji Šekspir on ističe da „za modernu državu ne postoji možda ništa tako opasno kao kad politika uzme mjesto teologiji, kao gomila mučenika. Gomila mučenika (1916.) su bili bomba i živi se u eksploziji.“[330] Već u narednoj strofi pjesme pjesnikova zlokobna vizija o strahotama rata je još više izražena, i on kaže: „vojnik zagrizao u oružje ili lice, / ... / šireći ruke i prste široko / u zagrljaj ničega.“[331]

Iz ovog dijela pjesme se vidi brutalnost građanskog rata koji izgleda besmislen i uzaludan, jer se obje strane bore „za zagrljaj ničega“.

Ovakva mješavina osjećanja koja je Jejts ispoljavao od želje da se pridruži borcima do njegovog izdvajanja od svega što se dešava oko njega ukazuju na unutrašnja previranja kojima je on bio ispunjen. Zato i groteskne slike koje se prikazuju u pjesmama odražavaju njegovu emocionalnu i mentalnu napetost o ovom periodu.

Zbirka *Razmišljanja u vrijeme građanskog rata* se najčešće posmatra kao Jejtsovo žaljenje za kolonijalnom Anglo-irskom tradicijom i aristokratska kritika militantnog irskog nacionalizma. Ovaj dio rada je ukazao na Jejtsova suprostavljena osjećanja i njegov složeni odnos prema ove dvije tradicije. Istovremeno odobravanje i odbijanje, sklonost i antipatija, divljenje i osuđivanje doseljenika i pripadnika Anglo-irske kulture s jedne strane i autohtone kulture irskog nacionalizma s druge strane su podloga ovog stvaralačkog perioda Vilijama Batlera Jejtsa.

---

[329] Idem, str. 426 [“The rage-driven, rage tormented, and rage-hungry troop.“]

[330] Lang Peter, *Ireland: Revolution and Evolution*, str. 127 (Bern: Peter Lang AG, 2010) [“Perhaps there is nothing so dangerous to a modern state , when politics take the place of theology, as a bunch of martyrs. A bunch of martyrs (1916) were the bomb and we are living in the explosion.“]

[331] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „VII“, str. 426 (New York, 1966) [“trooper biting at arm or at face, / ... /arms and fingers spreading wide / For embrace of nothing.“]

U pogledu njegovih nacionalističkih afiniteta, njegova pripadnost objema kulturama je uticala da se ne umiješa direktno u građanski rat niti na jednu od dvije zaraćene strane, i zbog toga je nepotpuno jednostrano pripisivanje kolonijalnog ili antikolonijalnog identiteta ovom pjesniku. Ova Jejtsova zbirka pjesama se bavi pitanjima nacionalnog identiteta i nacionalizma, a što je glavna tema ovog rada i diskursa postkolonijalizma uopšte. On pokušava da kroz često suprostavljene osude i odobravanja irske antikolonijalne borbe koje prikazuje u svojim pjesmama osigura sebi ambivalentno mjesto irskog nacionaliste.

Ova zbirka je najbolji primjer pjesnikove lične rastrzanosti između veličanja kolonijalne prošlosti Anglo-irskih potomaka s jedne i divljenja prema nacionalističkoj tradiciji s druge strane.

Pjesma „Hiljadu devesto devetnaesta“ koju je Jejts radio od 1919-1921. godine ima za temu Irski građanski rat i predstavlja najznačajnije djelo Vilijama Batlera Jejtsa kada je u pitanju revolt protiv britanske vladavine. Neki kritičari poput Majkla Tretnera (Michael Tratner) smatraju da ovom pjesmom Jejts „ ... počinje da stvara terorističku poeziju, poeziju koja je istinski postkolonijalna jer ide daleko iza cijelog kolonijalnog svijeta koji je formirao i um samog Jejtsa.“[332] Ova pjesma se sastoji od šest odjeljaka i bavi se, osim irskog građanskog rata, i pitanjima I Svjetskog rata kao i početka Irskog rata za nezavisnost, a Jejts se u njoj pokazuje kao modernista. On, poput Paunda i Eliota, predstavlja nasilje svog vremena kao racionalni dokaz materijalsitičkog doba. Pjesma je napisana u jambskom pentametru i uz korištenja otava - rime.[333]

Ovaj rad će se baviti dokazivanjem Jejtsove osude koja proizilazi iz ove pjesme, a usmjerene istovremeno kako protiv britanskog kolonijalizma tako i protiv irskog nacionalizma. U periodu dok je Irska prolazila kroz tranziciju iz kolonijalnog u postkolonijalno društveno uređenje, ova pjesma je istovremeno opovrgavala tvrdnje o kolonijalnoj krizi koje su dolazile ili od koloniziranih Iraca ili kolonizatora Engleza, jednako ih osuđujući za kreiranje ubilačke situacije u tadašnjoj Irskoj. Pjesma se najprije bavi zločinima koji su počinile britanske kolonijalne snage, ali se kasnije okreće objema stranama u Anglo-irskom ratu, a kroz autorovo razočarenje i odbijanje da se prikloni bilo kojoj od njih.

---

[332] Tratner Michael, *Modernism and Mass Politics: Joyce, Woolf, Elliot, Yeats*, str. 152 (Stanford: Stanfrod University Press, 1995) [“... begins to create a terrorist poetry, a poetry that is truly postcolonial because it goes beyond the entire colonial world that fromed the mind of Yeats himself .“]

[333] Otava rima je italijanskog porijekla koja se najprije koristila u pjesmama sa junačkom tematikom, da bi se kasnije počela koristiti u podrugljivim pjesmama prema junacima; jedan od prvih književnika koji je koristio je bio Đovani Bokačo (Giovanni Boccaccio). U engleskoj poeziji se obično koristi u jambskim pentametrima, slijedeći rimu na način *a-b-a-b-a-b-c-c*. (prim. a.)

Ovakvo odbijanje da razdvoji kolonizatora od koloniziranih kao i neodlučnost da se poistovijeti sa bilo kojom od te dvije strane pokazuje Jejtsov suprostavljen i neodređen stav naspram pitanja kolonijalnog identiteta.

Pjesma „1919.“ je dovršena u maju 1921. godine pod prvobitnim naslovom „Misli o trenutnom stanju u svijetu“ (“Thoughts upon the Present State of the World“), naslovom koji najavljuje njenu široku međunarodnu konotaciju. Jejts je ovu pjesmu opisao kao „ne filozofsku već jednostavnu i strastvenu, žaljenje za izgubljenim mirom i izgubljenom nadom.“[334]

On se u ovoj pjesmi bavi kritičkim prikazom svjetskih događaja koji su se dešavali u drugoj deceniji XX vijeka: Prvim svjetskim ratom, Oktobarskom revolucijom i Anglo-irskim sukobom. Ponovno davanje naslova ovoj pjesmi pokazuje koliki je značaj za Jejtsa imala 1919. godina, prva godina Anglo-irskog sukoba. Te su godine nacionalisti Irske republikanske armije započeli podivljali rat protiv Irske kraljevske policije i britanskih vojnika poznatih kao Crni i preplanuli te Pomagači, a u cilju postizanja nezavisnosti. Ovaj rad će se fokusirati na irski sadržaj u pjesmi, koji je ujedno njen najznačajniji dio, jer je stanje u svijetu u tom trenutku za Jejtsa manje važno od situacije u Irskoj i sve pjesme koje tada piše su zasnovane na tadašnjoj situaciji u Irskoj.

Pjesma „1919.“ ima šest dijelova od kojih je prvi najduži i sastoji se od šest strofa sa po osam redova. Taj prvi dio pjesme je inspirisan strahotama i brutalnostima koje su uradili pripadnici Crnih i preplanulih, koji su u stvari bili brzinski regrutovani vojnici koje je u Irsku uvela Britanska vlada prije sporazuma koji je potpisan 1922. godine. Jejts je svoje gađenje prema njihovom ponašanju iskazao još i prije u pjesmi „Represalije“ (“Reprisals“) koju je posvetio Robertu, sinu Ledi Gregori, koji je ubijen u jednoj akciji u toku Prvog svjetskog rata i koju je tako nazvao zbog okrutnih odmazdi koje su te zloglasne snage uradile, te je napisao sljedeće:

„Polupijani ili potpuno ludi vojnici
ubijaju tamo vaše najamnike.
Ljudi koji još uvijek poštuju vašeg oca
su ubijeni na otvorenoj ravnici.
Gdje sada mogu sjediti nedavno udate žene
i dojiti djecu? Naoružani ljudi
ih mogu ubiti u prolazu
niti zakon ni parlament neće paziti na to.“

[334] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 668 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“not philosophical but simple and passionate, a lamentation over lost peace and lost hope.“]

[“*Half-drunk or whole-mad soldiery*
Are murdering your tenants there.
Men that revere your father yet
Are shot in the open plain.
Where may new-married women sit
And suckle children now?Armed men
May murder them passing by
Nor law nor parliament take heed.“][335]

Ista se slika prikazuje i u trećoj strofi pjesme kada na njenom samom početku narator žali za nestankom slavne prošlosti, i kaže da su „mnoge genijalno lijepe stvari nestale / koje su bile obično čudo u mnoštvu.“[336]

Iz ovog se može vidjeti da je Jejts umoran i utučen materijalističkim i bezosjećajnim društvom u kojem živi, osjećajući da ne pripada situaciji koja se dešavala u njegovom mjestu i državi u cjelini, i zato se u svojim pjesmama i žalio na takvo stanje. Jukstapozicionirajući ovu pjesmu sa pjesmom „Toranj“ možemo vidjeti da je pjesnik nezadovoljan takvom Irskom koja je zahvaćena bratoubilačkim ratom i zbog toga je više ne osjeća kao svoj dom. Raskol između pjesnika i ljudi koji nisu cijenili besmrtnost umjetnosti, „mnoštvom“ kojem su umjetnička djela „obična čuda“, je vidljiv u ovim pjesmama. Čitaocu se nameću Jejtsove rasprave sa nacionalistima pripadnicima irske srednje klase kao i njegov prezir i bijes koji je on osjećao prema njima zbog činjenice da oni nisu cijenili ono što je on smatrao za istinsku umjetnost, poput kontraverznih drama u Ebi pozorištu.

Druga strofa pjesme „1919.“ počinje primjesom samokritičke ironije kada pjesnik kaže da su i oni „imali mnogo lijepih igračaka kad su bili mladi; / Zakon ravnodušnosti prema krivici ili pohvali.“[337] Ova strofa se može posmatrati i kao pjesnikov pogled na propale ideale Viktorijanskog doba poput onih o svjetskom miru i stabilnosti, napretku i poboljšanju čovječanstva. Važno je obratiti pažnju na činjenicu da Jejts koristi zamjenicu „mi“ i da se to u kontekstu Anglo-irskog rata odnosi na obje strane, imperijalističku Britaniju i koloniziranu Irsku. Pjesma ne pokazuje kojoj strani pripada pjesnikova privrženost. U izjavama koje je davao u to vrijeme on nije pokazao jasno razgraničenje između Engleske i Irske.

---

[335] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Reprisals“, str. 791 (New York, 1966)
[336] Idem, pjesma „1919.“ str. 428 [“many ingenious lovely things are gone / That were sheer miracle to the multitude.“]
[337] Idem, pjesma „1919.“ str. 428 [“We too had many pretty toys when young; A law indifferent to blame or praise.“]

To je vidljivo iz pisma koje je 1922. godine uputio vitezu Herbertu Džonu Klifordu Grirsonu (Sir Herbert John Clifford Grierson) kada je napisao da: „već godinama imaju ubistva i paljevine u kojima oba naroda dijele nepristrasnost“.[338]

Četvrta strofa nas na pomalo grub način vraća u tadašnju realnost. Scene koje se provlače kroz ovu strofu i koje donose opise ratnih užasa i strahota podsjećaju i na pjesmu „Drugi dolazak“ (“The Second Coming“), Jejtsovu najizraženiju apokaliptičnu pjesmu: „dani kada zmaj jaše, noćna mora / jaše iznad usnulih: pijana soldaterija / mogu ostaviti majku, ubijenu na njenom pragu, / puzati u njenoj krvi, i hladnokrvno otići.“[339] Ova strofa je inspirisana ubistvom Elen Kvin (Ellen Quinn), Irkinje koja je ubijena na svom kućnom pragu dok je držala svoju devetomjesečnu bebu u naručju, pokazujući kakvi zločini su se dešavali u tom ratu.

Zadnja strofa prvog odjeljka pokazuje slike nekog prijašnjeg rata iz istorije i zapaljenog grada, a što se odnosi na tadašnji rat u Irskoj, jer su 1919. godine pripadnici tzv. „Crnih i preplanulih“ palili kuće po Irskoj. Ta strofa se također odnosi i na Irce jer kako pjesnik kaže „...paljevine i fanatici se mogu naći na obje strane“.[340] Pjesnik koji živi u tako turobnom svijetu ispunjenom svim ratnim užasima pokušava da pronađe neku udobnost u samoći svog uma, što podrazumijeva njegovo odvajanje od stvarnosti koja ga je okruživala. Zato i pjesme koje, na prvi pogled, izgledaju estetski savršene poput „Kineske plesačice“ (“Chinese Dancers“) se u daljnjem dijelu teksta vraćaju na strahote rata.

U trećem dijelu narator još uvijek pokušava da ostane odvojen od stvarnog svijeta i problema koji ga okružuju, povlači se u svoj lični svijet u nadi da će tu prevazići osjećaj razočarenja i samoće. Pjesnik u tom dijelu upoređuje svoju usamljenost sa onom koju ima labud i kaže da „neki moralista ili mitološki pjesnik / upoređuje usamljenu dušu sa labudom; / [on] je zadovoljan time, / zadovoljan ako problematično ogledalo to pokaže, / prije nego taj kratki odsjaj njegovog života nestane.“[341] Jejts u ovim stihovima naglašava da je zadovoljan svojom samoćom, samodovoljnošću svoje umjetnosti i razmišljanjem. On je u iskušenju da li da uzme udjela u ovim događanjima poput plesačica navedenih u prethodnoj strofi i falstafskog vojnika u vremenu građanskog rata.

---

[338] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 690 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“We have had years now of murder and arson in which both nations have shared impartiallity.“]

[339] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „1919.“, str. 429 (New York, 1966) [“Now days are dragon-ridden, the nightmare / Rides upon sleep: drunken soldiery / Can leave the mother, murdered at her door, / To crawl in her own blood, and go scot-free.“]

[340]Idem, str. 430 [“Incendinary or bigot could be found on both sides.“]

[341] Idem, str. 430 [“Some moralist or mythological poet / Compares the solitary soul to a swan; / I am satisfied with that, / Satisfied if a troubled mirror show it, / Before that brief gleam of its life be gone.“]

Tema čovjeka od akcije naspram čovjeku koji razmišlja koja je bila u zbirci „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“ se kasnije uvukla i u dramu „1919.“ Ako tadašnje irsko društvo ili vanjski svijet u to doba predstavlja „problematično ogledalo“, onda nema boljeg svijeta od onog unutrašnjeg koji se sastoji od pjesnikovih misli i koji je uhvaćen u lavirintu njegove umjetnosti, politike i želje za izgradnjom nacionalnog bića.

U nekim drugim Jejtsovim pjesmama je simbol labuda povezan sa odsutnošću, odlaskom i tamom. Tako on u „Tornju“, između ostalog, kaže:

„Labud mora fiksirati svoje oko
na blijedi sjaj,
ploveći uz dugi
posljednji doseg blještavog potoka
i tamo otpjevati svoju posljednju pjesmu.“

[“*The swan must fix his eye*
Upon a fading gleam,
Float out upon a long
Last reach of glittering stream
And there sing his last song.“][342]

Pjesnik koji u ovoj pjesmi izražava svoje zadovoljstvo samoćom u kojoj se nalazi, već u narednom stihu se, uz upotrebu sebi svojstvene zamjenice „mi“, osvrće na sve nacionaliste i kolonijaliste i kaže da su: „sanjali da poprave / sve ono što se pogrešno činilo / i mučilo čovječanstvo.“[343] Zamjenica „mi“ se očito odnosi na nacionaliste čiji je san bio sloboda njihove domovine i ispravljanje grešaka kolonijalizma, san kojem je Jejts u mladosti doprinio svojim kulturnim i političkim aktivnostima. Tadašnje krvoproliće koje se dešavalo za vrijeme Anglo-irskog rata je bacalo sumnju na ispravnost tog sna. Pjesnik jukstapozicionira kolonizatora i kolonizirane i istovremeno kritikuje njihova ponašanja.

U predposljednjem dijelu pjesme Jejts često koristi riječ „ismijavanje“. Ona se pojavljuje u prvim redovima sve četiri strofe i u zadnjem redu zadnje strofe. Pjesnik je u prve tri strofe među onima koji se ismijavaju „velikima“, „mudrima“ i „dobrima“, a u zadnjoj strofi kaže da želi: „Ismijavanjem onih koji se rugaju nakon svega / koji možda neće podići ruku / da pomogne dobro, mudro ili veliko.“[344]

[342] Idem, str. 414
[343] Idem, str. 431 [“O but we dreamed to mend / Whatever mischief seemed / To afflict mankind“]
[344] Idem, str. 432 [“Mock mockers after that / That would not lift a hand maybe / To help good, wise or great.“]

Zadnji dio ove pjesme podsjeća na zadnji dio pjesme „Razmišljanja u doba građanskog rata“. Pjesnik opisuje strahote rata u dugačkoj stofi i kaže da: „Nasilje uz ceste; nasilje konja; / nekoliko ih ima lijepe jahače, ovjenčane / na delikatno osjetljivom uhu ili zabačenoj grivi, / ... / sve se lomi i nestaje, i zlo se sakuplja u glavi.“[345] Sam autor je objasnio ovu strofu rekavši da „ljudi na selu vide ponekad neke pojave koje tad zovu „pali anđeli“ ili „stari stanovnici Zemlje“, i opisuju ih kao jahanje „sa cvijećem na glavama konja“. [On] je preuzeo u šestoj pjesmi da ovi konjanici, kad se vremena pogoršavaju, još više pogoršaju.“[346]

Ono što je bitno primjetiti ovdje jeste činjenica da pjesnik pokazuje neutralnost prema ovim konjanicima, ne pripisujući ih nijednoj od zaraćenih strana. On ovakvim pristupom pokazuje da su svi oni koji su uvučeni u rat jednaki, ne razlikuje ih na Irce ili Engleze niti se može primjetiti njegova pristrasnost bilo kojoj od te dvije strane. Iz gore navedenog stiha „...sve se lomi i nestaje, i zlo se sakuplja u glavi“ je očito da Jejts ne vidi razlog ni kraj Anglo-irskom ratu, nego ga smatra postepenim rađanjem zla. Bitno je napomenuti da se cijela pjesma „1919.“ na isti način odnosi kako na ekstremni nacionalizam tako i na agresivni kolonijalizam. Pjesnik je izrazito naglasio slijepe težnje za uspjehom kod obje zaraćene strane u Anglo-irskom ratu, bez pokazivanja vlastite odanosti bilo kojoj od njih.

Jedan od najboljih opisa Jejtsovog veoma značajnog pjesničkog opusa iz prve dvije decenije XX vijeka je dao Šejmus Din, svakako jedan od najboljih poznavalaca pjesnikovog stvaralaštva, kada je rekao da je ono: „zasnovano na antinomijama – Irskoj i Vizantiji, mladosti i zrelosti, produktivnom životu i stiliziranoj umjetnosti, akciji i razmišljanju, ljubavi i ratu, nasilnoj energiji i dekadentnoj civilizaciji bez ozbiljnog traženja pomirenja.“[347] Din nalazi uporište za ovu tvrdnju u pjesmama iz zbirke *Toranj*.

Svakako bi se ovoj listi trebao dodati još jedan antinom, irski nacionalizam i britanski kolonijalizam. Razlog za pisanjem ovog poglavlja jeda se prikaže složeni odnos između Jejtsa s jedne strane i irskog nacionalizma, odnosno britanskog kolonijalizma, s druge strane. Ovo poglavlje je pokazalo da je Jejts imao neodređen, neodlučan i dvostruk stav prema irskoj situaciji u to doba, iako je nastojao da doprinese razvoju nacionalne svijesti u Irskoj.

---

[345] Idem, str. 433 [“Violence upon the roads; violence of horses; / Some few have handsome riders, are garlanded / On delicate sensitive ear or tossing mane / ... / All break and vanish, and evil gathers head.“]

[346] Idem, str. 433 [“The country people see at times certaion apparitions whom they name now 'fallen angels', now 'ancient inhabitants of the country', and describe as riding 'with flowers upon the heads of the horses'. I have assumed in the sixth poem that these horsemen, now that the times worsen, give way to worse.“]

[347] Dean Seamus, *A Short History of Irish Literature*, str. 158 (London: Heinemann, 1986) [“based upon antinomies – Ireland and Byzantium, youth and age, fecund life and stylized art, action and contemplation, love and war, violent energy and decadent civilization without seriously seeking reconciliation.“]

Razmatranje pjesama „Razmišljanja u vrijeme građanskog rata“ i „1919.“ u ovom poglavlju rada je pokazalo svu hibridnost Jejtsovog kolonijalnog identiteta. Nasuprot stajalištima koja su tvrdila da je on bio izrazito vatreni govornik, odnosno onim drugima koja su ga smatrala rezerviranim unionistom, ovo poglavlje je kroz analizu gore navedenih pjesama otkrilo sva pjesnikova kolebanja u pokazivanju odanosti ili osuđivanju kolonizatora i koloniziranih. Naredni citat iz pisma je veoma karakterističan primjer koji pokazuje Jejtsove unutrašnje nesigurnosti u pogledu iskazivanja lojalnosti jednoj od te dvije strane i u kojem kaže sljedeće: „Protekle sedmice sam planirao da živim u Dablinu. Sad osjećam da bi sve moglo biti krv i bijeda. Trebaju li Engleska i Irska biti podijeljene bez ikakve nade da se to ispravi. Nisam ih [djecu] mogao dovesti u Irsku gdje bi naslijedili gorčinu, niti ih ostaviti u Engleskoj gdje bi, kao Irci po porijeklu, po porodici i proslavljenosti, bili u neprirodnom stanju uma i odrastali kiselo i u prepiranju.“ [348]

Jejts je ovo pismo napisao 1921. godine u toku Anglo-irskog rata dok su se Irci borili za nezavisnost, a Englezi nastojali da zadrže svoju vlast u Irskoj. Taj pjesnikov osjećaj odvojenosti od obje države i nepripadanje nijednoj od njih je očit u njegovoj neodlučnosti gdje da smjesti porodicu u ta ratna vremena. Čitajući ovo pismo dolazi se do zaključka da Jejts na neki način izjednačava obje strane, kolonijalnu Englesku i koloniziranu Irsku, jer je nesiguran kome da pokloni svoju odanost. To je očito iz rečenice kojom se on pita da li Engleska i Irska trebaju biti podijeljene, i iz nje se može protumačiti da je pjesnik nesiguran u budućnost i napredak Irske ukoliko se odvoji od Engleske.

Drugi primjer Jejtsovog suprostavljenog kolonijalnog identiteta kao i njegove pozicije u kojoj je pokušavao da živi negdje u sredini neriješenog unutrašnjeg sukoba u Irskoj je vidljiv iz njegove izjave u trenutku kada je engleska vlada pokušala da regrutuje irsku omladinu za ratovanje u Prvom svjetskom ratu i kada je u pismu koje je poslao lordu Haldejnu (Lord Haldane) u Dablin napisao sljedeće ukoliko se regrutovanje nametne biće incidenata koji će postati anegdote i legende.“[349]

Jetsov je položaj, kada je u pitanju irski nacionalni identitet, mnogo složeniji od jednostavnog odbijanja ili prihvatanja bilo koje od dvije sukobljene strane u Irskoj, pa je najtačnije stajalište

---

[348] Wade Allan, ed., *The Letters of W.B. Yeats*, str. 675 (London, 1954) [“In the last week I have been planning to live in Dublin. I feel now that all may be blood and misery. Should England and Ireland be divided beyond all hope of remedy. I could not bring them [children] to Ireland where they would inherit bitterness, nor leave them in England, being Irish by tradition, and by family and fame, they would be in an unnatural condition of mind and grow sour and argumentative.“]

[349] “University Review“, Vol. 3, brojevi 8-10, str. 32 (Dublin: National University of Ireland, 1962), Revija izložena u Nacionalnoj biblioteci Irske, NLI, Dablin), pregledano 22.07.2014. [“If conscription is imposed there will be incidents that will become anecdotes and legends.“]

da su u njemu ravnomjerno postojali kako osjećaji prihvatanja tako i odbojnosti prema irskom nacionalizmu i britanskom kolonijalizmu. Pjesme koje su analizirane u prethodnom poglavlju pokazuju da se on nije isključivo opredijelio niti za jednu od tih strana. Babina teorija hibridnog identiteta je u ovom pjesniku pronašla svoju najočitiju potvrdu.

POGLAVLJE 5:

DVOSTRUKA SLIKA STAROG PJESNIKA: KOLONIJALISTIČKI REAKCIONAR ILI POSTKOLONIJALNI UMJETNIK?

Jejtsove pjesme iz njegovog kasnog stvaralačkog perioda predstavljaju podmlađeni duh njegovog stvaralaštva iz devedesetih godina XIX vijeka. On je takav duh izveo iz užasne ljepote Uskršnjeg ustanka te emocionalne i okultne energije kao i od međunarodnog priznanja poput Nobelove nagrade za književnost. To je period u kojem se je oženio i bio nominovan za senatora u novostvorenoj i slobodnoj irskoj državi. Ta država je, po njegovom mišljenju, stvorena iz užasnih zločina i nije na zadovoljavajući način pružila utočište ljudima Anglo-irskog porijekla poputa samog Jejtsa. Iako je uspio da izgradi samog sebe, svoju umjetnost, svoj dom, porodicu i vjeru, nije uspio da ponovo oživi jedinstvenu irsku tradiciju u kojoj bi mogao da nađe potpunu zadovoljštinu za svoje privatne uspjehe. Ovo poglavlje se bavi istraživanjem njegovog života i djela u periodu od burne 1916. godine do njegove smrti 1939. godine.

Jejts je u posljednjim godinama života postao veoma produktivan objavljujući ne samo mnogo pjesama i drama nego i proznih djela. Taj njegov stvaralački polet u zrelim godinama je zaista bio izuzetno veliki i on je u književnoj istoriji jedan od veoma rijetkih stvaralaca koji su svoja najveća djela stvarali između 50. i 75. godine života.

Na samom početku I Svjetskog rata Jejts je napisao pjesmu pod nazivom „Traženje ratne pjesme“ (“On being asked for a War Poem“) koja je objavljena u februaru 1915. godine. Pisanje te političke pjesme o I Svjetskom ratu je od Jejtsa tražio Henri Džejms (Henry James)[350].

U uvodu pjesme Jejts je napisao da je to „jedina pjesma koju je napisao ili će napisati o ratu , i da se nada da neće izgledati neprikladno“.[351]

U prva dva stiha ove pjesme Jejts metonimično tvrdi da je za pjesnika bolje „da drži zatvorena usta“ nego da ulazi u rasprave o ratovima i politikama, navodeći da bi pjesnik trebao govoriti samo o lirskim subjektima, a rat ostaviti političarima i vojnicima.

[350] Henri Džejms (Henry James, 1843-1916.), pisac američkog porijekla koji je stvarao u Britaniji i kojeg smatraju jednim od ključnih ličnosti književnog realizma XIX vijeka; prijatelj Vilijama Batlera Jejtsa.
[351] Jejts Batler Vilijam, pjesma “On being asked for a War Poem“, (London: Macmillan, 1915) [“It is the only thing I have written of the war or will write, so I hope it may not seem unfitting.“]

„Mislim da je u vremenima poput ovih bolje
Da pjesnikova usta budu tiha, jer istina je
Da nemamo pravo određivati prava državnika;
On se dovoljno uplitao koga da zadovolji
Mladu djevojku u indolentnosti njene mladosti,
Ili starca u zimskoj noći“

[“*I think it better that in times like these*
A poet's mouth be silent, for in truth
We have no gift to set a statesman right;
He has had enough of meddling who can please
A young girl in the indolence of her youth,
Or an old man upon a winter's night.“][352]

Ova pjesma je pravi prikaz pjesnikovog pogleda na rat, pogleda koji je u potpunosti u duhu sa irskim i republikanskim stavovima, potpuno suprotan onim britanskim. Ona je interesantna jer Jejts u njoj izjavljuje da pjesnici ne mogu o ratu pisati na način kako to rade aktivisti i političari.

Pjesma je nastala kao izjava pjesnikovog političkog mišljenja u vezi „evropskog rata“. U duhu proglasa irskih nacionalista koji je glasio „teškoća Engleske je irska mogućnost“ (“England's difficulty is Ireland's opportunity“), Jejtsova antipatija prema Britanskoj imperiji ga je načinila potpuno indiferentnim prema borbama na kontinentu, naročito nakon Uskršnjeg ustanka. Njen prvobitni naziv je bio „Prijatelju koji je od mene tražio da mu potpišem njegov proglas za neutralne narode“ (“To a friend who has asked me to sign his manifesto to the neutral nations“) i napisana je s ciljem prikupljanja novca za belgijske izbjeglice. I ta promjena naslova pjesme odražava promjenu Jejtsovog političkog stava sa početka I Svjetskog rata do njegovog kraja, kada objavljuje zbirku *Divlji labudovi u Kulu* (*The Wild Swans at Coole*.[353]

To je prva zbirka pjesama koja se pojavila u periodu koji se označava kao njegova kasni stvaralački period i koju je objavila njegova sestra Loli (Lolly) kao ručno štampanu. Ona više predstavlja nastavak njegove srednje umjetničke faze nego početak nečega novoga. Iako napisana u blažem politički nabijenom tonu nego *Odgovornosti* ona budi sjećanje na pjesnikov brak bez značajnijeg podsjećanja na Uskršnji ustanak. Zbirka je posvećena majoru Robertu Gregoriju, sinu njegove mecene Ledi Gregori, koji je ubijen kao pilot u borbama negdje iznad sjeverne Italije tokom I Svjetskog rata. Ona predstavlja pjesnikovo traganje za trajnom ljepotom u svijetu promjena gdje je ona prolazna i smrtna.

[352] Idem, str. 1
[353] Jejts Batler Vilijam, *Divlji galebovi u Kulu*, (New York: Macmillan, 1919)

Robertova smrt je za Jejtsa predstavljala dilemu, on nije mogao „držati usta zatvorenima“ (kako je u pjesmi „Traženje ratne pjesme“ tvrdio da pjesnik treba da djeluje u tom ratnom vremenu), pa su osjećaji zbog gubitka jedinca njegove najdraže prijateljice bili pomiješani sa onima o uzroku te pogibije i kao takvi su i svečanu komemoraciju učinili neprijatnom po njega. On je za Roberta napisao tri elegije. Prva pod nazivom „U sjećanje na majora Roberta Gregorija“ (“In Memory of Major Robert Gregory“) je napisana na način da Jejts poredi Roberta sa svoja tri preminula prijatelja od koji je svaki imao neku osobinu koju je imao i Robert. U početnim stihovima prikazuje pjesnika koji svojoj supruzi govori o mrtvim prijateljima iz njegove mladosti, kad kaže:

„Sad kad smo se skoro smjestili u našoj kući
imenovaću prijatelje koji ne mogu jesti s nama
pokraj vatre na tresetu u drevnom tornju,
i nakog razgovora do nekog kasnog sata
popeti se uskim vijugavim stepenicama do kreveta:
otkrivači zaboravljene istine
ili puki drugovi iz moje mladosti,
svi, svi su u mojim mislima noćas mrtvi“

[“*Now that we're almost settled in our house*
I'll name the friends that cannot sup with us
Beside a fire of turf in th' ancient tower,
And having talked to some late hour
Climb up the narrow winding stair to bed:
Discoverers of forgotten truth
Or mere companions of my youth,
All, all are in my thoughts to-night being dead.“][354]

Pjesma slavi hrabrost mladog pilota Roberta Gregorija, ali ujedno i pravi pitanje o prirodi i vrsti same žrtve koju je on dao u, kako Jejts u drugoj pjesmi posvećenoj Robertu pod nazivom „Irski pilot predviđa svoju smrt“ (“An Irish Airman foresees his Death“) kaže da je to „usamljeni impuls oduševljenja“. On u toj pjesmi kaže sljedeće:

„Irski pilot predviđa svoju smrt“

„ZNAM da ću susresti svoju sudbinu
negdje gore među oblacima;
ne mrzim one protiv kojih se borim,
ne volim one koje čuvam;

[354] Jejts Batler Vilijam, *Divlji galebovi u Kulu*, pjesma „U sjećanje na majora Roberta Gregorija“, str. 3 (New York: Macmillan, 1919)

moja zemlja je Kiltartan Kros,
moji zemljaci su sirotinja iz Kiltantara,
najvjerovatnije da im kraj ne bi donio gubitak
niti ih ostavio sretnije nego prije.

Ni zakon, niti dužnost mi ne govore da se borim,
Ni javne osobe, niti navijačke grupe,
usamljeni impuls oduševljenja
vozio je do ovog meteža u oblacima;

Sve sam uravnotežio, doveo sve do razuma
Nadolazeće godine izgledaju kao gubljenje daha,
Gubljenje daha su i godine koje su prošle
U ravnoteži sa ovim životom, ovom smrću.“

“*An Irish Airman Foresees his Death*“

[“*I KNOW that I shall meet my fate*
Somewhere among the clouds above;
Those that I fight I do not hate,
Those that I guard I do not love;

My country is Kiltartan Cross,
My countrymen Kiltartan's poor,
No likely end could bring them loss
Or leave them happier than before.

Nor law,nor duty bade me fight,
Nor public men, nor cheering crowds,
A lonely impulse of delight
Drove to this tumult in the clouds;
I balanced all, brought all to mind
The years to come seemed waste of breath,
A waste of breath the years behind
In balance with this life, this death.“][355]

Kao mladić, Jejts je bio strasno uključen u ovaj pokret koji je tražio irsku nezavisnost od Engleske. U toku Prvog svjetskog rata, Irska je još uvijek bila zavisna o Velikoj Britaniji. Mladi irski vojnici i piloti su išli poginuti za Britaniju koja je bila u ratu s Njemačkom. Za takve vojnike pitanja poput: „Odakle ja dolazim? Gdje je moja zemlja?“ su zaista bila pitanja života i smrti. Jejts nam daje priliku da se zadubimo u misli jednog od takvih pilota u njegovom dramatičnom monologu „Irski pilot predviđa svoju smrt“.

[355] Idem, pjesma „Irski pilot predviđa svoju smrt“, str. 5

Iznad oblaka pilot razmišlja o svom domu, irskom selu Kiltartan te o smrti koja ga čeka. Zbog činjenice da je ovo veoma poznata pjesma, ona se često proučava u britanskim školama. Već u prvoj strofi pjesme pilot kaže da „ne mrzi one protiv kojih se bori, ne voli one koje čuva“ što jasno stavlja do znanja da za njega, kao Irca, taj rat koji je Britanija vodila protiv Njemačke nije značio ništa. On pripada jednom mjestu, ne ni cijeloj Irskoj a još manje ili nikako Britaniji, nego svom rodnom selu Kiltaran Kros. Takav odnos je imao i sam pjesnik koji nije vidio svrhu da Irci ratuju za interese svog okupatora, britansku vojsku. Ova pjesma pomaže da shvatimo kako ljudi oblikuju svoj identitet, naročito oni koji imaju hibridnost identiteta poput Vilijama Batlera Jejtsa. Glavna karakteristika ove pjesme koja pokazuje pjesnikovu odlučnost da se izgradi irski nacionalni identitet je u njenoj svrsishodnosti koja dolazi iz njene određenosti koja je vidljiva od samog početka pjesme. Taj prizvuk određenosti je glavna osobina ove pjesme. Dubljim čitanjem ćemo primjetiti da u čitavoj pjesmi postoji samo jedan pridjev u predzadnjoj strofi, *usamljen*. To je velika snaga ove pjesme sačinjene skoro bez upotrebe pridjeva. Rat je sam po sebi usamljena situacija, usamljeni su oni koji ga vole, a usamljen je i svaki pojedinac koji se susreće sa smrću, poput ovog pilota usamljenog u svom letu. Svjestan da će poginuti, on uživa u svom letu, ne pripadajući nikome, nijednoj strani niti samom ratu. To je Jejtsova poruka o samodovoljnosti Irske kao države i potrebi da se izgradi njen identitet naovisan o britanskom kolonizatoru.

Naredna zbirka pjesama *Iznad umiruće dame* (*Upon a Dying Lady*) također podsjeća na pjesnikovu prethodnu zbirku koristi lutke kao simbol koji prikazuje umjetnost kao previše ovozemaljsku da bi se bavila pitanjem smrti. Ova pjesma je bila posvećena Mejbl Berdsli (Mabel Beardsley), preminuloj sestri njegovog ilustratora Obrija (Aubrey).

Nakon vjenčanja sa mnogo mlađom suprugom Džordži Hajd Lis (Georgie Hyde Lees)[356] 1916. godine, bračni par se seli u London gdje dobivaju dvoje djece, kćerku An (Anne) 1919. godine i sina Majkla (Michael) dvije godine kasnije. Osim što su neko vrijeme proveli na popravljanju kule Tor Bejlili, bračni par se u potpunosti posvetio Džordžinoj opsesiji automatskog pisanja, udaljavajući se od svega ostalog. Pogoršavanje situacije u Irskoj vraća na svjetsku pozornicu njihove misli i pisanja.

Ona svoje pisanje o dvadeset i osam faza inkarnacije duše i iskustvima nakon smrti okreće ka istorijskim dešavanjima, određujući istorijske cikluse u Evropi kroz veće oscilacije subjektivnih i objektivnih impulsa.

[356] Džordži Hajd Lis (Georgie Hyde Lees), 1892-1968, supruga Vilijama Batlera Jejtsa, bavila se automatskim pisanjem (psihografija), pisanjem koje dolazi iz nesvjesnog stanja, podsvijesti, duhovnog ili natprirodnog izvora.

Ovaj preokret u njenom stvaranju je uticao i na njenog supruga da stvori dvije veoma značajne knjige koje je objavio 1921. godine pod nazivom *Četiri drame za plesače* (*Four Plays for Dancers*) i zbirku pjesama *Majkl Robartes i plesač* (*Michael Robartes and the Dancer*). Prva knjiga, kako i sam naslov govori, se sastoji od četiri drame od kojih je prva pod naslovom *Jedina ljubomora postanka* (*The Only Jealousy of Emer*) posvećena irskom mitskom junaku Kuhalajnu (Cuchulain) i njegovom ljubavnom trokutu sa suprugom i ljubavnicom - natprirodnom zavodnicom. Druga drama pod nazivom *San kostiju* (*The Dreaming of the Bones*) je najinteresantnija i govori o gorkom susretu između učesnika „Uskršnjeg ustanka" koji je uspio pobjeći i duhova dvoje irskih ljubavnika koji ne mogu proći čistilište na putu ka drugom svijetu dok im neko od njihovih zemljaka ne oprosti vijekovima star grijeh izdaje Irske engleskim ciljevima. U toj drami Jejts veoma jasno ukazuje na neophodnost samoodređenja ka „irskoj stvari" i svoju želju za jačanjem shvatanja irskog nacionalnog identiteta.

Zbirka pjesama *Majkl Robartes i plesač* koja je također objavljena 1921. godine je isto tako veoma značajno književno ostvarenje Vilijama Batlera Jejtsa u duhu stvaranja nacionalnog identiteta. Knjiga se sastoji od pjesama sa političkom tematikom inspirisanih nasiljima u Irskoj prouzrokovanih borbama između Irske republikanske armije (IRA) i britanskih snaga koje su često vršile represalije nad civilima kao osvetu za gerilske napade Iraca. Jedan od takvih zločina se desio blizu mjesta Kul (Coole) kad su Britanci ubili mladu majku Elen Kvin, Irkinju koja je ubijena na svom kućnom pragu dok je držala svoju devetomjesečnu bebu u naručju. Ubrzo nakon tog užasnog zločina, već u februaru 1921. godine Jejts oduševljava studente na Oksfordu raspaljujući njihove strasti bijesnim govorom kojim je odbacio tadašnju politiku Britanije. Njegove dvije pjesme koje se pojavljuju u to vrijeme su ispunjene političkim porukama i još više zagrijavaju nacionalistički duh Iraca u to vrijeme. Prva od njih pod nazivom „Šesnaest mrtvih ljudi" ("Sixteen Dead Men") već u prvom stihu kaže:

„Šesnaest mrtvih ljudi"

„O mnogo smo prije pričali o
Šesnaest streljanih ljudi,
Ali ko može govoriti o davanju i primanju,
Šta bi trebalo biti a šta ne
Dok ti mrtvi ljudi tumaraju ovdje
Da bi uzburkali uzavreli kotao?
Kažeš da trebamo umiriti zemlju
Dok ne usahne germanski žalac;
No tko će sada sporiti se o tome

Kad je Pirs gluh i nijem
I koja logika može biti jača
Od MekDonagovog koščatog palca?
Kako ste mogli i sanjati da slušali su oni
Što imaju uho samo za svoje
Novostečene drugove
Lorda Edvarda i Volfa Touna,
Ili da će mariti za sporazume naše
Koji tek kosti s kostima pripoje?“

“*Sixteen Dead Men*“

[“*O but we talked at large before*
The sixteen men were shot,
But who can talk of give and take,
What should be and what not
While those dead men are loitering there
To stir the boiling pot?
You say that we should still the land
Till Germany's overcome;
But who is there to argue that
Now Pearse is deaf and dumb?
And is their logic to outweigh
MacDonagh's bony thumb?
how could you dream they'd listen
That have an ear alone
For those new comrades they have found,
Lord Edward and Wolfe Tone,
Or meddle with our give and take
That converse bone to bone?“][357]

Ova pjesma ispunjena bijesom je upućena onima koji pri kraju I Svjetskog rata pozivaju na mir u Irskoj. Jejts odbacuje one koji pozivaju na mir ukazujući im na šesnaest ljudi koje su britanski vojnici strijeljali nakon Uskršnjeg ustanka 1916. godine, a kao primjer brutalnosti i nepopustljivosti Britanske Krune. Zadnji dio prvog stiha koji govori o „mješanju uzavrelog kotla“ je tipično šekspirovska slika preuzeta iz *Makbeta*. Ti muškarci su poput vještica uz svoj kotao, ali poput duhova koje su Britanci osudili. Ta Šekspirova drama u svojoj osnovi osuđuje nepravednu vlast, isto kao što ekzekucija tih šesnaest ljudi ukazuje na nepravednu vladavinu Britanaca u Irskoj.

[357] Jejts Batler William, Pjesma „Šesnaest mrtvih ljudi“, http://www.poetryfoundation.org/poem/248422, pregledano 23. 03. 2015. godine

Druga pjesma pod nazivom „Ružino drvo“ (“The Rose Tree“) opisuje izmišljeni razgovor između Džejmsa Konolija i Padrega Pirsa, dvojice vođa Uskršnjeg ustanka 1916. godine. U stihovima se može vidjeti da su, kako Pirs kaže na početku pjesme, „riječi i vjetrovi preko mora“ (Engleska) „osušili ružino drvo“ (Irski nacionalizam). Konoli odgovara da „drvo treba samo zalijevati“ (Irski nacionalizam treba biti usmjeren). Tako pjesma kaže:

„O, riječi su polako izgovorene,'
Rekao je Pirs Konoliju,
'Možda je dah političkih riječi

Uvenuo naše ružino stablo;
Ili možda, samo vjetar koji puše
Preko uzburkanog mora.“
.....
'Ali, gdje možemo izvući vodu, '
Rekao je Pirs Konoliju,
'Kada su svi bunari naokolo isušeni?
O ravnico kako ravna možeš biti
Ništa osim naše vlastite crvene krvi
Ne može napraviti pravo ružino stablo.“

[“*O words are lightly spoken,'*
Said Pearse to Connolly,
'Maybe a breath of politic words
Has withered our Rose Tree;
Or maybe but a wind that blows
Across the bittes sea.'
.....
'But where can we draw water,'
Said Pearse to Connolly,
'When all the wells are parched away?
O plain as plain can be
There's nothing but our own red blood
Can make a right Rose Tree.“][358]

Poput svih ostalih pjesama ispunjenih nacionalističkim žarom i pjesma „Ružino drvo“ poziva na ujedinjenje u traganju za slobodom kroz izgradnju irskog nacionalnog identiteta. Ono što je karakteristično za sve te pjesme jeste da one pokazuju sa koliko sklonosti je Jejts prikazivao sve složenosti irskog problema tadašnjeg vremena.

[358] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma “The Rose Tree“, str. 137 (New York, 1966)

Pjesma „Uskrs 1916“ koja je jedna od njegovih najjačih pjesama s političkom tematikom napisanih u XX vijeku počinje prisjećanjem na Dablin prije samog ustanka kao bezduhovnog i razjedinjenog grada koji bi se simbolično mogao predstaviti kroz išarano odijelo nekakvog skitnice. Na samom početku pjesme autor prikazuje dablinsku uobičajenu trgovačku četvrt sa sivim kućama iz osamnaestog vijeka koja je prikrivala živopisna lica budućih vođa ustanka. Sjećao se da ih je ljubazno pozdravljao beznačajnim riječima i pri tome mislio kako da na njihov račun zbija šale da bi nasmijao svoje drugare oko vatre u klubu.

Nakon ustanka se sve mijenja i više nije važno što je njegova prijateljica Konstans Markijevič (Constance Markievicz)[359] zamijenila svoju mladalačku ljepotu za zvonkasti glas aktivistkinje. Nije važno ni što su Patrik Pirs i Tomas MekDonah (Thomas MacDonagh) ovladali „krilatim konjem poezije“ niti što je Džon MekBrajd „uradio mnogo gorkih stvari nekome ko je njemu [Jejtsu] mnogo drag“.[360] Koristeći Pegaza, lik iz starogrčke mitologije, u izrazu „krilati konj poezije“ Jejts je želio da istakne Pirsove i MekDonah vještine kao književnih stvaraoca.

„Uskrs 1916“ predstavlja sigurno jedno od Jejtsovih najvećih ostvarenja. Pjesma koja započinje u prvom licu jednine i završava prvim licem množine najbolje govori o Jejtsovoj namjeri da ustanike poistovijeti sa svim stanovnicima Irske koji teže stvaranju nove Irske i novog nacionalnog identiteta. Druga pjesma posvećena ustanku i ustanicima je svakako pjesma pod naslovom „O političkom zatvoreniku“ za koju je Jejts inspiraciju našao u Konstans Markijevič, oficiru u ustanku, i njenoj sestri Evi Gor-But (Eva Gore-Booth), porijeklom iz okruga Slajgo, a koje je pjesnik poznavao još od svoje mladosti. Nakon Uskršnjeg ustanka ih je posmatrao kao primjere Anglo-irskog gospodskog staleža koje su zanemarile tu svoju pripadnost višim društvenim krugovima i pridružile se borbi za slobodu i jednakost vođene energijom irskog seljaštva. Ova pjesma je ne samo posvećena ovim dvjema mladim revolucionarkama zbog svih divnih trenutaka koje je Jejts proveo u njihovoj blizini i na njihovm imanju, nego je ujedno i pjesnikov revolt zbog gubljenja svega onoga što su one imale prije nego su se uključile u ustanički pokret za nezavisnu Irsku i njen novi identitet.

---

[359] Konstans Markijevič (Constance Markievicz), 1868 – 1927, rođena u Londonu, porijeklom poljska grofica, političarka u Šin Fejnu, revolucionarka i nacionalistkinja, borac za ženska prava, prva žena izabrana u Gornji dom britanskog Parlamenta 1918. godine što je odbila skupa sa ostalim pripadnicima Šin Fejna i osnovala prvu Skupštinu u Irskoj (Dáil Éireann). Bila je prva žena u svijetu koja je vršila ministarsku dužnost (Ministar za rad u Irskoj republici 1919 – 1922. godine).

[360] Webb Timothy, *Selected Poems of W. B.Yeats*, pjesma “Easter 1916“, str. 119 (London: Clays Ltd., 1991) [“had done most bitter wrong / To some who are near my heart.“]

„O političkom zatvoreniku“

„Ona koja je za malo strpljenja znala,
Od djetinjstva nadalje, imala je sada tako puno
Sivi galeb je izgubio svoj strah i odletio
Tamo do njene ćelije i tamo se spustio,
I tu osjećao dodir njenih prstiju'
I iz njenih prsta pojeo svoju mrvicu.

Da li se je dodirujući usamljeno krilo
Podsjetila godina prije nego je njen razum
Postao gorka, apstraktna stvar,
Njene misli nekakvo narodno neprijateljstvo:
Slijepa i vođa slijepih
Pijući iz prljavog jarka gdje oni leže?

Kada sam je davno video kako jaše
Pod Ben Bulben gdje se susreće,
Ljepota njenog krajolika
Sa usamljenom divljinom koju je mladost izazvala,
Činilo se da je porasla čista i lijepa
Kao i svaki na kamenu vaspitana, na mora rođena ptica:

Na moru rođena, ili uravnotežena u zraku
Kada je prvi put skočila iz gnijezda
Nakon što je zurila u neku uzvišenu stijenu
Prema oblačnoj nadstrešnici,
Dok je pod njenim grudima tukla oluja
Kriknula iz morskih dubina.“

“On a Political Prosoner“

[“*She that but little patience knew,*
From childhood on, had now so much
A grey gull lost its fear and flew
Down to her cell and there alit,
And there endured her fingers' touch
And from her fingers ate its bit.

Did she in touching that lone wing
Recall the years before her mind
Became a bitter, an abstract thing,
Her thought some popular enmity:
Blind and leader of the blind
Drinking the foul/ditch where they lie?

When long ago I saw her ride
Under Ben Bulben to the meet,
The beauty of her country-side
With all youth's lonely wildness stirred,

She seemed to have grown clean and sweet
Like any rock-bred, sea-borne bird:

Sea-borne, or balanced in the air
When first it sprang out of the nest
Upon some lofty rock to stare
Upon the cloudy canopy,
While under its storm-beaten breast
Cried out the hollows of the sea.“][361]

Po mnogima dvije najbolje zbirke pjesama koje je Jejts objavio *Toranj* i *Vijugave stepenice i druge pjesme* su objavljene 1928, i 1933. godine, a potom su slijedile *Parnelov pogreb i druge pjesme* (1935.), *Nove pjesme* (*New Poems*) i *Posljednje pjesme* (*Last Poems*) 1939. godine. Njegova veoma složena filozofska knjiga *Vizija* (*A Vision*) je po prvi put objavljena 1925. godine, a potom je slijedilo drugo i još složenije izdanje 1937. godine. Osim pomenutih djela, i na pozorišnim daskama su se pojavile neke od njegovih najboljih drama kao što su *Boreći se protiv valova* (*Fighting the Waves*) 1929. godine, *Kralj velike satne kule* (*The King of the Great Clock Tower*) 1934. godine te *Smrt Kuhulaina* (*The Death of Cuchulain*) 1939. godine. Osim stvaranja svih ovih djela, Jejts je stvarao i na drugim književnim poljima, te je od 1935. do 1937. godine sarađivao sa svojim indijskim prijateljem i mistikom Šri Purhoitom Svamijem (Shri Purhoit Swami) na prevodu *Deset principa Upanišada* (*The Ten Priciples of Upanishads*), a potom uredio *Oksfordsku knjigu modernog stiha* (*The Oxford Book of Modern Verse*) 1936. godine.

Radio je i na radio emisijama o književnim temama koje je emitovao BBC tokom tridesetih godina XX vijeka i bio je aktivno uključen u javni život Irske. Obavljao je i dužnost senatora Slobodne Irske Države u dva navrata od 1922 – 1928. godine, dobio Nobelovu nagradu za književnost 1923. godine, nastavio kampanju za vraćanje svih slika Hjua Lejna (Hugh Lane) Irskoj, skupa sa Džordžom Bernardom Šoom osnovao Irsku Književnu Akademiju (Irish Academy of Letters) 1932. godine te potom napravio svoju posljednju turneju po Sjedinjenim Američkim Državama.

Sva njegova djela nastala u ovom periodu odišu onom „užasnom ljepotom“ Uskršnjeg ustanka iz 1916. godine. Uprkos ovoj slavi i prisutnosti u javnom životu Jejts nije dobio ono zasluženo počasno mjesto starog pjesnika. Zbog svega toga on postaje radikalniji i ekstravagantniji protivnik društvenih normi u kojima je odrastao i živio.

[361] Yeats Butler William, *Michael Robartes and the Dancer*, pjesma „On a Political Prosoner“, str. 23, (New York: Macmillan, 1921)

U stvari slika ovog pjesnika u poznim godinama je daleko od one koju zamišljamo u liku staloženog, spokojnog i ravnodušnog starca. Takva slika poznog Jejtsa se najbolje ocrtava u sljedećim stihovima kad on u pjesmi „Podsticaj“, obraćajući se nepoznatom slušaocu, za samog sebe kaže: „Misliš da užasava to što bi podsticaj i bijes / trebali doplesati do [moje] starosti; / one nisu bile takva kuga kad sam bio mlad; / šta još ima da me podstakne na pjesmu?“[362]

Kratkotrajna strastvenost prema fašističkim idejama, obnovljeni interes za seksualnom ljubavlju i intimnim vezama sa mladim ženama kao što su Margot Radok (Margot Ruddock) i Itl Manin, preokupiranost seksom, nasiljem i eugenizmom te pojačane okultne aktivnosti podstaknute od strane njegove supruge su samo neki od primjera ekstremno izraženog interesa koje je pjesnik pokazivao u poznijim godinama. I tada je značajna tematika njegovog stvaralaštva bilo veličanje Anglo-irskog nasljeđa. Ovaj period njegovog stvaralaštva karakteriše najširi dijapazon tema kojima se bavio poput seksa, filozofije, nasilja, rata, starosti, smrti, umjetnosti, misticizma, okultnih stvari i politike.

Pitanja smrti, putovanja duše u zagrobnom životu i besmrtnosti se često pojavljuju u njegovim poznim stvaralačkim godinama. Bitno je navesti dvije pjesme koje to pokazuju na najbolji način, „Smrt“ (“Death“) i „Molitva za starost“ (“A Prayer for Old Age“). Tema reinkarnacije je glavna u pjesmi „Mohini Chatterjiee“ koju je Jejts nazvao po istoimenom indijskom monahu koji je ojačao njegovu vjeru u reinkarnaciju i besmrtnost duše.

Ova tema reinkarnacije se takođe može povezati sa oživljavanjem nacionalnog identiteta jednog naroda u borbi za njegovu samostalnost kroz izgradnju nacionalnog bića i svijesti o nacionalnom identitetu.

Pjesma „Smrt“ kroz riječi naratora najbolje pokazuje dvojnost emocija kroz koje čovjek prolazi u trenutku smrti, koje se očituju u iščekivanju i strahu, iznoseći na taj način osjećanja koja je i sam pjesnik u tim trenucima imao i tada kaže da „Niti strah ni nadu pokazuje / umiruća životinja; / Čovjek iščekuje svoj kraj / u strahu i nadanju za sve.“[363] Iako svjestan slabosti i približavanja smrti koje donosi starost, Jejts nije ponizan i miran već prkosan i ustrajan.

Druga dominantna tema njegovog poznog stvaralaštva je povećani interes za seksualnim užicima. Taj interes je najbolje objasnio sam pjesnik u pismu koje je poslao

[362] Finneran J. Richard, ed., *The Collected Poems of W. B. Yeats*, pjesma “The Spur“, str. 346 (London: Macmillan, 1989) [“You think it horrible that Lust and Rage / Should dance attendance upon my old age; / They were not such a plague when I was young; / What else have I to spur me into song?“]

[363] Finneran J. Richard, ed., *The Collected Poems of W. B. Yeats*, pjesma “Death“, str. 238 (London: Macmillan, 1989) [“Nor dread nor hope attend / A dying animal; / A man awaits his end / Draeding and hoping all.“]

Oliviji Šekspir u kojem kaže da je „[njegovo] raspoloženje ispunjeno iznenađenjem i nekom uzbunom. Prije nekoliko dana je pronašao u Kulu reprodukciju slike dvije šarmantne mlade osobe u punom trku njihovog safoističnog entuzijazma, i to [mu] se noću vratilo u snove praveći pri tome veliku buku.“[364] Ovakva intimna ispovijest upućuje na ponovno buđenje seksualnih težnji unutar pjesnika, jer se on, u cilju poboljšanja svoje potencije, dobrovoljno podvrgava operaciji vazektomije 1934. godine. Bitno je napomenuti da Jejts u tom periodu stvara mnogo pjesama na temu seksualnih i tjelesnih užitaka.

U posljednjoj deceniji života Jejts je ostao bez većine starih prijatelja i saveznika koji su već umrli, poput Ledi Gregori, Singa, O'Lirija i Džordža Rasela, pa se taj elegijski osjećaj gubitka bliskih prijatelja i osamljenosti često pojavljuje u pjesmama koje su napisane u to doba. Te pjesme imaju vezu sa njegovom težnjom da i u poznim godinama nastavi izgradnju irskog nacionalnog identiteta koji bi u konačnici imao za cilj izgradnju samostalne irske države.

Tako je pjesma „Sjećanje na Evu Gor-But i Kon Markijevič“ (“In Memory of Eva Gore-Booth and Con Markiewitz“) posvećena kao nostalgično sjećanje na dvije mlade i lijepe sestre Evu i Konstans (Constance) koje su, po pjesnikovom mišljenju, uništile svoju svijetlu i prosperitetnu budućnost zbog fanatičnog angažovanja u politici i na taj način žrtvovale najljepše godine svojih života. Ova pjesma n aneki način predstavlja izvinjenje upućeno ovim mladim ženama zbog osude njihove političke aktivnosti u pjesmi „O političkom zatvoreniku“. Na kraju pjesme je primjetan blagi prijekor od strane govornika koji se obraća mrtvim sestrama i kaže da one znaju „sve gluposti borbe / sa zajedničkom krivicom i pravdom; / nevine i lijepe / nemaju neprijatelja osim vremena“.[365]

Iako je u ovoj pjesmi primjetno blago neslaganje i žaljenje zbog političkog angažmana sestara, u drugim pjesmama koje su napisane kao podsjećanje na prijatelje Jejts pokazuje sasvim suprotno, ponovo probuđenu revolucionarnu strast iz mladosti i pri tom hvali i odobrava sve što su oni učinili za Irsku. On ističe da su svi ti prijatelji posjedovali lične osobine i kvalitete koje su ih činile izuzetnim osobama za druženja. Svi su oni za njega poput antičkih bogova i boginja i ističe svoj ponos što ih je imao za prijatelje, jer su oni bili najbolji predstavnici Irske, pa i od samih čitaoca traži da ga pohvale zbog tih velikih prijatelja i kaže:

---

[364] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 715 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“My mood fill me with surprise and some alarm. The other day I found at Coole a reproduction of a drawing of two charming young persons in the full stream of their Saphoistic enthusiasm, and it got into my dreams at night and made a great racket there.“]

[365] Finneran J. Richard, ed., *The Collected Poems of W. B. Yeats*, pjesma “In Memory of Eva Gore-Booth and Con Markiewitz“, str. 233 (London: Macmillan, 1989) [“All the folly of a fight / With a common wrong or right; / The innocent and the beautiful / Have no enemy but time.“]

„Ti koji ćeš mi suditi, ne sudi samo
ovu knjigu ili onu, dođite na ovo sveto mjesto
gdje vise portreti mojih prijatelja i pogledajte u njih;
irska istorija je njihov zajednički trag;
razmisli o tome gdje čovjekova slava najčešće počinje i završava,
i kaži da je moja slava bila ta što sam imao takve prijatelje.“

[“*You that would judge me, do not judge alone*
This book or that, come to this hallowed place
Where my friends' portraits hang and look thereon;
Ireland's history in their lineaments trace;
Think where man's glory most begins and ends,
And say my glory was that I had such friends.“] [366]

Jejtsovo hvalisanje onim što je smatrao glamurom Anglo-irske tradicije XVIII vijeka je dostiglo vrhunac u posljednjoj deceniji njegovog života. Uz osjećaj izolovanosti u pretežno katoličkoj Irskoj i ogorčen ograničavajućim mjerama Vlade Slobodne Irske koja je nastojala upravljati državom u skladu sa katoličkim principima, stari Anglo-irski pjesnik se okrenuo veličanju Anglo-irskog nasljeđa. Zato je u mnogim pjesmama iz ovog perioda primjetno njegovo žaljenje za nestankom onoga što je on smatrao istinskom i visokom kulturom, utjelovljenom u velikim kućama poput one koju je imala Ledi Gregori. On je istinski vjerovao da takva kultura može načiniti modernu Irsku. Zato on, primjera radi, u pjesmi „Kul park“ (“Cool park“) iz 1929. godine veliča određene vrijednosti poput velikodušnog pokroviteljstva za umjetnost, profinjenosti ukusa i slobode duha, a što posvećuje stanarima u toj kući, naročito njenoj vlasnici Ledi Gregori.

U mnogim drugim pjesmama kao što su „Krv i mjesec“ i „Parnelov pogreb“ Jejts hvali ljude koji su doprinijeli Anglo-irskoj baštini poput Goldsmita, Svifta, Berklija, Burka i Parnela prvenstveno zbog njihovog plemstva i uzvišenosti njihovih ideja. On se poistovjećivao sa onim ljudima koji su po njemu na najbolji način predstavljali protestantsku Irsku, poput Berklija i Burka, naglašavajući pri tome da su njegovi junaci istinsko ostvarenje irskog duha i nacionalnog identiteta: „Berkli, Svift, Burk, Parnel, Ogista Gregori, Kevin O'Higins su istinski Irci, i ne postoji ništa preteško za nekoga poput njih.“[367]

Jejtsova sklonost prema okultizmu, misticizmu i nadnaravnim pojavama se nastavila sve do kraja njegovog života, pa je i to predstavljalo znatan dio njegovog pjesničkog opusa u kasnom stvaralačkom periodu.

---

[366] Unterecker Eugene John, *A Reader's Guide to William Butler Yeats*, pjesma „Ponovna posjeta gradskoj galeriji“ (“The Municipal Gallery Revisited“), str. 7 (Syracuse University Press Edition 1996)
[367] Yeats Butler William, *Explorations*, str. 442 (London: Macmillan, 1962) [“Berkley, Swift, Burke, Parnell, Augusta Gregori, are true Irish people, and there is nothing too hard for such as these.“]

Ono što je bitno naglasiti jeste činjenica da u ovom periodu njegovog stvaranja dolazi do miješanja istočne i zapadne filozofije i mistike. Njegovo izuzetno poznavanje okultizma, tradicije neoplatonizma, indijskog misticizma, japanskog Zen budizma, čitanje Spinoze i Tagore te zajedničke seanse sa suprugom su uveliko uticali na njegovo književno stvaralaštvo. Iz svega ovoga je nastala njegova veoma značajna knjiga o složenoj cikličnoj teoriji istorijskih epoha pod nazivom *Vizija* , kao i mnoge pjesme od kojih treba istaći „Dijalog o sebi i duši" ("A Dialogue of Self and Soul"), „Vizantija", „Neodlučnost" ("Vacillation"), „Odabrani" ("Chosen"), „Natprirodne pjesme" ("Supernatural Songs 22) i „Lapis Lazuli". Sve ove navedene sklonosti kojima se Jejts bavio u svojoj kasnoj stvaralačkoj fazi ne znače da se on prestao baviti politikom i pitanjem izgradnje irskog nacionalnog identiteta. Uprkos njegovim prodeklamovanim izjavama da se udaljava od politike koje su izražene u mnogim pismima poput: „Nema više mišljenja, nema više politike, nema više političkih zadataka" ili „Moja draga Itl, primi nepoznati iznos za tvoj rad - ne za politiku. Ja sam s tim zauvijek završio."[368] Posljednjih deset godina njegovog života je isprepleteno sa političkim događajima u Irskoj i cijelom svijetu.

Postoje pisma u kojima je vidljiv taj ponovni, ili bolje rečeno nikad ne izgubljeni, pristup politici kad kaže: „Politike junački rastu. De Valera je iznudio da se politička misao suoči sa najvažnijim stvarima."[369]

Po objavljivanju svog dužeg eseja pod nazivom „*Na kotlu*" Jejts je napisao da: „Po prvi put kaže ono što vjeruje po pitanju irske i evropske politike."[370]

Brojni kritičari širom svijeta već decenijama istražuju Jejtsove političke poglede i sklonosti, ali uprkos mnogim raspravama koje su o tome vođene, veoma je malo zajedničkih stavova postignuto po pitanju prirode njegovih političkih ubjeđenja i ideja iz kasnog stvaralačkog perioda. Ti stavovi kritičara se mogu podijeliti u dvije grupe: na one koji ga podržavaju kao klasičnog liberala i borca za ljudska prava i slobode, i one druge koji ga vide kao konzervativnog reakcionara i zagovornika autoritativne vladavine. Jedan od onih prvih i značajnijih kritičara koji svojim stavom smatraju da je Jejts bio samo oportunista i povremeni nacionalista i koji je u kasnijim godinama postao aktivni i zdušni pobornik fašizma je bio

[368] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 761, 864 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) ["No more opinions, no more politics, no more political tasks." – "My dear Ethel, Here is an anonymous subscription for your labour – not for politics. I am finished with that for ever."]
[369] Idem, str. 811 ["Politics are growing heroic. De Valera has forced political thought to face the most fundamental issues."]
[370] Idem, str. 910. ["For the first time I am saying what I believe about Irish and European politics."]

Konor Kruz O'Brajen (Conor Cruise O'Brien).[371] On se može smatrati izrazitim primjerom onih koji omalovažavaju Jejtsa zbog, kako oni smatraju, njegovih autoritativnih i rekcionarnih ubjeđenja. Iako oduševljen snagom Jejtsove poezije Dejvid Lojd (David Lloyd)[372] smatra da su njegova politička ubjeđenja neka vrsta „proklamirane autoritativnosti ako ne i stvarne simpatije prema fašizmu“.[373]

Drugi su kritičari pokušali da na razne načine objasne Jejtsovo prihvatanje nasilja i njegovu povezanost sa fašizmom, te da ga prikažu kao borca za slobode pojedinaca. Elizabet Kalingford (Elizabeth Culingford) je pružila najbolji odgovor na O'Brajenovu osudu Jejtsa, prikazujući ovog irskog pjesnika kao nacionalistu iz škole Džona O'Lirija, čiji nacionalizam se više brinuo za slobodu pojedinaca nego za dobrobit društva u cjelini, kazavši da: „O'Lirijevo odbijanje priznanja bi mogao biti veći uzrok nego što je čovjek pomogao Jejtsu da odbaci oboje, i fašizam i komunizam, kao ideologije koje su građanina podredile državi ili stranci“.[374] Donald Torčijana (Donald Torchiana)[375] naglašava jedan drugi aspekt Jejtsovog djelovanja kad kaže da je „Jejtsova odbrana ljudskih prava, poput Sviftove, legendarna u Irskoj“.[376]

Veoma je lako pronaći dokaze za bilo koja od ova dva suprotna stajališta kada je u pitanju kasni period Jejtsovog stvaralaštva. Njegov karakterističan stil pisanja, kao i njegov život uopšte, je bio da uvijek misli na dvojni način, stalno se krećući između suprotnih pozicija. S jedne strane je to pjesnik koji govori o toleranciji, jednakim društvenim pravima i slobodi za svakoga, napadajući postkolonijalnu vladu kad je god osjetio da su one ugrožene.

S druge strane Jejts je podržavao ideju o autoritativnoj, antidemokratskoj vladi i hijerarhijskom društvu izražavajući pri tome reakcionarna stajališta o načinu na koji bi se to trebalo ostvariti. Takvi neodlučni stavovi su pogodno tlo za suprotna tumačenja njegovog stvaralaštva.

---

[371] O'Brien Cruise Conor (1917 – 2008), novinar, ministar u vladi Irske, urednik britanskog časopisa “The Observer“, unionista i protivnik irske nezavisnosti, koji je često kritikovao irske nacionaliste među kojima i V. B. Jejtsa.

[372] Lloyd David, akademik, profesor engleskog jezika na univerzitetu u Kaliforniji i pjesnik, čija se naučna istraživanja bave irskom književnošću, kulturom, kolonijalizmom i nacionalizmom; borac za prava Palestinaca i veliki kritičar Jejtsovog političkog djelovanja.

[373] Lloyd David, *Anomalous States: Irish Writing and Post-colonial Moment,* str. 59 (Dublin: Liliput, 1993) [“avowed authoritarianism, if not downright fascist sympathies“.]

[374] Cullingford Elizabeth, *Yeats, Ireland and Fascism,* str. 215 (London: Macmillan, 1981) [“O'Leary's refusal to admit that the cause might be greater than the man helped Yeats towards his rejection of both fascism and communism, as ideologies which subordinated the citizen to the State or Party“.]

[375] Torchiana T. Donald (1923-2001), profesor na univerzitetu u Ajovi, bavio se izučavanjem renesanse u irskoj književnosti, naročito djelima Džojsa, Jejtsa i Svifta.

[376] Torchiana T. Donald, *W. B. Yeats and Georgian Ireland,* str. 144 (Washington: Catholic University of America Press, 1992) [“Yeats's defence of civil liberties, like Swift's, is legendary in Ireland“.]

Prihvatanjem bilo kojeg od navedenih stavova kao isključivog bi se stvorila nepotpuna slika o ovom pjesniku i velikom borcu za reinkarnaciju irskog nacionalnog identiteta.

Ovo poglavlje nema za cilj da potvrđuje bilo koje od navedenih suprotnih stajališta, prikazujući pjesnika kao reakcionarnog snoba koji je istinski vjerovao u fašizam ili kao borca za slobode pojedinaca i kritičara tadašnjeg društva. Ovisno o odabranim tekstovima koji se obrađuju, moguće je veoma lako pronaći uporišta za bilo koju od navedenih tumačenja. Ono što ovo poglavlje dokazuje jeste Jejtsova fluidnost i promjenljiva priroda prema političkim pitanjima u njegovom kasnom stvaralačkom periodu. Njegove neodređenosti u tim stavovima predstavljaju srž ovog poglavlja. Dvostruki pristupi koje je Jejts pokazivao u poznim godinama se najbolje mogu posmatrati kao posljednji znak njegovog hibridnog identiteta. Ovo poglavlje će se osvrnuti na njegove govore u Senatu ali i na njegove pjesme iz pozne stvaralačke faze poput „Krv i mjesec“ te „Parnelov pogreb“.

Kao i u prethodnim poglavljima, takođe će se pomenuti njegova pisma i proza gdje to bude neophodno. Kako je rekao Oliver Gogarti (Oliver Gogarty): „Da nije bilo Jejtsa, ne bi bilo Slobodne Irske države.“[377]

Slobodna Irska država je ozvaničena 06. 12. 1922. godine, nakon pregovora između Britanskog Premijera Dejvida Lojda Džordža (David Lloyd George) i Artura Grifita (Arthur Griffith) vođe irske delegacije. Ona je uključivala 26 kantona, bez onih 6 na sjeveru, i prvi predsjednik je postao Vilijam Kozgrejv (William Cosgrave). Jejts je u dva navrata bio odabran za senatora u novoosnovanoj vladi Irske. Iako je obavljao visoku dužnost senatora, nikada se nije ustručavao podići svoj glas protiv bilo kakvih restriktivnih zakona ili ugrožavanja civilnih prava koje je ta vlada htjela nametnuti. U strastvenom govoru u Senatu, dok se razmatralo pitanje razvoda braka, je rekao da dok je god razvod protuzakonit u Irskoj to će udaljavati protestante i kao konačni cilj imati nemogućnost ujedinjenja Irske: „Vjerovatno najveća politička strast ovog naroda je da se sjever i jug ujedine u jedno. Ukoliko pokažete da će ovu državu, južnu Irsku, voditi katoličke ideje i isključivo katoličke ideje, nikada nećete dobiti sjever. Zabićete klin u središte ovog naroda.“ [378]

U drugoj verziji govora o razvodu Jejts je još žešći i jasniji kod odbrane slobode i tolerancije: „Irski nacionalizam se u posljednjih sto godina morao boriti protiv Engleske, i ta borba je pomogla fanatizam. Irski nacionalizam je sad preusmjeren. Ništa više ne možemo

[377] Citirano u Marcus L. Phillip, *Yeats and Artistic Power*, str. 132 (Syracuse University Press, 2001) [“If it had not been for W.B. Yeats there would be no Irish Free State“.]

[378] Jejts Batler Vilijam, [“It is perhaps the deepest political passion with this nation that North and South be united into one nation. If you show that this country, Southern Ireland, is going to be governed by Catholic ideas and by Catholic ideas alone, you will never get the North. You will put a wedge into the midst of this nation“.]

učiniti borbom, moramo ubjeđivati, a da bismo ubjeđivali moramo postati moderna, tolerantna, liberalna nacija.“ [379]

Novostvorena Slobodna Irska država je 1929. godine odlučila da kontroliše izdavanje knjiga i uvela cenzuru protiv svega onoga što se smatralo neprikladnim i nemoralnim. Iako se je Jejts povukao iz Senata nekoliko dana prije objave Zakona o cenzuri, poslao je jedan članak časopisu „Gledalac“ (“The Spectator“)[380] s ciljem da iznese svoje mišljenje. Nakon što je objasnio sve opasnosti koje proističu od takvog zakona i ozbiljnih posljedica koje on ima po Irsku, Jejts je posebno napao vladu koja je taj zakon donijela.

Mnogo je drugih primjera u kojima se on zalagao za zaštitu prava pojedinaca poput zamijeranja povećanoj moći policije koja je počela ulaziti u kuće bez ikakvog naloga, a pri tome podržavajući službene inspekcije po irskim zatvorima s ciljem osiguranja korektnog tretmana prema političkim zatvorenicima. Njegova težnja ka stvaranju irskog nacionalnog identiteta je vidljiva ne samo u govorima u Senatu nego i mnogim drugim prilikama.

Jedna od njih je bio odgovor na težnju nacionalista da sruše Nelsonov stub u Dablinu zbog njegove povezanosti sa Britanijom i njenom vladavinom nad Irskom. Iako ni sam nije vidio nikavu posebnu vrijednost u tom spomeniku, tom prilikom je rekao da „Nelsonov stub se ne treba rušiti. On je predstavljao osjećanja protestantske Irske prema čovjeku koji je pomogao da se slomi moć Napoleona. Život i djelo ljudi koji su ga podigli je dio irske tradicije. Trebamo prihvatiti cijelu prošlost ovog naroda, a ne samo izabirati:“[381]

Imon de Valera (irski: *Éamon de Bhailéara*)[382] je kao Premijer Irske razvio koncept ruralne katoličke države kao one istinske Irske kakvom bi Slobodna Irska država trebala postati.

---

[379] Idem, str. 159 [“For the last hundred years Irish nationalism has had to fight against England, and that fight helped fanaticism. Irish nationalism has now shifted. We can no longer do anything by fighting, we must persuade, and to persuade we must become a modern, tolerant,liberal nation“.]

[380] “The Spectator“ je najstariji britanski konzervativni sedmični magazin na engleskom jeziku koji kontinuirano izlazi od 1828. godine.

[381] Torchiana T. Donald, *W. B. Yeats and Georgian Ireland*, str. 112 (Washington: Catholic University of America Press, 1992) [“Nelson's Pillar should not be broken up. It represented the feeling of Protestant Ireland for a man who helped to break the power of Napoleon. The life and work of the people who erected it is part of Irish tradition. I think we should accept the whole past of this nation and not pick and choose“.]

[382] de Valera Imon (irski: *Éamon de Bhailéara*) 1882 – 1975, tokom Uskršnjeg ustanka doživio je neku vrstu živčanog sloma, ali je to zataškano. Za razliku od ostalih vođa, nije bio pogubljen jer je imao američko državljanstvo, a Britanci nisu željeli izgubiti potporu SAD-a u Prvom svjetskom ratu. Bio je član Sinn Feina, ali 1926. godine osniva novu republikansku stranku desnog centra pod imenom Fianna Fail (Fianna Fáil = vojnici sudbine). Iako je bio glavni akter u sklapanju Anglo-irskog sporazuma, tokom Irskog građanskog rata je vodio protivnike Sporazuma. Bio je predsjednik irskog parlamenta, premijer od 1932. do 1959. godine, a dužnost predsjednika obavljao je od 1959. pa sve do 1973. godine kada se u 91. godini povlači u političku mirovinu kao najstariji šef država u to vrijeme. Umire u 93. godini u staračkom domu.

Tako važna politička usmjerenost je isključivala sve one koji se nisu uklapali u takvu definiciju, poput komunista, slobodnih mislilaca i Anglo-Iraca kao nacionalne manjine kojoj je i Jejts pripadao. Prihvatanje cjelokupne irske prošlosti bi značilo i prihvatanje heterogenosti njenog stanovništva. Drugim riječima, to bi značilo i prihvatanje različitih irskih tradicija i istorija kao što su protestanti i katolici, kolonijalisti i antikolonijalisti te nacionalisti i unionisti. Nasuprot tome, i kolonijalisti i nacionalisti propagiraju monolitički pogled na nacionalni identitet priznajući samo jednu stranu, onu za koju se bore, i negirajući pri tome onu drugu u potpunosti.

Postkolonijalni diskurs za koji se zalagao i Jejts ne odobrava niti jednu od navedenih pogleda kao isključiv, nego se pozivaju na koncept hibridnosti pri definisanju nacionalnog identiteta. Jejtsova rečenica da se „Treba prihvatiti cijela prošlost irskog naroda a ne samo izabirati“ (fusnota 204) poziva na priznavanje hibridnosti irskog nacionalnog identiteta. Imajući na umu kritiku koju je uputio na račun restriktivnih politika koje je nametala Slobodna Irska država i njegov poziv za slobodu, pravdu i zaštitu vjerskih, društvenih, umjetničkih i političkih prava manjina svrstavaju Jejtsa u grupu istinskih postkolonijalnih pisaca.

Takav stav neodobravanja i kritiziranja nove postkolonijalne Irske i njene vlade, naročito po pitanjima nacionalnog identiteta, je veoma često izražavan u njegovim pjesmama iz kasnog stvaralačkog perioda. U nekima od njih on dovodi u pitanje efikasnost i zasluge tadašnjih političara. U pjesmi „Krv i mjesec“ pjesnik iz pozicije usamljenika u svom tornju, simbolu svoje usamljenosti kao čovjeka i usamljenosti svoje umjetnosti, kaže sljedeće:

„U ruganju sam postavio
moćan amblem,
i opjevao ga u stihu za stihom
u ruganju vremenu
polumrtvima na vrhu.“

[“*In mockery I have set*
A powerful emblem up,
And sing it rhyme upon rhyme
In mockery of a time
Half dead at the top.“][383]

[383] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Krv i mjesec“, str. 480 (New York, 1966)

Ti ljudi koji su polumrtvi na vrhu su političke vođe u državi koje ne zaslužuju da njome upravljaju. Druga strofa je veoma duga i navodi imena ljudi poput Goldsmita, Svifta, Berklija i Burka kao pjesnikovih političkih idola na koje se tadašnje vođe u Irskoj trebaju ugledati.

Ponavljanjem slike tornja sa praznom glavom u završnoj strofi Jejts ukazuje na veliku razliku između velikih i značajnih ljudi iz prošlosti i tadašnjih irskih političara i pita se „da li je svaka moderna nacija poput kule / polumrtva na vrhu?“[384] U pjesmi „Parnelov pogreb“ on upoređuje političare Slobodne Irske države uključujući dva uzastopna predsjednika Vilijama Kozgrejva i Imona de Valeru sa Čarlsom Stjuartom Parnelom[385] (Charles Stewart Parnell), liderom protestantskih političara kojeg je Jets obožavao. Po pjesnikovom mišljenju, tadašnji lideri nisu imali Parnelovu hrabrost koju je on nekada davno posjedovao i kojom se hrabro „borio protiv engleskih moćnika / i spasio irsku sirotinju.“[386] Taj nedostatak odvažnosti Jejts smatra jednim od glavnih razloga iz kojeg proističu irski politički problemi i kaže:

„Ostatkom prolazim, jednu rečenicu opovrgavam.
Da je de Valera pojeo Parnelovo srce
ne bi demagog labavih usana pobijedio tog dana.
Ne bi civilna mržnja rastrgala zemlju.
...
Da je Kozgrejv pojeo Parnelovo srce, zemljina
mašta bi bila zadovoljena,
ili zbog nedostatka toga, vlada u takvim rukama.
O'Higins njezin jedini državnik nije umro.“

[“*The rest I pass, one sentence I unsay.*
Had de Valera eaten Parnell's heart
No loose-lipped demagogue had won the day.
No civil rancour torn the land apart.
...
Had Cosgrave eaten Parnell's heart, the land's
Imagination had been satisfied,
Or lacking that, government in such hands.
O'Higgins its sole statesman had not died.“][387]

[384] Idem, str. 482 [“Is every modern nation like the tower / Half dead at the top?“]
[385] Parnell Stewart Charles, (irski: *Pharnell Stiúbhard Cathal*, 1846 – 1891), irski zemljoposjednik, politički vođa nacionalista, zagovornik pravne nezavisnosti Irske i reforme zemljišta te osnivač Irske Parlamentarne stranke (IPP) 1882. godine često zvane Irska Partija ili “Home Rule Party“, (irski: *Páirtí Parlaiminteach na hÉireann* or *Páirtí um Rialtas Dúchais*).
[386] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Parnelov pogreb“, str. 586 (New York, 1966) [“fought the might of England / And saved the Irish poor.“]
[387] Idem, str. 542-543

Druge pjesme dovode u pitanje tvrdnje revolucionarnih nacionalista koji su obećavali utopijsko društvo nakon što se kolonizator povuče i dostigne se sloboda i nezavisnost.

Tako u jednom dijelu pjesme ironičnog naziva i prizvuka „Veliki dan“ Jejts kaže:

„Hura za revoluciju i još
topovskih pucnjeva!
Prosjak na konju bičuje
prosjaka pješaka.
Hura za revoluciju i ponovni
dolazak topa!
Prosjaci su zamijenili
mjesta ali bič ide dalje.“

[“*Hurrah for revolution and more*
cannon shot!
A beggar upon horseback lashes a
beggar upon foot.
Hurrah for revolution and cannon
come again!
The beggars have changed
places but the lash goes on.“][388]

Iz ovih stihova je vidljivo da Jejts ne vidi veliku razliku između nove postkolonijalne vladavine i one prijašnje, jer kako reče samo su „prosjaci zamijenili mjesta“. Očito je da su njegovi stihovi koji su nastali u kasnom periodu stvaranja ispunjeni neodobravanjem, prezirom i osudom nacionalističke vladavine koja se nije mnogo razlikovala od one kolonijalne, i oni ga svrstavaju u istinske postkolonijalne umjetnike. Ovakav pesimistički stav pjesnika se najbolje očituje u pismu koje je Jejts uputio Itl Manin 1936. godine i u kojem je rekao da ga „neke stvari izluđuju i da gubi kontrolu [svog] jezika.“[389]

Kad se govori o pojmu irskog nacionalnog identiteta u poznom stvaralačkom razdoblju ovog pjesnika, bitno je napomenuti da se on sa jedne strane može posmatrati kao branilac građanskih sloboda kroz pozivanje na toleranciju jednih prema drugima, što je često ponavljao u periodu svog senatorstva, kao i javno nezadovoljstvo novoformiranom Slobodnom Irskom državom, a što daje pozitivnu sliku o njemu u ovom stvarlačkim periodu.

S druge strane, Jejts se može posmatrati i kroz potpuno drugačiju prizmu kao autoritativna osoba, eugenista i zagovornik nasilja i rata.

---

[388] Idem, Pjesma „Veliki dan“, str. 590

[389] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 872 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“Certain things drive me mad and I lose control of my tongue.“]

Uporišta za ovakve tvrdnje se mogu pronaći u pjesmama poput „Krv i mjesec“, a najviše u zbirci pjesama *Na kotlu*. Primjera radi, treći dio pjesme „Krv i mjesec“ je ispunjen strašnim slikama nasilja i krvoprolića.

„Čistoća Mjeseca bez oblaka
Je bacila svoje strijelasto koplje na pod.
Sedam vijekova je prošlo i to je čisto;
Krv nevinih nije ostavila mrlju.
Tu, na krvlju zasićenom tlu, je stajao
vojnik, ubica, dželat,
Da li za svakodnevnu milostinju ili u slijepom strahu
ili iz apstraktno omrznute, i prolivene krvi...“

[“*The purity of the unclouded moon*
Has flung its arrowy shaft upon the floor.
Seven centuries have passed and it is pure;
The blood of innocence has left no stain.
There, on blood-saturated ground, have stood
Soldier, assassin, executioner,
Whether for daily pittance or in blind fear
Or out of abstract hatred, and shed blood...“][390]

Način na koji Jejts opisuje nasilnu i krvavu prošlost ne pokazuje nimalo gađenja ili odbojnosti prema tim činjenicama od strane samog autora. Oni koji su prolili krv u prošlosti su za pjesnika bili odlučni ljudi, nasuprot njihovim potomcima koje on posmatra nedovoljno moćnima i mudrima. Kada je u pitanju Jejtsovo shvatanje irskog nacionalnog identiteta i kreiranja vladavine u novonastaloj Irskoj, bitno je napomenuti da je u njegovom kasnom stvaralačkom periodu idealna država, po njemu, trebala biti autoritativna vladavina obrazovanih i elite u državi. On je bio žestoki protivnik demokratije ili bilo kakvog oblika vladavine u državi koja bi se oslanjala na masovnu podršku naroda. Takvi antidemokratski stavovi su vidljivi i u stihu i u prozi koji su nastali u tom stvaralačkom periodu. U pjesmi „Crkva i država“ (“Church and State“) se može jasno vidjeti da Jejts omalovažava i jednu i drugu instituciju navedenu u naslovu pjesme zbog njihovih oslanjanja na narod i povezivanja s njim, a sve radi sopstvene korsti, pa i jednom dijelu te pjesme on kaže sljedeće.

„Moć crkve i države,
Njihova svjetina stavlja pod svoje noge.
...

[390] Rosenthal Luis Macha, *W. B. Yeats: Selected Poems and Four Plays*, pjesma „Krv i mjesec“, str. 134 (New York: Scribner, 1996)

Što ako su crkva i država
rulja koja zavija na vrata!“

[“*Might of the Church and the State,*
Their mobs put under their feet.
...
What if the Church and the State
Are the mob that howls atthe door?“][391]

Iščekivanje i vjerovanje u nestanak demokracije se pojavljuje i u većini Jejtsovih djela koja je stvorio u kasnom stvaralačkom periodu. Tako on u jednom u pismu koje je uputio Oliviji Šekspir naglašava svoju mržnju prema demokratiji najavljujući neminovnost njenog kraja i kaže da je „demokratija mrtva i da se nasilno poziva na svoje drevno pravo“[392], dok u drugom kaže da „Italiju, Poljsku, Njemačku i onda možda Irsku bi bez sumnje trebao mrziti (ipak ne u toj mjeri koliko mrzi irsku demokratiju).“[393]

Jedno od osnovnih načela u knjizi *Vizija* u kojoj Jets izlaže svoje ezoterično shvatanje o tome kako funkcionišu život i svemir jeste da se civilizacije zamjenjuju svojim suprotnostima nakon razdoblja od dvije hiljade godina i kaže da „nakon doba neophodnosti, istine, dobrote, nauke, demokratije, apstrakcije i mira dolazi doba slobode, izmišljanja, zla, umjetnosti, aristokracije, posebnosti i rata“.[394]

Drugi aspekt Jejtsovih reakcionarnih stajališta u kasnom periodu njegovog stvaranja je njegova podrška eugenizmu. On je vjerovao u fizički i mentalni pad evropske rase uopšte te naročito irskog naroda, i smatrao je da je eugenizam, kao tada nova nauka, zasnovan na odabranom i kontrolisanom razmnožavanju vrste i da to predstavlja rješenje navedenog problema pada ljudske rase.

Jejts je u eugenizmu vidio potvrdu svojih uvjerenja da je zaštita aristokratskog sloja društva kao najbolje elite od ključne potrebe za Irsku. Dubljom analizom njegovog stvaralaštva se mogu pronaći prve pojave ovakvih shvatanja i u ranijem periodu, jer u „Uvodnim stihovima“ (“Introductory Rhymes“) u zbirci *Odgovornosti* Jejts, tada u svom srednjem stvaralačkom razdoblju, opravdava pripadnost višem staležu koju su imali njegovi

[391] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Crkva i država“, str. 554 (New York, 1966)
[392] Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, str. 695 (London: Rupert Hart-Davis, 1954) [“Democracy is dead and force claims its ancient right.“]
[393] Idem, str. 813 [„Italy, Poland, Germany, then perhaps Ireland. Doubtless I shall hate it (though not so much as I hate Irish democracy).“]
[394] Yeats Butler William, *A Vision*, str. 52 (London: Macmillan, 1962) [“After an age of necessity, truth, goodness, science, democracy, abstraction, peace, comes an age of freedom, fiction, evil, art, aristocracy, particularity, war.“]

preci, i govoreći o njima kaže da su mu „veliki trgovci i učenjaci ostavili krv / koja nije prošla kroz hrbat nijednog preprodavača.“[395] Ipak se ta njegova zaokupljenost propašću i degeneracijom svijeta pojačava u njegovom kasnom periodu poetskog stvaranja. Tako u pjesmi „Bronzana glava“ (“A Bronze Head“) pjesnik očima Mod Gon gleda na „taj prljavi svijet u njegovoj propasti i padu / kroz nezahvalni uspon velikih dionica.“[396]

Svakako najbolji primjer Jejtsovog izrazitog poziva za autoritativnom vladavinom, nasiljem, ratom i eugenizmom u kasnoj fazi njegovog proznog i poetskog stvaralaštva je dugački esej pod nazivom „Na kotlu“ i kratke drame koja je u njemu sadržana pod nazivom „Čistilište“, gdje se na najbolji način mogu posmatrati njegovi reakcionarni pristupi u punom značenju. Objašnjavajući sebi do tada neprimjerene i šokantne stavove u pismu koje je 17. 12. 1937. godine uputio Doroti Velsli, Vojvotkinji od Velingtona, (Dorothy Wellesley, Duchess of Wellington), Jejts ističe da “Po prvi put u [svom] životu govori [svoja] politička ubjeđenja i da će izgubiti prijatelje ukoliko mogne na papir staviti strast koja je u [njegovoj] glavi.“[397] Istog dana je poslao pismo i Itl Manin u kojem je rekao da „Mora odbaciti ugodne putove koje gradio godinama i tražiti brutalnost, bolesni odgoj, varvarstvo istine. Želi molitve nevjernika, jer mu nijedan hrišćanin ne može učiniti ništa dobro.“[398]

Turobni i šokantni prikaz rata između obrazovane klase i narodnih masa, pjesnikova otvorena pohvala ratovanju i uništavanju, poziv na nasilje i podrška eugenističkim mjerama za oblikovanje budućih generacija kojima esej „Na kotlu“ obiluje, su najbolji primjer reakcionarnih stavova Jejtsa u poznom dobu.

Od samog početka tog eseja pisac navodi svoja antidemokratska ubjeđenja opisujući onu vrstu vladavine koju je on smatrao idealnom, a to je vlada sastavljena od obrazovanih i sposobnih ljudi i ne od zajednički izabranih predstavnika naroda. Kroz kritiku tadašnjeg političkog stanja u Irskoj on najviše primjedbi upućuje na račun izbornog sistema koji, po njemu, daje moć pogrešnim ljudima i kaže: „Naš izborni sistem je dao Irsku nesposobnima. Na njenom samom početku neki stari bankar ili advokat bi dominirao Skupštinom.

---

[395] Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, pjesma „Uvodni stihovi“, str. 269 (New York, 1966) [“Merchant and scholar who have left me blood / That has not passed through any huckster's loin.“]

[396] Idem, pjesma „Bronzana glava“, str. 619 [“On this foul world in its decline and fall / On gangling stocks grown great.“]

[397] O'Donnell H. William, ed. *The Collected Works of W. B. Yeats Vol. V: Later Essays*, str. 488 (New York: Charles Scribner's Sons, 1994.) [“For the first time in my life I am saying what are my political beliefs. I shall lose friends if I am able to get on paper tha passion that is in my head“]

[398] Idem, str. 488 [“I must lay asside the pleasant paths I have built up for years and seek the brutality, the ill breeding, the barbarism of truth. I want an athesit's prayers, no Christian can do me any good.“]

Nasuprot njega neki tipično izabrani čovjek, osjećajan kao mladenački šimpanza, zagrijan i nejasan, uvijek uznemiren, koji uvijek mrzi nešto ili druge.“[399]

Ovakvo poređenje izabranog člana Skupštine sa „mladalačkim šimpanzom, zagrijanim i nejasnim“ podsjeća na ponižavajuće stereotipe koje su koristili kolonizatori pri opisivanju koloniziranog irskog stanovništva i koji su Irce opisivali kao zaostale, mentalno nedovoljno zrele osobe, nesposobne da sami vladaju državom. Jejts je smatrao da je degeneracija društva još više ubrzana zbog činjenice da država nagovara stanovništvo da imaju što više djece, a sve u cilju dostizanja što većeg broja vojnika. Pitanje odabira pravog supružnika pri stupanju u brak je jedna od glavnih tema kratke drame „Čistilište“, a koja je dio zbirke *Na kotlu*. Ta zbirka nudi pjesnikov eugenistički stav u cilju spriječavanja, kako je on smatrao, degeneracije društva na način da se fizički eliminiše neobrazovana masa stanovništva. Smatrao je da građanska elita treba povesti rat s ciljem zaustavljanja sve većeg propadanja društva.

Jejts je u tom duhu rekao da „ukoliko se ratom ne postigne takva likvidacija, evropska će civilizacija, poput onih starijih civilizacija koje su dostigle vrhunac, prihvatiti raspad.“[400]

U nastavku te zbirke pjesnik u poglavlju pod nazivom *Irska poslije revolucije* (*Ireland After Revolution*) piše da je nasilje neophodno i opravdano kad se koristi za kontrolu društva, i kaže da „ako ljudsko nasilje nije utjelovljeno u institucijama, neće im ni mladi ni stari dati svoju privrženost.“[401]

Zbirka *Na kotlu* se može smatrati najboljim djelom kada se vrši bilo kakva analiza Jejtsovog kasnog stvaralačkog perioda. Ona obiluje njegovim zanosnim zagovaranjem nasilja i rata kao i strastvenom podrškom autoritativnoj i hijerarhijskoj vladavini koja ga svrstava u pjesnike sa kolonijalističkim sklonostima i mentalitetom. U isto vrijeme, Jejtsov kasni stvaralački period se može posmatrati i iz ugla njegove žestoke borbe za ljudskom slobodom i pravima pojedinaca, te izrazitoj kritici postkolonijalne vladavine u Irskoj koja ta prava i slobode nije poštivala, a što ga svrstava u stvaraoce postkolonijalne epohe. Zbog ovakve mogućnosti dvostrukog posmatranja pjesnikovog kasnog stvaralačkog perioda koji obiluje njegovim suprotnim stavovima često se vode rasprave da li se on treba uvrstiti u kolonijalne ili postkolonijalne stvaraoce. Svakako treba imati na umu da je Jejts književnik koji je imao

---

[399] Yeats, William Butler, *Explorations*, str. 412 (London: Macmillan, 1962) [“Our representative system has given Ireland to the incompetent. In its early days some old banker or lawyer would dominate the House. Against him some typical elected man, emotional as a youthful chimpanzee, hot and vague, always disturbed, always hating something or other.“]

[400] Idem, str. 425 [“Unless such liquidation through war is achieved, the European civilisation, like those older civilisations that saw the triumph, will accept decay.“]

[401] Idem, str. 441 [“If human violence is not embodied in the institutions, nor the young and old will give them their loyalty.“]

složen i višestrani karakter i koji je često mijenjao svoje stavove navodeći ih potpuno suprotne jedni drugima, te da se zbog svega toga on ne može isključivo svrstati u bilo koju od dvije gore navedene stvaralačke grupe. Njegovi višestruki i kontradiktorni stavovi koje je ispoljavao naročito u svom kasnom stvaralačkom periodu i pri kraju samog života onemogućavaju bilo kakav pokušaj da se ovom pjesniku pripiše bilo kakav fiksni identitet. Prilikom pravljenja analiza Jejtsovog kasnog stvaralačkog perioda i njegove kolonijalne pripadnosti, a naročito pri proučavanju njegove uloge u izgradnji irskog nacionalnog identiteta, moraju se u obzir uzeti koncepti fluidnosti, složenosti, neodređenosti i hibridnosti.

U svakom slučaju, ovaj rad je pokazao da je uloga Jejtsa u stvaranju irskog nacionalnog identiteta izuzetno značajna, i da je nemoguće govoriti o stvaranju nove Irske, o Uskršnjem ustanku ili o irskom preporodu, a ne uzeti u obzir Jejtsov doprinos tome.

Sigurno je da bez Jejtsa ne bi bilo književnog preporoda u Irskoj, bez preporoda ne bi bilo Uskršnjeg ustanka i ne bi bilo tih patriotskih osjećanja koja su i dovela do stvaranja novog identiteta u biću Iraca i kreiranja moderne države kakva je Irska danas.

ZAKLJUČAK

Kada je u pitanju Jejtsov doprinos izgradnji irskog nacionalnog identiteta kao i njegovi stavovi uopšte, mnogi kritičari ističu dvojnost koja je kod njega uvijek prisutna. Tako Margaret Mils Harper (Margaret Mills Harper), jedna od najboljih savremenih poznavalaca Jejtsovog stvaralaštva i dekanesa na odsjeku za jezike, književnost, kulturu i komunikaciju Univerziteta u Limeriku (Republika Irska) u svojoj knjizi pod nazivom „Mudrost dvojstva: Duhovna i književna saradnja Džordža i V. B. Jejtsa“ (Wisdom of Two: The Spiritual and Literary Collaboration of George and W. B. Yeats) s pravom ističe da u kasnom stvaralačkom periodu „u složenosti slika i dubokoj strukturi Jejts pokazuje neslaganje, polarnu suprotnost, kontrast.“[402]

Ovakvom stavu se može još dodati da njegovi kasni stvaralački opus karakteriše ne samo spajanje suprotnih principa nego i ukidanje čvrstih granica koje postoje među njima. Tako i u pismu koje je Jejts 1937. godine uputio Doroti Velsli kaže da „počinje gledati stvari dvostruko – udvostručene u istoriji, svjetskoj istoriji, ličnoj istoriji.“[403] Ovakva izjava samog pjesnika nas mora usmjeriti prilikom bilo kakvog dubljeg analiziranja njegovih stavova na unutrašnju podjelu kroz koju je on prolazio u svom biću. Zato je neprihvatljiva bilo kakva kritika ili analiza koja ne podrazumijeva ovakvu dvostrukost i sve složenosti koje ona prouzrokuje.

Cilj kolonijalnog diskursa je da protumači kolonizirane kao stanovnike degenerisane vrste na osnovu rasnog porijekla, a sve u cilju da pravda sami čin osvajanja i potom uspostavi sistem administracije. Identitet koloniziranog se obično degradira kao dio kolonizacije kroz negiranje upotrebe maternjeg jezika i zabranu praktikovanja ključnih kulturnih identifikatora kao što su vjerske svečanosti. Možda najbolji primjer toga jeste aktivno nastojanje Engleske da obeshrabri učenje irske istorije i kontinuirane upotrebe irskog jezika u Irskoj. Irsko učešće u britanskoj kraljevini se najčešće smatra paradoksom, uprkos svim dvojnostima i složenostima poput učešća Iraca u daljnim engleskim osvajanjima. Takva dvojnost je pratila i Jejtsa, pa se on često može uzeti za primjer hibridnosti nastale kolonizacijom, a u duhu Babinih postulata o hibridnim identitetima.

---

[402] Harper Mills Margaret, *Wisdom of Two: The Spiritual and Literary Collaboration of George and W. B. Yeats*, str.118 (Oxford, 2006.) [“In complexes of images and deep structure, Yeats shows disagreement, polar opposition, contrast.“]

[403] Kirschner Paul & Stillmark Alexander, eds, *Between Time and Eternity: Nine Essays on W. B. Yeats and his Contemporaries Hofmannsthal and Blok*, str.12 (Amsterdam-Atlanta, GA, 1992.) [“I begin to see things double-doubled in history, world history, personal history.“]

Vilijam Batler Jejts se svakako ubraja među one pisce XX vijeka koji su se najviše proučavali ne samo zbog velike sfere interesa koju je svojim djelima želio obuhvatiti nego i zbog različitih principa koje je ispoljavao tokom svog cijelog života. Počevši svoje stvaranje kao kasno Viktorijanski estetičar, završio je kao veoma značajni savremenik Eliota i drugih modernista, predstavljajući na taj način vezu između te dvije generacije književnih stvaralaca. Kad se posmatra njegovo cjelokupno stvaralaštvo, svakako treba na umu imati različite periode u njegovom književnom opusu.

U svom ranom periodu Jejts je kao mladi pjesnik imao široki dijapazon interesa, tražeći svoje inspiracije u irskoj mitologiji, misticizmu, spiritualizmu, okultizmu i astrologiji, s posebnim žarom prema irskom nacionalizmu.

Njegovo rano poetsko stvaralaštvo je bilo pod velikim uticajem Edmunda Spensera i Šelija. Bitno je napomenuti da je, kad se posmatra njegov uticaj na stvaranje irskog nacionalnog identiteta, Jejts bio strastveno uključen u politička i kulturna dešavanja koja su išla uporedo sa irskom borbom za nezavisnost.

Veoma rano je Jejts počeo pokazivati simpatije prema onima čije su vizije za ujedinjenom Irskom tražile smanjenje i ukidanje veza sa Britanijom. Zasluga za takav stav svakako pripada Džonu O'Liriju koji je postao njegov politički mentor već 1885. godine i koji ga je savjetovao da ojača nacionalnu kulturu kroz spajanje sa Tomasom Dejvisom i ostalim pjesnicima koji su već bili u pokretu Mlada Irska i koji su postali popularni u prvoj polovini XIX vijeka pisanjem patriotskih pjesama na engleskom jeziku. Jejtsovo rano poetsko stvaralaštvo je odisalo alegorijama i meditacijama o složenosti irske politike bez izrazitih poziva na revoluciju. I njegovi politički stavovi su se svodili na razmišljanje o razlikama između londonske sumornosti i ljepote irskih krajolika, navodeći Englesku kao primjer za sve on što je tada mrzio: imperijalizam, vulgarizam, bespoštedni materijalizam i nasilje. Nasuprot tome, Irska je za njega bila simbol divnih krajolika gdje su ljudi mirno živjeli u duhu sa vjekovnom tradicijom, običajima i u svojoj vjeri. Kao dvadesetogodišnjak, počeo je da traži odgovore na svoja duhovna i politička pitanja u narodnim vjerovanjima zapadnog dijela Irske koji je bio pogođen strahotama velike gladi prouzrokovane nemarom Britanaca, i gdje su ljudi još uvijek govorili irskim jezikom, čuvajući svoje nasljeđe i kulturu. Tragajući za starom irskom mitologijom želio je obnoviti vrijednosti irskog nacionalnog bića, ukidajući britanske stereotipe o Irskoj i Ircima kao neuhranjenim, gladnim pijanicama, a pokazujući potpunu ljepotu Irske i njenih ljudi kao strastvenih heroja i domoljuba. To je bio početak njegovog djelovanja na izgradnji irskog nacionalnog identiteta uopšte, ali i sebe samog kao irskog patriote i borca za slobodu Irske.

Njegova prva značajnija zbirka poezije pod nazivom *Oizinova lutanja* je pronašla inspiraciju u usmenim tradicijama irskog folklora, pjesmama i pričama koje je čuo od seljaka u mjestima kroz koje je prolazio. Ove pjesme napisane na engleskom jeziku, jer je i sam bio slab poznavalac irskog jezika, su pronašle ogromno tržište među irskim iseljenicima u Sjedinjenim Američkim Državama. Tih godina sreće i ljubav svog života, mladu i radikalnu nacionalistkinju Mod Gon, koja postaje njegova životna opsesija i koja će kasnije postati glavna protagonistica u njegovim dramama i uveliko uticati na njegove stavove o spolovima.
U želji da općini Mod i ispuni svoj nacionalistički naboj, Jejts postaje osnivač Irskih književnih društava u Londonu i Dablinu u kojima se osim književnih, duhovnih i kulturnih tema raspravljalo uveliko i o politici i neminovnosti kreiranja irskog nacionalnog identiteta kao pokretača društvenih promjena. Ovaj period karakterišu i njegove brojne ljubavne afere.

Nakon inicijacije u spiritualističkom udruženju Zlatna zora posvećuje se simbolima i uzima ružu kao centar svoje poezije koju upotrebljava u mnogobrojnim pjesmama opisujući njome ne samo vječnu ljepotu žene nego i ljepotu Irske. Već u tridesetim godinama života postaje priznati mladi pjesnik, prepoznatljiv ne samo po mnogim objavljenim djelima nego i po svojim javnim nastupima u kojima je isticao potrebu za ojačavanjem irskog kulturnog nacionalizma i keltskog preporoda, kao jedne od vodilja u izgradnji irskog nacionalnog identiteta.

U mnogim pjesmama iz tog doba, poput „Dolina crne svinje“ (“The Valley of the Black Pig“) Jejts koristi irska mitološka predanja koja govore o dolasku crne divlje svinje koja bi trebala pobijediti strane neprijatelje irskog naroda, što očito govori o njegovoj određenosti da se bori protiv britanskog kolonizatora. Mod Gon je zajedno sa Jejtsom učestvovala u organizaciji protesta povodom proslave 60-godišnjice vladavine kraljice Viktorije u ljeto 1897. godine. Nakon toga je njihova više prijateljska nego ljubavna veza trajala do kraja naredne godine, kad se ona ispovjedila o svojoj ljubavnoj vezi sa Lisjenom Milvojem, što je uticalo na Jejtsovu promjenu osjećanja prema njoj, i ujedno predstavljalo kraj njegove rane stvaralačke faze.

Iako se može smatrati da je Jejts „sazrijevao“ cijelog svog života, s pravom se može reći da njegov srednji stvaralački period započinje prestankom pisanja priča i lirske poezije i okretanju ka osnivanju Irskog nacionalnog pozorišta. Nakon što mu se Mod povjerila o svojoj vezi s Milvojem, on prestaje pisati poeziju skoro dvije godine. U dramama i pjesmama koje je kasnije počeo pisati on mijenja arheotip žene koju je prije slavio kao nevinu seksualnu ljepotu, u kojoj je gledao Mod, seksualno nasrtljivim junakinjama. Jejts počinje smatrati da se vizija irske sudbine može mnogo bolje pokazati na pozorišnim daskama nego u knjigama koje

su dostupne mnogo manjem broju ljubitelja stihova. Uz pomoć prijatelja Edvarda Martina i Ledi Gregori (koja će mu kasnije postati i saputnica) on osniva Irsko nacionalno pozorište u Dablinu, sa prvom predstavom već 1899. godine. Ne samo što mu je bila mecena, Ledi Gregori je imala veliki uticaj na Jejtsove političke stavove u to vrijeme, mijenjajući postepeno unionističke ideje koje je naslijedila od svog bivšeg muža (Anglo-irskog zemljoposjednika i bivšeg britanskog guvernera kolonijalnog Sejlona) onima, sve više narastajućima, o irskom nacionalizmu. On postepeno mijenja svoj stav koji je imao u mladosti dok je pisao o temama iz irskog folklora i počinje da prihvata stavove da je srednja klasa irskih zemljoposjednika ona koja treba imati ključnu ulogu u izgradnji irskog nacionalnog identiteta, društvenog poretka i moderne Irske, gledajući u njima ličnosti poput svoje mecene Ledi Gregori.

Irski su nacionalisti uključujući i Mod smatrali da, zbog vjekovnih stereotipa kojima su Irci bili izloženi, drame koje se izvode u pozorištu trebaju predstavljati irsko pitanje i irski nacionalizam u mnogo jačem svjetlu od onog što je tada bilo, uzimajući katoličku crkvu za jedan od postulata svog nacionalnog bića i ojačavajući time svoju iskonsku vjeru. Kasnije su ipak shvatili pravu vrijednost tih drama kad je u pitanju izgradnja nacionalnog identiteta, a naročito poslije osnivanja Ebi pozorišta u Dablinu 1904. godine. Jejts je nastavio s pisanjem drama često tražeći motive u irskoj mitologiji i praveći od tih junaka one koje Irska traži kao nove heroje u ustanku koji je izgledao kao neminovnost.

Njegove pjesme iz tog perioda su najčešće lirskog karaktera, ali osim što su fokusirane na njegove u najvećem broju propale ljubavne veze, mnoge od njih ističu ljepote irskih krajolika kojima je pisac bio patriotski nadahnut. U prvoj deceniji XX vijeka Jejts piše veoma značajnu zbirku pjesama pod nazivom *Odgovornosti* u kojoj skoro sve pjesme imaju oštru političku poruku sa ciljem buđenja nacionalne svijesti kod Iraca.

Iako pod bremenom hibridnog identiteta koji mu je često uzrokovao poteškoće, njegova djela na najbolji način pokazuju punu i iskrenu predanost irskom pitanju i njegov značajan doprinos izgradnji samosvijesti i nacionalnog bića kod Iraca, a time i sveukupnoj izgradnji irskog nacionalnog identiteta.

Kada se u potpunosti analizira sve što je ovaj pjesnik napisao u zadnjoj deceniji svoga života dolazi do čudne i izmiješane slike. S jedne strane je to čovjek koji priziva slobodu, toleranciju i prava pojedinaca, a s druge neko ko poziva na autoritet, nasilje i rat.

Uprkos različitim pristupima pri analiziranju stvaralaštva Vilijama Batlera Jejtsa i njegovog doprinosa izgradnji irskog nacionalnog identiteta, ovaj veliki umjetnik je ujedno i istinski Irac u svom biću, kao što potvrđuje u svojoj pjesmi:

„Ja sam iz Irske,
svete zemlje Irske,
a vrijeme prolazi, 'poviče ona.
„Izađite iz milosrđa
i zaplešite sa mnom u Irskoj.“

[“*I am of Ireland,*
And the Holy Land of Ireland,
And time runs on,' cried she.
"Come out of charity
And dance with me in Ireland.“][404]

Ovaj je rad u svojoj cijelosti pokazao da pored njegovog umjetničkog stvaralaštva Jejtsa mnogi smatraju najvećim piscem engleske književnosti dvadesetog vijeka zbog njegovog doprinosa izgradnji irskog nacionalnog identiteta. Kao simbolista, često je koristio aludirajuće slike i strukturu, pažljivo birajući i slažući riječi da bi one u konačnici imale specifično značenje. Ono što njegov rad čini posebnim jeste činjenica da je u potpunosti uspio zaokružiti svoju sferu interesa u ciklusu koji se proteže od iskonskih bajki do savremenih dešavanja, ciklusu koji se proteže kroz skoro dva milenija, ciklusu koji traje koliko i hrišćanstvo kao vjera.

Vilijam Batler Jejts je umro u hotelu „Idealni odmor“ (Idéal Séjour) u malom mjestu Manton (Menton) na jugoistoku Francuske 28. januara 1939. godine. Sahranjen je u prisustvu samo najbližih prijatelja na mjesnom groblju Rokbrin-Kap Marten (Roquebrune-Cap Martin) u skladu sa riječima koje je rekao svojoj supruzi Džordži Hajd-Liz (Georgie Hyde-Lees) da se „ako umre sahrani tamo [u Rokbrin] i da ga nakon nekoliko godina dok ga zaborave novine iskopaju i posade u Slajgu [Sligo]“.[405] Njegovi ostaci su, po uredbi Irske vlade, premješteni u Drumcliff, kanton Slajgo, 17. septembra 1948. godine. Zanimljiva je činjenica da je tu aktivnost u ime Irske vlade obavio tadašnji ministar vanjskih poslova Irske, Šon MekBrajd (Seán MacBride), sin Jejtsove vječne ljubavi Mod Gon. Na njegovom nadgrobnom spomeniku je kao epitaf uklesan stih iz jedne od njegovih posljednjih pjesama „Ispod Ben Bulbena“ (Under Ben Bulben), koju je napisao četiri mjeseca prije smrti i posvetio ljepotama Irske i velikoj kamenoj stijeni u naselju Slajgo koja stoji kao simbol tog kraja i koji kaže:

[404] Lalor Brian, ed., *I am of Ireland: Favourite Poems by W. B. Yeats*, pjesma “I am of Ireland“, str 9 (London: Gill & Macmillan, 2010) [ova pjesma je napisana na osnovu pjesme nepoznatog autora iz XIV vijeka i koja se čuva u Nacionalnoj biblioteci Irske, a koja u originalnoj verziji glasi „*I am of Ireland /And of the holy land of Ireland / Good sir I pray of ye / For saintly charity / Come dance with me / In Ireland.* “, op. a.]

[405] Foster Robert Fitzroy, *W. B. Yeats: A Life, II: The Arch-Poet 1915-1939*, str. 692 (Oxford: Oxford University Press, 2003) [“If I die bury me up there [at Roquebrune] and then in a year's time when the newspapers have forgotten me, dig me up and plant me in Sligo.“]

„Baci hladan pogled na Život, na Smrt, konjaniče, i prođi pored![406] Mnogi smatraju da je Jejts želio da svi mi uživamo u životu na najbolji način, jer je on to bezuspješno pokušavao cijeloga života.

Jejts je i u ovoj pjesmi spomenuo i rasu i dušu, aludirajući na svoj irski identitet i predanost tom identitetu uprkos hibridnosti njegovog bića. On je bio i ostao veliki Irac, možda jedan od najvećih, po opredjeljenju, duhu i emocijama.

Jedan od velikih pjesnika simbolizma, Pol Valeri (Paul Valéry) je jednom prilikom rekao da „pjesma nikada nije završena, samo napuštena".[407] Ove Jejtsove pjesme nikada nisu napuštene, i sigurno su prihvatljive i u današnje vrijeme, te stoga on i danas pobuđuje veliki interes ne samo kritičara i naučnih radnika koji se bave proučavanjem različitih aspekata njegovog stvaralaštva, nego zasigurno i onih koji uživaju u čitanju njegovog književnog opusa.

Ne samo da je njegov doprinos izgradnji irskog nacionalnog identiteta ogroman, nego je on kao kontraverzni umjetnik ostao jedan od najznačajnijih anglofonih književnika XX vijeka. Te kontraverze koje su ga pratile cijeli život nisu prestale ni nakon njegove smrti. Naime, sam proces njegove repatrijacije iz Francuske u Irsku je je ostao nedorečen, jer u skladu sa originalnim dokumentima iz kosturnice u Mantonu odakle su preuzeti njegovi posmrtni ostaci, postoji osnovana sumnja da su umjesto njegovih preuzeti ostaci jednog francuskog građanina.

Niko niti od irskih zvaničnika niti od njegove porodice ne želi da raspravlja o ovoj mogućnosti, iako postoje dokazi za to. Možda je to i najbolji način da se takav pjesnik kao što je bio Jejts i preseli u vječnost, na neko mjesto samo njemu znano, i kao što je i sam rekao u „Zemlji koje srce želi", tamo negdje: „gdje niko ne stari, ne postaje pobožan i nije u grobu, / gdje niko ne postaje star, lukav i mudar, / gdje niko ne postaje star i gorak na jeziku."[408]

Ovaj citat iz navedene drame je najbolji opis Vilijama Batlera Jejtsa, velikog Irca, borca za nezavisnu Irsku i kreiranje njenog nacionalnog identiteta, književnika koji je tema mnogih naučnih istraživanja i nakon više od jednog stoljeća od objavljivanja njegovih prvih pjesama.

---

[406] Watts Cedric, ed., *The Collected Poems of W. B. Yeats*, pjesma "Under Ben Bulben", str 356 (London: Wordsworth Edition Ltd., 2000) ["Cast a cold Eye / On Life, on Death. / Horseman, pass by!"]

[407] http://www.phrases-anglais.net aphorismes /paul-valery/page/2/, pregledano 16. 09. 2015. godine, ["Un poème n'est jamais fini, seulement abandonné.", s francuskog preveo autor].

[408] Yeats Butler William, *The Land of Heart's Desire*, str. 8 (Dublin, 1894) ["Where nobody gets old and godly and grave, / Where nobody gets old and crafty and wise, / Where nobody gets old and bitter of tongue."] pregledano u NLI Dablin, 28. 08. 2015. i na https://archive.org/details/desilandofhearts00yeatrich, pregledano 20. 09. 2015. godine.

Istraživanja koja se i danas provode kao i ogromna količina literature koja postoji u vezi ovog velikana upućuje na to da Irska istinski obožava svog sina, velikana i heroja Vilijama Batlera Jejtsa, koji to sigurno i zaslužuje.

BIBLIOGRAFIJA

Adams Hazard, *Yeats and Antithetical Nationalism* u *Yeats's Political Identities: Selected Essays,* Johnatan Allison, ed. (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1996)

Alspach K. Russell, ed., *The Variorum Edition of the Plays of W. B. Yeats*, (New York, 1957)

Allt Peter & Alspach K. Russell, eds., *The Variorum Edition of the Poems of W. B. Yeats*, (New York, 1966)

Ashcroft Bill, et al., *The Post-Colonial Studies*, (London: Routledge, 1995)

Auden, Hugh Wystan, ed. Edward Mendelson, *Collected Poems*, (London: Random House, 1976)

Berry Wendel, *The Way of Ignorance: And Other Esays*, (USA: Emeryville, CA, 2005)

Bhabha K. Homi, *The Location of Culture*, (London: Routledge, 1994),

Black Joseph et al., eds., *Broadview Anthology of British Literature, Vol. B*, (Canada, Ontario: Broadview Press, 2007)

Bohlmann Otto, *Yeats and Nietzsche: An Exploration of Major Nietzschean Echoes in the Writings of William Butler Yeats*, (London: MacMillan, 1982.)

Bradley Anthony, ed., *Imagining Ireland in the Poems and Plays of W. B. Yeats: Nation, Class and State*, (London: Macmillan, 2011)

Brians Paul, *Postcolonial Literature: Problems with the Term*, pregledano 8. avgust 2014, http://www.wsu.edu/~brians/anglophone/postcolonial.html

Brooks Cleanth, *The Hidden God*, (London: Yale University, 1978).

Brown Terence, *The Literature of Ireland: Culture and Criticism*, (New York: Cambridge University Press, 2010)

Brown Terence, *Yeats, Joyce and the Irish* Critical Debate, u *Ireland's Literature: Selected Essays*, (New York: Barnes & Noble Books, 1988)

Butt Isaac, *Irish Nationality and the Conditional Defence of the Union 1833-1870* u Boyce D. George & O'Day Alan (eds.), *Defenders of the Union: A Survey of British and Irish Unionism since 1801*, (London: Fontana, 2001)

Castle Gregory, *Modernism and the Celtic Revival'*, (Cambridge: University Press, 2001)

Childes Peter & Williams Patrick, *An Introduction to Post-Colonial Theory*, (Harlow: Longman, 1997)

Coote Stephen, *W. B. Yeats: A Life*, (London: Hoder and Stoughton, 1997)

Cullingford Elizabeth, *Yeats and Politics in the 1930s*, (Basingstoke: Macmillan, 1981)

Cullingford Elizabeth, *Yeats, Ireland and Fascism*, (London: Macmillan, 1981)

Dean Seamus, *A Short History of Irish Literature*, (London: Heinemann, 1986)

Dean Seamus, *Heroic Styles: The Tradition of an Idea*, ed. Claire Connolly, *Theorizing Ireland* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2003)

Dean Seamus, *The Field Day Anthology of Irish Writing, vol. I*, (Derry: Field Day Publications, 1991)

Dean Seamus, *Yeats and the Idea of Revolution* u *Celtic Revivals: Essays in Modern Irish Literature 1880-1980*, (London: Faber, 1987)

de Breffny Brian, *The land of Ireland*, (Dublin: Hary Abrams Inc., 1985)

Doggett Rob, *Deep-rooted things:empire and nation in the poetry and drama of William Butler Yeats*, (London: Peter Owen, 1966)

Donoghue Denis, *We Irish: Essays on Irish Literature and Society*, (Brighton: The Harvester Press, 1986)

Dumbleton A. William, *Ireland: Life and Land in Literature*, (New York: State University, 1984)

Ellmann Richard, *The Identity of Yeats*, (London: Faber & Faber, 1964)

Faulkner Paul, *Yeats and the Irish Eighteenth Century*, ed., Liam Miller (Dublin: the Dolmen Press, 1968)

Felton R. Todd, *A Journey Into Ireland's Literary Revival*, (SAD: Roaring Forties Press, 2007)

Ferguson Samuel, *A Dialogue between the Head and the Heart of an Irish Protestant*, ed.

Finneran J. Richard and alt., *The Collected Works of W.B. Yeats, Vol I: The Poems, 2nd ed.*, (New York: Scribner, 1997)

Finneran J. Richard, ed., *The Collected Poems of W.B. Yeats*, (London: Macmillan, 1989)

Finneran J. Richard, *The Construction of W.B. Yeats's The Tower*, objavljeno u South Atlantic Review, 63:1, str.35, (pregledano u Nacionalnoj biblioteci Irske, Dablin, 27. juli 2014. godine)

Finneran J. Richard, *The Poems, Revised*, 2nd ed. (London: Palgrave, Macmillan, 1991)

Foster Robert Fitzroy, *W. B. Yeats: A Life, I: The Apprentice Mage*, (Oxford: Oxford University Press, 1997)

Foster Robert Fitzroy, *W. B. Yeats: A Life, II: The Arch-Poet 1915-1939*, (Oxford: Oxford University Press, 2003)

Foster Robert Fitzroy, ed., *Words Alone: Yeats & his Inheritances*, (Oxford: Oxford Univeristy Press, 2011)

Frayne John, ed., *Uncollected Prose, Vol. I*, (Dublin: Gill & Macmillan Ltd., 1986),

Gould Warwick, Kelly Ronan & Toomey Deirde, eds., *The Collected Letters of W. B. Yeats,Vol. II*, (Oxford: Clarendon Press, 1986)

Gerstenberger Dona, "W. B. Yeats: Politics and History", u Irish Writers and Politics, ed., Komesu and Skein, (Colyn Smythe: Gerrad Cross, 1989)

Gregory Lady, *Our Irish Theatre: A Chapter in Autobiography*, (New York: G. Puntnam's Sons,1913)

Grenblat Stephen, *Renaissance Self-Fashioning: From More to Shakespeare*, (Chicago: University of Chicago Press, 2005)

Gwynn Lucius Stephen, *Irish Literature and Drama in the English Language: A Short History*, (London: Nelson and sons, 1936)

Harper Mills Margaret, *Wisdom of Two: The Spiritual and Literary Collaboration of George and W. B. Yeats*, (Oxford, 2006.)

Hart Peter, *The I. R. A. at War, 1916-1923*, (Alabama: University of Alabama Press, 2003)

Henn Rice Thomas, *Studies in the the Poetry of W. B. Yeats*, (New York: Routledge, 1965)

Hirsch Edward, *The Imaginary Irish Peasant*, (New York: Modern Language Association-MLA, 1991)

Hogan Robert Goode, *Dictionary of Irish Literature*, (London: Aldwych Press, 1996)

Hone Joseph, *W. B. Yeats, 1865-1939*, (London: Macmillan, 1962)

Hopkinson Michael, *Green Against Green: The Irish Civil War*, (Dublin: Gill and Macmillan, 1988)

Howarth Peter, *The Cambridge Introduction to Modernist Poetry*, (Cambridge: University Press, 2015)

Hughes Patricia, *An Analysis of Selected Poetry by William Butler Yeats between 1918 and 1928*, (Hues Books, 2014)

Innes Lynette Catherine, *The Devil's Own Mirror: the Irishman and the African in Modern Literature*, (Washington, D.C.: Three Continent Press, 1990)

Jeffares A. Norman, & A. S. Knowland, eds., *A Commentary on the Collected Plays of W. B. Yeats*, (Stanford University Press, 1975)

Jeffares A. Norman, ed., *Selected Criticism*, (London: Macmillan and Co. Ltd., 1989)

Jeffares A. Norman, *Yeats the European*, (Monaco: The Princes Grace Irish Library, 1964)

Jeffares A. Norman, *Yeats's Poems*, (London: Macmillan Pub. Co., 1989)

Jeffares A. Norman, *W. B. Yeats: Man and Poet*, (London: Routledge & Kegan Paul, 1962)

Jochum K. P. S., *W. B. Yeats: A Clasified Bibliography of Criticism*, (Urbana : University of Illinois Press, 1978)

Johnson Colton, ed., *The Collected Works of W. B. Yeats, Vol. X*, (New York: Scribner, 2000)
Johnson Lionel, *Poems*, pjesma „Ways of War“, (Toronto: University of Toronto Press, 1988)
Johnson Pigot Lionel, “Poetry and Tradition“, u *Poetry and Ireland: Essays by W. B. Yeats and Lionel Johnson*, (Shannon: Irish University Press, 1970)
Jordan Carmel, *A Terrible Beauty*, (Associated University Press, 1987)
Joyce James, *A Portrait of the Artist as a Young Man*, (Penguin Classics, 1977)
Kelly John, ed., *The Collected Letters of W.B. Yeats 1896-1900, Vol. II*, (Oxford: Clarendon Press, 1997)
Kelly S. John, *The Fifth Bell: Race and Class in Yeats' Political Thought*, u *Irish Writers and Politics*, ed., Komesu and Skein, (Colyn Smythe: Gerrad Cross, 1989)
Kelly Mathew, *The Fenian Ideal and Irish Nationalism 1882-1916*, (Woodbridge, 2006)
Kelly Pat Mary, *Of Irish Blood'*, (New York: Tom Doherty Associates, 2015)
Kerney Richard, *Postnationalist Ireland: Politics, Culture, Philosophy*, (USA: Routledge, 2000)
Kiberd Declan, *Inventing Ireland: The Literature of the Modern Nation*, (London: Jonathan Cape, 1996)
Kirschner Paul & Stillmark Alexander, eds, *Between Time and Eternity: Nine Essays on W. B. Yeats and his Contemporaries Hofmannsthal and Blok*, (Amsterdam-Atlanta, GA, 199.)
Lady Gregory, *Cúchulainn Muirthemne*, (London: John Murray, 1902)
Lady Gregory, *Gods and Fighting Men*, (London: John Murray, 1904)
Lalor Brian, ed., *I am of Ireland: Favourite Poems by W.B. Yeats*, (London: Gill & Macmillan, 2010)
Lang Peter, *Ireland: Revolution and Evolution*, (Bern: Peter Lang AG, 2010)
Leavis Frank Raymond, *New Bearings in English Poetry*, (London: Chatto and Windus, 1941)
Lloyd David, *Anomalous States, Irish Writing and the Post-Colonial Moment*, (North Carolina: Duke University Press, 1993)
Luoro Maria Rodrigues, *The Drama of J. M. Synge: A Challenge to the Ideology and Myths of Irishness, D.A.I. Vol. 53,* str. 2382 *(1991)*
MacNeice Louis, *The Poetry of W. B. Yeats*, 2nd ed. (London: Faber & Faber, 2011)
Maddox Brenda, *George's Ghosts, A New Life of W.B. Yeats*, (London: Pan Macmillan, 2000)
Marcus L. Phillip, *Yeats and Artistic Power*, (Syracuse University Press, 2001)
Marcus L. Phillip, ed., *Yeats and the Beginning of the Irish Rennaisance*, (Syracuse Univ. Press, 1987)

Moran Farrell Sean, *Patrick Pearse and the Politics of Redemption*, (USA: The Catholic University of America Press, 1997)

Neruda Pablo, *Memoirs*, (London: Condor Books, 2004),

North Michael, *The Political Aesthetic of Yeats, Eliot and Pound*, (Cambridge: University Press, 1991)

O'Brien Eugene, *The Question of Irish Identity in the Writing of W. B. Yeats and James Joyce*, (Lewiston, New York : Edwin Mellen Press, 1998)

O'Donnell William, ed., *Preface and Introductions: Uncollected Prefaces and Introductions by Yeats to Works by Other Authors and to Anthologies Edited by Yeats*, (New York: Macmillan Publishing Company, 1989)

O'Donnell William, ed. *The Collected Works of W.B. Yeats Vol. V: Later Essays*, (New York: Charles Scribner's Sons, 1994.)

Orel Harold, *The Development of Wiliam Butler Yeats: 1885-1900*, (Lawrence: The University of Kansas Publications, 1968)

O'Shea Edward, *A Descriptive Catalog of W. B. Yeats's Library*, (New York: Garland Pub. Co., 1985)

Parini Jay, ed., *The Wadsworth Anthology of Poetry*, (Canada: Thompson Nelson, 2006)

Pearce R. Donald, ed., *The Senate Speeches of W. B. Yeats*, (London: Faber and Faber, 1960)

Pierce David, '*W. B. Yeats: Critical Assessments: Volume I: Contemporary Reviews; Select List of Reviews of Plays in Performance;1887-1988*, (Mountfield, East Sussex: Helm Information, 2000)

Rainey Lawrence, ed., *Modernism: An Anthology*, (SAD: Blackwell Publishing, 2005)

Russel George, “Priest or Hero“, u *AE in the Irish Theosophist*, (Teddington: The Echo Library, 2007)

Regan John, *Irish Freedom: the History of Nationalism in Ireland*, (Basingstoke: Macmillan, 2006)

Regan Stephen, *W. B. Yeats and Irish Politics in the 1890s*, eds. Sally Ledger & Scott McCracken, *Cultural Politics at te Fin De Siecle*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1995)

Reid Forrest, *W. B. Yeats: A Critical Study*, (London: Martin Secker, 1915)

Reynolds Horace, ed., *Letters to the New Island*, (London: Oxford University Press, 1970)

Rosenthal Luis Macha, *W. B. Yeats: Selected Poems and Four Plays*, (New York: Scribner, 1996)

Ross A. David, *Critical Companion to William Butler Yeats: A Literary Reference to His Life and Work*, (New York: Facts on File Inc., 2008)

Said Edward, *Yeats and Decolonisation,* u *Culture and Imperialism* (London: Chatto & Windus, 1993)

Schuchard Ronald, *The Collected Letters of W.B. Yeats, Vol. 3*, (Clarendon Press, 1997)

Segrest Mab, *Memoir of a Race Traitor*, (Cambridge: University Press, 1994)

Shakespeare William, *Henry V*, ed. John Silverman, (New York: New American Library, 1965)

Sheehy Jeanne, *The Rediscovery of Ireland's Past: The Celtic Revival, 1830-1930*, (London: Thames & Hudson, 1980)

Smythe Colin, *Seventy Years: Being the Autobiography of Lady Gregory*, (Gerard Cross: Smythe, 1974)

Stead Karlson Christian, *EPZ New Poetic: Yeats to Eliot*, (New York: Hutchinson & Co. Ltd, 1964)

Stock G. Alex, *W. B: Yeats: His Poetry and Thought*, (London: Cambridge University Press, 1961)

Strachan John & O'Malley Alison, eds., *Ireland: Revolution and Evolution*, (Bern: Peter Lang AG, 2010)

Suleri Sara, *Boys Will Be Boys: A Daughter's Elegy*, (Chicago: The University of Chicago, 2003)

Taylor Richard, *The Drama of W.B. Yeats: Irish Myth and Japanese Noh*, *(*London: Yale University Press, 1976)

Torchiana T. Donald, *W. B. Yeats & Georgian Ireland*, (Washington, D.C.: Catholic University Press, 1992)

Tratner Michael, *Modernism and Mass Politics: Joyce, Woolf, Elliot, Yeats*, (Stanford: Stanfrod University Press, 1995)

Tymoczko Maria, *Amateur Political Theatricals, Tableaux Vivants and Cathleen ni Houlihan*, ed. Warwick Gould, *'Yeats Annual 10'* (1993)

Unterecker Eugene John, *A Reader's Guide to William Butler Yeats*, (Syracuse University Press Edition 1996)

Vendler Helen, ed., *Our Secret Discipline:Yeats and Lyric Form*, (Harvard University Press, 2007)

Zwerdling Alex, *The Public Hero*, (East Sussex: Helm Information, 2000)

Yeats Butler William, *A General Introduction for My Work*, (Oxford: University Press, 1967)

Yeats Butler William, *Autobiographies*, (London: Macmillan, 1961)

Yeats Butler William, *A Vision*, (London: Macmillan, 1962),

Yeats Butler William, ed. Allan Wade '*Collected Works in Verse and Prose*', (London: Shakespeare Head Press, 1908)

Yeats Butler William, *Essays and Introductions*, (London: Macmillan, 1961)

Yeats Butler William, *Explorations*, (London: Macmillan, 1962)

Yeats Butler William, *Four Years*, (Dublin: The Cuala Press, 1921)

Yeats Butler William, *Ideas of Good and Evil*, str. 2 (London: A. H. Bullen, 1903)

Yeats Butler William, ed. Mark Storey, "Nationality and Literature", u *Poetry and Ireland Since1800: A Source Book*, (London: Routledge 1988)

Yeats Butler William, *Poetry and Ireland: Essays by W. B. Yeats and Lionel Johnson*, (Dublin: The Cuala Press, 1908)

Yeats Batler William, *Per Amica Sileantia Lunae*, (New York: MacMillan Company, 1918)

Yeats Butler William, *Responsibilities and other Poems*, (London: Macmillan, 1916)

Yeats Butler William, *The Celtic Twilight*, (London: A. H. Bullen, 1902)

Yeats Butler William, *The Green Helmet and other Poems*, (New York: The Macmillan Co. 1912)

Yeats Butler William, *The Land of Heart's Desire*, (Dublin, 1894)

Wade Allan, *A Bibliography of the Writings of W. B. Yeats*, (London: Rupert Hart-Davis, 1958)

Wade Allen, *The Letters of W. B. Yeats*, (London: Rupert Hart-Davis, 1954)

Warwick Gould, Phillip L. Marcus i Michael Sidnell, eds. *The Secret Rose, Stories by W. B. Yeats: A Variorum Edition*, (London: Macmillan, 1992)

Watts Cedric, ed., *The Collected Poems of W. B. Yeats*, (London: Wordsworth Edition Ltd., 2000)

Watson J. George, *Irish Identity and the Literary Revival: Synge, Yeats, Joyce and O'Casey*, 2nd ed., Critical Studies in Irish Literature, vol. 4 (Washington, D.C.: The Catholic University of *America* Press, 1994)

Brians Paul, "Postcolonial Literature": Problems with the Term, http://www.wsu.edu/ ~brians /anglophone/postcolonial.html, pregledano 08. 08. 2014. godine.

Dwan David, "Abstract Hatred: Yeats and the Counter-Revolutionary Paradigm" u *Literature & History, 3rd ser.15.1.*, (2006), http://connection.ebscohost.com/c/literary-criticism/ 21545343 /abstract-hatred-yeats-counter-revolutionary-paradigm, pregledano 01.02.2015. godine

http://www.vojvodinacafe.rs/showthread.php/8949-William-Butler-Yeats-(Viljem-Batler-Jejts) pregledano 17.07.2015. godine.

Hirsch Edward, *The Imaginary Irish Peasant*, https://www2.southeastern. edu/Academics/ Faculty/jbell/peasant.pdf, pregledano 09.03.2015. godine

Krans, Sheafe Horatio, *William Butler Yeats and the Irish Literary Revival*, digitalizirao University of Michigan, (pregledano na https://archive. org /details/williambutlerye02 krangoog, 17.07.2016. god.)

Sen Samarendra Chandra, *Four Essays on the Poetry of Yeats*, str. 2, (Shantiniketan: Viswa Bharati, 1968), http://www.dli.ernet.in/handle/2015/23787, pregledano 16.09.2015. godine

The United Irishman, od 05. 05. 1902. godine, istraženo u Nacionalnoj biblioteci Irske u Dablinu (NLI), pregledano 12.08.2014. godine

Tynan Kathrine, "W. B. Yeats", ed. James J. McFadden & Daniel Kiefer, *Modern Philology 88.3*, str. 267, (1991), http://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/391864, pregledano 24.03.2015. godine

"University Review", Vol. 3, brojevi 8-10, str. 32. (Dublin: National University of Ireland, 1962), Revija izložena u Nacionalnoj biblioteci Irske, NLI, Dablin), pregledano 22.07.2014. godine

Valery Paul „46 Aphorismes de Paul Valery", http://www.phrases-anglais. net/aphorismes / paul-valery/page/2/, pregledano 16. 09. 2015. godine.

Yeats Butler William, Harvard University Library Open Collections Program, "Aspiration, Acculturation, and Impact", www.ocp.hul.harvard.edu/immigration/fenians.html, pregledano 15.10.2014. godine

Yeats Butler William, pjesma "Sailing to Byzantium", http://www.online-literature.com/ yeats/781/, pregledano 02.07.2015. godine

Yeats Butler William, *Red Hanrahan; The Secret Rose; Rosa Alchemica*, (New York: The Macmillan Company, 1914) https://archive.org/details/storiesofredhanr00yeatuoft, pregledano 02.07.2015. godine

Yeats Butler William, "Sixteen Dead Man", https://www.poetryfoundation.org/poems-and-poets/poems/detail/57314, pregledano 23. 03. 2015. godine

Yeats Butler William, *The Land of Heart's Desire*, https://archive.org/details/ desilandofhear ts00yeatrich, pregledano 20. 09. 2015. godine

Wilde Oscar, "The Decay of Lying", http://www.ucc.ie/celt/online/E800003-009/ pregledano 02.07.2015. godine

BIOGRAFIJA AUTORA

Ratko Knežević je rođen 23.03.1962. u Drvaru. Engleski jezik i književnost je završio na Pedagoškom fakultetu u Bihaću 2009. godine. Magistrirao je na Filološkom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci 2013. godine na temi *Ideološki i sociološki aspekti u djelima Džordža Bernarda Šoa i Džordža Orvela* kod mentora Prof. dr. Petra Pende. Prosječna ocjena na postdiplomskom studiju 9,50.

Radno iskustvo Ratka Kneževića obuhvata poslove prevodioca za francuski i engleski jezik pri UN i NATO (1992-1995), profesora engleskog jezika i književnosti u osnovnim i srednjim školama (2007-2011), asistenta za engleski jezik na Pravnom fakultetu Univerziteta u Bihaću, direktora JU Kantonalna i univerzitetska biblioteka u Bihaću (2011-2015). Organizator je i učesnik mnogih naučnih konferencija u zemlji i inostranstvu, od 2013. god. je član Naučnog Komiteta pri "Romanian Journal of Library and Information Science" registrovanoj u EBSCO bazi podataka (EBSCO-Library and Information Science), stalni sudski tumač za engleski jezik, lektor za francuski i engleski jezik Univerziteta u Bihaću – Pravni fakultet, te glavni i odgovorni urednik nekoliko Zbornika naučnih radova u Bosni i Hercegovini i Irskoj. Od 2011. god. član je evropske didaktičke radne grupe za informacijsku pismenost po projektu 517117, („Informacijska pismenost-ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana"). Od 2016. god. je predsjednik evaluacijske radne grupe za implementaciju Erasmus + projekta "Library Network Support Services (LNSS)". Ovlašteni je predstavnik nizozemske NVO „Pax KinderHulp" („Mir pomaže djeci") za područje Bosne i Hercegovine, te osnivač NVO „Bosansko srce" registrovane pri EU koja je imala zapažena učešća u međunarodnim projektima poput Erasmus + „Youth Give Hand to Syrian Immigrant Children" (Ankara, Turska), 01-15/03/2015.

Naučni radovi su mu objavljeni i prevedeni u zemlji i inostranstvu, ima aktivno poznavanje engleskog i francuskog jezika, te pasivno poznavanje holandskog i maorskog jezika.

Dobitnik je mnogobrojnih nagrada i javnih priznanja u zemlji i inostranstvu. Od 2012. god. organizuje svjetsku konferenciju o informacijskoj pismenosti. Učestvovao je u IPA-Projektu „Prekogranična saradnja" sa Gradskom knjižnicom iz Karlovca (R. Hrvatska) finansiranom od strane EU, i inicirao implementaciju Sporazuma o saradnji između Unsko-sanskog kantona – JU Kantonalna i univerzitetska biblioteka i Arhiv Bihać i Srpske Patrijaršije / Arhiv Srpske Pravoslavne Crkve Beograd, R. Srbija.

Ratko Knežević je oženjen, otac dvoje djece.

BIBLIOGRAFIJA AUTORA

Naučni radovi

- **mr Ratko Knežević,** "***Information Literacy and the role of the libraries in it***", rad objavljen u "The Romanian Review of Library and Information Science", God.IX, br.1 /Vol. 1, 2013,

- **mr Ratko Knežević,** "***Validity of Marxist Criticism: George Bernard Shaw and George Orwell – revisited***", prezentacija rada na Prvoj međunarodnoj konferenciji o engleskom jeziku i književnim studijama, "CELLS-Going Against the Grain – Contemporary Approaches to the Study of Language, Literature and Culture", Banja Luka, Bosna i Hercegovina; juni 2013,

- **mr Ratko Knežević**, mr.sci Radovan Pilipović, „***Pisma krajišnička – ćirilička dokumenta za istoriju Sjeverne Dalmacije i susjedstva XVII i XVIII vijeka***", monografija u izradi.

- Dr.sci Beba Ešrefa Rašidović, ***mr.sci Ratko Knezevic „Seci proces upravljanja znanjem, informacijska pismenost i bibliotečko-informacijski stručnjaci" (Knowledge Management Seci Process, Information Literacy and Library-Information Professionals),*** objavljen u Zborniku radova Međunarodne konferencije o informacijskoj pismenosti na Zapadnom Balkanu "WBILC 2016" (ISBN 978-0-9541582-5-5), Bihać juni 2016,

- mr Radovan Pilipović, **mr Ratko Knežević**, ***„OREOLI I SENKE, rasprave iz istorije Srpske Pravoslavne Crkve u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj 1941-1945. godine"***, monografija, BariPrint Beograd, 2016.

Stručni radovi

- **mr Ratko Knežević**, mr Nikola Findrik, "***Krivičnopravna zaštita životne sredine***", rad predstavljen na "*9th International Scientific Conference on Production Engineering DEVELOPMENT AND MODERNIZATION OF PRODUCTION",* Budva, Crna Gora, septembar 2013, objavljen u Zborniku Konferencije, septembar 2013,

- mr.sci Asmira Bećiraj, mr.sci Nikola Findrik, **Ratko Knežević**, "***Information Literacy and Lifelong Learning Programmes in Western Balkan (Tempus Project 517117)*"**, objavljen u Zborniku radova IX Međunarodne konferencije bibliotekara "Juni na Uni 2012" (ISSN 2233 – 1689), juni 2012,

- **mr Ratko Knežević**, mr Radovan Pilipović, „***Pisma krajišnička – ćirilička dokumenta za /istoriju Sjeverne Dalmacije i susjedstva XVII i XVIII vijeka***", monografija u izradi.

- dr.sci Đorđe Slavnić, **mr Ratko Knežević**, dr.sci Nikola Findrik, „***Beyond computer literacy: social networking abuse***“, objavljen u Zborniku radova XI Međunarodne konferencije bibliotekara “Juni na Uni 2014” (ISSN 2233 – 1689), juni 2014,

- **mr Ratko Knežević**, dr. sci Đorđe Slavnić, „***Literacy and computer literacy in Bosnia and Herzegovina***“, objavljen u Zborniku radova XI Međunarodne konferencije bibliotekara “Juni na Uni 2014” (ISSN 2233 – 1689), juni 2014,

- **mr Ratko Knežević,** „***Information Literacy Development Through Mobile Library System – Unique Mobile Library System in Bosnia and Herzegovina – case study***“, objavljen u Zborniku Festivala, preveden na mađarski jezik, (ISBN 978 963 9043 12 1; ISSN2415-9298), april 2015,

- dr. sci Demet Soylu, dr. sci Tunç Medeni, **mr Ratko Knezevic** ***„Multiple Literacies Within the Context of EU Mobility Projects: YOUTH GIVE HAND TO SYRIAN IMMIGRANT CHILDREN“,*** objavljen u Zborniku radova Međunarodne konferencije o informacijskoj pismenosti na Zapadnom Balkanu “WBILC 2016” (ISBN 978-0-9541582-5-5), Bihać juni 2016,

Učešća na domaćim i međunarodnim skupovima:

april 2009. – Sanremo, Italija, Konferencija povodom Međunarodnog Festivala dječijeg stvaralaštva u Sanremu, Italija “Global Education Festivity-GEF” 2009. Sanremo, Italija

april 2010. – Sanremo, Italija, Konferencija povodom Međunarodnog Festivala dječijeg stvaralaštva u Sanremu, Italija “Global Education Festivity-GEF” 2010. Sanremo, Italija

21-24/11/2011 – Limerick, Irska, “Kick-off” konferencija na Institutu za tehnologiju Univerziteta u Limerick-u po Tempus projektu 517117 (“Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana”);

11-14/12/2011 – Brussels, Belgija, Konferencija predstavnika zemalja po Tempus projektima u Evropskoj skupštini, Centru za evropski menadžment (MCE-Management Centre Europe);

28/02-02/03 2012 – Brasov, Rumunija, Univerzitet u Brasovu, Konferencija članova međunarodne didaktičke radne grupe (DWG Meeting), (“Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana”); Brasov, Rumunija;

07-09/06 2012 – Bihać, BiH, IX Međunarodna konferencija bibliotekara “Juni na Uni” – “Informacijska pismenost-ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana”, Bihać, Bosna i Hercegovina;

25-28/06/2012 – Mostar, BiH, Sveučilište u Mostaru, Konferencija međunarodne naučne radne grupe po projektu 517117, (SWG Meeting), ("Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana"); Mostar, Bosna i Hercegovina;

06-10/08/2012 – Beograd, Srbija, Međunarodna regionalna konferencija za Direktore Američkih kutaka u Evropi, pod pokroviteljstvom Vlade SAD-a i Ambasade SAD-a u Srbiji, Beograd, Srbija;

02-05/10/2012 – Bergen, Norveška, Univerzitet u Bergenu, Konferencija Međunarodnog Komiteta za menadžment po projektu 517117, (PMC Meeting), ("Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana"); Bergen, Norveška;

05-08/11/2012 – Bihać, BiH, Univerzitet u Bihaću, Međunarodna konferencija članova Trening radne grupe za informacijsku pismenost, po projektu 517117, (ILTWG Meeting), ("Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana"); Bihać, Bosna i Hercegovina;

03-06/12/2012 – Rethymno, Kreta, Grčka, Univerzitet na Kreti, Konferencija članova međunarodne didaktičke radne grupe (DWG Meeting), ("Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana"); Rethymno, Kreta, Grčka;

06-08/06/2013 – Banja Luka, BiH,Univerzitet u Banjaluci, Prva međunarodna konferencija o engleskom jeziku i književnim studijama, "CELLS-Going Against the Grain – Contemporary Approaches to the Study of Language, Literature and Culture", Banja Luka, Bosna i Hercegovina;

12-15/06 2013 – Bihać, BiH, X Međunarodna konferencija bibliotekara "Juni na Uni" – "Informacijska pismenost-cjeloživotno učenje", Bihać, Bosna i Hercegovina;

21-24/06/2013 – Limerick, Irska, Konferencija na Institutu za tehnologiju Univerziteta u Limeriku po Tempus projektu 517117 ("Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana");

22-28/07/2013 – Rethymno, Kreta, Grčka, Univerzitet na Kreti, Konferencija predstavnika iz ne-EU država, partnera u projektu 517117 ("Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana"); Rethymno, Kreta, Grčka;

06-12/08/2013 – Brasov, Rumunija, Univerzitet u Brasovu, Konferencija predstavnika iz ne-EU država, partenra u projektu 517117, ("Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana"); Brasov, Rumunija;

Septembar 2013 – Budva, Crna Gora, RIM Konferencija, „*9th International Scientific Conference on Production Engineering DEVELOPMENT AND MODERNIZATION OF PRODUCTION",* Budva, Crna Gora;

09-12/12/2013 – London, Velika Britanija, Middlesex University, Međunarodna konferencija članova Trening radne grupe za informacijsku pismenost, po projektu 517117, (ILTWG Meeting), ("Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana");

11-14/06/2014 – Bihać, BiH, XI Međunarodna konferencija bibliotekara "Juni na Uni" – "Konferencija o informacijskoj pismenosti na zapadnom Balkanu", Bihać, Bosna i Hercegovina;

14-15/08/2014 – Limerick, Irska, IFLA Svjetski kongres biblioteka i informacije, "Facing the Future: Librarians and Information Literacy in a Changing Landscape", Limerick, Irska;

22-25/09/2014 – Podgorica, Crna Gora, Univerzitet Crne Gore, Konferencija Međunarodnog Komiteta za menadžment po projektu 517117, (PMC Meeting), ("Informacijska pismenost ekonomija znanja u zemljama zapadnog Balkana"); Podgorica, Crna Gora;

22-25/04/2015 – Pecs, Mađarska, Univerzitet u Pecs, 1. Evropski festival bibliobusa

11-14/06/2015 – Bihać, BiH, XII Međunarodna konferencija bibliotekara "Juni na Uni" – "Konferencija o informacijskoj pismenosti na zapadnom Balkanu", Bihać, Bosna i Hercegovina;

01-14/03/2016 – Ankara (Turska) – Voditelj BiH tima u međunarodnom projektu « Pružimo ruku djeci izbjeglicama iz Sirije » finansiranom od EU i Nacionalne Agencije Turske.

18-22/04/2016 – Limerick, Irska, predsjedavanje 1. sastankom Evaluacijske radne grupe za implementaciju Erasmus + projekta "Library Network Support Services (LNSS)".

11-14/06/2016 – Bihać, BiH, Međunarodna konferencija o informacijskoj pismenosti na zapadnom Balkanu", Bihać, Bosna i Hercegovina;

02-03/11/2016 – 5. Međunarodni samit knjige, organizator Američka Kongresna biblioteka, Limerick, Irska;

06-09/06/2017 – Bihać, BiH, Međunarodna konferencija o informacijskoj pismenosti na zapadnom Balkanu", Bihać, Bosna i Hercegovina;

22-26/09/2017 – Rethymno, Kreta, Grčka, Univerzitet na Kreti, predsjedavanje 2. sastankom Evaluacijske radne grupe za implementaciju Erasmus + projekta "Library Network Support Services (LNSS)".

Izjava 1

IZJAVA O AUTORSTVU

Izjavljujem

da je doktorska disertacija

„Irski nacionalni identitet u poetskom stvaralaštvu Vilijama Batlera Jejtsa“
“Irish National Identity in the Poetry of William Butler Years“

- rezultat sopstvenog istraživačkog rada,
- da doktorska disertacija, u cjelini ili u dijelovima, nije bila predložena za dobijanje bilo koje diplome prema studijskim programima drugih visokoškolskih ustanova,
- da su rezultati korektno navedeni i
- da nisam koristio autorska prava i intelektualnu svojinu drugih lica.

U Banjoj Luci, maj 2017.

Potpis doktoranta

Izjava 2

Izjava kojom se ovlašćuje Univerzitet u Banjoj Luci
da doktorsku disertaciju učini javno dostupnom

Ovlašćujem Univerzitet u Banjoj Luci da moju doktorsku disertaciju pod naslovom
IRSKI NACIONALNI IDENTITET U POETSKOM STVARALAŠTVU VILIJAMA BATLERA JEJTSA
koja je moje autorsko djelo, učini javno dostupnom.

Doktorsku disertaciju sa svim prilozima predao sam u elektronskom formatu pogodnom za trajno arhiviranje.
Moju doktorsku disertaciju pohranjenu u digitalni repozitorijum Univerziteta u Banjoj Luci mogu da koriste svi koji poštuju odredbe sadržane u odabranom tipu licence Kreativne zajednice (*Creative Commons*) za koju sam se odlučio.

1. Autorstvo
2. Autorstvo – nekomercijalno
3. Autorstvo – nekomercijalno – bez prerade
4. Autorstvo – nekomercijalno – dijeliti pod istim uslovima
5. Autorstvo – bez prerade
6. Autorstvo – dijeliti pod istim uslovima

U Banjoj Luci, maj 2017.

Potpis doktoranta

Izjava 3

Izjava o identičnosti štampane i elektronske verzije doktorske disertacije

Ime i prezime autora: **Ratko Knežević**
Naslov rada: **Irski nacionalni identitet u poetskom stvaralaštvu Vilijama Batlera Jejtsa**
Mentor: **prof.dr. Petar Penda**

Izjavljujem da je štampana verzija moje doktorske disertacije identična elektronskoj verziji koju sam predao za digitalni repozitorijum Univerziteta u Banjoj Luci.

U Banjoj Luci, maj 2017.

Potpis doktoranta